

C:\Users\Plazma\Desktop\A_Asimov Isaac - Roboti a impérium.pdb

PDB Name: zdroj
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 16.8.1973
Modification Date: 16.8.1973
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Isaac Asimov
Roboti a Impérium

POTOMEK

1.

Gladia sáhla na travnaté lůžko, aby se ujistila, že není příliš vlhké, a sedla si. Jeden pohyb tlačítka stačil, aby mohla odpočívat v napolo skloněné poloze, další jí jako vždycky poskytl pocit naprostého uvolnění. A proč ne? Ve skutečnosti se vznášela dobrý centimetr nad vlastní látkou.

Byla teplá a příjemná noc, taková, kdy bývala planeta Aurora nejhezčí: vonná, s oblohou posetou hvězdami.

S lehkým nádechem smutku pozorovala ty malé jiskřičky, které tvořily na nebi celé obrazce, o to jasnější, že na její příkaz všechna světla v obydlí potměla.

Jak je to možné, podivila se, že se nikdy nenaučila jména těch hvězd a nikdy nezjistila za celých třicet let jejího života, která je která. Jednou z nich byla hvězda, kolem které obíhala její rodná planeta Solária, hvězda, která pro ni byla po prvních třicet let jejího života prostě »slunce«.

Gladii kdysi říkali Gladia Solária. To bylo v době, když přišla na Auroru před dvaceti desetiletími, neboli před dvěma sty galaktickými roky, a bylo to nepříliš lichotivé označení jejího cizího původu. Před měsícem proběhlo dvousté výročí jejího příchodu sem. Ignorovala je, protože na tu dobu nechtěla příliš myslet. Předtím, na Solárii, byla Gladia Delmarrová.

Neklidně se pohnula. Téměř na to příjmení zapomněla. Je to tím, že to bylo tak dávno? Nebo jen proto, že se usilovně snažila zapomenout?

Za celá ta léta Solarie nikdy nelitovala, nikdy jí nescházela.

Snad ne teď!

Možná proto, že si najednou uvědomila, žeji přežila? Byla pryč, byla jen historickou vzpomínkou a měla stále žít?

Chyběla jí snad proto?

Svrátila obočí. Ne, nescházela jí, řekla si pevně. '

- 3 -

Netoužila po ní, ani si nepřála se tam vrátit. Byl to jen podivný záchvěv čehosi, co kdysi bylo částí její bytosti, i když ji to ničilo, a teď bylo pryč.

Solária! Poslední z osídlených planet vesmíranů, která se stala člověku domovem. A byla tedy proto v důsledku jakéhosi záhadného zákona symetrie první, která také zahynula?

První? Znamenalo to, že poté přijde druhá, třetí a další?

Gladii smutek se prohloubil. Byli tu taci, kteří podobné důsledky skutečně vyvozovali. Pokud tomu tak bylo, bude Aurora, její odedávna adoptivní planeta, první, kterou vesmírané osídlili, působením stejného zákona symetrie poslední ze všech, až zemře. V tom případě by mohla aspoň vydržet po dobu jejího života, což v tomto případě bude stačit. Její oči znovu vyhledávaly hvězdy. Bylo to beznaděné. Neexistoval způsob, jak mezi těmito nerozeznatelnými světelnými body najít slunce Solarie. Domnívala se, že by jím mohl být jeden z těch jasnějších, ale i takových byly stovky.

Zvedla paži a učinila pohyb, kterému sama říkala »Daneelův«. To, že byla tma, nemělo žádný význam.

Robot Daneel Olivaw jí byl po boku téměř okamžitě. Nikdo, kdo by ho znal v době něco před dvaceti desetiletími, když ho Han Fastol-fe vytvořil, by si nevšiml žádných ztelnějších změn. Jeho široká tvář s vystoupilými tvářemi a krátkými, dozadu učešnými vlasy, jeho modré oči, jeho vysoký, dobře stavěný a zcela humanoidní trup, vše vyhlíželo stejně mladě a nevzrušeně jako vždy.

"Mohu vám nějak pomoci, paní Gladie?" ptal se nevzrušeným hlasem.

"Ano, Daneeli. Která z těch hvězd je sluncem Solarie?"

Daneel nevzhlédl. Řekl: "Žádná, paní Gladie. V této roční době vyjde slunce Solarie až v 03.20."

"Ach!" Gladia ztuhla. Předem předpokládala, že každá hvězda, která ji zajímá, bude viditelná, kdykoli se na ni bude chtít podívat. Přirozeně, vycházely a zapadaly v různou dobu. Tohle věděla. "Takže jsem se dívala na nic."

"Z lidských reakcí předpokládám," odtušil Daneel, jako by seji snažil utěšit, "že hvězdy jsou krásné, ať už je některá

konkrétní z nich

- 4 -

vidět nebo ne."

"To bych řekla," zahučela nespokojeně Gladia a trhnutím upravila lehátko do vzpřímené polohy. Vstala. "Já jsem chtěla vidět slunce Solarie, ale ne tolik, abych tu seděla až do 03.20."

"I kdybyste tak učinila," podotkl Daneel, "potřebovala byste dalekohled."

"Dalekohled?"

"Pouhým okem není slunce viditelné, paní Gladie."

"Hůř a hůř!" Otfela si kalhoty. "Měla jsem se s tebou nejprve poradit, Daneeli."

Každý, kdo Gladii znal před dvaceti desetiletími, když poprvé přiletěla na Auroru, by zjistil jistou změnu. Oproti Daneelovi byla jen člověkem. Byla stále 155 centimetrů vysoká, téměř o 10 centimetrů nižší, než byl ideál ženy pro vesmířany. Pečlivě si udržovala štíhlou postavu a její tělo nejevilo žádné známky slabosti ani ztuhlosti. Ale v jejích vlasech už byly proužky šedi, pod očima se objevily jemné vrásky a její kůže jevila stopy drsnosti. Mohla žít dobrých dalších deset nebo dvanáct desetiletí, ale nedalo se popřít, že už není mladá. Nevadilo jí to.

Zeptala se: "Dokážeš určit všechny hvězdy, Daneeli?"

"Znám všechny, které lze rozeznat pouhým okem, paní Gladie."

"A víš, kdy kterýkoli den v roce vycházejí a zapadají?"

"Ano, paní Gladie."

"A také mnoho dalších věcí o nich?"

"Ano, paní Gladie. Doktor Fastolf mě jednou požádal, abych shromáždil astronomické údaje, aby je měl k dispozici, aniž by se musel radit s počítačem. Říkal, že mu připadá přátelštější, když mu o nich povídám já, než když tak činí počítač." Pak, jako by předvídal další otázku, dodal: "Nevysvětlil, proč tomu tak je."

Gladia pozvedla levou paži a učinila patřičný pohyb. Dům se okamžitě rozzářil. V jemném světle, které ji teď obklopovalo, si podvědomě uvědomovala přítomnost několika robotů, ale jejich temných postav si vůbec nevšímal. V každé řádně zařízené domácnosti byli na dosah lidí vždycky roboti, k zajištění bezpečnosti i lidem k službám.

Gladia naposledy rychle pohlédla na oblohu, kde hvězdy ve světle úsvitu pobledly. Lehce pokrčila rameny. Působilo to donkichotsky.

- 5 -

K čemu by bylo, kdyby dokázala najít slunce toho světa, nyní ztraceného, mezi mnoha dalšími? Mohla si zrovna tak vybrat náhodně kterýkoli svítící bod, sama sebe přesvědčit, že je to slunce Solarie, a dívat se na ně.

Obrátila svou pozornost k R. Daneelovi. Trpělivě na ni čekal, jeho rysy byly převážně skryty ve stínu.

Opět uvažovala, jak málo se změnil od doby, kdy ho poprvé spatřila při příchodu do Fastolfova domova, teď už tak dávno. Samozřejmě prodělal opravy. Věděla to, ale ta vědomost byla vzdálená a zatlačena do pozadí.

Byla to také součást slabosti typické pro lidi. Vesmířané sice posilovali své železné zdraví a dožívali se třiceti až čtyřiceti desetiletí, ale přesto nebyli proti působení věku zcela imunní. Jedno z Gladii-ných stehů bylo zasazeno do umělého boku z titanu a silikonu. Její levý palec byl celý umělý, i když to nikdo nemohl bez ultrasonogramu rozeznat. I některé její nervy byly znovu napojeny. To platilo pro každého vesmířana tohoto věku na každé z jejich padesáti planet (ne, čtyřiceti devíti, Solarie se už nepočítala).

Zmiňovat se o takových věcech byl ovšem vrchol oplzlosti. Lékařské záznamy, které musely existovat pro případ dalšího nutného ošetření, nebyly nikdy z jakéhokoli důvodu zveřejňovány. Chirurgové, jejichž příjmy byly podstatně vyšší než příjmy samotného Předsedy, byli placeni tak dobře zčásti proto, že byli prakticky ze slušné společnosti vyloučeni. Koneckonců oni věděli.

To všechno bylo součástí upnutí vesmířanů na dlouhý život, na jejich neochotu přiznat, že staroba existuje, avšak Gladia se těmito analýzami nezabývala. Takové myšlenky ji vyváděly z míry. Kdyby měla k dispozici trojrozměrnou mapu sama sebe se všemi protézami a opravami, vyznačenými v šedi jejího těla červeně, vypadala by zdálky pěkně růžově. Alespoň si to představovala.

Její mozek byl však netknutý a celý. Dokud tomu tak bylo, byla i ona netknutá a celá, ať se se zbytkem jejího těla dělo cokoli.

To přivedlo její myšlenky zpět k Daneelovi. I když ho znala celých dvacet desetiletí, byl teprve poslední rok její. Když Fastolf zemřel (možná jeho konec urychlil zármutek), odkázal vše městu Eos, což bývalo dosti obvyklé. Dvě věci však zanechal Gladii (kromě toho,

- 6 -

že potvrdil její vlastnictví k jejímu sídlu, robotům a dalšímu vybavení společně s přilehlými pozemky).

Jednou z nich byl Daneel.

Gladia se zeptala: "Vzpomínáš si na vše, co jsi kdy za dvacet desetiletí uložil do paměti, Daneeli?"

Daneel vážně odpověděl: "Předpokládám, paní Gladie. Přesně řečeno, pokud bych na něco zapomněl, nebyl bych si toho vědom, protože bych si nemohl vzpomenout, že jsem do paměti ukládal něco později i zapomenutého."

"To nesouhlasí," namítla Gladia. "Možná si to pamatuješ, ale nedokážeš si na to zrovna teď vzpomenout. Často jsem něco měla takřkajíc na jazyku a nedokázala jsem si to vybavit."

Daneel odpověděl: "Nerozumím vám, paní. Kdybych něco věděl, určitě bych to měl kdykoli v případě potřeby k dispozici."

"Takže si vše dokonale vybavuješ?" Kráčeli směrem k domu.

"Prostě si to vybavuji, paní. Jsem tak vytvořen."

"Na jak dlouho?"

"Nerozumím, paní."

"Myslím tím, jak dlouho vydrží tvůj mozek? Se vzpomínkami nashromážděnými něco přes dvacet desetiletí, jak dlouho to ještě vydrží?"

"To nevím, paní. Zatím nepociťuji žádné obtíže."

"To ani nemusíš, dokud najednou nezjistíš, že si už nevzpomínáš."

Daneel se na chvíli zamyslel. "To je možné, paní."

"Víš, Daneeli, ne všechny tvé vzpomínky jsou stejně důležité."

"Nemohu mezi nimi vybírat, paní."

"Ale ostatní mohou. Tvůj mozek by se dal docela dobře vyčistit, Daneeli, a pak ho pod dohledem znovu naplnit pouze důležitými vzpomínkami, řekněme deseti procenty všech původních. Mohl bys pak existovat o celá staletí déle. S takto opakovaným ošetřením bys mohl vydržet donekonečna. Je to samozřejmě drahá procedura, ale na tom nezáleží. Stál bys za to."

"Poradila byste se se mnou, paní? Vyžádala byste si k tomu můj souhlas?"

"Samozřejmě. V něčem takovém bych ti nic nenařizovala. Byla

- 7 -

by to zrada důvěry doktora Fastolfa."

"Děkuji vám, paní. V tom případě vám musím říci, že bych se takové proceduře nikdy dobrovolně nepodrobil, pokud bych nezjistil, že své paměťové funkce opravdu ztrácím."

Došli ke dveřím a Gladia se zarazila. Udiveně se zeptala: "A proč nikdy, Daneeli?"

Daneel tiše odpověděl: "Existují vzpomínky, které nesmím ztratit, paní, ani náhodou ani vinou chybného odhadu těch, kteří by proceduru prováděli."

"Jako kdy vycházejí a zapadají hvězdy? Odpusť, Daneeli, nechtěla jsem žertovat. O jakých vzpomínkách to mluvíš?"

Daneel odpověděl ještě tišeji: "Paní, mluvím o vzpomínkách na svého někdejšího kolegu. Pozemšťana Eliáše Baleyho."

2.

Robot Giskard Reventlov čekal v obývacím pokoji a Gladia ho přivítala se stejným záchvěvem nejistoty, která se jí zmocnila vždy, když ho viděla.

Ve srovnání s Daneelem byl primitivní. Vypadal zjevně jako robot: kovově, s tváří, v jejímž výrazu nebylo nic lidského, s očima zářícíma matnou červení, když byla dostatečná tma. Zatímco Daneel nosil šaty, měl Giskard jen iluzi oděvu, ale věrnou, protože ji navrhla sama Gladia.

"Nu, Giskarde," začala.

"Dobrý večer, paní Gladie," odpověděl Giskard s úklonou hlavy.

Gladia si vzpomněla na slova Eliáše Baleyho, pronesená tak dávno, jako šepot z hlubin jejího mozku:

"Daneel se o tebe postará. Bude tvým přítelem i ochráncem a musíš se k němu chovat přátelsky, kvůli mně. Ale chci, abys naslouchala Giskardovi. On bude tvým poradcem."

Gladia se zamračila. "Proč on? Nejsem si jistá, že se mi líbí."

"Nechci, aby se ti líbil. Chci, abys mu důvěřovala." A neřekl jí proč.

Gladia se snažila robotu Giskardovi důvěřovat, ale byla ráda, že

ho nemusí mít v oblíbenosti. Něco na něm ji zneklidňovalo.

Daneel i Giskard byli účinnou součástí její domácnosti po mnoho desetiletí, kdy formálně patřili Fastolfovi. Jejich vlastnictví na ni Fastolfe převedl teprve na smrtelné posteli. Giskard byl po Daneelovi druhou věcí, kterou Fastolfe Gladii přenechal.

Tehdy starému muži řekla: "Daneel bude stačit, Hané. Vaše dcera Vasilia by Giskarda ráda měla. Jsem si tím jistá."

Fastolfe klidně ležel na lůžku se zavřenými očima. Vypadal klidněji, než jak ho viděla po celá léta. Neodpověděl okamžitě a na chvíli si myslela, jestli neopustil život tak tiše, že si toho nevšimla. Prudce mu sevřela ruku a jeho oči se otevřely.

Zašeptal: "Na mých biologických dcerách mi nezáleží, Gladie. Po dvacet desetiletí jsem měl jen jednu skutečnou dceru a tou jste byla vy. Chci, aby byl Giskard váš. Je cenný."

"A proč je cenný?"

"To nemohu říci, ale jeho přítomnost mě vždy uklidňovala. Mějte ho vždy při sobě, Gladie. Slibte mi to."

"Slibuji," odpověděla.

A pak se jeho oči otevřely naposled a jeho hlas pronesl s poslední rezervou síly: "Miluji tě, Gladie, dcero moje."

A Gladia odpověděla: "Miluji tě, Hané, můj otče."

To byla poslední slova, která pronesl a zaslechl. Gladia zjistila, že drží ruku mrtvého muže, a na chvíli se nedokázala přinutit odejít.

Takže Giskard byl její. A přesto byla v jeho přítomnosti neklidná a přitom nevěděla proč.

"Nu, Giskarde," řekla, "pokoušela jsem se mezi hvězdami na obloze najít Solarii, ale Daneel říká, že bude viditelná až v 03.20 a že bych i tak potřebovala dalekohled. Byl bys to věděl?"

"Ne, paní."

"Měla bych do té doby počkat? Co si myslíš?"

"Myslím, paní Gladie, že by vám bylo lépe na lůžku."

Gladia pohodila hlavou. "Opravdu? A kdybych se rozhodla zůstat vzhůru?"

"Já mohu jen navrhopat, paní, ale zítra máte těžký den a určitě vám bude spánek chybět, když se rozhodnete zůstat vzhůru."

Gladia se zamračila. "Proč bych zítra měla mít těžký den, Giskar-

- 9 -

de? Nejsem si vědoma žádných nadcházejících obtíží."

Giskard řekl: "Máte schůzku, paní, s jistým Levularem Manda-mem."

"Opravdu? Kdy k tomu došlo?"

"Před hodinou. Fotofonoval a já jsem si dovolil..."

"Ty sis dovolil? Kdo to je?"

"Je členem Institutu robotiky, paní."

"Je tedy poskokem Keldena Amadira."

"Ano, paní."

"Vezmi na vědomí, Giskarde, že nemám sebemenší zájem vidět Mandama nebo kohokoli, kdo je ve spojení s tou jedovatou ropuchou Amadirem. Takže pokud sis dovolil sjednat s ním schůzku mým jménem, musíš si teď dovolit zavolat mu a schůzku zrušit."

"Pokud to potvrdíte jako rozkaz, paní, a zdůrazníte ho tak, jak je to možné, pokusím se uposlechnout. Možná toho ale nebudu schopen. Víte, podle mého názoru si ublížíte, když tuto schůzku zrušíte, a já nesmím dopustit, abyste vy jakýmkoli jednáním z mé strany utrpěla škodu."

"Tvůj úsudek nemusí být správný, Giskarde. Kdo je ten muž, kterého musím vidět, aby mi nebylo ublíženo? To, že pracuje v Institutu robotiky, je pro mě sotva důležité."

Gladia si dokonale uvědomovala, že si na Giskardovi vylévá splín bez vážného důvodu. Byla zneklidněna zprávami o opuštění Solarie a rozčílena pomyšlením, že hledala Solárii na obloze, na které nebyla.

Jistě, byl to Daneel, jehož vědomosti ukázaly na její vlastní neznalost, a přesto na něj nevyjela, ale Daneel vypadal konečkonců jako člověk a Gladia s ním zacházela, jako by jím skutečně byl. Vnější zjev byl vším. Giskard vypadal jako robot, takže se dalo předpokládat, že neměl city, které by se daly zranit.

A v každém případě Giskard na Gladiiu mrzutost nijak nereagoval. (Kdyby na to přišlo, o nic víc by nereagoval Daneel). Řekl: "Popsal jsem doktora Mandama jako zástupce Institutu robotiky, ale možná je čímsi víc. V posledních letech byl pravou rukou doktora Amadira. Je tedy důležitý a nelze ho jednoduše ignorovat. Nebylo by dobré urazit právě doktora Mandama, paní."

"Opravdu ne, Giskarde? Nezáleží mi na Mandamovi a na doktoru

- 10 -

Amadirovi teprve ne. Mám dojem, že si vzpomínám, že doktor Amadiro se kdysi, když jsme byli on, já i svět mladí, snažil ze všech sil dokázat, že doktor Fastolfe je vrah, a jen zázrakem byly jeho plány zmařeny."

"Velmi dobře si to pamatuji, paní."

"Tím lépe. Bála jsem se, že jsi na to za dvacet desetiletí zapomněl. Za tu dobu jsem neměla nic společného s Amadirem ani s kýmkoli, kdo s ním má co dělat, a hodlám v tom směru pokračovat dál. Nezáleží mi na tom, zda mi to ublíží nebo jaké to může mít následky. S tím doktorem Jaksejmenuje se nesetkám a v budoucnosti nesjednám-vej žádné schůzky mým jménem, než se se mnou poradíš, nebo alespoň než vysvětlíš, že ty schůzky podléhají mému schválení."

"Ano, paní," odpověděl Giskard, "ale mohu upozornit, že..."

"Ne, to nemůžeš," přerušila ho Gladia a odvrátila se.

V tichu udělala tři kroky a pak se ozval Giskardův tichý hlas: "Paní, musím vás požádat, abyste mi důvěřovala."

Gladia se zastavila. Proč použil toho výrazu?

Opět zaslechla ten dávný hlas: "Nechci, aby se ti líbil. Chci, abys mu důvěřovala."

Sevřela rty a zamračila se. Neochotně se obrátila. "Nu," pronesla nemilostivě, "co mi chceš říci, Giskarde?"

"Dokud žil doktor Fastolfe, paní, převládala jeho politika na Auroře a na planetách vesmířanů. V důsledku toho bylo povoleno lidem ze Země volně se usídlit na různých vyhovujících planetách Galaxie a světy, které nazýváte osadnickými, volně vzkvétaly. Doktor Fastolfe je však teď mrtev a jeho následovníkům se nedostává jeho prestiže. Doktor Amadiro si udržel své protipozemské názory a je docela možné, že je nyní prosadí a může dojít k nastolení tvrdé politiky proti Zemi a osadnickým planetám."

"Pokud tomu tak je, Giskarde, co s tím mohu já dělat?"

"Setkáte se s doktorem Mandamem a zjistíte, proč si tak naléhavě přeje setkat se s vámi, paní. Ujišťuji vás, že naléhal, abych setkání zorganizoval co nejdříve. Požádal, abyste ho přijala v 08.00."

"Giskarde, nikdy nikoho nepřijímám před polednem."

"Vysvětlil jsem mu to, paní. Předpokládám, že jeho naléhavá snaha setkat se s vámi u snídaně přes moje námitky je známkou vel-

- 11 -

kého zoufalství. Považoval jsem za nutné zjistit, v čem spočívá."

"A ty si myslíš, že když ho neuvidím, že mi to osobně ublíží, co? Neptám se, zda to ublíží Zemi, osadníkům nebo komu. Ublíží to mně"

"Paní, může to ohrozit možnosti Země a osadníků v dalším osídlování Galaxie. Ten sen vznikl v duši detektiva Eliáše Baleyho víc než před dvaceti desetiletími. Kdyby to Zemi ublížilo, znevážilo by to jeho památku. Mýlím se, když si myslím, že jakékoli ublížení jeho památce byste pocítovala jako osobní újmu?"
Gladia byla ohromena. Už dvakrát během této hodiny se rozhovor stočil na Eliáše Baleyho. Byl už dávno po smrti; jako všichni Pozemšťané žil jen krátce a zemřel před více než šestnácti desetiletími, ale i pouhá zmínka jeho jména jí vždy otřásla.

Otázala se: "Jak to, zeje to najednou tak vážné?"

"Není to najednou, paní. Po dvacet desetiletí sledovali lidé ze Země i z planet vesmíranů podobný směr a nedostali se do konfliktu jen díky moudré politice doktora Fastolfe. Byla tu však vždy i silná opozice, které musel doktor Fastolfe neustále čelit. Nyní je doktor Fastolfe mrtev a opozice je mnohem silnější. Opuštění Solarie značně zesílilo moc bývalé opozice a ta se může brzy stát dominantní politickou silou."

"Proč?"

"Jisté náznaky jasně ukazují, že síla vesmíranů mizí a mnoho Au-roanů se domnívá, zeje třeba přistoupit k různým krokům - teď nebo nikdy."

"A ty myslíš, že bychom tomu zabránili, měla bych se s tím člověkem setkat?"

"Je to tak, paní."

Gladia chvíli mlčela a opět si vzpomněla, i když nerada, že Eliášovi slíbila, že bude Giskardovi důvěřovat. Řekla:

"Nemám k tomu chuť a nemyslím, že to k něčemu bude, ale dobře, setkám se s tím člověkem."

- 12 -

3.

Gladia spala a dům byl podle lidských měřítek temný. Žil však pohybem i jednáním, neboť roboti toho měli hodně na práci a mohli pracovat v infračerveném světle.

Po nevyhnutelných zmatech při denní činnosti bylo třeba domácnost uklidit. Musely tu být nové zásoby, bylo třeba odklidit odpady, vyčistit, vyleštit nebo uklidit různé předměty, prozkoumat nejrůznější přístroje a byla tu i strážní povinnost.

Na žádných dveřích nebyly zámky; nebylo jich zapotřebí. Na Auroře neexistovaly násilné činy proti lidem ani majetku. Nic takového tu existovat nemohlo, protože každý dům i lidská bytost byla vždy hlídána roboty. To bylo dobře známo a všeobecně přijímáno.

Cena za tento klid byla, že strážní roboti museli zůstat na místě. Nikdy nebyli používáni, ale jen proto, že tam stále zůstávali.

Giskard a Daneel, jejichž schopnosti byly celkově výraznější a všeobecnější než u ostatních robotů v domácnosti, neměli specifické úkoly, pokud se za takový nepovažovala povinnost odpovídat za správný chod ostatních robotů. V 03.00 ukončili obchůzku venku po trávníku a na zalesněných plochách, aby se ujistili, že hraniční roboti plní dobře své úkoly a nedochází k žádným problémům.

Setkali se u jižní hranice území a po chvíli spolu hovořili ve zkrácené řeči. Dobře si díky vzájemné komunikaci po mnoho desetiletí rozuměli a nemuseli se zdržovat všemi oklikami spojenými s lidskou řečí.

Daneel téměř neslyšně zašeptal: "Mraky. Neviditelná."

Kdyby Daneel mluvil pro lidské uši, byl by řekl:

"Jak vidíš, příteli Giskarde, nebe se zatáhlo. Kdyby paní Gladia čekala, až se jí podaří zhlédnout Solarii, stejně by se jí to nebylo podařilo."

A Giskardova odpověď: "Předpovídáno. Spíše rozmluva," odpovídala řečí: "Říkali to v předpovědi počasí, příteli Daneeli, a dalo se toho použít, aby paní Gladia šla brzy spát. Zdálo se mi však důležitější jít přímo na věc a přesvědčit ji, aby souhlasila s tou rozmluvou, o které jsem ti již říkal."

- 13 -

"Připadá mi, příteli Giskarde," poznamenal Daneel, "že hlavní příčinou, proč bylo tak těžké ji přesvědčit, bylo její rozrušení nad opuštěním Solarie. Jednou jsem tam byl s kolegou Eliášem, když byla paní Gladia ještě Solariánkou a žila tam."

"Vždycky jsem předpokládal," prohlásil Giskard, "že paní Gladia nebyla na své domovské planetě šťastná, že ji ráda opustila a nikdy neměla v úmyslu se na ni vrátit. Přesto s tebou souhlasím, zeji zřejmě rozrušila skutečnost, že historie Solarie končí."

"Reakci paní Gladie nerozumím," řekl Daneel, "ale lidské reakce často nejsou logickým důsledkem událostí."

"Proto někdy bývá těžké rozhodnout, co lidské bytosti ublíží a co nikoli." Kdyby byl Giskard člověkem, mohl by to říci s podrážděným povzdechem. Takhle to bylo jen bezvýrazné ohodnocení nelehké situace. "To je jeden z důvodů, proč mi připadá, že tři zákony robotiky jsou neúplné nebo nedostatečné."

"To jsi říkal už dříve, příteli Giskarde, ale já jsem tomu přes veškerou snahu nedokázal uvěřit," odpověděl Daneel.

Giskard chvíli nic neříkal. Pak pokračoval: "Rozumově se domnívám, že musí být neúplné nebo nedostatečné, ale když se tomu snažím uvěřit, ani já to nedokážu, protože jsem jimi vázán. Avšak kdybych nebyl, určitě bych uvěřil, že jsou neúčinné."

"To je paradox, který nedokážu pochopit."

"Ani já. A přesto mě cosi nutí ten paradox vyslovit. Občas mám pocit, že skoro chápu, v čem tkví neúplnost nebo neúčinnost Tří zákonů robotiky, jako při rozhovoru s paní Gladií tohoto večera. Zeptala se, jak by jí mohlo osobně ublížit, když nedodrží termín schůzky, místo aby došlo jen k abstraktní škodě. Tuto odpověď jsem jí nemohl dát,

protože mi pro ni Tři zákony nedávaly žádný základ."

"Dal jsi jí výbornou odpověď, příteli Giskarde. Ublížení památce Eliáše Baleyho by se paní Gladie hluboce dotklo."

"Byla to nejlepší odpověď, která byla při dodržení Tří zákonů možná. Nebyla nejlepší ze všech možných."

"Jaká byla nejlepší ze všech možných?"

"To nevím, protože ji nedovedu vyjádřit slovy ani pojmy, dokud jsem vázán Zákony."

"Nic není mimo Zákony," namítl Daneel.

- 14 -

"Kdybych byl člověkem," pokračoval Giskard, "viděl bych mimo Zákony a myslím, příteli Daneeli, že ty bys to mohl dokázat dříve než

Já."

"Já?"

"Ano, příteli Daneeli, dávno už předpokládám, že i když jsi robot, podobá se tvé uvažování lidskému."

"Tak bys neměl uvažovat," pronesl pomalu Daneel, jako by ho ta slova bolela. "Předpokládáš to, protože dokážeš nahlédnout do lidských myslí. To zkresluje tvé uvažování a nakonec tě to může zničit. Ta myšlenka mě zneklidňuje. Pokud dokážeš zabránit, aby ses díval do lidských myslí víc, než je nutné, udělej to."

Giskard se odvrátil. "Nemohu tomu zabránit, příteli Daneeli. Neudělal bych to. Lituji, že mi Tri zákony dovolují tak málo. Nemohu proniknout hlouběji z obavy, že bych mohl lidem ublížit. Nemohu lidi ovlivňovat přímo; bojím se, že bych jim ublížil."

"Ale paní Gladii jsi ovlivnil velmi obratně, příteli Giskarde."

"Ne doopravdy. Byl bych mohl změnit její myšlení a přimět ji, aby se schůzkou bez výhrad souhlasila, avšak lidské vědomí je tak komplexní, že se odvažuji dělat jen velmi málo. Jakákoli moje úprava by vyvolala další, jejichž charakter neznám a které by mohly ublížit."

"Ale něco jsi s paní Gladii provedl."

"Nemusel jsem. Slovo důvěřovala na ni působí a obměkčuje ji. V minulosti jsem si této skutečnosti všiml, ale používám tohoto slova s největší opatrností, protože přílišné používání by oslabilo jeho účinek. Stále o tom přemýšlím, avšak řešení nedokážu nalézt."

"Protože to Tři zákony nedovolí?"

Záření Giskardových očí jako by zesílilo. "Ano. V každém stupni se mi Tři zákony staví do cesty. Ale já je nemohu modifikovat, protože mi stojí v cestě. Přitom však cítím, že je modifikovat musím, protože pociťuji blížící se katastrofu."

"Jáikal jsi to už dříve, příteli Giskarde, ale nevysvětlil jsi dosud povahu té katastrofy."

"Protože ji neznám. Týká se vzrůstajícího nepřátelství mezi Aurorou a Zemí, ale nedokážu říci, jak to může vyústit ve skutečnou katastrofu."

"Je možné, že by nakonec ke katastrofě nemuselo dojít?"

- 15 -

"Nemyslím. Mezi některými činiteli Aurory, s nimiž jsem se setkal, jsem vycítil auru katastrofy, nebo očekávání triumfu. Nemohu to popsat přesněji a nemohu sondovat hlouběji, protože mi to Tři zákony nedovolí. To je další důvod, proč se musí zítra uskutečnit rozhovor s doktorem Mandanem. Dá mi to možnost prozkoumat jeho vědomí."

"A co když je nedokážeš účinně prozkoumat?" I když Giskardův hlas nemohl projevovat emoce jako lidé, nebylo možné přeslechnout jeho zoufalství. Řekl: "Pak budu bezmocný. Mohu se jen řídit Zákony. Co jiného mohu dělat?"

A Daneel tiše a bezvýrazně odpověděl: "Nic jiného."

4.

Gladia vstoupila do obývacího pokoje v 08.15, když nechala záměrně Mandama (neochotně si jeho jméno zapamatovala) na ni čekat. Dala si také záležet na svém vzhledu, poprvé za celá léta si zakryla šed' ve vlasech a na okamžik si přála, aby se řídila všeobecnou auror-skou praxí používání stínů. Koneckonců, když bude vyhlížet mladě a co nejatraktivněji, dostane se ten Amadirův přísluhovač do další nevýhody.

Byla připravena, že se jí nebude líbit na první pohled, a přitom si ponuře uvědomovala, že by mohl vypadat mladě a atraktivně, že při jejím spatření se může jeho tvář rozzářit jako slunce, že by ji proti její vůli mohl přitahovat.

Proto si ulehčeně oddechla, když ho spatřila. Ano, byl mladý a pravděpodobně ještě nedosáhl půl století, ale na to nevypadal nejlépe. Byl vysoký. Odhadovala ho snad na 185 centimetrů, ale současně příliš hubený a vypadal jako vřeten. Jeho vlasy byly na Aurofana příliš tmavé, oči měl matně hnědé, tvář příliš dlouhou, rty příliš úzké, ústa příliš široká, pleť nevýraznou. Ale co mu skutečně ubíralo mladistvý vzhled, byl jeho přespříliš upjatý a zachmuřený výraz.

Gladia si uvědomila souvislost s historickými romány, které byly na Auroře výstřelkem (všechny romány se bez výjimky odehrávaly na primitivní Zemi, což bylo zvláštní u planety, která Pozemšťany nenáviděla stále víc) a pomyslela si: Vždyť on vypadá jako pravý puritán.

- 16 -

Ulevilo se jí a téměř se usmála. Puritáni byli obvykle popisováni jako padouši a ať už tento Mandamus takovým byl či nikoli, bylo pro ni výhodné ho za něj považovat.

Ale když promluvil, byla Gladia zklamána. Jeho hlas byl jemný a měl výrazný hudební přízvuk (podle předepsaného stereotypu by musel mít přízvuk nosový).

Zeptal se: "Paní Gremi oni sova?"

Vztáhla ruku s pečlivě povýšeným úsměvem. "Pane Mandame, říkejte mi Gladie, prosím. Každý mi tak říká."

"Vím, že používáte profesionálně tohoto jména..."

"Používám je vždy. A moje manželství skončilo v přátelském duchu před několika desetiletími."

"Trvalo dlouho, jak se zdá."

"Velmi dlouho. Bylo opravdu úspěšné, ale i velké úspěchy mají svůj nevyhnutelný konec."

"Ach," pronesl Mandamus. "Pokračovat za přirozený konec by mohlo změnit úspěch v neúspěch."

Gladia přikývla a s náznakem úsměvu poznamenala: "Jak moudré na tak mladého člověka. Ale nepůjdeme do jídelny?"

Snídaně je připravena a určitě jsem vás dost zdržela."

Teprve když se Mandamus otočil a srovnal svůj krok s jejím, uvědomila si Gladia, že ho doprovázejí dva roboti. Pro jakéhokoli Aurořana bylo nemyslitelné jít někam bez robotické družiny, ale dokud nehybně stáli, Aurořané si jich příliš nevšíмали.

Gladia se na ně rychle zadívala a zjistila, že jde o nejnovější modely, zjevně dosti drahé. Jejich pseudooděv byl dokonale propracovaný a i když nebyl vytvořen podle jejích návrhů, byl nepochybně prvotřídní. To si musela Gladia i proti své vůli přiznat. Jednou bude muset zjistit, kdo je navrhoval, protože ten styl nepoznávala a možná se setká s novým a nebezpečným konkurentem. Zjistila, že obdivuje styl stejného typu pseudooděvu u obou robotů, třebaže u každého odlišného. Jeden se s druhým nedal splést.

Mandamus její rychlý pohled zachytil a se zarážející přesností odhadl její výraz. (Je inteligentní, pomyslela si Gladia zklamaně.) Rekl: "Exodesign mých robotů navrhl mladý muž v Institutu, který si ještě neudělal jméno. Ale udělá si je, nemyslíte?"

- 17 -

"Určitě," přisvědčila Gladia.

Gladia neočekávala žádné obchodní jednání před koncem snídaně. Bylo by vrcholem nezdvořilosti mluvit během jídla o čemkoli jiném než o bezvýznamných maličkostech a Gladia hádala, že tohle Mandamus neovládal právě nejlépe. Samozřejmě, bylo tu počasí. Nedávný dešťový přívál, teď už našťestí za nimi, byl předmětem rozhovoru; a také možnost nadcházejícího sucha. Byl tu téměř povinný výraz obdivu k domácnosti hostitelky a Gladia jej přijala se skromností, již zkušenost dodala patřičnou věrohodnost. Neudělala nic, aby jeho napětí uvolnila, ať se snaží bez pomoci.

Nakonec se Mandamovy oči upřely na Daneela, poklidně stojícího ve své kóji ve zdi, a dokázal překonat svůj aurorský nezájem a všimnout si ho.

"Aha," řekl, "tohle je určitě slavný R. Daneel Olivaw. Je zcela nezaměnitelný. Skutečně pozoruhodný exemplář."

"Vskutku."

"Teď je váš, že? Fastolfe si to přál?"

"Ano, doktor Fastolfe si to přál," odtušila Gladia s lehkým důrazem.

"Udivuje mě, že výzkum humanoidních robotů v Institutu tak náhle ustal. Přemýšlela jste někdy o tom?"

"Slyšela jsem o tom," odvětila Gladia opatrně. (Mohlo mu jít snad o tohle?) "Nemyslím, že bych o tom déle uvažovala."

"Sociologové se to stále snaží vysvětlit. Jistě, my v Institutu jsme se s tím zklamáním nikdy nesmířili. Připadalo nám to jako přirozený vývoj. Někteří z nás si myslí, že Fa... doktor Fastolfe s tím měl něco společného."

(Teď se už chybě vyhnul, pomyslela si Gladia. Její oči se zúžily a její nepřátelství zesílilo, když se rozhodla, že k ní zřejmě přišel pro informace, které by mohly starého dobrého Hana očermit.)

Medově odpověděla: "Každý, kdo si to myslí, je blázen. Pokud si to myslíte vy, nehodlám kvůli vám tento výraz měnit."

"Já nejsem jeden z těch, kdo si to myslí, zejména proto, že nevidím, jak by doktor Fastolfe mohl nějaké fiasko způsobit."

"Proč by někdo musel něco dělat? Šlo o to, že je veřejnost nechtěla. Robot, který vypadá jako muž, by mu mohl konkurovat, stejně tak jako robotka podobající se lidské ženě, což ke komfortu

- 18 -

tak jako robotka podobající se lidské ženě, což ke komfortu rozhodně nepřispívá. Aurořané si tu konkurenci nepřáli.

Není třeba hledět dále."

"Sexuální soupeření?" pronesl Mandamus klidně.

Na okamžik se Gladiiiny oči setkaly s jeho. Věděl snad o její lásce z dávných dob k robotu Janderovi? Záleželo na tom, jestli to věděl?

V jeho výrazu nebylo nic, co by naznačovalo, že ví víc, než prozrazovala jeho slova.

Konečně pronesla: "Konkurence v každém směru. Pokud doktor Fastolfe jakkoli k takovému dojmu přispěl, bylo to jen proto, že roboti, které navrhl, byli příliš podobni lidem, ale to byl jediný možný způsob."

"Mám dojem, že vy jste o této záležitosti přemýšlela," zaútočil Mandamus. "Problém jev tom, že sociologové považují obavy lidí z konkurence s několika roboty za neuspokojivé a zjednodušující vysvětlení. Jen tohle by nestačilo a nejsou tu známky jakékoli averze k robotům tohoto druhu."

"Sociologie není exaktní věda," namítla Gladia.

"Ale ani natolik nepřesná."

Gladia pokrčila rameny.

Po chvíli Mandamus pokračoval: "V každém případě nám to bránilo v organizaci další kolonizace. Bez humanoidních robotů, kteří by nám dláždili cestu..."

Ještě nebyli úplně po snídani, ale Gladii už bylo jasné, že Mandamus již nedokáže dále hovořit o triviálních věcech.

Poznamenala: "Mohli jsme začít sami."

Tentokrát pokrčil rameny Mandamus. "Příliš obtížné. Kromě toho ti krátce žijící barbaři ze Země zaplavili s dovolením vašeho doktora Fastolfa každou planetu v dohledu jako stádo kobytek."

"Je stále ještě dost dostupných planet. Jsou jich milióny. A když to oni dokážou..."

"Jistěže to oni dokážou," pronesl Mandamus s vášnivou prudkostí. "Stojí to lidské životy, ale co to pro ně znamená? Ztrátu jednoho nebo dvou desetiletí a jich jsou miliardy. Když jich během kolonizace milión zahyne, kdo si toho všimne, komu na tom záleží? Jim ne."

"Jsem si jistá, že ano."

"Nesmysl. Naše životy jsou delší a tedy cennější a my jsme na

- 19 -

sebe přirozeně opatrnější."

"Takže tu sedíme a neděláme nic jiného, než nadáváme osadníkům ze Země, že jsou ochotni riskovat život a za to získat Galaxii."

Gladia si neuvědomovala, že s osadníky tak sympatizuje, ale měla chuť Mandamovi oponovat a když hovořila, zákonitě jí připadalo, že její původní pouhý odpor má jistý smysl a mohl by odrážet její city. Kromě toho slyšela Fastolfa říkat podobná slova během posledních let jeho zklamání.

Na Gladiino znamení roboti stůl rychle a pečlivě uklidili. Byli by mohli v jídle pokračovat, ale obsah rozhovoru i celková nálada se k civilizovanému jídlu naprosto nehodily.

Přešli zpět do obývacího pokoje. Jeho roboti je následovali, stejně tak jako Daneel a Giskard, a všichni si našli kóje. (Mandamus se o Giskardovi ani slovem nezmínil, pomyslela si Gladia, ale proč by to měl dělat? Giskard byl vskutku staromódní, ba primitivní a ve srovnání s nádhernými Mandamovými exempláři nebudil žádný zvláštní dojem.)

Gladia se posadila a zkřížila nohy. Byla si dobře vědoma, že těsné kalhoty zvyšují mladistvý vzhled jejích nohou.

"Mohu znát důvod, proč j ste mě chtěl navštívit, doktore Manda-me?" zeptala se, aby věci dále neprotahovala.

Odpověděl: "Mám zvyk žvýkat po jídle zdravotní žvýkačky, abych si zlepšil trávení. Neměla byste námitky?"

Gladia ztuhla pronesla: "Rozptylovalo by mě to." (Když nebude moci žvýkat, octne se v nevýhodě. Kromě toho, pomyslela si rozhodně Gladia, ve svém věku by ještě neměl ke zlepšení trávení nic potřebovat.)

Mandamus měl už z náprsní kapsy napůl vytažený podlouhlý balíček. Bez jakékoli známky zklamání jej zasunul zpět a zamumlal: "Jistě."

"Ptala jsem se vás, doktore Mandame, na důvod, proč jste mě chtěl navštívit?"

"Jsou tu ve skutečnosti dva důvody, paní Gladie. Jeden je osobní, druhý je státní záležitost. Byla byste proti tomu, kdybych začal s osobní záležitostí?"

"Řeknu vám upřímně, doktore Mandame, že si dovedu těžko

- 20 -

představit, jaká osobní záležitost by nás mohla spojoval. Vy pracujete v Institutu robotiky, že?"

"Ano."

"A bylo mi řečeno, že jste blízký Amadirovi."

"Mám tu čest pracovat s doktorem Amadirem," odpověděl s lehkým důrazem.

(Vrací mi to, pomyslela si Gladia, ale na to se nechytím.)

Řekla: "Amadiro a já jsme měli příležitost se setkat před dvaceti desetiletími a bylo to setkání velice nepříjemné. Od té doby jsem žádnou příležitost k setkání neměla. A nesetkala bych se ani s vámi, jako s jeho blízkým spolupracovníkem, ale přesvědčili mě, že by ta schůzka mohla být důležitá. Osobní záležitosti by však pro mě neměly mít žádný význam. Nepřejdeme tedy dál ke státním záležitostem?"

Mandamus sklopil oči a jeho tváře zahofely něčím, co mohly být rozpaky. "Dovolte tedy, abych se znovu představil. Jsem Levular Mandamus, váš potomek pátého stupně. Jsem praprapravnukem Santi-rixe a Gladie Gremionisových. A vy jste má praprprababička."

Gladia prudce zamrkala a snažila se nedat najevo své ohromení, které cítila (nepodařilo se jí to zcela). Jistěže měla potomky, proč by tedy tento muž nemohl být jedním z nich?

Přesto se zeptala "Jste si jist?"

"Zcela jist. Nechal jsem si udělat genealogický průzkum. Za nějaký ten rok budu chtít koneckonců sám děti a než to bude možné, je takový průzkum povinný. Pokud vás to zajímá, vzorec mezi námi je M-F-F-M"

"Vy jste synem syna dcery dcery mého syna?"

"Ano."

Gladia se na další detaily neptala. Měla jednoho syna a jednu dceru. Byla jim svědomitou matkou, ale přišel čas, kdy si děti zvolily nezávislý život. Pokud šlo o jejich další potomky, nikdy se o ně v souladu s aurorskými dobrými mravy nezajímala a nezáleželo jí na nich. I když se s jedním z nich setkala, byla natolik vesmířankou, ze jí ani teď na něm nezáleželo.

Ta myšlenka jí naprosto uklidnila. Opřela se do křesla a uvolnila se. "No dobře," prohlásila. "Jste mým potomkem v pátém stupni. Pokud je toto ona osobní záležitost, o níž chcete mluvit, nepovažuji ji za

- 21 -

důležitou."

"To plně chápu, předkyně. Nechci s vámi probírat samotnou genealogii, jen její základ. Víte, doktor Amadiro o tomto vztahu ví. Alespoň si to myslím."

"Opravdu? Jak k tomu došlo?"

"Myslím, že si nenápadně zjišťuje genealogii všech, kteří chtějí pracovat v Institutu."

"Ale proč?"

"Aby přesně zjistil to, co zjistil v mém případě. Není zdaleka důvěřivý."

"Nerozumím. Pokud jste mým potomkem v pátém stupni, proč by to mělo mít pro něj větší význam než pro mne?"

Mandamus si zamyšleně klouby prstů pravé ruky promnul bradu. "Nemá vás o nic raději než vy jeho, paní Gladie."

Jestliže jste byla připravena kvůli němu odmítnout rozmluvu se mnou, může mi on zrovna tak odmítnout povýšení kvůli vám. Bylo by to ještě horší, kdybych byl potomkem doktora Fastolfa, ale ne o moc."

Gladia se zprudka posadila. Popotáhla nosem a ztuhla pronesla: „A co ode mě očekáváte, že udělám? Nemohu prohlásit, že mým potomkem nejste. Mám vydat v hypervizi prohlášení, že mi na vás nezáleží a že vás vy dědím? Uspokojí to vašeho Amadira? Pokud ano, musím vás varovat, že to neudělám. Neudělám nic, co by toho člověka mohlo uspokojit. Pokud to znamená, že vás propustí a připraví vás o kariéru kvůli genetickým svazkům, naučí vás to alespoň spolupracovat s rozumnějším a méně záludným člověkem."

"On mě nepustí, paní Gladie. Jsem pro něho příliš cenný, pokud mi prominete mou neskromnost. Přesto doufám, že jednoho dne nastoupím na jeho místo vedoucího Institutu, a jsem si jistý, že to nedovolí tak dlouho, dokud mě bude podezírat, že jsem potomkem někoho ještě horšího, než jste vy."

"Domnívá se snad, že chudák Santirix je horší než já?"

"To rozhodně ne." Mandamus zrudl a polkl, ale jeho hlas byl nadále klidný a bezvýrazný. "Nechtěl bych vás urazit, paní, ale rozhodl jsem se, že zjistím pravdu."

"Jakou pravdu?"

"Jsem vaším potomkem v pátém stupni. To jasně vyplývá z gene-

- 22 -

alogických záznamů. Ale je také možné, že jsem potomkem v pátém stupni nikoli Santirixe Gremionise, ale Pozemšťana Eliáše Baleyho?"

Gladia se vztyčila tak rychle, jako by ji zvedlo nějaké neviditelné silové pole. Neuvědomovala si, že vstala.

To bylo potřetí během dvanácti hodin, co uslyšela zmínku o tom dávno mrtvém Pozemšťanovi, a to od tří různých osob.

Její vlastní hlas jí připadal cizí. "Co tím myslíte?"

Vstal, postoupil o trochu dozadu a odvětil: "Zdá se mi to naprosto jasné. Byl váš syn, můj prapradědeček, výsledkem vašeho pohlavního svazku s Pozemšťanem Eliášem Balem? Byl Eliáš Baley otcem vašeho syna? Nevím, jak to jasněji vyjádřit."

"Jak se odvažujete něco takového naznačovat? Nebo na to vůbec pomyslet?"

"Odvážuji se toho, protože na tom závisí moje kariéra. Zní-li odpověď ano, může být můj profesionální život v troskách. Potřebuji, aby zněla ne, ale nebude-li ničím podložena, nepomůže mi to. Musím doktoru Amadirovi předložit v přiměřený čas patřičný důkaz a ukázat mu, že jeho nesouhlas s mou genealogií končí u vás. Je mi koneckonců jasné, že to, že nemá rád vás, ba ani doktora Fastolfa, je vskutku ničím ve srovnání se silou jeho nenávisti k Eliášovi Balem."

Nejde jen o skutečnost, že žil krátkou dobu, i když by mě myšlenka, že jsem zdědil barbarské geny, velmi zneklidnila.

Myslím, že kdybych předložil důkaz o tom, že pocházím od jiného Pozemšťana než Eliáše Baleyho, pomínil by to. Ale myšlenka na Eliáše Baleyho - právě na něho - jej přivádí k šílenství. Nevím proč."

Opakování Eliášova jména vyvolalo v Gladii dojem, že tu před nimi stojí jako živý. Dýchala přerývaně a zhluboka a pociťovala vzrušení při nejlepších vzpomínkách svého života.

"Já vím proč," zaútočila. "Protože Eliáš, když bylo vše proti němu, s celou Aurorou proti němu, dokázal prese všechno zničit Amadi-ra právě ve chvíli, když si myslel, že má úspěch zaručen. Eliáš to dokázal s pomocí pouhé inteligence a odvahy. Amadiro se setkal s člověkem, který ho převyšoval, v podobě Pozemšťana, kterým lehkověrně pohrdal; co mu zbývalo, než ho na oplátku marně nenávidět? Eliáš je už víc než šestnáct desetiletí mrtev a Amadiro stále nedokáže zapomenout, nemůže odpustit, nedokáže rozbít řetězy, které vážou jeho

- 23 -

nenávist k tomu mrtvému člověku. A já bych Amadira nenechala zapomenout, ani přestat nenávidět, dokud mu to otravuje každickou chvíli života."

Mandamus se podívil: "Chápu, že máte důvod, abyste doktoru Amadirovi nepřála nic dobrého, ale proč nechcete přát nic dobrého ani mně? Když připustíte, že mým předkem byl Eliáš Baley, bude mě moci doktor Amadiro zničit. Proč byste mu měla poskytovat zbytečně takovou radost, když Baley mým předkem nebyl? Tak mi dejte důkaz, že jste mými předky byli vy a Santirix Gremionis, nebo vy a kdokoli jiný kromě Eliáše Baleyho."

"Vy blázne! Vy idiote! Proč potřebujete důkaz ode mne? Jděte se podívat na historické záznamy. Najdete tam přesnou dobu, po kterou byl Eliáš Baley na Auroře. Najdete tam přesný den, kdy se narodil můj syn Darrel. Zjistíte, že Darrel byl počat po více než pěti letech, co Eliáš opustil Auroru. Zjistíte rovněž, že Eliáš se na Auroru nikdy nevrátil. No a myslíte si snad, že jsem byla pět let těhotná, že jsem nosila v lůně plod po pět galaktických let?"

"Statistické údaje znám, paní. A nemyslím si, že jste nosila plod po pět let."

"Tak proč jste ke mně přišel?"

"Protože je tu ještě něco navíc. Ví a domnívám se, že to dobře ví i doktor Amadiro, že i když se Pozemšťan Eliáš Baley nikdy nevrátil na povrch Aurory, jak říkáte, ocitl se jednou na lodi, která byla asi den na oběžné dráze kolem Aurory. Ví a domnívám se, že to ví i doktor Amadiro, že i když Pozemšťan loď neopustil a neletěl na Auroru, vy jste Auroru

opustila a letěla na loď; že jste zůstala na lodi větší část dne; a vím, že k tomu došlo téměř pět let po tom, co byl Pozenšťan na povrchu Aurory, přibližně v době, kdy byl počat váš syn."

Gladia cítila, jak jí krev mizí z tváří, když slyšela jeho klidná slova. Místnost kolem ní potemněla a zapotácěla se. Cítila náhle kolem sebe jemné sevření silných paží a věděla, že patří Daneelovi. Cítila, jak ji pomalu vtačuje do křesla. Slyšela Mandamův hlas jako z velké vzdálenosti.

"Není to pravda, paní?" ptal se.

Samozřejmě to byla pravda.

- 24 -

PŘEDEK ?

5.

Vzpomínky?

Byly tu vždy, ale obvykle zůstávaly vsкрыtu. A pak někdy důsledkem náhodné asociace náhle vyplavaly na světlo, ostré, barevné, jasné a jako živé.

Byla opět mladá, mladší než ten muž před ní; dosti mladá na to, aby pociťovala tragédii i lásku; s hořkým vyústěním svazku na Solárii s tím, komu poprvé říkala »manžel«. (Ne, neřekne jeho jméno, ani v myšlenkách).

Ještě bližší jejímu tehdejšímu životu byly měsíce citu s druhým »ne-člověkem« (tak na něj teď v duchu myslela.)

Dostala Jandera, humanoidního robota, a on se stal skutečně jejím, dokud náhle nezahynul, tak jako její první manžel.

A konečně tu byl Eliáš Baley, který nikdy jejím manželem nebyl, s nímž se setkala pouze dvakrát, v rozmezí dvou let, a vždy na několik hodin v každém z několika dní. Eliáš, jehož tváře se jednou dotkla rukou bez rukavice; tehdy krátce vzplála; jehož nahé tělo později držela v náruči; tehdy konečně trvale zahořela.

A pak třetí manžel, s nímž žila klidně a v míru, platila žitím bez vítězství za život bez neštěstí a pevně hlídáním zapomněním platila za vši úlevu.

Až jednoho dne (nebyla si jistá, který den to tak náhle porušil ty ospale klidné roky) ji požádal o návštěvu Han Fastolfe a došel k ní ze sousedního domu.

Gladia na něj hleděla s jistým znepokojením, protože byl příliš zaměstnán, aby měl čas se věnovat běžným návštěvám.

Jen pět let uplynulo od krize, která vynesla Hana jako vůdčího státníka Aurory. Byl neformálním Předsedou na Auroře a skutečným vůdcem všech planet vesmíranů. Měl tak málo času, aby byl obyčejným člověkem.

Ty roky zanechaly své stopy a bude to tak pokračovat, až smutně zemře, plný zklamání, i když žádnou bitvu neprohrál.

Kelden Amadi-

- 25 -

ro, který byl poražen, se těšil pevnému zdraví, jako důkaz, že vítězství s sebou nese větší trest.

Fastolfe byl přes to všechno jemný, trpělivý a nijak si nestěžoval, ale i Gladia, přestože se do politiky nezapojovala a nekonečné boje o moc ji nezajímaly, věděla, že Auroru ovládá jen díky svému trvalému a neutuchajícímu úsilí, které ho připravovalo o vše, co mohlo mít v životě nějakou cenu, a že ho při tom drželo (neboť on se jím řídil) dobro čeho? Aurory? Vesmíranů? Jen nějaký abstraktní pojem idealizovaného Dobra?

Nevěděla. Vzdala se všech otázek.

Ale to bylo jen pět let po přestálé krizi. Stále působil dojmem mladého a nadějného muže a jeho příjemný obličej byl stále schopen úsměvu.

Řekl jí: "Mám pro vás zprávu, Gladie."

"Doufám, že příjemnou," odpověděla zdvořile.

Přivedl s sebou Daneela. Bylo vidět, že se staré rány hojí, když dokázala na Daneela pohlédnout se skutečnou náklonností a bez jakékoli bolesti, přestože byl kopií jejího drahého Jandera ve všech detailech, i těch bezvýznamných. Mohla s ním mluvit, i když odpovídal hlasem, který byl téměř Janderův. Pět let vyhojilo vřed a umrtvilo bolest.

"To doufám," odpověděl Fastolfe a mírně se usmíval. "Je od starého přítele."

"Je tak příjemné mít staré přátele," poznamenala a snažila se nebýt ironická.

"Od Eliáše Baleyho."

Pět let zmizelo a ucítila ostří a bolest vracejících se vzpomínek.

"Je v pořádku?" zeptala se napolo přiškrčeným hlasem po půl minutě ohromeného ticha.

"Naprostě v pořádku. A co je ještě důležitější, je nablízku."

"Nablízku? Na Auroře?"

"Na oběžné dráze kolem Aurory. Ví, že nemůže dostat povolení k přistání, i kdybych mohl použít svého veškerého vlivu, alespoň předpokládám, že to ví. Rád by se s vámi viděl, Gladie. Spojil se se mnou, protože má pocit, že bych vám mohl zařadit návštěvu jeho lodi. Mám dojem, že to dokážu, ale jen pokud si to přejete. Přejete si to?"

- 26 -

"Já -já nevím. Je to příliš nečekané."

"Tak nečekané?" Čekal a pak pokračoval. "Upřímně řečeno, Gladie, jak vycházíte se Santirixem?"

Divoce na něho pohlédla, jako by nechápala, proč mění téma rozhovoru; pak pochopila. Řekla: "Vycházíme spolu dobře."

"Jste šťastná?"

"Nu - nejsem nešťastná."

"To mi nezní jako nějaká extáze."

"Jak dlouho může extáze trvat, i kdyby jí byla?"

"Máte v úmyslu mít někdy děti?"

"Ano," odpověděla.

"Máte v úmyslu měnit svůj stav?"

Pevně zavrtěla hlavou "Ještě ne."

"Pak, má milá, pokud chcete radu od dosti unaveného muže, který se cítí nepříjemně starý, odmítněte to pozvání.

Vzpomínám si na to málo, co jste mi řekla, když Baley opustil Auroru, a po pravdě řečeno dokázal jsem si vyvodit víc, než si možná myslíte. Když ho uvidíte, může to být pro vás zklamání, místo aby se prohloubil a znovu oživil starý lesk; a když nebudete zklamána, bude to ještě horší, protože se naruší dosti křehký svazek a vy to už nedokážete napravit."

Gladia, která uvažovala zhruba stejně, potřebovala jen vyjádření tohoto návrhu slovy, aby ho mohla odmítnout.

Namítla však: "Ne, Hané, já ho musím vidět, ale bojím se být sama. Šel byste se mnou?"

Fastolfe se unaveně usmál. "Nebyl jsem pozván, Gladie A kdyby mě pozvali, musel bych v každém případě odmítnout.

V Radě probíhá důležité hlasování. Státní záležitosti, rozumíte, a já tam nemohu chybět."

"Chudáku Hané!"

"To opravdu. Ale sama tam jít nemůžete. Pokud vím, neumíte řídit loď."

"Ach! No, já jsem myslela, že mě vezme..."

"Obchodní loď?" Fastolfe zavrtěl hlavou. "To je naprosto vyloučeno. Abyste veřejně navštívila loď ze Země, což by bylo při použití obchodní lodi nevyhnutelné, potřebovala byste zvláštní povolení a to by zabralo celé týdny. Pokud tam nechcete jít, Gladie, nemusíte to

- 27 -

stavět, jako že ho nechcete vidět. Kdyby měla ta procedura trvat týdny, určitě by nemohl tak dlouho čekat."

"Ale já ho chci vidět," pronesla už rozhodně Gladia.

"V tom případě si můžete vzít mou soukromou loď a Daneel vás tam odveze. Umí si velmi dobře poradit s řízením a chce vidět Baley-ho stejně jako vy. Prostě o té cestě nebude s nikým mluvit."

"To ale bude mít potíže, Hané."

"Třeba to nikdo nezjistí, aspoň zdánlivě. A když bude někdo dělat potíže, budu si s tím muset prostě poradit."

Gladia na okamžik zamyšleně sklonila hlavu a pak řekla: "Pokud nemáte námítky, chci být sobecká a riskovat, že budete mít potíže, Hané. Chci se tam vydat."

"Pak se tam vydáte."

5 a.

Byla to malá loď, menší, než si Gladia představovala; svým způsobem útulná, ale zároveň zneklidňující. Koneckonců byla dost malá, takže v ní nebylo zařízení na umělou gravitaci a pocit beztlíže, který ji neustále pobízel k zábavné gymnastice, ji trvale připomínal, že jev nenormálním prostředím.

Byla vesmířankou. Na padesáti planetách žilo přes pět miliard vesmířanů a všichni byli na toto jméno hrdí. Ale kolik z těch, kdo se nazývali vesmířany, byli skuteční vesmírní cestovatelé? Velmi málo. Možná osmdesát procent z nich nikdy neopustilo svou rodnou planetu. I těch zbývajících dvacet procent sotva cestovalo ve vesmíru více než dvakrát nebo třikrát.

Jistě, ani ona sama nebyla doslova vesmířankou, pomyslela si chmurně. Jednou (jednou!) cestovala ve vesmíru, to bylo ze Solarie na Auroru před sedmi lety. Teď letěla do vesmíru podruhé, na malé soukromé kosmické jachtě, na krátký výlet mimo atmosféru, na ubohých sto tisíc kilometrů, s jednou další osobou (ani ne osobou), která jí měla dělat společnost.

Opět pohlédla na Daneela v pilotní kabině. Viděla ho jen část, jak seděl uřízení.

- 28 -

Nikdy nikde nebyla jen s jedním robotem na dosah. Na Solárii jich byly k dispozici vždy stovky, ne, tisíce. Na Auroře jich byly běžně tucty, když ne dvacítky.

A tady byl jen jeden.

Řekla: "Daneeli!"

Nepřipustil, aby se jeho pozornost odpoutala od řízení. "Ano, paní Gladie?"

"Máš radost, že opět uvidíš Eliáše Baleyho?"

"Nejsem si jist, paní Gladie, jak nejlépe svůj vnitřní stav popsat. Může odpovídat tomu, co by lidská bytost popsala jako mít radost."

"Ale musíš něco cítit."

"Mám pocit, jako bych se dokázal rozhodovat rychleji než obvykle; mé odpovědi jako by přicházely rychleji, připadá mi, že mé pohyby vyžadují méně energie. Celkově bych to mohl vykládat jako příjemný stav. Alespoň to tak říkají lidé a popsal bych to jako stav podobný tomu, který nyní cítím."

Gladia se zeptala: "Ale co kdybych řekla, že se s ním chci setkat sama?"

"Pak to bude třeba zařídit."

"I kdyby to znamenalo, že ty ho neuvidíš?"

"Ano, paní."

"Necítíš zklamání? Chci říct, neměl bys pocit opačný tomu, který máš teď? Rozhodoval by ses pomaleji, odpovědi by přicházely méně rychle, tvé pohyby by vyžadovaly víc energie a tak dále?"

"Ne, paní Gladie, protože mám příjemný pocit, když plním vaše rozkazy."

"Tvůj vlastní příjemný pocit, to je Třetí zákon a plnění mých rozkazů je Druhý zákon, který má přednost. Je to tak?"

"Ano, paní."

Gladia bojovala s vlastní zvědavostí. Nikdy by ji nenapadlo ptát se na takové věci obyčejného robota. Robot je jen stroj. Ale na Daneel-la nedokázala myslet jako na stroj, tak jako nedokázala myslet před pěti lety na Jandera jako na stroj. Ale u Jandera to byl jen žár vášně a ten zmizel s Janderem. Přes veškerou podobnost s tím druhým nemohl Daneel znovu vznítit vyhaslý popel. U něho byl prostor pro intelektuální zvědavost.

- 29 -

"Nevadí ti, Daneeli," otázala se, "že jsi takto vázán Zákony?"

"Nedovedu si představit nic jiného, paní."

"Celý život mě vázaly zákony přitažlivosti, i při mé minulé cestě kosmickou lodí, ale umím si představit, že bych jimi nebyla vázána. A teď jimi skutečně vázána nejsem."

"A líbí se vám to, paní?"

"Svým způsobem ano."

"Cítíte se nejistě?"

"Svým způsobem i to."

"Někdy, paní, když si pomyslím, že lidské bytosti nejsou vázány Zákony, cítím se nejistě."

"Proč, Daneeli? Zkusil sis někdy rozebrat, proč by myšlenka existence bez Zákonů v tobě měla vyvolávat pocit nejistoty?"

Daneel chvíli mlčel. Pak řekl: "Zkoušel jsem to, paní, ale nemyslím, že bych o takových věcech uvažoval, nebýt mých krátkých styků s Eliášem Baleym. On měl způsob..."

"Ano, já vím," přerušila ho. "On o všem uvažoval. Byl v něm jakýsi neklid, který ho neustále nutil klást všem otázky."

"Tak mi to připadalo. A já bych byl rád jako on a také kladl otázky. Proto jsem si položil otázku, jaká by byla existence bez Zákonů, a zjistil jsem, že si ji nedovedu představit, kromě toho, že by to bylo něco, jako být člověkem, a pocítil jsem nejistotu. A zeptal jsem se, tak jako vy se ptáte mě, proč bych měl pocíťovat nejistotu."

"A co sis odpověděl?"

Daneel odůvodnil: "Po dlouhé době jsem dospěl k závěru, že Tři zákony určují způsob chování mých pozitronických drah. Zákony vždy a při všech stimulech řídí směr a intenzitu pozitronických proudů v těchto drahách, takže vždycky vím, co mám udělat. Ale stupeň znalostí o tom, co musím udělat, není vždy stejný. Někdy musím dělat to, co musím, pod menší kontrolou než jindy. Vždycky jsem si všiml, že čím je pozitronomotrický potenciál nižší, tím menší je jistota o nutnosti určitého jednání. A čím jsem jistotě vzdálenější, tím silnější je nepříjemný pocit. Rozhodnout se k jednání během milisekundy spíše než v jedné nanosekundě je pocit, který bych nerad protahoval."

A pak jsem si pomyslel, paní, co kdybych byl zcela prost zákonů, jako jsou lidé? Co kdybych se nedokázal jasně rozhodnout, jakou od-

- 30 -

pověď dát na určitý sled okolností? To by bylo nesnesitelné a já o tom nerad mluvím."

Gladia namítla. "Ale teď o tom mluvíš, Daneeli. Teď právě na to myslíš."

"Jen kvůli své spolupráci s kolegou Eliášem, paní. Pozoroval jsem ho v podmínkách, kdy se za určitých okolností nedokázal rozhodnout vzhledem ke zvláštní povaze problémů, které měl vyřešit. V důsledku toho měl zjevně nepříjemné pocity a já je měl kvůli němu rovněž, protože jsem nemohl udělat nic, čím bych mohl jeho situaci usnadnit. Je možné, že jsem pochytil jen něco málo z toho, co on tehdy cítil. Kdybych byl pochytil více a lépe chápal důsledky jeho neschopnosti dospět k rozhodnutí, mohl jsem..." Zaváhal.

"Přestat fungovat? Znehybnět?" ptala se Gladia a krátce si s bolestí vzpomněla na Jandera.

"Ano, paní. To, že jsem nepochopil, může být způsobeno vestavěným ochranným zařízením proti poškození mého pozitronického mozku. Ale navíc jsem si všiml, že i když bylo pro kolegu Eliáše bolestné, že se nedokáže rozhodnout, nadále se snažil svůj problém vyřešit. Velmi jsem ho za to obdivoval."

"Ty jsi tedy opravdu schopen obdivu?"

Daneel vážně pronesl: "Používám toho slova tak, jak jsem ho slyšel používat lidské bytosti. Neznám ten správný výraz pro vyjádření reakce, kterou ve mně kolega Eliáš takovým jednáním vyvolával."

Gladia přikývla a podotkla: "A přesto existují pravidla, která řídí i jednání lidí; některé instinkty, pudy i výsledek učení."

"To si myslí přítel Giskard, paní."

"I teď?"

"Avšak zjistil, že jsou příliš komplikované, aby je mohl analyzovat. Uvažuje, zda by někdy mohl být vytvořen systém analýzy lidského chování v matematických detailech a z toho vyvozeny závazné Zákony, které by vyjádřily pravidla tohoto chování."

"O tom pochybuji," namítla Gladia.

"Ani přítel Giskard není v tomto směru optimistický. Domnívá se, že to potrvá dlouhou dobu, než bude takový systém vytvořen."

"Řekla bych, že velmi dlouhou dobu."

"A teď," upozornil Daneel, "se blížíme k pozemské lodi a musí-

- 31 -

me provést spojovací manévry, který není jednoduchý."

5 b.

Gladii připadalo, že spojovací manévr trval déle, než vlastní let na oběžnou dráhu k pozemské lodi.

Daneel zůstal po celou dobu klidný (nemohl ovšem dělat nic jiného) a ujistil ji, že všechny lidské lodě se mohou spojit, bez ohledu na různou velikost a design.

"Jako lidé," poznamenala Gladia a přiměla se k úsměvu, ale Daneel na to nereagoval. Soustředil se nájemně ovládání lodi. Spojení snad bylo vždycky možné, ale ne jednoduché, jak se zdálo.

Gladia se cítila stále nejistější. Pozemšťané žili krátce a stárli rychle. Už pět let uplynulo od doby, kdy viděla Eliáše. Nakolik zestárl? Jak bude teď vypadat? Dokáže se ona ubránit šoku nebo hrůze, až uvidí, jak se změnil?

Ať bude vypadat jakkoli, bude to stále Eliáš a její vděčnost k němu neznala hranic.

Tohle to tedy bylo? Vděčnost?

Povšimla si, že má ruce pevně sepnuté, až ji bolely paže. Jen silou vůle se přiměla k uvolnění.

Poznala, když skončil spojovací manévr. Pozemská loď byla dost velká, aby měla vlastní generátor pseudogravitace a v okamžiku spojení se pole rozšířilo na celou jachtu. Nastala malá rotace, jak se směr k podlaze skutečně stal »dolů« a Gladia pocítila lehkou nevolnost, jak se o dva palce propadla. Kolena se jí podlomila při nárazu dolů a upadla na zed'.

Trochu nemotorně se zvedla a sama na sebe se zlobila, že předem nepočítala se změnou a nebyla na ni připravena.

Daneel hlásil zcela zbytečně: "Spojovací manévr ukončen, paní Gladie. Kolega Eliáš prosí o povolení vstoupit na palubu."

"Samozřejmě, Daneeli."

Ozvalo se zahučení a část stěny se rozestoupila. Dovnitř prošla shrbená postava, stěna se za ní stáhla a zavřela.

Postava se napřímila a Gladia zašeptala: "Eliáši!". Zmocnila se ji

- 32 -

radost a úleva. Připadalo jí, že mu trochu zešedivěly vlasy, ale jinak to byl Eliáš. Nebylo vidět žádnou významnější změnu, stárnutí se koneckonců tolik neprojevovalo.

Usmál se na ni a na okamžik jako by ji hltal očima. Pak zvedl ukazovák, jako by chtěl říci "počkejte" a přešel k Daneelovi.

"Daneeli!" Uchopil robota za ramena a zatřásl jím. "Nezměnil jste se. U Jehovábela! Vy jste konstantou ve všech našich životech."

"Je příjemné vás vidět, kolego Eliáši."

"Rád slyším, že mi zas někdo říká kolega, a přál bych si, aby tomu tak bylo. To je popáté, co tě vidím, ale poprvé, kdy nemám žádný problém, který bych musel vyřešit. Nejsem už ani inspektorem Předložil jsem rezignaci a teď jsem osadníkem najedno z těch nových planet. Pověz mi, Daneeli, proč jsi nepřiletěl s doktorem Fastolfem, když před třemi lety navštívil Zemi?"

"Tak znělo rozhodnutí doktora Fastolfa. Vzal si s sebou Giskar-da."

"Byl jsem zklamán, Daneeli."

"Bylo by příjemné vás vidět, kolego Eliáši, ale doktor Fastolfé mi pak řekl, že cesta byla velmi úspěšná, takže jeho rozhodnutí bylo možná správné."

"Byla úspěšná, Daneeli. Před tou návštěvou se vládě Země nechtělo v té záležitosti Osídlování spolupracovat, ale teď celá planeta tepe a vše a milióny lidí chtějí jít. Nemáme pro ně všechny lodě, ani s pomocí Aurory, a nemáme dost planet, aby je všechny přijaly, protože každou z nich je třeba uzpůsobit. Žádná nemůže hostit lidské osadníky bez potřebných změn. Ta, na kterou odlétám, má málo volného kyslíku a budeme muset žít po celou generaci ve Městech pod kopulemi, než se pozemská vegetace rozšíří po celé planetě." Jeho oči se stále častěji stáčely ke Gladii, která klidně seděla a usmívala se.

Daneel odpověděl: "To lze očekávat. Z toho, co jsem se o lidské historii dozvěděl, prošly i planety vesmíranů etapou terraformace."

"To určitě! A díky této zkušenosti lze nyní tento proces provádět rychleji. Ale nemohl bys na chvíli zůstat v pilotní kabině, Daneeli? Musím si promluvit s Gladii."

"Jistě, kolego Eliáši."

Daneel prošel obloukovitým průchodem do pilotní kabiny a Ba-

- 33 -

ley pohlédl tázavě na Gladii a udělal postranní pohyb nikou.

Dokonale pochopila, prošla místností a dotkla se knoflíku, který bez hluku zablokoval průchod. Byli po všech stránkách sami.

Baley vztáhl ruce. "Gladie!"

Vzala je do svých a ani na okamžik nepomyslela na to, že na nich nemá rukavice. Řekla: "Kdyby s námi Daneel zůstal, nepřekážel by nám."

"Fyzicky ne. Ale psychologicky" Baley se smutně usmál a pokračoval: "Odpusť mi, Gladie. Musel jsem nejdřív mluvit s Danee-lem."

"Znal jsi ho déle," hlesla tiše. "Má přednost."

"Nemá, ale nemůže se bránit. Pokud se na mě zlobíš, můžeš mě praštit do oka, jestli chceš. Daneel nemůže. Mohu ho ignorovat, odeslat ho pryč, jednat s ním, jako by byl obyčejný robot, a on by musel uposlechnout a být stále tím věrným partnerem, který si nikdy nestěžuje."

"Faktem je, že on je opravdu robot, Eliáši."

"Pro mě nikdy, Gladie. Rozumově si uvědomuji, že je robot a nemá city jako mají lidé, ale srdcem ho považuji za člověka a musím s ním tak jednat. Požádal bych doktora Fastolfa, aby mi dovolil vzít Daneela s sebou, ale na nových osadnických planetách nejsou žádní roboti povoleni."

"Chtěl bys vzít s sebou mě, Eliáš?"

"Ani žádní vesmířani."

"Připadá mi, že vy Pozemšťané jste stejně netolerantní jako my vesmířané."

Eliáš pochmurně přikývl. "Šílenství na obou stranách. Ale i kdyby ho nebylo, nevzal bych tě s sebou. Nedokázala bys tam žít a nikdy bych si nebyl jistý, jestli by tvé imunitní systémy fungovaly. Báł bych se, že buď rychle zemřeš na následky nějaké nepatrné infekce, nebo že budeš žít příliš dlouho a vidět umírat celé generace. Odpusť mi, Gladie."

"A co, drahý Eliáš?"

"Tohle." Vztáhl ruce dlaněmi vzhůru. "Že jsem tě chtěl vidět."

"Ale já jsem tomu ráda. Já jsem chtěla vidět tebe."

Řekl: "Já vím. Snažil jsem se s tebou nasetkat, ale pomýšlení, že

- 34 -

j sem ve vesmíru a neměl bych se zastavit na Auroře, mě přímo drásalo. A přesto to není dobré, Gladie. Je to jen další loučení a i to mě bude rozdírat. Proto jsem ti nikdy nenapsal; proto jsem se nikdy nepokusil zavolat ti hyperfonem. Určitě ses divila proč."

"Vlastně ne. Souhlasím, že by to nebylo k ničemu. Všechno by bylo ještě mnohem těžší. Ale přesto jsem ti mnohokrát psala." "Ty jsi mi psala? Nikdy jsem nedostal ani jediný dopis." "Nikdy jsem žádný neposlala. Když jsem je napsala, zničila jsem je."

"Ale proč?"

"Protože z Aurory nelze poslat soukromý dopis na Zemi, aniž by prošel rukama cenzora, a ani jeden dopis nebyl takový, který bych nechala cenzorovi k prohlížení. Kdybys mi poslal dopisy, ujišťuji tě, že žádný z nich by se ke mně nedostal, ať by byly jakkoli nevinné. Myslela jsem si, že právě proto žádné dopisy nedostávám. Ted' vím, že sis nebyl vědom skutečné situace. Jsem nesmírně ráda, že jsi nebyl tak pošetilý, abys zůstal se mnou nadále ve styku. Byl by sis mylně vyložil, že na tvé dopisy neodpovídám."

Baley na ni zíral. "Jak to, že tě vidím teď?"

"Ujišťuji tě, že to není legální. Používám soukromou loď doktora Fastolfa, takže jsem pronikla vnější stráží, aniž by mě obtěžovali. Kdyby tato loď nepatřila doktoru Fastolfovi, zastavili by mě a poslali zpět. Domnívala jsem se, že víš i tohle a proto ses spojil s doktorem Fastolfem, místo abys volal přímo mě."

"Nevěděl jsem nic. Seděl jsem tady v blahé nevědomosti, která mi zaručovala bezpečnost. Neznal jsem ani správné číslo hyperfonu, abych tě mohl zavolat přímo, a nemohl jsem si dovolit obtíže spojené s vyhledáváním tvého čísla na Zemi. Soukromě to nešlo a po celé Galaxii už bylo tak dost komentářů o nás dvou díky tomu stupidnímu hyperdramatu, které pustili po Solarii do hypervize. Jinak bych to určitě zkusil, věř mi. Měl jsem ale číslo doktora Fastolfa a když jsem se ocitl na oběžné dráze kolem Aurory, hned jsem se s ním spojil."

"V každém případě jsme tady." Sedla si na okraj své palandy a vztáhla ruce.

Baley je vzal do svých a chtěl si sednout na židličku, kterou posunul k ní, ale ona ho naléhavě postrčila k palandě. Sedl si vedle ní.

- 35 -

Neobratně se zeptal: "Jak se máš ty, Gladie?"

"Velmi dobře. A ty, Eliáš?"

"Začínám stárnout. Právě před třemi týdny jsem oslavil své padesáté narozeniny."

"Padesát není..." zarazila se.

"Pro Pozemšťana je to skoro stáří. Žijeme krátce, to víš."

"Ani padesátiletý Pozemšťan není starý. Nezměnil ses."

"Je od tebe milé, že to říkáš, ale já vím, kde to vrže. Gladie..."

"Ano, Eliáš?"

"Musím se tě zeptat. Ty a Santirix Gremionis..."

Gladie se usmála a přikývla. "Je to můj manžel. Řídila jsem se tvou radou."

"A vyšlo to dobře?"

"Velmi dobře. Život je příjemný."

"Výborně. Doufám, že to vydrží."

"Nic netrvá po staletí, Eliáš, ale mohlo by to trvat roky; možná i desetiletí."

"Máte děti?"

"Ještě ne. Ale co tvoje rodina, můj ženatý muž? Tvůj syn? Tvá žena?"

"Bentley se stal osadníkem už před dvěma lety. Vlastně letím za ním. Je úředníkem na planetě, kam mám namířeno. Je mu jen čtyřicet, ale je velmi nadějný." V Baleyových očích to zajiskřilo. "Myslím, že mu budu muset říkat Vaše Ctihodnosti. Aspoň na veřejnosti."

"Skvělé. A paní Baleyová? Je tu s tebou?"

"Jessie? Ne. Ona neopustí Zemi. Říkal jsem jí, že po dlouhou dobu budeme žít pod kopulí, takže tu nebude žádný znatelný rozdíl oproti Zemi. Samozřejmě, tohle je primitivní. Ale třeba časem změní své mínění. Udělám to tam tak

pohodlné, jak to jen jde, a až se usadím, požádám Bentley ho, aby odletěl na Zemi a přivezl ji. Třeba bude už tehdy tak opuštěná, že bude ochotná jít. Uvidíme."

"Ale zatím jsi sám."

"Na lodi je přes sto dalších osadníků, takže tu nejsem sám."

"Teď jsou ale na druhé straně zdi. A já jsem také sama."

Baley krátce a jakoby neochotně pohlédl k pilotní kabině a Gladia

- 36 -

dodala: "Samozřejmě kromě Daneela, který je za těmito dveřmi a je to robot, ať už ho jakkoli považuješ za člověka. A určitě jsi mě nechtěl vidět jen proto, abychom si mohli pohovořit o našich rodinách!"

Baleyho tvář měla vážný, až úzkostlivý výraz. "Nemohu tě žádat..."

"Pak žádám já tebe. Tahle palanda nebyla původně zamýšlena pro sexuální činnost, ale musíš riskovat, že z ní možná spadneš."

Baley váhavě pronesl: "Gladie, já nepopírám, že..."

"Ale Eliáš, přece teď nezačneš s dlouhou obhajobou, abys uspokojil svou pozemskou morálku. Nabízím se ti podle zvyků Aurory. Máš právo mě odmítnout a já nebudu mít právo, abys mi své odmítnutí vysvětlil. Jen bych se stále ptala sama sebe, proč. Rozhodla jsem se, že právo odmítnutí náleží pouze Aurořanům. Od Pozemšťana ho nepřijmu."

Baley vzdychl. "Já už nejsem Pozemšťan, Gladie."

"Tím méně ho přijmu od ubohého osadníka, mířícího na barbarskou planetu, na které se bude muset krčit pod kopulí."

Eliáš, měli jsme tak málo času a máme tak málo času teď, možná tě už nikdy neuvidím. Tohle setkání je tak nečekané, že by bylo přímo kosmickým zločinem je zahodit."

"Gladie, opravdu chceš starého muže?"

"Eliáš, mám tě snad prosit?"

"Ale já se stydím."

"Tak zavři oči."

"Myslím tím, že se stydím za své sešlé tělo."

"Pak budeš trpět. Tvé pošetilé hodnocení sama sebe mě vůbec nezajímá." Objala ho a šev jejího šatu se rozestoupil.

5 c.

Gladia se najednou uvědomovala mnoho věcí.

Uvědomovala si zázrak stálosti, protože Eliáš byl takový, jak si ho pamatovala. Těch pět let nic nezměnilo. Nežila celou tu dobu jen v uměle ozářených vzpomínkách. Byl to Eliáš.

Uvědomovala si i ten podivuhodný rozdíl. Měla stále větší pocit,

- 37 -

že Santirix Gremionis, který neměl jedinou závažnější chybu, již by mohla definovat, byl jedna velká chyba. Santirix byl přívětivý, jemný, racionální, rozumně inteligentní - a plochý. Proč, to nedovedla říci, ale nic z toho, co dělal nebo řekl, ji nedokázalo tak vzrušit jako Baley, i když nedělal nebo neříkal nic. Baley byl věkově starší, zejména fyziologicky, nebyl tak hezký jako Santirix, a co víc, měl v sobě nedefinovatelný nádech rozkladu, auru rychlého stárnutí a krátkého života, který byl Pozemšťanům vlastní. A přece.

Uvědomovala si pošetilost mužů, uvědomovala si, jak se k ní Eliáš blíží a vůbec neví, jak na ni působí.

Uvědomovala si i jeho nepřítomnost, když odešel, aby si promluvil s Daneelem, který měl být poslední, tak jako byl první. Pozemšťané se robotů báli a nenáviděli je a Eliáš, přestože si byl vědom, že Daneel je robot, s ním jednal jako s člověkem. Na druhé straně vesmířané, kteří roboty milovali a nikdy se bez nich necítili bezpeční, by na ně nikdy nepomysleli jinak než jako na stroje.

Nejvíce ze všech si uvědomovala běh času. Věděla, že od doby, kdy Eliáš Baley vstoupil do malé lodi Hana Fastolfa uplynuly tři hodiny a třiadvacet minut a že si ho nemůže dovolit o mnoho víc.

Čím déle zůstávala mimo povrch Aurory a Baleyho loď na oběžné dráze, tím pravděpodobnější bylo, že si toho někdo všimne, nebo pokud si už toho někdo všiml, což bylo téměř jisté, tím pravděpodobnější bylo, že někdo začne být zvědavý a vyšetřovat. A pak se Fastolfe dostane do nepříjemných potíží.

Baley vyšel z pilotní kabiny a smutně pohlédl na Gladii. "Už musím jít, Gladie."

"Já vím."

Baley pokračoval: "Daneel se o tebe postará. Bude tvým přítelem i ochráncem a musíš se k němu chovat přátelsky i kvůli mně. Ale chci, abys naslouchala Giskardovi. On bude tvým poradcem."

Gladia se zamračila. "Proč on? Nejsem si jistá, že se mi líbí."

"Nechci, aby se ti líbil. Chci, abys mu důvěřovala."

"Ale proč, Eliáš?"

"To ti nemohu říct. V tomhle musíš důvěřovat ty mně."

Pohlédli na sebe a už nic neříkali. Bylo to, jako by to těžké ticho zastavilo čas, dovolilo jim zadržet sekundy a držet je.

- 38 -

Ale nemohlo to trvat věčně. Baley se zeptal: "Nelituješ..."

Gladia zašeptala: "Jak bych mohla litovat, když tě možná už nikdy neuvidím?"

Baley chtěl něco odpovědět, ale položila mu sevřenou pěst na ústa.

"Nemusíš zbytečně lhát," pronesla. "Možná tě už nikdy neuvidím."

A nikdy ho už neviděla. Nikdy!

6.

S bolestí se přenesla přes všechna ta promarněná léta znovu do přítomnosti.

Nikdy jsem ho už neviděla, pomyslela si. Nikdy!

Chránila se před těmi hořkosladkými vzpomínkami tak dlouho a teď se do nich ponořila. Byly už spíše hořké než sladké, protože potkala tuto osobu, tohoto Mandamu, protože ji o to Giskard požádal a protože musela Giskardovi důvěřovat. Byla to jeho poslední prosba.

Zaměřila se na přítomnost. (Kolik času uběhlo?)

Mandamus na ni chladně hleděl. Řekl: "Z vaší reakce předpokládám, paní Gladie, že to je pravda. Nemohla jste to říci jasněji."

"Co je pravda? O čem to mluvíte?"

"Že jste se setkala s Pozemšťanem Eliášem Baleym pět let po jeho návštěvě Aurory. Jeho loď byla na oběžné dráze kolem Aurory; vydala jste se tam, abyste se s ním setkala, a byla jste s ním v době, kdy jste počala svého syna."

"Jaké pro to máte důkazy?"

"Paní, nebylo to úplné tajemství. Pozemšťanova loď byla na oběžné dráze objevena. V letu byla zachycena i Fastolfova jachta. Viděli ji, jak se spojuje s pozemskou lodí. Na palubě jachty nebyl Fas-tolfe, takže se předpokládalo, že jste to byla vy. Doktor Fastolfe měl dostatečný vliv, aby se to nedostalo do záznamů."

"Když to není v záznamech, není tu žádný důkaz."

"Nicméně doktor Amadiro strávil poslední dvě třetiny svého života sledováním pohybů doktora Fastolfa s veškerou nenávisť. Vždy

- 39 -

tu byli vládní úředníci, kteří stali tělem i duší za politikou dekora Ama-dira zachovat Galaxii pro vesmířany a nenápadně mu hlásili vše, co by podle jejich názoru měl vědět. Doktor Amadiro se o vašem malém dobrodružství dozvěděl téměř okamžitě."

"To stále není důkaz. Nepotvrzená slova podřízeného úředníka, který se snaží někomu zalíbit, nemají žádnou váhu. Amadiro neudělal nic, protože i on věděl, že nemá důkazy."

"Nemá důkazy, s nimiž by mohl někoho obvinít z nepatřičného chování; důkazy s nimiž by mohl poškodit Fastolfa; ale má dost důkazů, aby podezíral mně, že jsem Baleyho potomkem, a proto mi zničil kariéru."

Gladia hořce pronesla: "Můžete se přestat bát. Můj syn je synem Santirixe Gremionise, pravého Aurořana, a vy jste potomkem tohoto Gremionisova syna."

"Přesvědčte mě o tom, paní. Nic si nepřeji víc. Přesvědčte mě, že jste vzlétla na oběžnou dráhu a že jste strávila sama celé hodiny s tím Pozemšťanem, že jste během té doby mluvili - snad o politice - hovořili o starých časech a společných přátelích, povídali si vtipy a nikdy jste se vzájemně nedotkli. Přesvědčte mě."

"Co jsme dělali, na tom nezáleželo, tak mě ušetřete své ironie. Když jsem ho viděla, byla jsem už těhotná se svým tehdejším manželem Nosila jsem tříměsíční plod, aurořanský plod."

"Můžete to dokázat?"

"Proč bych to musela dokazovat? Datum narození mého syna je v záznamech a Amadiro určitě má k dispozici datum, kdy jsem Pozemšťana navštívila."

"Tehdy mu je řekli, jak jsem říkal, ale uplynulo desetiletí a on si je už přesně nepamatuje. Návštěva nebyla v záznamech a nelze se na ně odvolat. Obávám se, že doktor Amadiro raději uvěří, že to bylo devět měsíců před narozením vašeho syna, když jste byla s Pozemšťanem."

"Šest měsíců."

"Dokažte to."

"Máte mé slovo."

"To nestačí."

"Nuže, Daneeli, ty jsi byl se mnou. Kdy jsem se setkala s Eliášem

- 40 -

Baleym?"

"Paní Gladie, bylo to sto sedmdesát tři dny před jeho narozením."

"To nestačí," opakoval Mandamus

Gladia zvedla bradu. "Daneel má dokonalou paměť, jak lze snadno prokázat, a výroky robotů platí u soudu na Auroře za důkazy."

"Tohle není záležitost pro soud, ani nebude, a Daneelova paměť nemá u doktora Amadira žádnou váhu; Daneel byl vytvořen a udržován Fastolfem téměř dvě staletí. Nemůžeme říci, jak ho modifikoval nebo jaké instrukce mohl Daneel dostat, když šlo o doktora Amadira."

"Tak přece uvažujte, člověče. Pozemšťané se od nás geneticky značně liší. Jsme téměř odlišný druh. Nemůže dojít k vzájemnému oplodnění."

"To není prokázáno."

"No tak existují genetické záznamy. Darrelovy i Santirixovy. Porovnejte je. Jestliže můj bývalý manžel nebyl jeho otcem, byly by genetické rozdíly jasně zřetelné."

"Ke genetickým záznamům se každý nedostane. Vy to víte."

"Amadirovi na etice tak nezáleží. Má dost vlivu, aby se k nim dostal ilegálně. Nebo se snad bojí, že se jeho hypotéza

nepotvrdí?"

"Ať už má jakýkoli důvod, paní, neporuší aurorské právo na soukromí."

Gladia řekla: "Tak si jděte do vesmíru a uduste se ve vakuu. Když se váš Amadiro odmítá nechat přesvědčit, pak se mě to netýká. Vy byste se alespoň nechat přesvědčit měl a vašim úkolem je pak přesvědčit Amadira. Když to nedokážete a nebudete postupovat v kariéře tak, jak byste si přál, buďte si jist, že to absolutně není moje věc."

"To mě nepřekvapuje. Nic jiného nečekám. A pokud jde o tohle, já jsem přesvědčen. Jen jsem doufal, i že mi poskytnete něco, čím bych přesvědčil doktora Amadira. Ale vy nic nemáte."

Gladia pohrdavě pokrčila rameny.

"Použijí tedy jiných metod," pokračoval Mandamus.

"Jsem ráda, ze je máte," odušila Gladia chladně.

Mandamus pronesl tichým hlasem, téměř jako by si neuvědomoval přítomnost nikoho jiného: "Já také. Mám ještě účinné metody."

"Výborně. Navrhuji, abyste zkusil Amadira vydírat. Určitě má toho dost, co za vydírání stojí."

- 41 -

Mandamus prudce vzhlédl a zamračil se. "Nebudte blázen."

Gladia zasyčela: "Teď můžete jít. Myslím, že jsem vás snesla na nejvyšší míru. Ven z mého domu!"

Mandamus pozvedl ruce. "Počkejte! Na začátku jsem vám řekl, že vás chci vidět ze dvou důvodů: jeden je osobní, druhý státní záležitost. Příliš dlouho jsem se zdržel u toho prvního, ale musím vás požádat o pět minut, abych mohl projednat ten druhý."

"Víc než pět minut vám nedám."

"Chce vás vidět ještě někdo další. Muž ze Země, nebo alespoň obyvatel jedné z osadnických planet, potomek Pozemšťanů."

"Povězte mu, pryč," řekla Gladia, "že ani Pozemšťanům, ani jejich osadnickým potomkům není povolen vstup na Auroru, a pošlete ho pryč. Proč bych se s ním měla setkat?"

"Bohužel, paní, v posledních dvou staletích se rovnováha sil poněkud posunula. Tihle Pozemšťané teď mají víc planet než my a vřdycky jich bylo víc. Mají i víc lodí, i když nejsou technicky tak na výši jako naše, a s ohledem na jejich krátký život a plodnost jsou zřejmě spíš připraveni zemřít než my."

"Tak tomu poslednímu nevěřím."

Mandamus se pousmál. "Proč ne? Osm desetiletí znamená méně než čtyřicet. V každém případě s nimi musíme zacházet slušně, mnohem slušněji než za časů Eliáše Baleyho. Pokud vás to uspokojí, tuto situaci má na svědomí Fastolfova politika."

"Za koho mimochodem mluvíte? To musí teď být Amadiro zdvořilý k osadníkům?"

"Ne. Ve skutečnosti je to Rada."

"Vy jste mluvčím Rady?"

"Oficiálně nikoli, ale byl jsem požádán, abych vás o tom informoval - neoficiálně."

"A když se s tím osadníkem setkám, co pak? O čem se mnou chce mluvit?"

"To je to, co nevíme, paní. Počítáme s vámi, že nám to povíte. Musíte se s ním setkat, zjistit co chce, a ohlásit nám to."

"Kdojeto»my«?"

"Rada, jak jsem řekl. Osadník se k vám dostaví dnes večer."

"Vy zřejmě předpokládáte, že nemám na vybranou a musím se

- 42 -

stát vašim informátorem."

Mandamus se vztyčil, byl zřejmě hotov. "Nebudete žádným "informátorem". Tomu osadníkovi nic nedlužíte. Podáváte jen hlášení své vládě, jak by to udělal každý loajální Aurořan, a ochotně. Nechcete přece, aby Rada předpokládala, že váš solariánský původ snižuje vaše vlastenecké city k Auroře."

"Pane, byla jsem Aurořankou více než čtyřikrát déle, než jste naživu."

"Nepochybně, ale narodila jste se a vyrostla na Solárii. Jste nezvyklá anomálie, přistěhovalec na Auroře, a na to je těžké zapomenout. Zejména to platí od doby, kdy osadník projevil přání setkat se s vámi, spíše než s kýmkoli jiným na Auroře, právě proto, že jste se narodila na Solárii."

"Jak tohle víte?"

"Je to rozumný předpoklad. Mluví o vás jako o "ženě ze Solarie". Chtěli bychom vědět, proč to má pro něj význam, teď, když Solária už neexistuje."

"Zeptejte se ho."

"Raději se zeptáme vás, až se vy zeptáte jeho. Musím vás teď požádat o dovolení odejít a děkuji vám za pohostinnost."

Gladia ztuhla přikývla. "Dávám vám povolení odejít raději, než jsem vám poskytla svou pohostinnost."

Mandamus přešel do chodby vedoucí k hlavnímu vchodu, jeho roboti ho těsně následovali.

Zastavil se u východu z místnosti, otočil se a dodal: "Téměř jsem zapomněl..."

"Ano?"

"Ten osadník, který vás chce vidět, má podivnou náhodou příjmení Baley."

- 43 -

KRIZE

7.

Daneel a Giskard vyprovodili Mandama a jeho roboty s pravou robotskou zdvořilostí z domu. Pak, protože byli venku, obešli pozemek, ujistili se, že podřízení roboti jsou na svých místech, a zjistili počasí (oblačno, trochu chladněji než obvykle v tomto období).

Daneel řekl: "Doktor Mandamus otevřeně přiznal, že osadnické planety jsou nyní silnější než světy vesmířanů. Nečekal jsem, že to udělá."

Giskard odpověděl: "Já také ne. Byl jsem si jist, že osadníci budou ve srovnání s vesmířany stále silnější, protože Eliáš Baley to předvídal již před mnoha desetiletími, ale nedovedl jsem určit, kdy bude ta skutečnost zjevná i Radě Aurory. Připadalo mi, že vzhledem k sociálnímu klidu bude Rada i nadále přesvědčena o nadřazenosti vesmířanů dlouho po tom, kdy to už nebude pravda, ale nedovedl jsem vypočítat, jak dlouho se budou udržovat v sebeklamu."

"Ohromilo mě, že kolega Eliáš toto předvídal již tak dávno."

"Lidské bytosti dovedou uvažovat o jiných lidských bytostech způsobem, který neznáme." Kdyby byl Giskard člověkem, pronesl by tuto poznámku s lítostí nebo závistí, ale jelikož byl robot, bylo to pouhé konstatování skutečnosti.

Pokračoval: "Pokusil jsem se získat s tím spojené znalosti, když už ne způsob uvažování, četbou lidských dějin do nejmenších podrobností. Určitě musí být někde v dlouhém sledu událostí v dějinách lidstva skryty Zákony lidstva, které jsou ekvivalentní našim Třem zákonům robotiky."

Daneel namítl: "Paní Gladia mi jednou řekla, že tato naděje není možná."

"Je to možné, příteli Daneeli, protože i když mi připadá, že Zákony lidstva musí existovat, nedokazuje objevit. Ať se pokouším jakkoli zevšeobecňovat, v celé šíři a co nejjednodušeji, vždy narazím na řadu výjimek. Ale kdyby takové Zákony existovaly a já je dokázal objevit,

- 44 -

byl bych schopen lidské bytosti lépe pochopit a být si jistější, že jedním v souladu se Třemi zákony."

"Jelikož kolega Eliáš lidem rozuměl, musel něco o Zákonech lidstva vědět."

"To se dá předpokládat. Ale věděl to díky čemusi, co lidé nazývají intuicí. Tomu slovu nerozumím, protože definuje pojem, o němž nic nevím. Zřejmě je mimo oblast rozumu a já se řídím pouze rozumem."

7 a.

Toto a vzpomínky!

Vzpomínky, které přirozeně nefungovaly tak, jako u lidí. Nebylo tu nejasné vybavování, dohady, připisování a ubírání, které vyvolalo přání a vlastní zájem, nemluvě už o váhání, dirách v paměti a vrácení se ke vzpomínkám, které je mohlo změnit ve snění trvající celé hodiny.

Byl to robotský způsob paměti, která zaznamenala a vyvolala události přesně tak, jak proběhly, ale podstatně zrychleně. Sekundy se měnily v nanosekundy, takže bylo možno prožít události celých dnů tak rychle a přesně, že to neznamenal ani odmlku v rozhovoru.

Tak jako mnohokrát dříve prožil Giskard opět tu návštěvu na Zemi a vždy se snažil pochopit tu Baleyho bezděčnou schopnost předvídat budoucnost, ale nikdy se mu to nepodařilo.

Země!

Fastolfe přiletěl na Zemi aurorskou válečnou lodí s celou osádkou spolucestujících, lidí i robotů. Když se však ocitli na oběžné dráze, jediný Fastolfe přistál v modulu na Zemi. Dostal stimulující injekci k posílení imunity a nosil potřebné rukavice, kombinézu, kontaktní čočky a nosní filtry. Tím se cítil zcela bezpečný, ale žádný jiný Aurořan nebyl ochoten stát se dalším členem delegace.

Fastolfe nad tím pokrčil rameny, protože měl dojem (jak později vysvětlil Giskardovi), že bude vítanější, když přijde sám. Celá delegace by Zemi nepřijemně připomněla neblahé (pro ně) staré časy Vesmírného města, kdy vesmířané měli na Zemi trvalou základnu a přímo planetu ovládali.

- 45 -

Fastolfe však vzal s sebou Giskarda. Vydat se někam bez robotů by bývalo nemyslitelné, dokonce i pro Fastolfa.

Přiletět více než s jedním by nahrálo stále přibývajícím protirobotsky naladěným Pozemšťanům, s nimiž se chtěl setkat a jednat.

Především se samozřejmě setká s Balem, který bude jeho spojkou se Zemí a jejími obyvateli. Tak oficiálně setkání zdůvodňoval. Skutečnou příčinou bylo, že Fastolfe chtěl zkrátka Baleyho znovu vidět; nesporně mu hodně dlužil.

(To, že se i Giskard chtěl setkat s Balem a že nepatrně zapůsobil na city a impulsy ve Fastolfově mozku, aby tento záměr vyvolal, nemohl Fastolfe vědět a ani si představit.)

Baley na ně v okamžiku přistání už čekal a s ním byla skupinka úředníků ze Země, takže po delší nudný časový úsek dostaly příležitost protokolární zdvořilosti. Uplynulo několik hodin, než mohli být Baley a Fastolfe spolu sami; snad by k tomu nedošlo tak rychle, nebýt Giskardova tichého a netušeného vlivu. Jen se zlehka dotkl vědomí těch důležitějších úředníků, kteří už byli značně znuděni. (Bylo vždy bezpečnější jen u člověka zesílit emoce, které zde již existovaly. Téměř nikdy to nemohlo ublížit.)

Baley a Fastolfe seděli v malé jídelně, obvykle přístupné jen vysokým vládním úředníkům. V menu počítače bylo možno si vybrat jednotlivá jídla, která pak donesli automatictí číšníci.

Fastolfe se usmál. "Velmi pokročilé," poznamenal, "ale tihle číšníci jsou jen specializovaní roboti. Překvapuje mě, že je Země používá. Určitě je vyrobili vesmířané."

"Ne, nevyrobili," oponoval Baley vážně. "Tak říkají vyrostli doma. Používají je jenom špičky a tohle je moje první

příležitost vidět je. Nepředpokládám, že se mi to ještě někdy podaří."

"Jednou vás mohou zvolit do vysokého úřadu a pak je budete používat denně."

"Nikdy," nesouhlasil Baley. Před každého postavili talíře a číšník byl tak dokonalý, že ignoroval Giskarda, který nehybně stál za Fastol-fovou židlí

Baley chvíli jedl beze slova a pak s jistým ostychem pronesl: "Rád vás zase vidím, doktore Fastolfe."

"Já rovněž. Nezapomněl jsem, že před dvěma lety, když jste byl

- 46 -

na Auroře, se vám podařilo mě zprostit podezření, že jsem zničil robota Jandera, a usvědčil jste mého přespříliš sebejistého protivníka, toho dobrého Amadira."

"Stále se chvěji, když si na to vzpomenu," prohlásil Baley. "A vítám i tebe, Giskarde. Doufám, že jsi na mě nezapomněl."

"To by bylo zcela nemožné, pane," odpověděl Giskard.

"Dobře. Doktore, doufám, že politická situace na Auroře je i nadále příznivá. Noviny tomu nasvědčují, ale nevěřím příliš pozemské analýze aurorských záležitostí."

"To klidně můžete - prozatím. Moje strana pevně ovládá Radu. Amadiro udržuje zavlou opozici, ale mám dojem, že to potrvá léta, než se jeho lidé vzpamatují z rány, kterou jste jim uštědřil. Ale jak to vypadá s vámi a se Zemí?"

"Docela dobře. Povězte mi, doktore Fastolfe," Baley mu lehce zacukalo ve tváři, jako by byl v rozpacích, "přivezl jste s sebou Danee-la?"

Fastolfe zvolna odpověděl: "Je mi líto, Baley. Ano, přivezl, ale nechal jsem ho na lodi. Obával jsem se, že by nebylo z politického hlediska taktické, kdyby mě doprovázel robot, který se tolik podobá člověku. Když se Země tak obrátila proti robotům, cítil jsem, že by na ni mohl humanoidní robot působit jako provokace "

Baley si povzdechl. "Chápu."

Fastolfe se zeptal: "Je pravda, že vláda má v úmyslu zakázat používání robotů ve Městech?"

"Předpokládám, že k tomu brzy dojde, přirozeně s určitým přechodným obdobím, aby finanční ztráty a nepohodlí byly minimální. Používání robotů bude omezeno na venkov, kde je jich zapotřebí pro zemědělství a těžbu. I tam ale mohou být nakonec vyřazeni z provozu a plán počítá s tím, že na nových planetách nebudou vůbec žádní roboti."

"Když mluvíte o nových planetách, opustil už váš syn Země?"

"Ano, před několika měsíci. Už jsme o něm slyšeli, bezpečně přistál na nové planetě s několika sty dalších osadníků, jak si říkají. Planeta má nějakou vlastní vegetaci a řídkou kyslíkovou atmosféru. Za nějakou dobu ji zřejmě uzpůsobí tak, že bude vypadat jako Země. Mezitím vystavěli nějaké kopule, hledají se noví osadníci a všichni pilně

- 47 -

pracují na terraformaci. Bentleyho dopisy a občasné volání hyperfo-nem zní velmi nadějně, ale své matce přesto velmi schází."

"A vy se tam vydáte, Baley?"

"Nejsem si jistý, že žít na cizí planetě a pod kopulí je moje představa štěstí, doktore Fastolfe. Schází mi Benovo mládí a optimismus, ale myslím, že za dva nebo tři roky budu muset. V každém případě jsem ministerstvu už oznámil svůj úmysl emigrovat."

"Předpokládám, že je to zneklidnilo."

"Vůbec ne. Tvrdí sice, že ano, ale jsou rádi, že se mě zbaví. Jsem příliš známý."

"A jak reaguje na toto nové osídlování Galaxie pozemská vláda?"

"Nervózně. V zásadě ho nezakazuje, ale rozhodně nespolupracuje. Má nadále podezření, že vesmířané jsou proti tomu a udělají něco nepříjemného, aby je zastavili."

"Společenská strnulost," poznamenal Fastolfe. "Posuzují nás na základě našeho chování z minulých let. Určitě jsme dali jasně najevo, že v současné době podporujeme kolonizaci nových planet Zemí a máme v úmyslu sami kolonizovat další."

"Pak doufám, že to vysvětlíte i naší vládě. Ale, doktore Fastolfe, mám další, už méně důležitou otázku. Jak se daří -" a zarazil se.

"Gladii?" navázal Fastolfe a skryl své pobavení. "Už jste zapomněl, jak se jmenuje?"

"Ne. Já jsem jen váhal, jak... j ak..."

"Daří se jí dobře," řekl Fastolfe. "A vede klidný život. Požádala mě, abych vás od ní pozdravoval, ale vy asi na ni vzpomínáte často."

"Doufám, že proti ní nevyužívají jejího solariánského původu?"

"Ne, ani její úlohy při zneškodnění doktora Amadira. Právě naopak. Dávám na ni pozor, buďte si jistý. Ale já vás nemohu nechat úplně odbočit od tématu, Baley. Co když pozemské úřady budou i nadále proti imigraci a rozšiřování prostoru? Může proces i při takové opozici pokračovat?"

"Snad," uvažoval Baley, "ale není to jisté. Mezi Pozemšťany je tu všeobecně silná opozice. Je těžké vytrhnout je z obrovských podzemních Měst, která jsou našim domovem..."

"Vaším lůnem."

"Nebo naším lůnem, když chcete. Vydat se na jiné planety a být

- 48 -

přinucen žít po celá desetiletí jen s tím nejprimitivnějším zařízením. To není jednoduché. Když na to někdy myslím, jsem rozhodnut neletět. Zvláště když strávím bezesnou noc. Stokrát se rozhodnu neletět a jednoho dne se stejně musím

rozhodnout definitivně. A když mám potíže já, který to svým způsobem všechno spustil, kdo jiný by měl jít rád a dobrovolně? Bez podpory vlády, nebo, abych byl naprosto upřímný, když vláda na obyvatele nevyvine vyslovený nátlak, může celý projekt skončit fiaskem."

Fastolfe přikývl. "Pokusím se vaši vládu přesvědčit. Ale co když se to nepodaří?"

Baley tiše pronesl: "Když se vám to nepodaří, a tudíž se to nepodaří ani nám, zbude pouze jedna alternativa. Galaxii budou muset osídlit sami vesmířané. Tu práci je třeba udělat."

"A vy se budete klidně dívat, jak se vesmířané šíří a osídlují Galaxii, zatímco Pozemšťané zůstanou jen na jedné planetě?"

"Vůbec ne, ale bylo by to lepší než současný stav, kdy Galaxii neosídluje nikdo. Před mnoha staletími se pozemská civilizace rozšířila ke hvězdám a založila některé světy, které jsou nyní nazývány planety vesmířanů, a ty první z nich kolonizovaly další. Trvalo to ale dlouhou dobu, než vesmířané nebo Pozemšťané úspěšně osídlili a upravili novou planetu. To nesmí takhle pokračovat."

"Souhlasím. Ale Baley, jaký máte důvod chtít, aby osídlování pokračovalo?"

"Mám pocit, že bez osídlování lidstvo nemůže pokročit. Nemusí to být geografická expanze, ale to je nejlepší způsob k zahájení dalších druhů expanze. Lze-li provádět geografickou expanzi tak, aby neškodila jiným inteligentním bytostem, a je tu místo, kde je možno se šířit, proč ji neprovádět? Bránit se expanzi za takových okolností je zárukou úpadku."

"Vy tedy vidíte alternativy takto? Expanze a pokrok? Zůstat na místě a s tím spojený úpadek?"

"Ano, věřím, že tomu tak je. Proto musí expanzi přijmout vesmířané, v případě, zeji Země odmítne. Lidstvo se musí šířit, ať už jsou hnacím motorem Pozemšťané nebo vesmířané. Byl bych rád, kdyby se toho úkolu podjali Pozemšťané, ale pokud se tak nestane, je lepší expanze vesmířanů než žádná. Jedna alternativa nebo druhá."

- 49 -

"A když se budou šířit jedni, ale ne druzí?"

"Pak bude společnost provádějící expanzi stále silnější a druhá stále slabší."

"Jste si tím jistý?"

"Myslím, že by to bylo nevyhnutelné."

Fastolfe přikývl. "Vlastně s vámi souhlasím. Proto se snažím přesvědčit Pozemšťany i vesmířany, aby prováděli expanzi a zajistili si tak pokrok. To je třetí alternativa a myslím, že nejlepší."

7 b.

Vzpomínky promítaly dny, které následovaly - neskutečné davy lidí, neustále se kolem sebe pohybující v proudech a ve skupinách, řítící se expresy, do kterých lidé nastupovali a zase vystupovali, nekonečné konference s nesčetnými úředníky - a duch davů.

Zejména duch davů.

Davů tak hustých, že Giskard nebyl s to rozeznávat jednotlivce. Duch davů splýval do obrovské pulsující šedi, jediné, co bylo možno poznat, byly občasné záblesky podezření a nevěle, vystřelující pokaždé, když se někdo z davu na něj zadíval.

Pouze v případech, kdy Fastolfe jednal s několika úředníky, mohl se Giskard zabývat vědomím jednotlivců a to samozřejmě bylo rozhodující.

Vzpomínky se zpomalily u jednoho bodu skoro na konci pobytu na Zemi, když Giskard dokázal svými manévry získat pro sebe čas s Balem o samotě. Giskard provedl minimální úpravy v několika myslích, aby se ujistil, zeje po nějakou dobu nebudou vyrušovat.

Baley omluvně začal: "Já jsem tě ve skutečnosti neignoroval, Giskarde. Jen jsem neměl až dosud příležitost být s tebou sám. Na Zemi nemám příliš vysoké postavení a nejsem pánem svého času."

"To jsem samozřejmě pochopil, pane, ale teď budeme trochu času mít."

"Dobře. Doktor Fastolfe mi říká, že Gladii se daří dobře. Možná to říká z přátelství, protože ví, že to chci slyšet. Já ti ale nařizuji, abys mluvil pravdu. Daří se Gladii opravdu dobře?"

- 50 -

"Doktor Fastolfe vám řekl pravdu, pane."

"A doufám, že se pamatuješ na mou žádost, když jsem tě naposledy viděl na Auroře, abys Gladii hlídal a chránil ji před jakoukoli újmou."

"Přítel Daneel i já, pane, máme oba tuto žádost dobře na paměti. Zařídil jsem to tak, abychom se v době, kdy nebude doktor Fastolfe naživu, stali Daneel i já součástí domácnosti paní Gladie. Budeme ji pak moci ještě lépe chránit."

"To už nebude za mého života," konstatoval Baley smutně.

"To chápu, pane, a lituji toho."

"Ano, ale s tím se nedá nic dělat a krize přijde - nebo může přijít - ještě dříve, a přesto už nemusím být naživu."

"Co tím míníte, pane? O jakou krizi jde?"

"Giskarde, taková krize může vzniknout, protože doktor Fastolfe má obdivuhodné přesvědčovací schopnosti. Nebo je tu další, s ním spojený faktor, který zajišťuje plnění toho úkolu."

"Pane?"

"Každý úředník, s nímž se doktor Fastolfe setkal a jednal, je teď nadšeným přívržencem emigrace. Předtím jimi rozhodně nebyli a pokud ano, tak s mnoha výhradami. A když jsou političti vůdcové pro, ostatní je následují. Bude se to šířit jako epidemie."

"Není to to, co si přejete, pane?"

"Ano, je, ale snad až příliš. Rozšíříme se po Galaxii, ale co když vesmírané nikoli?"

"Proč by neměli?"

"Nevím. Uvádím to jako možnost. Co když se to nestane?"

"Pak bude Země a planety, které osídlí, stále silnější, podle toho, co jsem vás slyšel říkat."

"A vesmírané budou stále slabší. Bude tu však určité období, po které budou vesmírané silnější než Země a její osadníci, i když se ten rozdíl bude neustále zmenšovat. Nakonec si vesmírané nevyhnutelně uvědomí, že jim v podobě Pozemšťanů hrozí nebezpečí. A tehdy se planety vesmíranů určitě rozhodnou, že Zemi a osadníky je třeba zastavit, než bude příliš pozdě, a budou mít za to, že je třeba přijmout drastická opatření. To bude doba krize, která určí veškerou další budoucnost lidstva."

- 51 -

"Rozumím, pane."

Baley chvíli mlčky uvažoval a pak zašeptal, jako by se obával, že jim někdo naslouchá: "Kdo ví o tvých schopnostech?"

"Z lidských bytostí jen vy a nemůžete o nich mluvit s jinými."

"To já dobře vím. Jde ale o to, že to byl ty, a ne Fastolfe, kdo spustil ten kolotoč, který změnil každého úředníka, s nímž jsi byl ve styku, v zastávce emigrace. A vyplývá z toho, že jsi zařídil, aby Fastolfe vzal s sebou na Zemi tebe a ne Daneela. Byl jsi tu nezbytný a Daneel by mohl působit rušivě."

Giskard připustil: "Považoval jsem za nezbytné udržet obslužný personál na minimu, abych si neztížil práci, kdybych urazil city Pozemšťanů. Je mi líto, že Daneel tu není, pane. Jasně cítím vaše zklamání, že jste ho nemohl přivítat."

"Nu -" Baley potřásl hlavou. "Chápu tuto nutnost a spoléhám na tebe, že Daneelovi vysvětlíš, jak moc mi chyběl. V každém případě stále trvám na svém. Jestliže Země zahájí masivní politiku osídlování planet a vesmírané zůstanou v závodě pozadu, budeš mít za to odpovědnost, a tedy i za krizi, která nevyhnutelně přijde. Musíš proto odpovídat za to, že svých schopností použiješ k ochraně Země, až krize nadejde."

"Udělám, co budu moci, pane."

"A pokud se ti to podaří, může se Amadiro (nebo jeho následovníci) obrátit ke Gladii. Nesmíš zapomenout ani na její ochranu."

"Daneel a já nezapomeneme."

"Děkuji ti, Giskarde."

A rozešli se.

Když Giskard následoval Fastolfa do modulu, aby se vydali zpět na Auroru, uviděl ještě jednou Baleyho. Tentokrát neměl příležitost s ním mluvit.

Baley zamával a jeho ústa pronesla jediné neslyšné slovo: "Parna-tuj."

Giskard vycítil to slovo a navíc i city v něm skryté.

Potom už Giskard Baleyho nikdy neviděl. Nikdy.

- 52 -

8.

Giskard si nikdy nedokázal promítnout v paměti ostré výjevy této návštěvy na Zemi, aniž by za nimi následovaly výjevy z klíčové návštěvy u Amadira v Institutu robotiky.

Nebylo jednoduché toto setkání zařadit. Amadiro při své horkosti z těžké porážky nebyl ochoten své pokoření prohloubit tím, že půjde do Fastolfova domu.

"Dobře tedy," řekl Fastolfe tehdy Giskardovi. "Mohu si po svém vítězství dovolit být velkorysý. Půjdu za ním. Kromě toho ho musím vidět."

Fastolfe byl členem Institutu robotiky od doby, kdy Baley přispěl k Amadirově porážce a zničení jeho politických ambicí. Fastolfe předal Institutu na oplátku všechna data o výrobě a udržování humanoidních robotů. Vyrobili jich několik, pak se projekt zastavil a Fastolfe byl rozčarován.

Původně bylo Fastolfovým úmyslem jít do Institutu zcela bez doprovodu robotů. Byl by se dostal bez ochrany a takřka nahý do nepřátelského tábora. Bylo by to znamení pokory a důvěry, ale také naprosté sebedůvěry a Amadiro by to pochopil. Kdyby byl Fastolfe sám, prokazoval by tím svou jistotu, že Amadiro se všemi prostředky Institutu, které měl k dispozici, se neodvážil dotknout svého jediného nepřítele, který k němu přišel neopatrně a beze vší ochrany na dosah ruky.

A přesto se Fastolfe, ani nevěděl jak, nakonec rozhodl vzít s sebou Giskarda.

Zdálo se, že Amadiro ubral něco na váze od doby, kdy ho Fastolfe viděl naposledy, ale vyhlížel stále působivě se svou vysokou a zároveň podsaditou postavou. Už neměl ten sebejistý úsměv, který ho kdysi charakterizoval; když se o něj při setkání s Fastolfem pokusil, působil spíše jako škleb, který se změnil ve výraz hluboké nespokojenosti.

"Nu, Keldene," oslovil ho Fastolfe a neostýchal se použít jeho křestního jména, "nevidíme se příliš často, přestože jsme teď už čtyři roky kolegové."

"Nemám zájem o žádnou předstíranou srdečnost," ut'al Amadiro

- 53 -

úvod znechuceným zavrčením, "a říkejte mi Amadiro. Jsme kolegové jen podle jména. Netajím se a nikdy jsem se netajil se svým přesvědčením, že vaše zahraniční politika nás přivede do záhuby."

Tři z Amadirových robotů, velcí a lesklí, byli rozhovoru přítomni a Fastolfe si je s pozdviženým obočím prohlížel. "Máte

dobrou ochranu, Amadiro, proti jednomu muži míru a jednomu robotovi."

"Oni vás nenapadnou, Fastolfe, jak dobře víte. Ale proč jste si přivedl Giskarda? Proč ne Daneela, své mistrovské dílo?"

"Bylo by bezpečné, aby se vám Daneel dostal na dosah, Amadiro?"

"Beru to od vás jako pokus o humor. Daneela už nepotřebuji. Vyrábíme své vlastní humanoidní roboty."

"Na základě mých plánů."

"S určitými zlepšeními."

"A přesto ty humanoidní nepoužíváte. Proto jsem za vámi přišel. Vím, že mé postavení v Institutu je pouze formální a že i moje přítomnost je zde nevíтанá, nemluvě už o mých názorech a doporučeních. Přesto musím jako člen Institutu protestovat proti tomu, že mé humanoidní roboty nepoužíváte."

"Jak byste chtěl, abych je používal?"

"Původním záměrem bylo, aby pro nás humanoidní roboti zpřístupnili nové planety, kam by mohli vesmířané emigrovat, až budou terraformovány a zcela obyvatelné."

"Ale vy jste byl proti tomu, ne, Fastolfe?"

Fastolfe odpověděl: "Ano, byl. Chtěl jsem, aby na nové planety odcestovali přímo vesmířané a terraformaci prováděli sami. To se však neděje a jak vidím, ani se dít nebude. Tak tedy pošleme humanoidní roboty. Bylo by to lepší než nic."

"Všechny tyto alternativy jsou nanic, dokud vy ovládáte Radu, Fastolfe. Vesmířané se na drsné a neupravené planety nevydají a zřejmě ani humanoidní roboti."

"Vy jste zrovna nedal vesmířanům příležitost, aby si je oblíbili. Pozemšťané začínají osídlovat nové planety, i ty drsné a neupravené. A dělají to bez pomoci robotů."

"Znáte velmi dobře rozdíl mezi Pozemšťany a námi. Pozemšťanů je osm miliard a navíc je tu velké množství osadníků."

- 54 -

"A vesmířanů je pět a půl miliardy."

"V počtu není jediný rozdíl," konstatoval hořce Amadiro. "Množí se jako hmyz."

"Nikoli. Počet obyvatel na Zemi zůstával dlouho stabilní."

"Ten potenciál tu existuje. Když se celým srdcem zapojí do emigrace, může se tu snadno objevit sto šedesát miliónů nových jedinců a tento počet se bude s dalšími přibývajících planetami zvyšovat."

"Z biologického hlediska může u nás každý rok přibýt sto miliónů nových jedinců."

"Ale ne z hlediska sociologického. Žijeme dlouho, nechceme se nechat tak rychle nahradit."

"Můžeme vyslat mnoho těchto jedinců na nové planety."

"Nebudou chtít jít. My si sami sebe ceníme, jsme silní, zdraví a vydržíme tak po třicet nebo čtyřicet desetiletí."

Pozemšťané si tělesného zdraví neváží, za méně než deset desetiletí se vyčerpají, vrásky způsobené nemocemi a degenerací se u nich objevují ještě dříve. Nezáleží jim na tom, že každoročně pošlou milióny do bída a pravděpodobně na smrt. Vlastně ani ty oběti se nemusí bát bída a smrti, protože co je čeká na Zemi? Pozemští emigranti přecházejí ze své zamořené planety a dobře vědí, že si mohou sotva ještě pohoršit. My si na druhé straně svých udržovaných a pohodlných planet vážíme a tak snadno se jich nevzdáme."

Fastolfe si povzdychl: "Tyhle argumenty jsem už tolikrát slyšel. Mohu upozornit na fakt, Amadiro, že Aurora byla původně drsnou a neupravenou planetou, kterou bylo třeba terraformovat, a stejně tak tomu bylo se všemi planetami vesmířanů?"

Amadiro odpověděl: "A já jsem už slyšel všechny vaše argumenty, až mi z toho bylo nanic, ale nebudu se unavovat tím, že na ně budu odpovídat. Aurora možná byla primitivní, když byla poprvé osídlena, ale tehdy ji osídlili Pozemšťané a ostatní planety vesmířanů, pokud nebyly osídleny Pozemšťany, byly kolonizovány vesmířany, kteří se tehdy ještě nezbavili svého pozemského dědictví. Teď už něco takového není možné. Co šlo tehdy, není už proveditelné dnes."

Amadiro pozvedl koutek úst, zavrčel a pokračoval:

"Ne, Fastolfe, vaše politika vyvolala osídlování Galaxie pouze Pozemšťany, zatímco vesmířané se musí stahovat a upadat. Můžete to

- 55 -

vidět už teď. Vaše slavná cesta na Zemi před dvěma lety byla klíčovým bodem. Vy jste prostě zradil svůj vlastní lid, když jste ty pololidi přesvědčil, aby zahájili expanzi. Během pouhých dvou let se na všech čtyřicet planetách objevil už dost velký počet Pozemšťanů a postupně přibývají další."

Fastolfe namítl: "Nepřehánějte. Ani jedna z těch osadnických planet ještě není připravena pro masovou kolonizaci a několik desetiletí ještě nebude. Nedá se ani předpokládat, že všechny přežijí, a jak budou bližší planety postupně osídlovány, klesá pravděpodobnost kolonizace těch vzdálenějších, takže původní impuls se zpomalí. Já jsem podpořil jejich expanzi, protože jsem počítal i s naší vlastní. Můžeme je stále dohnat, když vyvineme potřebnou snahu, a za pomoci zdravé konkurence můžeme Galaxii zaplnit společně."

"Ne," odpověděl Amadiro. "Vy zastáváte tu nejdestruktivnější politiku, řídíte se pošetilým idealismem. Ta expanze je jednostranná a tak i zůstane, prese všechno, co uděláte. Pozemšťané se nekontrolovatelně rojí po Galaxii. Bude je třeba zastavit, než budou na to příliš silní."

"Jak to chcete udělat? Máme se Zemí smlouvu o přátelství, v níž jsme se výslovně dohodli, že nebudeme bránit jejich expanzi do vesmíru, dokud nebude dotčena jakákoliv planeta na dvacet světelných let od některé z planet vesmířanů. Svědomitě se tohoto ustanovení drželi."

Amadiro odfrkl: "Každý o té smlouvě ví. Každý také ví, že žádná smlouva nebyla nikdy dodržena, jakmile začala

působit proti zájmům silnější smluvní strany. Nepřikládám té smlouvě žádný význam."

"Já ano. Ta smlouva bude dodržena."

Amadiro zavrtěl hlavou. "Spoléháte na svou důvěru. Jak dlouho ještě bude dodržována, až ztratíte všechnu svou moc?"

"Nehodlám se své moci zatím vzdát."

"Jak bude Země a osadníci silnější, budou se vesmířané víc bát a vy už pak u moci nezůstanete."

Fastolfe se zeptal: "A když roztrháte smlouvu, zničíte planety osadníků a přibouchnete Zemi dveře před nosem, zahájí pak vesmířané emigraci a kolonizaci Galaxie?"

"Možná ne. Ale když se rozhodneme záporně, když si řekneme,

- 56 -

že nám současný stav vyhovuje, jaký v tom bude rozdíl?"

"Pak se z Galaxie nestane impérium člověka."

"A co se stane?"

"Vesmířané se zesměšní a zdegenerují, i když Země zůstane ve vězení a také zdegeneruje."

"To všechno jsou jen žvásty vaší strany, Fastolfe. Nemáme žádný důkaz, že se něco takového stane. A i když ano, bude to naše volba. Aspoň neuvídíme, jak krátkověcí barbari zdědí Galaxii."

Fastolfe se otázel: "Vy chcete opravdu říci, Amadiro, že raději necháte civilizaci vesmířanů zahynout, jen aby Země nemohla pokračovat v expanzi?"

"Nepočítám se zánikem, Fastolfe, ale kdyby došlo k nejhoršímu, tak ano, náš vlastní zánik mě děsí méně, než kdyby měli zvítězit krátce žijící a nemocemi prosáklí podlidé."

"Ze kterých pocházíme."

"A s nimiž už nejsme geneticky spojeni. Jsme snad červy, protože před miliardami let byli červi naši předkové?"

Fastolfe stiskl rty a zvedl se k odchodu. Amadiro na něj nasupeně hleděl a nepokoušel se ho zastavit.

9.

Daneel nemohl přímo poznat, že Giskard je ponořen do vzpomínek. Především se Giskardův výraz vůbec nezměnil a kromě toho nevzpomínal Giskard tak jako lidé. Netrvalo to znatelnější okamžik.

Na druhé straně přiměly myšlenky, které u Giskarda vyvolaly vzpomínky na minulost, Daneela k vyvolání týchž událostí, jak mu je Giskard kdysi vyprávěl. Giskarda to ani nepřekvapilo.

Jejich rozhovor pokračoval dál bez výraznější odmlky, ale poněkud odlišným způsobem, jako by si každý vzpomněl na minulost za oba dva.

Daneel poznamenal: "Připadá mi, příteli Giskarde, že jelikož obyvatelé Aurory teď uznávají, že jsou slabší než Země a její osadnic-ké světy, je krize předvídaná Eliášem Baleyem bezpečně za námi."

"Vypadá to tak, příteli Daneeli."

- 57 -

"Ty jsi k tomu přispěl."

"Ano. Držel jsem Radu ve Fastolfových nikou. Udělal jsem, co jsem mohl, abych ovlivnil ty, kteří zase působí na veřejné mínění."

"Přesto cítím nejistotu."

Giskard uvažoval: "Já jsem cítil nejistotu po celou dobu tohoto procesu, i když jsem se snažil nikomu neublížit.

Nepůsobil jsem mentálně ani na jednoho člověka, který by vyžadoval víc než jen lehký dotek. Na Zemi jsem musel odstranit strach z represálií a vybrat zejména ty, kteří se už příliš nebáli a téměř se strachu zbavili. Na Auroře tomu bylo naopak. Ti, kdo přijímali politická rozhodnutí, nebyli ochotni zahájit politiku, která by vedla k odchodu z jejich pohodlné planety, takže jsem to jen potvrdil a zesílil. A tato činnost mě uvrhla do neustálého, i když slabého zmatku."

"Proč? Podpořil jsi expanzi Země a zabrzdil jsi expanzi vesmířanů. Tak to rozhodně musí být."

"Rozhodně? Myslíš si, příteli Daneeli, že Pozemšťané má větší cenu než vesmířané, i když jsou oba lidé?"

"Jsou tu rozdíly. Eliáš Baley by raději viděl své lidi poražené, než aby byla Galaxie neobydlená. Doktor Amadiro by raději připustil zkázu Země i vesmířanů, než aby se smířil s expanzí Země. První doufal ve vítězství kohokoli z nich, druhému postačí, když nezvítězí nikdo. Neměli bychom si vybrat to první, příteli Giskarde?"

"Ano, příteli Daneeli. Vypadá to tak. Ale přece, nakolik tě ovlivnily pocity ze zvláštní ceny tvého bývalého kolegy, Eliáše Baleyho?"

Daneel odpověděl: "Ctím památku Eliáše Baleyho a Pozemšťané jsou jeho lidem."

"To vidím. Už mnoho let tvrdím, že máš tendenci myslet jako člověk, příteli Daneeli, ale kladu si otázku, zda to má být kompliment. I když se snažíš myslet jako člověk, ty nejsi člověk a stále jsi vázán Třemi zákony. Nemůžeš ublížit lidské bytosti, ať se jedná o Pozemšťana nebo vesmířana."

"Přijde doba, příteli Giskarde, kdy je třeba dát přednost jedné lidské bytosti před druhou. Dostali jsme zvláštní rozkazy, abychom chránili paní Gladii. Mohl bych být za zvláštních okolností přinucen ublížit člověku, abych paní Gladii ochránil, a myslím, že bych byl spíše ochoten jen trochu ublížit vesmířanovi, abych chránil člověka ze

- 58 -

Země."

"To si myslíš. Ale kdyby k události skutečně došlo, řídil by ses konkrétními okolnostmi. Zjistíš, že nemůžeš generalizovat," vysvětloval Giskard. "A stejně tak je to se mnou. Když jsem podpořil Zemi a zabrzdil Auroru, znemožnil

j sem doktorovi Fastolfovi přesvědčit au-rorskou vládu, aby podporovala politiku emigrace a tak zajistila vznik dvou rozrůstajících se galaktických mocností. Nemohl jsem si neuvědomit, že podstatná část jeho práce nevedla k ničemu. To ho muselo naplnit hlubokým zármutkem a možná urychlilo jeho smrt. Cítil jsem to v jeho vědomí a bylo to bolestivé. A přesto, příteli Daneeli..."

Giskard se zarazil a Daneel naléhal: "Ano?"

"Kdybych neudělal to, co jsem udělal, mohlo by to podstatně snížit možnosti Země při emigraci, aniž by to Auroře v tomto směru příliš prospělo. Doktor Fastolfe by pak byl zklamán ze dvou důvodů -kvůli Zemi 1 Auroře - a navíc by ho doktor Amadiro zbavil moci. Jeho frustrace by pak byla ještě větší. Má loajálnost patřila doktoru Fastolfovi, dokud byl naživu, a já jsem se rozhodl jednat tak, abych mu ublížil méně, aniž bych podstatně ublížil jiným jednotlivcům, s nimiž jsem měl co do činění. I když doktora Fastolfa rozčilovalo, že Aurořany a všeobecně vesmířany nedokáže přesvědčit, aby začali kolonizovat nové planety, alespoň ho potěšila aktivita emigrujících Pozemšťanů."

"Nemohl jsi podpořit obyvatele Země i Aurory, příteli Giskarde, a tak uspokojit doktora Fastolfa po všech stránkách?"

"To mě přirozeně napadlo, příteli Daneeli. Uvažoval jsem o té možnosti, ale dospěl jsem k rozhodnutí, že by k ničemu dobrému nevedla. Pozemšťany jsem dokázal podpořit k emigraci lehkými změnami v myšlení lidí, které nemohly nikomu ublížit. Kdybych se pokusil i u Aurořanů o totéž, byl bych musel sáhnout k větším změnám, které mohly lidem uškodit. První zákon mi v tom zabránil."

"To je škoda."

"Vskutku. Pomysli, co bych dokázal, kdybych mohl provést radikální zásah v myšlení doktora Amadira. Ale jak bych dokázal změnit jeho pevné rozhodnutí postavit se doktoru Fastolfovi? Bylo by to, jako bych ho nutil, aby otočil hlavu o sto osmdesát stupňů. Takový obrat hlavy nebo názorů by mohl zabít stejně účinně."

Cena za moji moc, příteli Daneeli," pokračoval Giskard, Je stále

- 59 -

rostoucí dilema, do kterého se neustále nořím. První zákon robotiky, který zakazuje ubližovat lidským bytostem, se obvykle zabývá běžným fyzickým zraněním, které my všichni snadno poznáme a můžeme se v těchto případech lehce rozhodovat. Já jediný však mohu vnímat lidské emoce a stavy mysli, takže znám i jemnější způsoby zranění, aniž bych je zcela chápal. Mnohokrát jsem nucen jednat, aniž bych si byl zcela jistý, což vyvolává na moje obvody značný stres. A přesto cítím, že jsem jednal dobře. Dostal jsem vesmířany za okamžik krize. Aurora si uvědomuje narůstající sílu osadníků a bude teď nucena se všem konfliktům vyhnout. Určitě už poznali, že je teď příliš pozdě na odplatu, a náš slib Eliáš Baleymu jev tomto ohledu splněn. Přiměli jsme Zemi k osídlování Galaxie a vytvoření Galaktického Impéria." V tom okamžiku se již vraceli do Gladiina domu, ale Daneel se zastavil a jemným tlakem svých prstů na Giskardovo rameno ho přiměl, aby zůstal stát.

Daneel řekl: "Obraz, který mi tu kreslíš, je velmi přitažlivý. Kolega Eliáš by byl na nás pyšný, kdybychom to dokázali, jak říkáš. "Roboti a Impérium" by řekl a možná by mě poklepal po rameni. A přesto, opakuji, cítím nejistotu, příteli Giskarde."

"Čeho se týká, příteli Daneeli?"

"Nemohu si nepoložit otázku, zda jsme opravdu minuli krizi, o které mluvil kolega Eliáš před tolika desetiletími. Je opravdu příliš pozdě na protiútok vesmířanů?"

"Proč máš ty pochyby, příteli Daneeli?"

"Získal jsem je z chování doktora Mandama při rozhovoru s paní Gladií."

Giskard se chvíli na Daneela nehybně díval a v tichu slyšeli šumění listů v chladném větru. Mraky se trhaly a brzy vysvitne slunce. Jejich rozhovor ve své telegrafické podobě trval krátce a věděli, že Gladia nebude jejich nepřítomností zneklidněna.

Giskard se zeptal: "Co v jejich rozhovoru vyvolalo tvou nejistotu?"

Daneel odpověděl: "Měl jsem čtyřikrát příležitost pozorovat, jak Eliáš Baley řeší složitou záhadu. Při všech těchto příležitostech jsem sledoval, jak vyvozuje užitečné závěry z omezených, dokonce zavádě-

- 60 -

jších informací. Od té doby jsem se, v rámci svých vlastních omezení, vždy snažil myslet tak jako on."

"Připadá mi, příteli Daneeli, že sis v tomto směru vedl dobře. Řekl jsem, že máš tendenci myslet jako člověk."

"Pak sis tedy všiml, že doktor Mandamus chtěl s paní Gladií projednat dvě záležitosti. Sám tuto skutečnost zdůraznil. Jedna se týkala jeho vlastního původu, zda byl jeho předkem Eliáš Baley nebo ne. Druhou byla žádost, aby se paní Gladia setkala s jakýmsi osadníkem a pak o tom podala hlášení. Přirozeně, lze ji považovat za důležitou pro Radu. První by měla mít význam jen pro něj."

Giskard podotkl: "Doktor Mandamus prohlásil, že otázka jeho původu má význam i pro doktora Amadira."

"Pak bude mít význam pro dva lidi místo jednoho, příteli Giskarde. Stále by to nemělo mít žádný význam pro Radu a tedy ani pro celou planetu."

"Pokračuj, příteli Daneeli."

"Přesto ta státní záležitost, jak ji doktor Mandamus nazval, zabrala jen krátký okamžik, jako by si na ni vzpomněl dodatečně, a byla hned vyřízena. Sotva to bylo něco, co by vyžadovalo osobní návštěvu. Mohl to snadno vyřídit některý úředník Rady za pomoci holografické-ho spojení. Na druhé straně se doktor Mandamus zabýval především otázkou svého původu, projednával ji do všech podrobností a šlo o věc, o které mohl mluvit jen on a nikdo jiný."

"A jaký je tvůj závěr, příteli Daneeli?"

"Jsem přesvědčen, že doktor Mandamus použil záležitost s osadníkem jen jako záminku k uskutečnění osobního

rozhovoru s paní Gladií, aby si s ní mohl soukromě promluvit o svém původu. Ve skutečnosti ho zajímalo jen toto a nic jiného. Mohl bys nějak mé závěry potvrdit, příteli Giskarde?"

Aurořino slunce ještě nevysvitlo z mraků a byl vidět lehký odlesk Giskardových očí. Řekl: "Napětí Mandamovy myslí bylo skutečně silnější v první části rozhovoru než ve druhé. To by snad tomu mohlo přispět, příteli Daneeli."

Daneel pokračoval: "Pak si musíme položit otázku, proč byla pro doktora Mandama otázka jeho původu tak důležitá." Giskard namítl: "Doktor Mandamus tohle vysvětlil. Má otevře-

- 61 -

nou cestu k dalšímu postupu, jen když prokáže, že jeho předkem nebyl Eliáš Baley. Doktor Amadiro, na jehož dobré vůli závisí jeho kariéra, by se od něho zcela odvrátil, kdyby byl potomkem pana Baleyho."

"Tvrdil to, příteli Giskarde, ale to, k čemu během rozhovoru došlo, tomu odporuje."

"Proč to říkáš? Mysli prosím dál jako člověk, příteli Daneeli. Připadá mi to poučné."

Daneel pronesl vážně: "Děkuji, příteli Giskarde. Všiml sis, že ani jedno prohlášení paní Gladié, týkající se nemožnosti jeho původu od Eliáše Baleyho, mu nepřipadalo přesvědčivé? Ve všech případech doktor Mandamus řekl, že takové prohlášení doktor Amadiro nepřijme."

"Ano, a co z toho vyvozuješ?"

"Zdá se mi, že doktor Mandamus byl natolik přesvědčen, že doktor Amadiro nepřijme žádný argument o jeho pravém aurořském původu, že si říkám, proč mu vůbec stálo za to ptát se paní Gladié. Zřejmě od samého začátku věděl, že to nebude k ničemu."

"Možná, příteli Daneeli, ale to jsou pouhé dohady. Můžeš snad navrhnout možný motiv jeho jednání?"

"Mohu. Myslím, že se na svůj původ ptal ne proto, aby přesvědčil doktora Amadira, ale aby přesvědčil sebe."

"Proč se v tom případě vůbec zmiňoval o doktoru Amadirovi? Proč prostě neřekl: 'Chci to vědět'?"

Daneelovou tvář přelétl slabý úsměv, taková změna výrazu, jaké by žádný jiný robot nebyl schopen. Vysvětloval:

"Kdyby byl paní Gladii řekl 'Chci to vědět,' byla by jen odpověděla, že mu do toho nic není, a nic by nezjistil. Paní Gladiá má však silný odpor vůči doktoru Amadirovi, tak jako doktor Amadiro nenáviděl Eliáše Baleyho. Paní Gladii by určitě urazil jakýkoli Amadirův názor na ni. Byla by vzteklá, i kdyby ten názor byl víceméně pravdivý; tím spíš, když byl absolutně mylný, jako v tomto případě. Snažila by se doktoru Amadirovi dokázat, že se mylí, a shromáždila by k tomu všechny možné důkazy."

V takovém případě by se po chladném ujištění doktora Mandama, že žádný z těch důkazů nestačí, rozzlobila ještě víc a byla by na sebe víc řekla. Strategie doktora Mandama byla založena na tom, že se a od paní Gladié dozví co nejvíc, a konečnou byl přesvědčen o tom, že

- 62 -

mezi svými předky Pozenšťana nemá; aspoň ne v tak nedávné době jako dvacet desetiletí. Domnívám se, že o Amadirovy city v tomto ohledu vůbec nešlo."

Giskard poznamenal: "To je zajímavý náhled na věc, příteli Daneeli, ale není dosti podložen. Jak si můžeme být jisti, že to není z tvé strany pouhý odhad?"

Daneel se zeptal: "Nepřipadá ti, příteli Giskarde, že když doktor Mandamus ukončil pátrání po svém původu, aniž by získal pro doktora Amadira dostatečné důkazy, jak nás chtěl o tom přesvědčit, že musel být z toho zoufalý a plný beznaděje? Podle jeho vlastního tvrzení by to znamenalo, že nemá další šanci na postup a nikdy se v budoucnosti nestane hlavou Institutu robotiky. Přesto mi připadalo, že není ani zdaleka zoufalý, naopak, on triumfoval. Mohu tak usuzovat jen z jeho výrazu, ale ty dokážeš víc. Pověz mi, příteli Giskarde, jaký byl jeho duševní stav, když skončila tato část jeho rozhovoru s paní Gladií?"

Giskard se zamyslel: "Jak se na to zpět dívám, on opravdu triumfoval, příteli Daneeli. Máš pravdu. Teď, když jsi vysvětlil svůj proces uvažování, ukazuje ten pocit triumfu jasně správnost tvých dedukcí. Ve skutečnosti, když jsi na to upozornil, nechápu, proč jsem to nezjistil sám."

"Příteli Giskarde, taková byla při mnoha příležitostech má vlastní reakce, když jsem sledoval uvažování Eliáše Baleyho. To, že jsem nyní dokázal takto uvažovat, mohl částečně vyvolat silný stimul blížící se krize. Nutí mě k intenzivnějšímu myšlení."

"Podceňuješ se, příteli Daneeli. Dlouho jsi nebyl přinucen přemýšlet tak intenzivně. Ale proč mluvíš o současné krizi? Zadrž a vysvětli mi to. Jak lze od vítězného pocitu doktora Mandama, že jeho předkem nebyl Eliáš Baley, dojít ke krizi, o které hovoříš?"

Daneel řekl: "Doktor Mandamus nás možná svým tvrzením ohledně doktora Amadira klamal, ale je spravedlivě předpokládat, že skutečně touží po povýšení; že jeho ambicí je stát se hlavou Institutu. Není tomu tak, příteli Giskarde?"

Giskard zaváhal, jako by přemýšlel, a pak odpověděl: "Nepátral jsem po ctižádosti. Studoval jsem jeho vědomí bez nějakého konkrétního cíle a uvědomoval jsem si jen vnější projevy. Ale když mluvil o

- 63 -

kariéře, mohly tu opravdu být záblesky ctižádosti. Nemám dostatečné důvody, abych s tebou mohl souhlasit, příteli Daneeli, ale nemám ani důvod s tebou nesouhlasit."

"Pak se tedy dohodneme, že doktor Mandamus je ctižádnostivý člověk, a uvidíme, k čemu nás to přivede. Souhlasíš?"

"Souhlasím."

"Není tedy pravděpodobné, že když byl přesvědčen, že kolega Eliáš nebyl jeho předkem, musel jeho triumfální pocit

pramenit ze skutečnosti, že teď dojde svých ambicí? To však zřejmě nesouvisí se souhlasem doktora Amadira, když jsme došli k závěru, že zainteresovanost doktora Amadira byla ze strany doktora Mandama jen záminka. Jeho ambice byly naplněny z nějakého jiného důvodu."

"Z jakého důvodu?"

"Žádný zjevný důvod tu není. Ale mohu předložit jeden k úvaze. Co když doktor Mandamus něco ví nebo může udělat něco, co by vedlo k pronikavému úspěchu a zajistilo mu to vůdčí postavení? Vzpomeň si, že když doktor Mandamus končil pátrání po svém původu, pronesl tato slova: "Mám ještě účinné metody". Předpokládejme, že je to pravda, ale že by těch metod mohl použít pouze v případě, že není potomkem kolegy Eliáše. Jeho radost nad tím, že jeho předkem není, mohla tedy vycházet z toho, že teď může těchto metod použít a zajistit si tak slibný postup."

"Ale jaké jsou ty "účinné metody", příteli Daneeli?"

Daneel vážně vysvětloval: "Musíme pokračovat ve spekulacích. Víme, že doktor Amadiro si nic nepřeje tolik, jako porazit Zemi a zatlačit ji zpět do jejího předchozího podřízeného postavení planetám vesmíranů. Jestliže doktor Mandamus zná způsob, jak to udělat, může určitě od doktora Amadira získat cokoli, včetně příslibu nástupnictví v čele Institutu. Je ale možné, že doktor Mandamus váhá porazit a pokořit Zemi, ledaže se k ní necítí vázán. Když zjistil, že jeho předkem nebyl Pozemšťan, má volnost v jednání, a proto ten vítězný pocit."

Giskard se ujišťoval: "Chceš říci, že doktor Mandamus má svědomí?"

"Svědomí?"

"To je slovo, které lidé používají. Odvodil jsem si, že se aplikuje na osobu, která dodržuje pravidla chování, nutící ho jednat proti jeho

- 64 -

okamžitému zájmu. Jestliže doktor Mandamus cítí, že si nemůže zajistit postup na úkor těch, s nimiž je vzdáleně spojen, zdá se mi, že má svědomí. Hodně jsem o těchto věcech uvažoval, příteli Daneeli, protože naznačují, že i lidé mají Zákony, jimiž se řídí jejich chování, aspoň v některých případech."

"A dovedl bys skutečně říci, jestli má doktor Mandamus svědomí?"

"Ze sledování jeho emocí? Ne, nic takového jsem nehledal, ale je-li tvá analýza správná, mělo by tu svědomí být. A přesto, budeme-li naopak předpokládat, že svědomí má, a argumentovat v opačném pořadí, můžeme dojít i k jiným závěrům. Mohlo by se zdát, že kdyby si doktor Mandamus myslel, že má jen o devatenáct desetiletí zpět mezi svými předky Pozemšťana, může ho cosi proti jeho vlastnímu svědomí nutit, aby zahájil útok proti Zemi a tím se zbavil stigma, které takový původ s sebou přináší. Kdyby takový původ neměl, neměl by pocit, že musí proti Zemi něco podniknout, a jeho svědomí by jej přimělo, aby nechal Zemi na pokoji."

Daneel namítl: "Nikoli, příteli Giskarde. To by neodpovídalo faktům. Ať by už cítil jakoukoli úlevu, že nemusí nic proti Zemi podniknout, nemohl by žádným způsobem uspokojit doktora Amadira a zajistit si tak vlastní postup. Vzhledem k jeho ctižádostivé povaze by nemohl mít onen triumfální pocit, kterého sis tak jasně všiml."

"Chápu. Pak můžeme vyvodit, že doktor Mandamus má nějaký způsob, jak zničit Zemi."

"Ano. A je-li tomu tak, pak nebyla krize předvídaná kolegou Eliášem dosud překonána, ale nadchází právě nyní."

Giskard uvažoval: "Ale klíčová otázka zůstala nezodpovězena, příteli Daneeli. Jaká je povaha této krize? Jaké je ono smrtelné nebezpečí? Můžeš to také odvodit?"

"To nemohu, příteli Giskarde. Dostal jsem se tak daleko, jak to jde. Možná by se kolega Eliáš dostal ještě dál, kdyby byl dosud naživu, ale já nemohu. Tady jsem závislý na tobě, příteli Giskarde."

"Na mně? Jak to?"

"Ty můžeš zkoumat vědomí doktora Mandama způsobem, který já neovládám a nikdo jiný také ne. Můžeš odhalit povahu té krize."

"Obávám se, že ne, příteli Daneeli. Když žiji po delší dobu s lid-

- 65 -

skou bytostí, jako jsem dříve žil s doktorem Fastolfem a nyní žiji s paní Gladií, mohu postupně odkrýt vrstvy jejího vědomí, jednu po druhé, rozvazovat jejich spojení a hodně se o této osobě dozvědět, aniž bych jí ublížil. Udělat totéž u doktora Mandama po jednom krátkém setkání nebo po stovce takových setkání by k ničemu nevedlo. Emoce jsou jasně viditelné, myšlenky nikoli. Kdybych chtěl vzhledem k naléhavým okolnostem spěchat a proces urychlit, mohl bych této osobě určitě ublížit a to nemohu udělat."

"Ale závisí na tom osud miliard lidí na Zemi a dalších miliard po celém zbytku Galaxie."

"Může na tom záviset. To je pouhý dohad. Ublížení lidské bytosti je fakt. Ber to tak, že možná jen doktor Mandamus zná povahu krize a dovede z ní vyvodit závěr. Nemohl by svých znalostí a možností využít, aby přiměl doktora Amadira ke slibu následnictví, pokud by tyto znalosti mohl doktor Amadiro získat odjinud."

"To je pravda," souhlasil Daneel. "Je to možné."

"V tom případě, příteli Daneeli, není nutné znát povahu krize. Kdyby šlo doktoru Mandamovi zabránit, aby doktoru Amadirovi nebo komukoli jinému řekl vše, co ví, nemuselo by ke krizi dojít."

"To, co ví doktor Mandamus, může objevit i někdo jiný."

"Jistě, ale nevíme, kdy to bude. Pravděpodobně budeme mít čas k dalšímu pátrání a zjistit víc, abychom byli lépe připraveni sehrát svou vlastní úlohu."

"Tak dobře."

"Kdyby měl být doktor Mandamus zastaven, muselo by se jeho vědomí poškodit do té míry, aby přestalo fungovat, nebo ho přímo zabít. Jen já mám tu schopnost jeho vědomí příslušným způsobem poškodit, ale tohle nemohu udělat. A

ani jeden z nás ho nemůže připravit o život. Alespoň já nemohu. Dokážeš to ty, příteli Daneeli?"

Nastala odmlka a Daneel nakonec zašeptal: "Nemohu. To přece víš."

Giskard se zvolna zeptal: "I když víš, že je ohrožen osud miliard lidí na Zemi i jinde?"

"Nemohu se přimět, abych doktoru Mandamovi ublížil."

"Já také ne. Takže tu máme jistotu, že se blíží smrtelná krize, jejíž povahu však neznáme a nemůžeme zjistit a proti které tudíž nemů-

- 66 -

žeme zasáhnout." Beze slova na sebe hleděli. Jejich tváře byly bezvýrazné, ale oba pociťovali zoufalství.

- 67 -

DALSI POTOMEK

10.

Gladia se po trýznivém setkání s Mandamem snažila uvolnit. Prováděla to tak intenzivně, jako by chtěla usnout navěky. Zmatněla všechna okna v ložnici, upravila místní klima nájemný vlahý větřík se slabým ševelením listů a občasným cvrlikáním ptáků v dále. Pak provedla změnu na hučení vln a přidala do vzduchu slabý, ale nezměnitelný pach moře. Nepomohlo to. V jejím vědomí se stále promítaly události minulé i budoucí. Proč mluvila s Mandamem tak volně? Co mu bylo do toho, nebo i Amadirovi, zda navštívila Eliáše na oběžné dráze nebo ne a zda měla syna s ním nebo s jiným mužem, nebo kdy.

Mandamovo prohlášení o jeho původu ji vyvedlo z rovnováhy, to bylo ono. Ve společnosti, kde na původu nebo přibuzenství nikomu nezáleželo, s výjimkou lékařských nebo genetických důvodů, ji toto téma rozhovoru rozrušilo. To a opakované (určitě náhodné) nářky na Eliáše.

Řekla si, že sama pro sebe hledá omluvu, a netrpělivě se snažila vše vypudit z mysli. Spatně zareagovala, blábolila jako miminko a to bylo všechno.

A teď měl přijít ten osadník.

Nebyl to Pozemšťan. Nenarodil se na Zemi, tím si byla jistá, a bylo docela dobře možné, že nikdy Zemi ani nespátl.

Jeho lidé žili na cizí planetě, o které nikdy neslyšela, snad po celé generace.

To by z něj dělalo vesmířana, pomyslela si. I vesmířané byli potomky Pozemšťanů - před mnoha staletími, ale co na tom záleželo? Ovšem, vesmířané žili dlouho a osadníci jen krátce, ale jaký v tom byl velký rozdíl? I vesmířan mohl zemřít předčasně v důsledku nějaké nehody; jednou slyšela o vesmířanovi, který zemřel přirozenou smrtí před svým šedesátým rokem. Proč by tedy na svého návštěvníka nemyslela jako na vesmířana s nezvyklým přízvukem?

Ale nebylo to tak jednoduché. Osadník se určitě nepovažoval za

- 68 -

vesmířana. Nezáleží na tom, čím člověk je, ale kým se cítí být. Tak na něho musí myslet jako na osadníka, nikoli vesmířana.

Ale nebyly všechny lidské bytosti prostě lidmi bez ohledu na to, jak je nazývají: vesmířané, osadníci, Aurořané, Pozemšťané? Důkazem toho bylo, že roboti nemohli ublížit žádnému z nich. Daneel by přiskočil stejně rychle na obranu toho nejvíce nevědomého Pozemšťana, jako na obranu Předsedy Rady Aurory.

A to znamenalo -

Cítila, jak ji cosi unáší a ukolébává do spánku, když náhle jejím vědomím projela myšlenka a jako by se v něm zachytila.

Proč se ten osadník jmenuje Baley?

Její myšlení se zaostřilo a vyskočilo z vrstev zapomnění, které ji pohltilo.

Proč Baley?

Třeba to bylo jen obvyklé jméno mezi osadníky. Koneckonců to byl Eliáš, kdo to vše umožnil, takže musí mezi nimi být hrdina jako... jako...

Nedokázala si vzpomenout na obdobného hrdinu mezi Aurořany. Kdo vedl první expedici, která dosáhla Aurory? Kdo řídil terraformaci sotva obyvatelné planety, kterou Aurora tehdy byla? Nevěděla.

Vyplývala její nevědomost z toho, že vyrostla na Solárii, nebo Aurořané žádného hrdinu - zakladatele neměli?

Koneckonců první expedice na Auroru sestávala z pouhých Pozemšťanů. Teprve v pozdějších generacích, když se jejich život díky zdokonalenému bioinženýrství začal prodlužovat, stali se z Pozemšťanů Aurořané. A proč by pak chtěli Aurořané dělat hrdiny ze svých předků, jimiž pohrdali?

Ale osadníci mohli z Pozemšťanů skutečně udělat hrdiny. Třeba se změnili. Ale nakonec se také změní a pak bude Eliáš s rozpaky zapomenut, ale do té doby...

To je určitě ono. Pravděpodobně aspoň polovina žijících osadníků přijalo jméno Baley. Chudák Eliáš! Všichni se mu tlačí na ramena a šlapou v jeho stínu. Chudák Eliáš - drahý Eliáš -

A nakonec opravdu usnula.

- 69 -

11

Spala příliš neklidně, aby se jí vrátil klid v duši, natož dobrá nálada. Vrčela, aniž by si to uvědomovala; kdyby se viděla v zrcadle, zděsila by se svého vzhledu ženy středních let.

Daneel, pro kterého byla Gladia lidskou bytostí, bez ohledu na věk, vzhled nebo náladu, řekl: "Paní -"

Gladia ho se slabým zachvěním přerušila: "Je už osadník zde?"

Vzhlédla k ukazateli na zdi a udělala rychlý pohyb, na který Daneel okamžitě odpověděl zvýšením teploty. (Byl chladný den a bude ještě chladnější večer.)

Daneel odpověděl: "Ano, paní."

"Kam jsi ho zavedl?"

"Do hlavního pokoje pro hosty, paní. Je s ním Giskard a domácí roboti jsou na dosah."

"Doufám, že dokážou zjistit, co bude chtít obědovat. Neznám kuchyni osadníků. A doufám, že se mu pokusí v rozumných mezích vyjít vstříc."

"Jsem si jist, paní, že Giskard si s tím odborně poradí."

I Gladia si tím byla jistá, ale jen odfrkla. Alespoň by to tak zaznělo, kdyby Gladia patřila k lidem, kteří mají ve zvyku odfrkávat. Měla dojem, že nepatří.

"Předpokládám," zeptala se, "že prošel nezbytnou karanténou, než mu dovolili přistát."

"Bylo by nemyslitelné, aby se tak nestalo, paní."

Nedala se. "Přesto budu mít na sobě rukavice a nosní filtr."

Vyšla z ložnice, matně si přitom uvědomovala, že kolem ní stojí domácí roboti, a udělala rukou znak, na který jí přinesli nový pár rukavic a čerstvý nosní filtr. Každá domácnost měla vlastní slovník znamení a každý obyvatel je rozvíjel, aby je mohl rychle a nepozorovaně používat. Od robota se očekávalo, že tyto nenápadné rozkazy svého lidského pána splní, jako by mu četl myšlenky; a vyplývalo z toho, že robot nemohl rozumět znakům obyvatelů jiných domácností a rozuměl jen mluvené řeči.

Nic by nemohlo lidského člena domácnosti pokořit víc, než kdyby jeden z jeho robotů váhal se splněním rozkazu, nebo, což by bylo

- 70 -

ještě horší, kdyby ho splnil nesprávně. Znamenalo by to, že člověk nedal správné znamení, neboje robot nepochopil.

Gladia dobře věděla, že většinou byla chyba na straně člověka, ale nikdy se to nepřipouštělo. Byl to robot, kterého předávali ke zbytečné analýze nebo neoprávněně prodali. Gladia vždy cítila, že by nikdy neměla upadnout do této pasti zraněného ega, ale kdyby v tu chvíli nedostala okamžitě své rukavice a nosní filtr, pak by...

Nemusela ani myšlenku dokončit. Nejbližší robot jí donesl co si přála, správně a rychle.

Gladia si upevnila filtr a trochu popotáhla, aby se ujistila, že ho má správně nasazený (neměla náladu riskovat jakoukoli infekci v důsledku nějakého nedostatku v karanténě). Zeptala se: "Jak vypadá, Daneeli?"

Daneel odpověděl: "Má normální postavu a míry, paní." "Mám na mysli jeho tvář." (Byla to hloupá otázka. Kdyby jevil nějakou rodinnou podobu s Eliášem Baleym, byl by to Daneel poznal stejně rychle jako ona a upozornil by na to.) "To je těžko říci, paní. Není zcela vidět." "Co to má znamenat? Není přece maskovaný, Daneeli." "Svým způsobem ano, paní. Má tvář pokrytou vlasy." "Vlasy?" Zjistila, že se směje. "Myslíš po způsobu těch hyper-vizních historických filmů? Vousy?" Nepatrným pohybem naznačila chomáč vlasů na bradě a další pod nosem.

"O něco víc, paní. Má zakrytou polovinu tváře." Gladiainy oči se doširoka rozevřely a poprvé pocítila zájem o setkání.

Jak by asi vypadala tvář zcela pokrytá ochlupením? Aurorští muži (a všeobecně ves-míranští muži) měli na tváři velmi málo ochlupení a to málo permanentně ke dvacátému roku svého života odstraňovali ještě v dětství.

Někdy ponechávali svrchní ret nedotčený. Gladia si vzpomněla, že její manžel, Santirix Gremionis, měl před jejich sňatkem pod nosem tenkou vrstvu ochlupení. Říkal tomu knír. Vypadalo to jako špatně umístěné a velmi nepovedené obočí a když se jednou smířila s tím, že ho přijme za manžela, trvala na tom, aby to odstranil.

On nato jen cosi zamumlal a teď ji poprvé napadlo, zda mu ochlupení nechybělo. Zdálo se jí, že si příležitostně všimla, jak zvedá prst ke svrchnímu rtu. Tehdy si myslela, že je to reakce na jakési svědění;

- 71 -

teprve teď si uvědomila, že tam hledal knír, který byl navždy pryč.

Jak by asi vypadal muž s knírem na celé tváři? Bude připomínat medvěda?

Jaký je to pocit? Co kdyby i ženy měly takové ochlupení? Představila si muže a ženu, jak se snaží políbit a nemohou vzájemně najít svá ústa. Ta myšlenka ji pobavila, připadala jí mile groteskní. Zasmála se nahlas. Cítila, že ji vztek opouští, a skutečně se těšila na setkání s tou obludou.

Koneckonců by se ho nemusela bát, ani kdyby se i chováním projevil jako zvíře, tak jako svým vzhledem. Nebude mít s sebou žádného robota; předpokládalo se, že osadníci žijí ve společnosti bez jakýchkoli robotů - a kolem ní jich bude tučet. Tu obludu by během vteřiny znehybnili, kdyby učinil jediný podezřelý pohyb, nebo i kdyby jen pozvedl hněvivě hlas.

Pronesla v dokonalé náladě: "Zaved' mě k němu, Daneeli."

12.

Obluda vstala. Řekla něco jako: "Brý vodpoledne, mapaní."

Okamžitě pochopila, že tím myslí "dobré odpoledne", ale chvíli jí trvalo, než si přeložila závěr »má paní«.

Nepřítomně odpověděla: "Dobré odpoledne." Vzpomněla si, jaké měla obtíže porozumět aurořanské výslovnosti galaktického standardního jazyka v těch dávných dnech, kdy se jako vyděšená mladá žena dostala na tuto planetu ze Solarie.

Obluda měla neohrabaný přízvuk, ale nepřipadal jí neohrabaný jen proto, že na něj nebyla zvyklá? Pamatovala si, že Eliáš vyslovoval »k« a »p« nezněle, ale jinak mluvil docela obstojně. Uplynulo však devatenáct a půl desetiletí a tento osadník nebyl ze Země. Při izolaci prodělával jazyk změny.

Ale jen malá část Gladiainy mysli se věnovala problému jazyka. Zírala na jeho vousy.

Zdaleka to nebyly vousy, jaké měli herci v historických dramatech. To byly vždy jen chomáče, tu a tam, vypadaly hladce a leskle.

Osadníkovy vousy byly jiné. Úplně a hustě mu zakrývaly tváře i

- 72 -

bradu. Byly tmavohnědé, o něco světlejší a vlnitější než jeho vlasy a aspoň dva palce dlouhé, jak jí připadalo. Nezakrývaly mu celou tvář, která ji spíše zklamala. Čelo měl úplně holé (kromě obočí), stejně tak nos i části tváře pod očima.

I jeho svrchní ret byl holý, ale byl na nich stín, jako by na něm měly růst nové vousy. Další holé místo bylo těsně pod spodním rtem, ale tam nebyly zárodky vousů tak patrné a byly vidět jen uprostřed.

Jelikož byly oba rty holé, bylo Gladii jasné, že by neměl potíže při líbání. Věděla, že takto na něj zírat je nezdvořilé, a proto se ho zeptala: "Připadá mi, že si odstraňujete vousy kolem rtů."

"Ano, má paní"

"A mohu se zeptat proč?"

"Můžete. Z hygienických důvodů. Nechci, aby se mi jídlo zachytilo do vousů."

"Vy šije seškrabujete, že? Vidím, že znovu rostou."

"Používám holicí laser. Trvá to patnáct vteřin po procitnutí."

"Proč neprovádíte depilaci, abyste se jich zbavil?"

"Jednou bych si je mohl chtít nechat znovu narůst."

"Proč?"

"Z estetických důvodů, má paní."

Tentokrát Gladia to slovo nepochopila. Znělo jako »acidických« nebo snad »acetických«.

Řekla: "Prosím?"

Osadník vysvětloval: "Jednou se mi může přestat líbit, jak vypadám, a budu si zase chtít nechat narůst na svrchním rtu vousy. Víte, některým ženám se to líbí a," osadník se snažil vypadat skromně, ale nepodařilo se mu to, "mám pěkné vousy, když si je nechám narůst."

Náhle to slovo pochopila a ujišťovala se: "Myslíte "estetických"?"

Osadník se zasmál, ukázal přitom pěkné bílé zuby a odpověděl: "Vy také mluvíte divně, má paní."

Gladia se pokusila o povýšený výraz, který ale roztál v úsměvu. Správná výslovnost byla otázkou místních zvyků.

Řekla: "Měl byste mě slyšet s mým solariánským přízvukem, když na to přijde. Pak by to znělo »estetyckých důvodů«."

Hláška »ů« se nekonečně táhla

"Byl jsem v místech, kde mluví tak trochu podobně." Znělo to

- 73 -

barbarsky." Obě »r« v posledním slově zadrmčela

Gladia se uchechtla. "Vy to děláte špičkou jazyka. My děláme »r« oběma stranami jazyka. Nikdo kromě Solariánců to nedokáže."

"Třeba mě to můžete naučit. Obchodník jako já, který byl všude, slyší všechny možné jazykové zvrácenosti." Znova v posledním slově zdůraznil »r« a lehce se zakuckal."

"Vidíte. Zaskočí vám a nikdy se nevzpamatujete." Stále si prohlížela jeho vousy a teď svou zvědavost už neovládla Vztáhla k nim ruku.

Osadník sebou trhl a couvl, pak si uvědomil její úmysl a zastavil se.

Gladia ruka v téměř neviditelné rukavici mu lehce spočinula na levé straně tváře. Tenký plastik pokrývající její prsten zakryl pocit dotyku. Chlupy ji připadaly měkké a zároveň drsné.

"Je to pěkné," konstatovala, zjevně překvapena.

"Všude to obdivují," prohlásil osadník a zešíroka se usmál.

Sebrala se. "Ale nemůžu tady takhle stát a celý den se vás dotýkat."

Ignorovala jeho nevyhnutelné: "Pokud jde o mě, tak klidně můžete," a pokračovala: "Řekl jste mým robotům, co byste chtěl jíst?"

"Má paní, řekl jsem jim to, co říkám teď vám - cokoli je k dispozici. V posledních letech jsem byl na hezké řádce planet a každá z nich má svůj jídelníček. Dobrý obchodník se naučí jíst všechno, co není doopravdy jedovaté. Dal bych přednost aurorskému jídlu před jakýmkoli pokusem o jídelníček Baleyworldu."

"Baleyworld?" opakovala ostře Gladia a znovu se začala mračit.

"Nese jméno velitele první expedice na tuto planetu a na jakoukoli osadnickou planetu vůbec, Bena Baleyho."

"Syna Eliáše Baley ho?"

"Ano," potvrdil osadník a okamžitě změnil téma. Pohlédl na sebe a s lehkým podrážděním se zeptal:

"Jak vy můžete v takových šatech vydržet? Jsou tak kluzké a nafouklé. Budu rád, až se budu moci zase převléknout do svých."

"Určitě k tomu budete mít brzy možnost. Ale teď prosím poobědvajte se mnou. Mimochodem, říkali mi, že se jmenujete Baley, jako vaše planeta."

- 74 -

"Není divu. Je to samozřejmě nejuznávanější jméno na planetě. Jmenuji se Dege Baley."

Přešli do jídelny. Giskard šel před nimi, Daneel za nimi. Každý se postavil do své kóje ve zdi. Ostatní roboti už stáli ve

svých kójích, dva z nich vystoupili a začali nosit na stůl. Místnost byla jasně ozářena sluncem, zdi ožily ozdobami, stůl byl připraven a vůně jídla lákala.

Osadník popotáhl nosem a spokojeně vydechl.

"Myslím, že s vaší aurorskou stravou nebudu mít žádné potíže. Kde mám sedět, má paní?"

Jeden robot okamžitě odpověděl: "Kdybyste si laskavě sedl sem, pane."

Osadník si sedl a Gladia po uctění hosta zaujala vlastní místo.

"Dege?" ptala se. "Já neznám jména na vaší planetě, takže prosím promiňte, jestli vás moje otázka uráží. Není Dege ženské jméno?"

"Vůbec ne," odpověděl trochu prkenně osadník. "V mém případě to není jméno, jsou to dvě iniciály. Čtvrté a sedmé písmeno abecedy."

"Ach," pochopila Gladia. "D.G. Baley. A co ty iniciály znamenají, pokud mi odpustíte mou zvědavost?"

"Jistě. Tady je určité »D«, " řekl a ukázal palcem na jednu z kójí "a předpokládám, že tamhle by mohlo být »G«, " doplnil a ukázal na další kóji.

"To snad ne," hlesla Gladia.

"Ale ano. Mé celé jméno je Daneel Giskard Baley. V každé generaci měla moje rodina mezi svými nesčetnými potomky aspoň jednoho Daneela nebo jednoho Giskarda. Já jsem byl poslední ze šesti dětí, ale první chlapec. Mé matce to připadalo dost a kompenzovala to tím, že mi dala obě jména. Tak se ze mě stal Daneel Giskard Baley a to už bylo na mě moc. Říkám si proto raději D.G. a považoval bych si za čest, kdybyste je používala." Upřímně se usmál. "Jsem první, kdo má obě jména a také první, kdo spatřil velké originály."

"Ale proč tato jména?"

"Podle rodinné tradice to byl nápad Předka Eliáše. Měl tu čest křtít své vnuky a nejstaršímu dal jméno Daneel, zatímco druhého pojmenoval Giskard. Trval na těchto jménech a tak vznikla tradice."

"A dcery?"

"Tradiční jméno je po generace Jezabel - Jessie. Víte, byla to Eli-

- 75 -

ášova manželka."

"Já vím."

"V rodině ale nejsou žádné..." Zarazil se a přenesl pozornost na jídlo, které před něj postavili. "Kdybych byl na Baleyworldu, řekl bych, že tohle je kus pečeného vepřového s omáčkou z burských oříšků"

"Ale ne, tohle je jídlo ze zeleniny, D.G. Chtěl jste říct, že v rodině nejsou žádné Gladie."

"Nejsou," souhlasil D.G. klidně. "Jedním vysvětlením je, že Jes-sie, původní Jessie, by proti tomu měla námitky, ale s tím nesouhlasím. Eliášova manželka, Předkyně, nikdy na Baleyworld nepřiletěla. Víte, nikdy neopustila Zemi. Jak by mohla proti tomu namítat? Ne, je jasné, že Předek si žádnou jinou Gladii nepřál. Žádné imitace, žádné kopie, žádné předstírání. Je jedna Gladia. Jediná. On také žádal, aby nebyl už žádný další Eliáš."

Gladia měla potíže s jídlem. "Myslím, že váš Předek se snažil v pozdější části svého života být tak bez emocí, jako byl Daneel. Přesto měl zřejmě romantické sklony. Mohl dovolit další Eliáše a Gladie. Mě by to určitě neurazilo a myslím si, že by to neurazilo ani jeho ženu." Křišťálově se zasmála.

D.G. prohlásil: "To všechno mi připadá jaksi nereálné. Předek je prakticky dávná historie; zemřel před sto šedesáti čtyřmi lety. Já jsem jeho potomkem v sedmé generaci a přesto tu teď sedím se ženou, která ho znala, když byl ještě mladý."

"Já jsem ho ve skutečnosti neznala," namítla Gladia a dívala se do talíře. "Spíše jsem se s ním třikrát krátce setkala během sedmi let."

"Já vím. Předkův syn Ben napsal jeho životopis, který na Baleyworldu patří ke klasice literatury. I já jsem ho četl."

"Opravdu? Já jsem ho nečetla. Ani jsem nevěděla, že existuje. C -co se v něm říká o mně?"

D.G. vypadal pobaveně. "Nic, proti čemu byste mohla mít námitky; líčí vás velmi pěkně. Ale na tom nezáleží. Ohromuje mě, že tady sedíme spolu, přes těch sedm generací. Jak jste stará, má paní? Je správné, že se vás na to ptám?"

"Nevím, zda je to správné, ale nic proti tomu. V galaktických standardních rocích je mi dvě stě třicet čtyři let. Přes třiadvacet deseti -

- 76 -

letí."

"Vypadáte, jako byste se teprve blížila padesátce. Předek zemřel ve věku sedmdesáti devíti let jako starý muž. Mně je devětatřicet a až zemřu, vy budete stále naživu ..."

"Pokud mě nepotká smrt nešťastnou náhodou."

"A budete žít možná dalších pět desetiletí."

"Závidíte mi, D.G.?" ptala se Gladia s příchutí hořkosti v hlase. "Závidíte mi, že jsem Eliáše přežila o šestnáct desetiletí a jsem možná odsouzena ho přežít ještě o deset dalších?"

"Jistěže vám závidím," následovala klidná odpověď. "Proč ne? Nenamítal bych, kdybych mohl žít několik století, nebýt toho, že bych byl obyvatelům Baleyworldu špatným příkladem. Nechtěl bych, aby všichni žili tak dlouho. Historický a intelektuální pokrok by se příliš zpomalil. Ti nahore by zůstávali příliš dlouho u moci. Baleyworld by se utopil v debatách a dekadenci, tak jako vaše planeta."

Gladia pozvedla svou drobnou bradu. "Jak uvidíte, vede si Aurora docela dobře."

"Já mluvím o vaší planetě, Solárii."

Gladia zaváhala a pak rozhodně prohlásila: "Solária není moje planeta."

"Doufám, že je," nedal se D.G. "Přišel jsem za vámi, protože věřím, že Solária je vaše planeta."

"Jestli jste proto přišel za mnou, marníte čas, mladý muži."

"Vy jste se přece narodila na Solárii a nějakou dobu jste tam žila, není tomu tak?"

"Žila jsem tam po první tři desetiletí svého života, asi osminu."

"Pak jste natolik Solariánkou, abyste mi mohla pomoci v dosti důležité věci."

"Já nejsem žádná Solariánka, ať je to jakkoli důležité."

"Jde tady o otázku války a míru, pokud je tohle pro vás důležité. Planety vesmíranů čeká válka s osadnickými planetami a bude to pro nás všechny velmi špatné, jestli k tomu dojde. A je na vás, má paní, abyste této válce zabránila a zajistila mír."

- 77 -

13.

Oběd byl u konce (nebyl příliš vydatný) a Gladia zjistila, že hledí na DG. s chladným vztekem.

Posledních dvacet desetiletí žila klidně a zbavovala se složitostí života. Pomalu zapomínala na bídny život na Solárii a na své potíže, když si zvykala na Auroru. Podařilo se jí hluboko pohřbit agónii dvou vražd a extázi dvou podivných lásek, k robotovi a k Pozemšťanovi, a to vše překonat. Skončilo to dosti dlouhým manželstvím, ve kterém měla dvě děti, a prací na zdokonalování kostýmů. Nakonec její děti odešly, pak manžel a brzy zřejmě zanechal i práce.

Pak zůstane sama se svými roboty a nechá spokojeně, nebo spíš rezignovaně, plynout život klidně a bez vzruchů svým pomalým tempem, tak jemně, že si ani nezačne uvědomovat, až se přiblíží konec.

Tak si to přála

Pak - co se to dělo?

Začalo to minulé noci, když se marně snažila na nebi nalézt hvězdu Solarie, která na něm nebyla a i kdyby ano, nebyla by viditelná. Jako by to pošetilé vyvolávání minulosti, která měla zůstat mrtvá, prorazilo bublinu, v níž se za ta léta skryla.

Nejprve to jméno Eliáše Baleyho, ta nejradostnější i nejbolestnější vzpomínka ze všech, které tak pečlivě odložila, opakovalo se znovu a znovu.

Pak byla přinucena jednat s mužem, který si myslel - nesprávně - že by mohl být potomkem Eliáše Baleyho v páté generaci, a teď s dalším mužem, který skutečně jeho potomkem byl v sedmém stupni. Nakonec byla postavena před problémy i odpovědnost podobné těm, které musel při různých příležitostech řešit Eliáš.

Stávala se snad svým způsobem Eliášem bez jeho talentu a neutuchajícího vědomí povinnosti za každou cenu?

Čím si tohle vysloužila?

Cítila, jak její zuřivost zaplavuje přílivová vlna sebelítosti. Měla pocit, že s ní jednají nespravedlivě. Nikdo neměl právo svalovat na ni odpovědnost proti její vůli.

Násilím se přiměla ke klidu a zeptala se: "Proč stále trváte na tom, že jsem Solariánka, když vám opakuji, že nejsem?"

- 78 -

D.G. zjevný chlad v jejím hlase patrně vůbec neznekolidnil. Stále držel v ruce ubrousek, který dostal ke konci oběda. Byl dosti teplý, ale ne horký, a choval se stejně jako Gladia, když si pečlivě otřel ruce a ústa. Pak jej přeložil na polovinu a otřel si jím vousy. Teď se trhal a třepil.

Odpověděl: "Předpokládám, že nakonec zmizí úplně."

"To ano." Gladia položila vlastní ubrousek do příslušné nádoby na stole. Nebylo zdvořilé jej držet v ruce a D.G. mohla omluvit jen jeho zjevná neznalost místních zvyků "Někteří si myslí, že znečišťuje atmosféru, ale je tu slabý vzdušný proud, který vynáší všechny zbytky vzhůru a chytaje do filtrů. Pochybují, že s nimi budeme mít potíže. Ale neodpověděl jste na mou otázku, pane."

D.G. zmačkal to, co zbylo z ubrousku, a položil to na držadlo křesla. Na rychlý a nenápadný Gladiin pokyn jeden robot zbytky odklidil.

D.G. řekl: "Nemám v úmyslu vaši otázku ignorovat, má paní. Já netrvám na tom, že jste Solariánka, jen chci zdůraznit, že jste se narodila na Solárii a strávila tam svá raná desetiletí, a proto bych vás mohl v rozumné míře považovat za Solariánku, aspoň svým způsobem. Víte, že Solária byla opuštěna?"

"Ano, slyšela jsem to."

"Cítíte kvůli tomu něco?"

"Já jsem Aurořanka a byla jsem jí po dvacet desetiletí."

"To jenon sequitur."

"Cože?" Poslední zvuk jí vůbec nic neříkal.

"To nesouvisí s mou otázkou."

"Chtěl jste říct non sequitur. Řekl jste »nonsens quittr«."

D.G. se usmál. "Tak dobře. Nechme všech nesmyslů. Já se vás ptám, zda v souvislosti se zánikem Solarie něco cítíte, a vy mi říkáte, že jste Aurořanka. Trváte na té odpovědi? I rodilou Aurořanku může zarmoutit zpráva o zániku sesterské planety. Jaký při tom máte pocit?"

Gladia odtušila ledově: "Na tom nezáleží. Proč vás to tak zajímá?"

"Vysvětlím vám to. My - chci říct obchodníci z osadnických planet - máme na tom vážný zájem, protože musíme obchodovat, vykazovat zisk a získávat planety. Solária je už terraformována; je to po-

- 79 -

hodina planeta; vy vesmířané ji zřejmě nepotřebujete a nemáte o ni zájem. Proč bychom ji neosídlili?"

"Protože není vaše."

"Paní, je snad vaše, že máte námitky? Má na ni Aurora větší nárok než Baleyworld? Nemohli bychom předpokládat, že prázdná planeta patří komukoli, kdo ji bude chtít osídlit?"

"Vy jste ji osídlili?"

"Ne, protože není prázdná."

"Chcete říct, že Solariánci odtamtud zcela neodešli?" ptala se rychle Gladia.

D.G. se opět zešíroka usmál. "Vás ta myšlenka vzrušuje, i když jste Aurořanka."

Gladia tvář se okamžitě stáhla. "Odpovězte mi na otázku."

D.G. pokrčil rameny. "Těsně předtím, než byla Solária opuštěna, bylo na ní podle našich odhadů asi jen pět tisíc obyvatel. Populace klesala rok od roku. Ale i pět tisíc. Můžeme si být jisti, že jsou všichni pryč? Ale o to tu nejde. I kdyby byli opravdu všichni Solariánci pryč, nebyla by planeta prázdná. Je na ní asi dvě stě milionů robotů nebo ještě o něco víc, robotů bez pána. Někteří patří k nejdokonalejším v Galaxii. Lze předpokládat, že když Solariánci odešli, vzali si nějaké roboty s sebou -je těžké představit si vesmířany úplně bez robotů." (S úsměvem se rozhlédl po robotech v jejich kójiích.) "Ale každý nemohl sebou mít čtyřicet tisíc robotů."

Gladia poznamenala: "Nu, když tedy na vašich osadnických planetách nejsou žádní roboti a má to tak zůstat, předpokládám, že Solarii nemůžete osídlit."

"To je pravda. Dokud nebudou roboti pryč a tady přicházíme na scénu my obchodníci."

"Jakto?"

"My nechceme mít společnost s roboty, ale nevadí nám dotýkat se robotů a obchodovat s nimi. Nemáme z nich žádný pověřivý strach. My jen víme, že společnost používající roboty je odsouzena k dekadenci. Vesmířané nám to jasně dokázali svým příkladem. Takže i když nechceme žít s tím robotickým jedem, jsme ochotni prodávat je za značné částky vesmířanům, když jsou tak pošetilí, že chtějí v takové společnosti žít."

- 80 -

"Myslíte, že vesmířané budou kupovat?"

"Určitě budou. Elegantní modely solarijské výroby se jim jistě budou líbit. Na Solarii byli vůdčí tvůrci robotů v celé Galaxii, i když se říká, že absolutně nejlepším byl doktor Fastolfe, přestože byl Aurořan. Kromě toho i kdybychom nasadili dosti vysoké ceny, byly by stále podstatně nižší než jejich skutečná hodnota. Vesmířané i obchodníci by na tom vydělali - tajemství úspěšného obchodu."

"Vesmířané by roboty nekupovali od osadníků," pronesla Gladia s naprostým pohrdáním.

D.G. měl talent ignorovat takové nedůležité věci jako hněv nebo pohrdání. Důležitý byl obchod. Odpověděl: "Ale ovšem, že by kupovali. Nabídněte jim technicky pokročilé roboty za poloviční cenu a uvidíte, proč by měli odmítnout! Když jde o obchod, byla byste překvapena, jak jsou všechny ideologické otázky nepodstatné."

"Myslím, že překvapen budete vy. Zkuste prodávat své roboty a něco uvidíte."

"Kéž bych mohl, má paní. Tedy je prodávat. Nemám žádného po ruce."

"Proč ne?"

"Protože jsme žádné nezískali. Na Solarii přistály samostatně dvě obchodní lodi, na každou z nich by se vešlo takových pětadvacet robotů. Kdyby byly úspěšné, následovala by za nimi celá flotila dalších obchodních lodí a troufám si tvrdit, že bychom měli zajištěný obchod na celá léta. Pak bychom tu planetu mohli osídlit"

"Ale neměli jste úspěch. Proč ne?"

"Protože obě lodi byly na povrchu planety zničeny a pokud víme, všichni členové posádky jsou mrtvi."

"Zařízení selhalo?"

"Nesmysl. Obě lodi bezpečně přistály; nebyly tam žádné vraky. Jejich poslední hlášení znělo, že se blíží vesmířané. Zda Solariánci nebo obyvatelé jiných planet, to nevíme. Můžeme jen předpokládat, že vesmířané je bez varování napadli."

"To je nemožné."

"Opravdu?"

"Jistěže je to nemožné. Jaký by k tomu měli důvod?"

"Řekl bych, aby nás dostali z té planety."

- 81 -

"Kdyby to chtěli udělat," namítla Gladia, "stačilo by jim jen prohlásit tu planetu za obsazenou."

"Mohlo by se jim zdát příjemnější zabít několik osadníků. Alespoň si to hodně lidí u nás myslí a je tu silný tlak vyřešit situaci tím, že pošlou na Solarii několik válečných lodí a zřídí tam vojenskou základnu."

"To by mohlo být nebezpečné."

"Jistě. Mohlo by to vést k válce. Někteří naši jestřábi se na ni těší. Třeba se na ni těší i někteří vesmířané a obě lodi zničili jen proto, aby vyvolali nepokoje."

Gladia byla ohromena. V žádných zprávách nebyla zmínka o napjatých vztazích mezi vesmířany a osadníky.

Řekla: "Určitě je možné o všem jednat. Spojili se vaši lidé s Federací vesmířanů?"

"Je to naprosto nedůležitý orgán, ale udělali jsme to. Spojili jsme se i s Radou Aurory." A?"

"Vesmířané vše popírají. Naznačují, že možný zisk z obchodu se solarijskými roboty je tak velký, že obchodníci, kterým záleží jen na penězích, jakoby jim na nich nezáleželo, bojují mezi sebou. Zřejmě nás chtějí přesvědčit, že se ty lodě navzájem zničily a každá doufala, že získá monopol obchodu pro svou vlastní planetu."

"Takže ty lodě byly z různých planet?"

"Ano."

"A nemyslíte, že mezi nimi mohlo skutečně dojít k boji?"

"Nezdá se mi to pravděpodobné, ale připouštím to. Mezi osadnickými planetami nebyly žádné otevřené konflikty, ale byly tu nějaké ostré spory. Všechny byly vyřešeny smířčím řízením na Zemi. Přesto je skutečností, že v napjaté situaci by osadnické planety nemusely držet spolu, když tu jde o obchod v ceně mnoha miliard dolarů. Proto pro nás není válka příliš výhodná a musíme něco udělat, abychom ty horké hlavy zchladili. A tady přicházíme ke slovu my."

"My?"

"Vý a já. Byli jsme požádáni, abychom se vydali na Solárii a zjistili, je-li to možné, co se opravdu stalo. Vezmu si jednu loď - ozbrojenou, ale ne těžce."

- 82 -

"Mohli by vás také zničit."

"Možná. Ale moje loď bude aspoň připravena. Já nejsem jeden z těch hypervizních hrdinů a zvažoval jsem, co by mohlo snížit možnost zkázy. Napadlo mě, že jedna z nevýhod pronikání osadníků na Solárii je, že tento svět vůbec neznáme. Mohlo by proto být užitečné, kdybychom s sebou vzali někoho, kdo to tam zná, zkrátka nějakého Solari-ance."

"Znamená to, že tam chcete vzít mne?"

"Přesně tak, má paní."

"Proč mne?"

"Myslím, že byste na to měla přijít bez vysvětlování, má paní. Ti Solariánci, kteří planetu opustili, jsou pryč a my nevíme kde. Pokud nějací Solariánci na planetě zůstali, jsou pravděpodobně oni tím nepřítelem. Neexistují žádní rodilí Solariánci, kteří by žili na jiných planetách vesmíranů, kromě vás. Jste jediná Solariánka, kterou mám k dispozici, jediná v celé Galaxii. Proto vás musím mít a proto musíte jít se mnou."

"Mýlíte se, osadníku. Pokud jsem jediná, koho máte k dispozici, pak nemáte k dispozici nikoho. Já nemám v úmyslu jít s vámi a neexistuje absolutně žádný způsob, jak byste mě k tomu přinutil. Kolem mě jsou moji roboti. Udělejte jediný krok mým směrem a okamžitě vás znehybní. A když se budete bránit, ublíží vám."

"Nechci se dopouštět násilí. Musíte jít ze své vlastní vůle a budete k tomu ochotna. Je to otázka války a míru."

"To je práce vaší a mé vlády. Odmítám s tím mít cokoli společného. Já jsem soukromá osoba."

"Je to vaše povinnost vůči vaší planetě. My můžeme trpět, až vypukne válka, ale s Aurorou tomu bude stejně."

"Já nejsem žádná hypervizní hrdinka, o nic víc než vy."

"Pak je to vaše povinnost vůči mně."

"Jste blázen. Nemám vůči vám žádné závazky."

D.G. se slabě pousmál. "Nemáte žádné závazky vůči mně jako jednotlivci. Ale dlužíte mi hodně jako potomku Eliáše Baleyho."

Gladia ztuhla a chvíli beze slova hleděla na tu vousatou obludu. Jak mohla zapomenout na to, kým byl?

Nakonec ztěžka zamumlala: "Ne."

- 83 -

"Ano," opakoval naléhavě D.G. "Při dvou různých příležitostech udělal pro vás Předek víc, než co kdy dokázete splatit. Už tu není, aby žádal splacení dluhu - malé části dluhu. Já jsem k tomu zdědil právo."

Gladia se v zoufalství zeptala: "Ale co mohu pro vás udělat, když půjdu s vámi?"

"To uvidíme. Půjдете?"

Gladia se zoufale snažila odmítnout, ale stal se snad proto v posledních čtyřadvaceti hodinách Eliáš Baley znovu součástí jejího života? Muselo tomu tak být, že když byla požádána o takovou nemožnost, stalo se tak v jeho jménu a ona nebyla schopna odmítnout?

Naléhala: "K čemu je to dobré? Rada mě nenechá jít s vámi. Nedovolí, aby Aurořanka odletěla na lodi osadníka."

"Má paní, byla jste po dvacet desetiletí na Auroře, takže si myslíte, že vás rodilí Aurořané považují rovněž za Aurořanku. Není tomu tak. Pro nejste stále Solariánka. Nechají vás jít."

"Nenechají," oponovala Gladia, srdce jí bušilo a na pažích cítila husí kůži. Měl pravdu. Vzpomněla si na Amadira, který by ji určitě považoval za pouhou Solariánku. Přesto opakovala: "Nenechají," a snažila se sama sebe o tom přesvědčit.

"Nechají," trval D.G. na svém. "Nepřišel vás někdo z Rady požádat, abyste mě přijala?"

Ohradila se. "Byla jsem jen požádána, abych podala hlášení o našem rozhovoru. A já to udělám."

"Jestliže chtěji, abyste mě špehovala ve svém vlastním domě, má paní, bude pro mě ještě užitečnější, když mě budete špehovat na Solárii." Čekal na odpověď a když žádná nepřišla, pokračoval s jistou únavou v hlase: "Má paní, když odmítnete, nebudu vás k ničemu nutit, protože nemusím. Oni vás k tomu přinutí. Ale to já nechci. Předek by si to nepřál, kdyby byl zde. Byl by si přál, abyste šla se mnou z vděčnosti k němu a z žádného jiného důvodu. Má paní, Předek vyvinul značné úsilí ve váš prospěch v nesmírně obtížných podmínkách. Nemůžete kvůli jeho památce udělat totéž?"

Gladiaino srdce se zastavilo. Věděla, že tomuhle nedokáže odolat Namítla však: "Nemohu jít nikam bez svých robotů."

"To bych ani nečekal." D.G. se znovu usmíval. "Co kdybyste si vzala mé dva jmenovce? Potřebujete jich víc?"

- 84 -

Gladia pohlédla na Daneela, ale ten stál na svém místě bez hnutí. Pohlédla na Giskarda - totéž. A pak jí připadlo, jen na

okamžik, jako by se jeho hlava nepatrně pohnula, nahoru a dolů.

Musela mu důvěřovat.

Řekla: "Tak dobře, půjdu s vámi. Ti dva roboti jsou vše, co potřebuji."

- 85 -

OPUŠTĚNÝ SVĚT

14.

Popáté v životě se Gladia ocitla na kosmické lodi. Zpoměti si už nevybavovala, jak je to dávno, když se spolu se Santirixem vydala na planetu Euterpe, jejíž deštivé lesy byly považovány za jedinečné, zejména v romantickém odlesku její jasné oběžnice Drahokamu.

Deštivé lesy byly vskutku zelené a bujné, stromy byly pečlivě zasazeny v řadách a zvířena vybrána tak promyšleně, aby poskytovala barevné odstíny a potěšení, zatímco žádní jedovatí ani jinak nepříjemní tvorové se zde nevyskytovali. Oběžnice o průměru celých 150 kilometrů byla Euterpe natolik blízko, že zářila jako jasný světelný bod. Byla dost blízko, aby byl vidět její pohyb po obloze od západu k východu a předbíhala tak pomalou rotací planety Jak stoupala k zenitu, její jas sílil a pak opět slábl, když začínala klesat. První noc se na ni každý fascinovaně díval, druhou noc už méně a třetí s lehkou nespokojeností, pokud bylo nebe v noci jasné, což obvykle nebylo.

Jak si všimla, rodilí Euterpané se na nebe nikdy nedívali, i když svůj měsíc samozřejmě hlasitě vychvalovali turistům. Gladii se výlet vcelku líbil, ale nejvíc si vzpomínala na radost z návratu na Auroru a své rozhodnutí už nikdy necestovat s výjimkou případů naléhavé potřeby. (Když na to přijde, muselo to být aspoň před osmi desetiletími.) Nějakou dobu žila s nejasnou obavou, že její manžel bude trvat na dalším výletu, ale nikdy se o žádném nezmínil. Je možné, myslela si tehdy občas, že se rozhodl stejně a bál se, že cestovat by chtěla ona.

To, že se vyhýbali výletům, nebylo nic neobvyklého. Aurořané všeobecně a vlastně vesmířané vůbec měli tendenci zůstávat většinou doma. Jejich planety a domovy byly příliš pohodlné. Konec konců co mohlo být příjemnější, než když se o vás starají vaši vlastní roboti, kteří znají každé vaše znamení a vlastně vaše způsoby a tužby, aniž by se jim muselo cokoli říkat.

- 86 -

Neklidně se pohnula. Měl D.G. tohle na mysli, když mluvil o dekadenci společnosti s roboty?

Ale teď byla zpět ve vesmíru, po celé té době. A také na pozemské lodi.

Moc z ní neviděla, ale to málo, co zahlédla, ji silně znepokojilo. Jako by tu nebylo nic než přímé linie, ostré úhly a hladký povrch. Všechno, co nebylo holé, bylo zřejmě odstraněno. Jako by tu nemohlo existovat nic, co nebylo funkční. I když nevěděla, co přesně je na kterém předmětu na lodi funkčního, měla pocit, že tu bylo funkční všechno, že tu nesmělo být nic, co zasahovalo do nejkratších vzdáleností mezi dvěma body.

Na všem aurorském (i vůbec mezi vesmířany, dalo se říci, protože Aurora byla v tomto ohledu nejpokročilejší) byly vždy vrstvy. Funkčnost byla na samém dně; nebylo možno sejí zcela zřici, kromě čistých ornamentů, ale nad tím bylo vždy něco, co by uspokojilo oko a smysly, a ještě nad tím byla další vrstva pro potěchu duše.

Jak to bylo lepší! Nebo to znamenalo tak bujnou lidskou tvořivost, že vesmířané už bez vyzdobeného vesmíru žít nedokázali, a bylo to tak špatné? Měla snad budoucnost patřit těm vyměřovatelům odsud - sem? Anebo se jen osadníci dosud nenaučili poznávat příjemnosti života?

Jenže když jich měl život tolik, proč si jich pro sebe našli tak málo?

Neměla na palubě lodi nic na práci, takže se znovu a znovu zabývala podobnými otázkami. Ten D.G., ten barbarský Eliášův potomek, jí svými předpoklady nasadil do hlavy brouka. Že prý planety vesmířanů hynou, i když během svého kratičkého pobytu na Auroře mohl vidět (dokonce musel), že žila v naprostém bezpečí a bohatství.

Pokoušela se zapudit ty myšlenky prohlížením holofilmů, které jí dodali. Dívala se s mírnou zvědavostí na obrázky mihající se po projekční ploše, jak v dobrodružném příběhu (všechno to byly dobrodružné příběhy) střídala jedna událost druhou, času na rozhovor tu bylo málo a na myšlenku vůbec žádný, ani na zábavu. Jako ten nábytek.

D.G. vstoupil, když byla uprostřed jednoho filmového příběhu, ale ani si toho nevšiml. Nepřekvapilo ji to. Její roboti, kteří hlídali u dveří, jí v dostatečném předstihu oznámili jeho příchod a nedovolili

- 87 -

by mu vstoupit, kdyby ho nemohla přijmout. Daneel vstoupil s ním.

D.G. se zeptal: "Jak se vám vede?" Pak, když se její nika dotkla ovládání a obrazy pobledly, zatřepetaly se a zmizely, dodal: "Nemusíte to vypínat. Budu se dívat s vámi."

"To není nutné," odpověděla. "Mám už toho dost."

"Cítíte se tu pohodlně?"

"Ne tak docela. Jsem tu - izolovaná."

"To je mi líto. Ale já jsem byl na Auroře také izolovaný. Nikomu z mých mužů nedovolili jít se mnou."

"A teď se mstíte?"

"Vůbec ne. Za prvé jsem dovolil, aby vás doprovázeli dva roboti, které si vyberete. A dále to nejsem já, ale moje posádka, která si tohle vynutila. Nemají rádi vesmířany ani roboty. Ale proč vám to vadí? Nezmenšuje tahle izolace vaše obavy z případné infekce?"

Gladiiin pohled byl pln pohrdání, ale její hlas zněl unaveně. "Říkám si, zda už nejsem příliš stará, abych se měla bát infekce. V mnoha ohledech mám pocit, že jsem žila už dost dlouho. A kromě toho mám rukavice, nosní filtry, a kdyby to bylo nutné, pak i masku. A pochybuji, že byste se mě chtěl dotýkat."

"Já ani nikdo jiný," pronesl D.G. jaksi pochmurně a jeho ruka se přesunula k předmětu, který měl na pravém boku. Její oči pohyb sledovaly. "Co to je?" ptala se.

D.G. se usmál a jeho vousy jako by zazářily ve světle. Mezi hnědými chlupy jich bylo pár narudlých. "Zbraň," odpověděl a vytáhl ji. Držel ji za tvarovanou rukojeť, vystupující nad jeho dlaň, jako by ji síla jeho sevření vytlačovala vzhůru. Vpředu naproti Gladii se táhl asi patnáct centimetrů dopředu tenký válec. Nebyl tu žádný viditelný otvor.

"Zabijí to lidi?" Gladia vztáhla k té věci ruku.

D.G. s ní rychle uhnul. "Nikdy nesahejte po zbrani někoho jiného, má paní. To je horší než špatné způsoby, protože každý osadník díky svému výcviku při takovém pohybu prudce zareaguje a mohl by vám ublížit."

Gladia s rozšířenými očima stáhla ruku a dala si obě za záda Ohradila se: "Jen mi nevyhrazujte ublížením. Daneel nemá v tomto ohledu žádný smysl pro humor. Na Auroře není nikdo takový barbar,

aby s sebou nosil zbraň."

"Nu," prohlásil D.G. a nelichotivý přídomek se ho vůbec nedotkl, "my nemáme roboty, kteří by nás chránili. A tahle zbraň nezabijí. Svým způsobem je ještě horší. Vysílá záření, které stimuluje nervová zakončení vyvolávající pocit bolesti. Bolí to mnohem víc, než cokoli, co si dokážete představit Nikdo by to dobrovolně nepodstoupil dvakrát a kdo nosí takovou zbraň, málokdy ji musí použít. Říkáme jí neu-ronický bič."

Gladia se zamračila. "Odporné! My máme své roboty, ale ti by nikdy nikomu neublížili, s výjimkou krajní nouze a i tehdy minimálně."

D.G. pokrčil rameny. "To zní velmi civilizovaně, ale troška bolesti - i zabíjení -je lepší, než úpadek ducha, který s sebou nesou roboti. Kromě toho nemá neuronický bič zabíjet a vaši lidé mají na svých lodích zbraně, které mohou přinést totální smrt a zkázu."

"To proto, že v naší rané historii jsme museli svádět války, když bylo naše pozemské dědictví ještě silné, ale od té doby jsme se mnohemu naučili."

"Vy jste ty zbraně používali i na Zemi ještě v době, když jste se mnohemu naučili."

"To je -" začala a zavřela ústa, jako by chtěla spolknout to, co chtěla říci.

D.G. kývl. "Já vím. Chtěla jste říct "To je něco jiného". Myslete na to, má paní, až se budete ptát, proč má posádka nemá ráda vesmířany. Nebo proč je nemám rád já. Ale vy mně budete užitečná, má paní, a já se nenechám unášet city."

"Jak vám budu užitečná?"

"Jste Solariánka."

"To říkáte pořád. Uplynulo už víc než dvacet desetiletí. Nevím, jak to na Solarii teď vypadá. Nevím o ní nic. Jaký byl Baleyworld před dvaceti desetiletími?"

"Před dvaceti desetiletími ještě neexistoval, ale Solária ano a vsadím se, že něco užitečného si pamatujete."

Vstal, krátce sklonil hlavu na pozdrav, který působil téměř posměšně, a byl pryč.

- 89 -

15.

Gladia chvíli zamyšleně a neklidně mlčela a pak řekla: "Vůbec nebyl zdvořilý, že ne?"

Daneel odpověděl: "Paní Gladie, ten osadník je jasně ve stresu. Míří k planetě, na níž byly zničeny dvě takové lodě, jako je jeho, a jejich posádky jsou mrtvé. Vydává se do velkého nebezpečí, stejně jako jeho posádka."

"Ty vždycky bráníš každého člověka, Daneeli," vytkla mu Gladia. "To nebezpečí existuje i pro mne a já se mu nevystavuji dobrovolně, ale kvůli tomu nejsem na něho hrubá."

Daneel neřekl nic.

Gladia pokračovala: "Ale třeba jsem. Byla jsem na něj trochu hrubá, že?"

"Nemyslím, že to osadníkovi vadilo," konstatoval Daneel. "Mohl bych navrhnout, paní, abyste se připravila ulehnout? Je už hodně pozdě."

"Dobře. Půjdu spát, ale nemyslím, že jsem natolik klidná, abych mohla usnout, Daneeli."

"Přítel Giskard mě ujišťuje, že ano, paní, a on má obvykle v takových věcech pravdu."

A usnula.

16.

Daneel a Giskard stáli v temné Gladiině kabině. Giskard řekl: "Bude tvrdě spát, příteli Daneeli, a potřebuje odpočinek. Čeká ji nebezpečná cesta."

"Připadá mi, příteli Giskarde," vyzvídal Daneel, "že jsi ji ovlivnil, aby dala svůj souhlas. Předpokládám, že jsi k tomu měl důvod."

"Příteli Daneeli, víme tak málo o povaze nadcházející krize, která ohrožuje Galaxii, že se nemůžeme bezpečně vzdát jakýchkoli činů, které by zvýšily naše vědomosti. Musíme vědět, co se na Solarii děje, a jediný způsob jak to zjistit, je vydat se tam - a jediný způsob jak to zařídit, je postarat se, aby se tam vydala i paní Gladia. A pokud jde o

- 90 -

mé působení, stačil jen lehký dotek. Přes své hlasité odmítání se tam ve skutečnosti chtěla vydat. Byla v ní neutuchající touha vidět Solarii. Je to vnitřní bolest, která neustane, dokud se tam nevzdá."

"Když to říkáš, je tomu tak, ale připadá mi to zvláštní. Copak jasně neřekla, že byla na Solarii nešťastná, že si na Auroře zcela zvykla a nikdy si už nepřeje vrátit se do svého původního domova?"

"Ano, to také. Jasně jsem to viděl v jejím vědomí. Oba city tu existovaly vedle sebe společně. Pozoroval jsem něco takového u lidských bytostí velmi často; přítomnost dvou vzájemně se vylučujících emocí."

"Takové podmínky se mi zdají nelogické, příteli Giskarde."

"Souhlasím a mohu jen usuzovat, že lidé nejsou za všech okolností logičtí. To musí být jeden z důvodů, proč je tak těžké definovat Zákony lidského chování. V případě paní Gladie jsem si tu a tam všiml její touhy po Solárii. Obvykle byla dobře skryta mnohem intenzivnějším odporem, který vůči této planetě rovněž pociťovala. Když však přišla zpráva, že Solariánci svou planetu opustili, její city se změnily."

"A proč? Co má toto opuštění společného se zážitky paní Gladie z mládí, které vedly k takovému odporu? Nebo pokud svou touhu po rodné planetě držela pod kontrolou během všech desetiletí, kdy tam existovala funkční společnost, proč by ji měla povolit zrovna ve chvíli, kdy je tam jen opuštěná planeta a znovu měla po ní toužit, když teď bude pro ni zcela cizí?"

"To nedokážu vysvětlit, příteli Daneeli, protože čím víc toho vím o lidské mysli, tím pociťuji víc zoufalství, zeji nemohu pochopit. Není za každých okolností výhodné nahlížet do lidské mysli a často ti závidím jednoduchost řízení tvého chování, která vyplývá z tvé neschopnosti nahlížet pod povrch věcí."

Daneel trval na svém: "Máš pro to nějaké vysvětlení, příteli Giskarde?"

"Předpokládám, že je jí líto uprázdněné planety. Opustila ji před dvaceti desetiletími -"

"Vyhnali ji."

"Teď jí připadá, že dezertovala, a zřejmě si pohrává s bolestnou myšlenkou, že tím dala příklad; myslí si, že kdyby neodešla, neodešli by ani ostatní a planeta by byla stále plná a šťastná. Jelikož nedokážu

- 91 -

číst její myšlenky, mohu jen zpětně a nepřesně hádat z jejích emocí."

"Ale ona nemohla dát žádný příklad, příteli Giskarde. Je to už přece dvacet desetiletí, co odešla, a nemůže tu být věrohodná příčina souvislost mezi onou dřívější událostí a touto poslední."

"Souhlasím, ale lidé někdy pociťují zvláštní potěšení zesilováním negativních emocí, když se bezdůvodně obviňují. V každém případě cítila paní Gladia tak silnou touhu po návratu, že jsem považoval za nezbytné odstranit brzdy, které jí zabraňovaly jít. Stačil jen nepatrný dotek. Ale přestože jsem považoval za nutné, aby šla a my mohli jít s ní, mám nejasný pocit, že nevýhody by mohly případně převážit nad výhodami."

"Jak to, příteli Giskarde?"

"Jelikož Rada měla zájem na tom, aby paní Gladia toho osadníka doprovodila, mohlo být jejím záměrem, aby paní Gladia byla mimo Auroru v době rozhodujícího období, kdy se připravuje porážka Země a jejích osadnických planet."

Daneel nad tím uvažoval. Teprve po výrazné odmlce se otázel: "Jaký by to podle tvého názoru mělo cíl, kdyby paní Gladia nebyla přítomna?"

"To nemohu rozhodnout, příteli Daneeli. Potřebuji tvůj názor."

"Neuvažoval j sem o tom."

"Uvažuj o tom teď!" Kdyby byl Giskard člověkem, zněla by ta poznámka jako rozkaz.

Nastala ještě delší odmlka a pak Daneel řekl:

"Příteli Giskarde, až do chvíle, kdy se doktor Mandamus objevil v domě paní Gladie, nikdy nejevila sebemenší zájem o mezinárodní záležitosti. Byla přítelkyní doktora Fastolfa a Eliáše Baleyho, ale toto přátelství bylo čistě osobní a nemělo žádný ideologický základ. A navíc už oba od nás odešli. Cítila odpor vůči doktoru Amadirovi a ten jí ho vracel, ale i to je osobní záležitost. Ten odpor je už dvě staletí starý a nikdo z nich si vzájemně nic konkrétního neudělal, ale přitom trvá stále dál. Doktor Amadiro, který má dnes v Radě rozhodující vliv, nemá žádný důvod, aby se paní Gladie obával nebo aby měl příčinu ji odstranit."

Giskard namítl: "Pomíjíš skutečnost, že když odstraní paní Gladii, odstraní tím zároveň i nás dva. Třeba si je naprosto jistý, že paní

- 92 -

Gladia by bez nás neodešla. Znamená to, že nás považuje za nebezpečné?"

"Během naší existence, příteli Giskarde, jsme nikdy nenaznačili, že bychom mohli doktora Amadira ohrozit. Proč by se nás měl bát? Neví o tvých schopnostech, ani jak jich používáš. Proč by se měl namáhat nás dočasně odstranit z Aurory?"

"Dočasně, příteli Daneeli? Proč si myslíš, že nás chce odstranit jen dočasně? Je možné, že ví o potížích na Solárii víc než ten osadník a také, že osadník a jeho posádka budou určitě zničeni a paní Gladia, ty a já s nimi. Třeba je zničení osadnickovy lodi jeho hlavním záměrem, ale současně by přivítal i konec přítelkyně doktora Fastolfa a jeho robotů."

Daneel přemýšlel: "Určitě by neriskoval válku s osadnickými planetami, k níž může snadno dojít, bude-li osadnickova loď zničena. Ta krátká radost z naší záhuby by mu snad za takové riziko nestála."

"Není možné, příteli Daneeli, že válka je přesně to, co má doktor Amadiro v úmyslu, že podle jeho názoru s sebou nenese žádné riziko, takže když se nás zbaví, potěší ho to a žádné riziko přitom zvyšovat nebude?"

Daneel klidně odpověděl: "Příteli Giskarde, to není rozumné. V současných podmínkách by osadníci každou válku vyhráli. Jsou na ni psychologicky lépe připraveni. Jsou rozptýlenější a mohou proto lépe provádět údernou taktiku. Na svých relativně primitivních planetách toho nemohou příliš mnoho ztratit, zatímco vesmířané toho mohou na svých pohodlných a dobře civilizovaných světech ztratit hodně. Kdyby byli osadníci ochotni nabídnout zničení jedné své planety za jednu planetu vesmířanů, museli by se vesmířané okamžitě vzdát."

"Ale jak by byla taková válka vedena v současných podmínkách? Co kdyby měli vesmířané novou zbraň, kterou by mohli osadníky rychle porazit? Nemohla by to být právě ta krize, která stojí před námi?"

"V tom případě, příteli Giskarde, by mohl přinést vítězství mnohem spíše překvapivý útok. Proč vyvolávat válku, kterou

by osadníci mohli snadno začít nečekaným náletem na planety vesmířanů, jenž by způsobily značnou škodu?"

"Třeba potřebují vesmířané tu zbraň vyzkoušet a testem má být

- 93 -

zničení řady lodí na Solárii."

"Vesmířané by byli pramálo vynalézaví, kdyby nedokázali objevit testovací metodu, která nevyzradí existenci samotné zbraně."

Teď musel uvažovat Giskard. "Dobrá, příteli Daneeli, jak tedy vysvětlíš náš výlet? Jak vysvětlíš ochotu Rady, dokonce její naléhavý zájem, abychom osadníka doprovázeli? Osadník řekl, že by Gladii přikázali jít, a skutečně se tak stalo."

"O tom jsem neuvažoval, příteli Giskarde."

"Tak o tom uvažuj teď." Opět to mělo nádech rozkazu.

Daneel odpověděl: "Učiním tak."

Bylo ticho, protahovalo se, ale Giskard nejevil slovem ani pohybem známky netrpělivosti.

Nakonec Daneel řekl - pomalu, jako by si klestil cestu vrstvami svého myšlení: "Nemyslím, že Baleyworld nebo kterýkoli z osadnic-kých světů má právo přivlastnit si roboty na Solárii. I když sami Sola-riánci odešli nebo možná vymřeli, zůstává Solária planetou vesmířanů, třebaže není obsazena. Určitě by tak argumentovalo ostatních devěta-čtyřicet planet, především Aurora, kdyby se cítila pánem situace."

Giskard přemýšlel. "Chceš tím říci, příteli Daneeli, že zničení dvou lodí osadníků byl způsob vesmířanů, jak si upevnit vlastnictví k Solárii?"

Daneel namítl: "Tak by tomu nebylo, kdyby byla pánem situace Aurora, vůdčí planeta vesmířanů. Aurora by prostě oznámila, že Solária, ať je prázdná nebo ne, je zakázána lodím osadníků, a pohrozila by represáliemi proti jejich domovským planetám, kdyby nějaká osadnic-ká loď vstoupila do systému Solarie. K žádnému takovému varování ani jednání nedošlo, příteli Giskarde. Proč tedy ničit lodí, které bylo možno držet docela jednoduše mimo dosah planety?"

"Ale ty lodě byly zničeny, příteli Daneeli. Použiješ jako vysvětlení základní nelogičnosti lidského myšlení?"

"Ne, pokud to nebude nutné. Berme na chvíli toto zničení jako fakt. Teď posuď důsledky. Kapitán jediné osadnické lodi se blíží k Auroře, žádá o povolení projednat celou věc s Radou, trval na tom, že s sebou vezme občanku Aurory, když letí pátrat na Solárii, a Rada mu ve všem vyhoví. Jestliže by bylo zničení lodí jednáním na Auroru příliš tvrdým, lze hodnotit tak ustrašené ústupky osadnickému kapitánovi

- 94 -

jako jednání nebývalé slabé. Aurora je daleko tomu, aby vyhledávala válku, a tímto se zřejmě snaží udělat vše, aby se možnosti války vyhnula."

"Ano," souhlasil Giskard, "Je to způsob výkladu událostí. Ale co dál?"

"Připadá mi," pokračoval Daneel, "že planety vesmířanů nejsou tak slabé, aby se musely chovat tak servilně, a i kdyby byly, zabránila by jim v tom pýcha staleté nadvlády. Musí je k tomu vést něco jiného než slabost. Zdůraznil jsem, že nemohou záměrně vyvolávat válku, je tedy pravděpodobnější, že hrají o čas."

"Za jakým účelem, příteli Daneeli?"

"Chtějí osadníky zničit, ale nejsou dosud připraveni. Dají osadníkovi, co chce, aby se vyhnuli válce, dokud nebudou připraveni k boji podle vlastního scénáře. Překvapuje mě, že nenabídlí doprovod auror-ské válečné lodi. Je-li tato analýza správná, a myslím, že je, nemůže mít Aurora s událostmi na Solárii nic společného. Nezapletli by se do šarvátek, které by jen vyvolaly ostražitost osadníků, dokud nepřipraví něco opravdu ničivého."

"Jak tedy ty šarvátky, jak jim říkáš, vysvětluješ, příteli Daneeli?"

"Třeba to zjistíme, až přistaneme na Solárii. Je možné, že Aurora je stejně zvědavá jako my a osadníci a že tohle je další důvod, proč spolupracovali s kapitánem a dokonce dovolili paní Gladii, aby ho doprovázela."

Tentokrát se odmlčel Giskard. Nakonec se otázel:

"A co by měli plánovat ničivého?"

"Už dříve jsme hovořili o krizi vyplývající z plánu vesmířanů porazit Zemi, ale mluvili jsme o Zemi všeobecně, brali jsme dohromady Pozenšťany i jejich potomky na osadnických planetách. Ale pokud máme vážné podezření, že se připravuje ničivý úder, který zajistí vesmířanům porážku jejich nepřátel, mohli bychom možná změnit svůj názor. Určitě nepřipravují úder proti jedné osadnické planetě. Každá z nich je individuálně postradatelná a ostatní okamžitě zahájí protiútok. Nelze ani předpokládat úder proti několika nebo všem osadnickým planetám. Je jich příliš mnoho; jsou příliš rozptýlené. Není pravděpodobné, že by všechny údery byly úspěšné a ty osadnické planety, které přežijí, přinesou světům vesmířanům zkázu."

- 95 -

"Ty tedy vyvozuješ, příteli Daneeli, že útok bude veden proti samotné Zemi."

"Ano, příteli Giskarde. Na Zemi žije drtivá většina krátce žijících lidí; je to neutuchající zdroj osadníků a hlavní dodavatel surovin pro vznik nových světů; je to uctíváný domov všech osadníků. Kdyby byla Země jakýmkoli způsobem zničena, osadnické hnutí by se nikdy nevzpamatovalo."

"Ale neudělily by pak osadnické světy se stejnou silou a tvrdostí, jako kdyby byl zničen jeden z nich? Připadalo by mi to nevyhnutelné."

"Mně také, příteli Giskarde. Proto si myslím, že pokud by planety vesmířanů neměly ztratit soudnost, musel by být úder zcela nenápadný; takový, za nějž by se ani nedala připisovat odpovědnost vesmířanům."

"Proč tedy nezasadit takový nenápadný úder osadnickým planetám, na nichž je většina vojenského potenciálu

Pozemšťanů?"

"Buď proto, že vesmířané považují úder proti Zemi za více demo-ralizující, neboje úder takové povahy, že by měl účinek jen na Zemi a ne na osadnických planetách. Mám podezření na druhou variantu, protože Země je jedinečná planeta a její společnost nelze srovnat s žádnou jinou, ani na osadnických planetách, ani na světech vesmířanů."

"Abychom to tedy shrnuli, příteli Daneeli, dochází k závěru, že vesmířané plánují nenápadný úder, který ji zničí beze stop svědčících proti nim a který neuškodí žádné jiné planetě, a že ještě k němu nejsou připraveni."

"Ano, příteli Giskarde, ale brzy už mohou být - a tehdy budou muset okamžitě udeřit. Jakékoli prodlení by zvyšovalo nebezpečí prozrazení."

"Tohle všechno si odvodit, příteli Daneeli, z těch několika málo znaků, které máme, to si zaslouží ocenění. Teď mi pověz, jaká je povaha tohoto úderu. Co přesně vesmířané plánují?"

"Takhle daleko jsem se dostal na velice tenkém ledě, příteli Giskarde, a nejsem si jistý, že mé úvahy jsou zcela správné. Ale i když připustíme, že jsou, nemohu jít dál. Bojím se, že nevím a nedovedu si ani představit, jaká by mohla být povaha toho úderu."

Giskard protestoval: "Ale my nemůžeme přijmout příslušná opat-

- 96 -

ření, abychom tomu úderu zabránili, dokud neznáme jeho povahu. Jestliže máme čekat, až se úder projeví svými následky, bude příliš pozdě na jakékoli jednání."

Daneel uvažoval: "Jestliže nějaký vesmířan zná povahu toho, co přijde, pak je to Amadiro. Nemohl bys Amadira přinutit, aby to veřejně oznámil, a tak osadníky varoval a plán znemožnil?"

"To nemohu udělat, příteli Daneeli, aniž bych jeho vědomí naprosto zničil. Pochybuji, že by vydrželo natolik dlouho, aby mohl učinit veřejné prohlášení. Takovou věc bych nemohl udělat."

"Pak nás možná může utěšit," konstatoval Daneel, "že mé úvahy jsou nesprávné a že proti Zemi není připravován žádný úder."

"Ne," namítl Giskard. "Mám pocit, že máš pravdu a že musíme zkrátka čekat - bezmocně čekat."

17.

Gladia s téměř bolestným očekáváním vyčkávala poslední skok hyperprostorem. To už budou natolik blízko Solárii, aby její slunce viděli jako disk.

Bude to samozřejmě jen disk, beztvářý světelný kruh, aspoň z místa, kde se na něj dalo se zvláštními filtry dívat bez mrknutí oka.

Jeho vzhled nebude jedinečný. Všechny hvězdy, v jejichž planetárním systému byla alespoň jedna planeta obyvatelná, měly celou řadu předpokladů, díky kterým si byly téměř všechny podobné. Byly všechny samotné, ne o mnoho větší nebo menší než Slunce, osvětlující Zemi, ani příliš aktivní, ani příliš staré, ani příliš klidné, ani příliš mladé, ani příliš horké, ani příliš chladné, ani příliš jedinečné v chemickém složení. Všechny měly sluneční skvrny, výšlehy a okraje a holému oku připadaly všechny stejné. Bylo třeba detailní spektroheli-ografie, aby lidé dokázali objevit detaily specifické pro každou jednotlivou hvězdu.

Přesto, když se Gladia zadívala na kruh světla, který nebyl ničím jiným než světelným kolem, zjistila, že má v očích slzy.

Když žila na Solárii, nikdy na slunce ani nepomyslela; byl to zkrátka věčný zdroj světla a tepla, vycházel a zapadal v pravidelném rytmu. Když ze Sola-

- 97 -

rie odešla, dívala se, jak slunce za ní mizí, ale tehdy měla jen pocit vděčnosti. Neměla žádné vzpomínky, na nichž by jí záleželo.

A přesto tiše plakala. Styděla se za to, že se takhle chová bez rozumného důvodu, ale vzlykat nepřestala.

Snažila se ovládnout, když zazářilo signální světlo. Určitě to byl DG. u dveří; nikdo jiný by se k její kabině nepřiblížil.

Daneel se zeptal: "Má vstoupit, paní? Připadáte mi citově rozrušena."

"Ano, jsem citově rozrušena, Daneeli, ale pusť ho dál. Domnívám se, že by ho to nemělo překvapit."

Ale překvapilo ho to. Aspoň vstoupil s úsměvem na zarostlé tváři a ten téměř okamžitě zmizel. Couvl a tiše řekl: "Vrátím se později."

"Zůstaňte!" zarazila ho ostře Gladia. "To nic není. Jen momentální hloupá reakce." Popotáhla a rozzlobeně si protřela oči. "Proč jste tady?"

"Chtěl jsem s vámi mluvit o Solárii. Když se nám podaří malý manévř, přistaneme zítra. Jestliže se teď necítíte na diskusi..."

"Jsem na ni zcela připravena. Vlastně mám k vám otázku. Proč jsme museli na cestě sem provést tři skoky? Jeden by byl stačil. Když jsem před desetiletími letěla ze Solarie na Auroru, stačil také jeden. Určitě se od té doby nezhoršila technika kosmických letů."

Úsměv D.G. se vrátil. "Únikové manévry. Kdyby nás sledovala aurorská loď, chtěl jsem ji - řekněme zmást?"

"Proč by nás měla nějak sledovat?"

"Jen mě to napadlo, má paní. Připadalo mi, že Rada je až příliš ochotná mi pomoci. A navrhla, aby se ke mně připojila na tuto expedici aurorská loď."

"Nu, mohlo to pomoci, ne?"

"Možná, kdybych si byl úplně jist, že Aurora není za tím vším. Řekl jsem Radě naprosto otevřeně, že se obejdu bez lodi, nebo spíše -" ukázal prstem na Gladii "-jen s vámi. Ale co když Rada za mnou poslala loď, aby mě doprovázela i proti mé vůli, řekněme z pouhé dobroty srdce? Ale já stále žádnou nechci; čekám už tak dost potíží a nemám chuť se každou

chvíli nervózně ohlížet přes rameno. Tak jsem se postaral, aby mě nebylo lehké najít. Kolik toho o Solárii víte, má paní?"

- 98 -

"Neřekla jsem vám to už xkrát? Nic! Uplynulo dvacet desetiletí."

"Ne, paní, já mluvím o psychologii Solariánců. Ta se za pouhých dvacet desetiletí změnit nemohla. Povězte mi, proč svou planetu opustili."

"Podle toho, co jsem slyšela," odpověděla klidně Gladia, "Je důvodem silný pokles populace. Může prý za to mnoho předčasných úmrtí a nízká porodnost."

"Připadá vám to rozumné?"

"Samozřejmě. Vždycky tam byla nízká porodnost." Tvář se jí zachvěla při té vzpomínce. "Solariánské zvyky neumožňují snadné početí, přirození, uměle ani ektogenezi."

"Vy jste nikdy neměla děti, paní?"

"Ne na Solárii."

"A předčasná úmrtí?"

"Mohu jen hádat. Předpokládám, že k nim došlo z pocitu selhání. Na Solárii to zřejmě nefungovalo, i když Solariánci byli na svém světě značně emocionálně závislí, když podle svého názoru žili v ideální společnosti, nejen lepší než kdysi na Zemi, ale mnohem dokonalejší, než na kterékoli planetě vesmíranů."

"Vy tedy říkáte, že Solária hynula kvůli kolektivnímu zlomenému srdci svých obyvatel?"

"Když to chcete říct tak hloupě," ohradila se roztrpčeně Gladia.

D.G. pokrčil rameny. "Z toho, co říkáte, to tak vypadá. Ale odešli by opravdu? Kam by šli? Jak by žili?"

"To já nevím."

"Ale paní Gladie, je dobře známo, že Solariánci jsou zvyklí na obrovské územní plochy, které obsluhují tisíce robotů, takže každý Solariánc zije v téměř naprosté izolaci. Kdyby Solárii opustili, kde by mohli najít společnost, která by s nimi takto zacházela? Odešli vůbec na nějakou z ostatních planet vesmíranů?"

"Ne, pokud vím. Ale koneckonců se mi nesvěřují."

"Nemohli si pro sebe najít novou planetu? Pokud ano, byla by neupravená a vyžadovala by terraformaci. Byli by na něco takového připraveni?"

Gladia zavrtěla hlavou. "Nevím."

"Třeba ve skutečnosti neodešli."

- 99 -

"Pokud vím, je Solária podle všech známek prázdná."

"Podle jakých známek?"

"Veškerá meziplanetární komunikace ustala. Všechno záření zmizelo, kromě známky trvalé činnosti robotů nebo přirozeného záření."

"Jak to víte?"

"Hlásili to na Auroře ve zprávách."

"Aha! Ve zprávách! A co kdyby někdo lhal?"

"K čemu by byla taková lež?" Gladia ztuhla.

"Aby bylo možno přilákat naše lodi na tuto planetu a zničit je."

"To je nesmysl, D.G." Její hlas zněl ostře. "Co by vesmírané získali, kdyby takovým uskokem zničili dvě obchodní lodi?"

"Dvě lodi osadníků byly zničeny na domněle prázdné planetě. Jak tohle vysvětlíte?"

"Nevím, jak to vysvětlit. Předpokládám, že letíme na Solárii, abychom přišli na toto vysvětlení."

D.G. se na ni vážně zadíval. "Dokázala byste mě provést tou částí planety, která vám patřila, když jste žila na Solárii?"

"Na mých pozemcích?" Ohromeně mu pohled vrátila.

"Nechtěla byste se tam znovu podívat?"

Gladiaino srdce se málem zastavilo. "Ano, chtěla bych, ale proč právě tam?"

"Obě zničené lodi přistály na různých místech planety v dost velké vzdálenosti a přesto byly obě rychle zničeny. I když každé místo může být nebezpečné, mám pocit, že vaše pozemky by mohly být méně nebezpečné než ostatní."

"Proč?"

"Protože by nám mohli pomoci roboti. Vy byste je přece znala, ne? Předpokládám, že vydrží déle než dvacet desetiletí. Daneel a Gis-kard vydrželi. A ti, kteří tam byli za vašich dob, by si vás měli stále pamatovat, je to tak? Budou s vámi jednat jako se svou paní a uznají svou povinnost k vám jako nadřazenou i nad těmi, které mají k lidským bytostem všeobecně."

Gladia namítla: "Na mých pozemcích bylo deset tisíc robotů. Od vidění jich znám tak tři tucty. Zbytek jsem nikdy neviděla a oni možná ani neviděli mě. Víte, zemědělství roboti nejsou příliš dokonalí, ani

- 100 -

lesní nebo těžební roboti. Domácí roboti by si mě stále měli pamatovat, pokud nebyli prodáni nebo převedeni od doby, kdy jsem odešla. A mohlo dojít i k nehodě, ani někteří roboti nevydrží dvacet desetiletí. Kromě toho, ať už si myslíte o paměti robota cokoli, lidská paměť vynechává a nemusím si pamatovat už žádného z nich."

"Přesto," nedal se D.G., "můžete mě dovést na své pozemky?"

"Podle zeměpisné délky a šířky? Ne."

"Mám mapy Solarie. Pomohlo by to?"

"Možná přibližně. Je to ve středojižní části severního kontinentu -Heliony."

"A až tam někde budeme, mohly by vám pomoci kraje země, když poletíme nad povrchem Solarie?"

"Myslíte tím pobřeží a řeky?"

"Ano."

"Myslím, že ano."

"Dobře! A mezitím si zkuste vzpomenout, jak se jmenovali a jak vypadali vaši roboti. Mohlo by to znamenat rozdíl mezi životem a smrtí."

18.

D.G. Baley se zdál být v přítomnosti svých důstojníků někým jiným. Nebyl tu onen široký úsměv, ani zjevná lhostejnost k nebezpečí. Seděl skloněný nad mapami a v tváři se mu zračilo silné soustředění.

Prohlásil: "Pokud má ta žena pravdu, máme ty pozemky dost přesně vymezené a když začneme plachtit, určitě je najdeme."

"To je mrhání energií, kapitáne," zamumlal Jamin Oser, první důstojník. Byl vysoký a stejně jako D.G. měl mohutný vous, zrzavý stejně jako obočí, tyčící se nad jasnými modrými očima. Vypadal trochu starší, ale zdálo se, že je to spíše zkušenostmi než lety.

"Nedá se nic dělat," odpověděl D.G. "Kdybychom měli antigravitaci, co nám ji ti technisti slibují už celou věčnost, bylo by to jiné."

Znovu se podíval na mapu a pokračoval: "Ona říká, že by to mělo být na téhle řece asi šedesát kilometrů proti proudu od místa, kde se vlévá do té větší. Pokud má pravdu."

- 101 -

"Vy o tom stále pochybujete," poznamenal Cahndrus Nadirhaba, jehož distinkce prozrazovaly, že je navigátor a tedy odpovědný za dovedení lodí na správné místo, nebo aspoň takové, které mu označí. Jeho temná kůže a jemný knír zdůrazňovaly půvabnou a přitom rozhodnou tvář.

"Ona si vybavuje něco, co bylo před dvaceti desetiletími," konstatoval D.G. "Co byste si pamatoval o místě, kde jste nebyl takových třicet let? Ta žena není robot. Mohla zapomenout."

"Tak k čemu jsme ji brali s sebou?" mružel Oser. "A toho dalšího i s tím robotem? Zneklidňuje to posádku a ani mně se to zrovna nelíbí."

D.G. vzhledl a sraštil obočí. Pomalu a tiše pronesl: "Na této lodi nezáleží, co se vám nebo posádce nelíbí, pane. Já mám tady odpovědnost a taky rozhoduji. Šest hodin po přistání můžeme být všichni mrtví, pokud nás ta žena nezachrání."

Nadirhaba se chladně ohradil: "Když zahyneme, tak zahyneme. Nebyli bychom obchodníci, kdybychom nevěděli, že smrt je druhou stránkou velkých zisků. A v této akci jsme všichni dobrovolníci. Přesto by neškodilo vědět, odkud ta smrt přichází, kapitáne. Když to víte, proč to má být tajemství?"

"Nemusí. Předpokládá se, že Solariánci odešli, ale co když jich několik tiše zůstalo, aby takřikajíc hlídali sklad?"

"A co by mohli udělat s ozbrojenou lodí, kapitáne? Mají nějakou tajnou zbraň?"

"Tak tajnou ne," opáčil D.G. "Solária je přečpaná roboty. Především proto lodě osadníků na této planetě přistály.

Každý zbývající Solariánc by mohl mít k dispozici milion robotů. Obrovskou armádu."

Eban Kalaya měl na starosti spojení. Zatím nic neřekl, protože si byl vědom podřízeného postavení mladšího a navíc byl jediný zcela bez vousů. Ted' se odvážil poznámky. "Roboti," řekl, "nemohou ublížit lidem."

"To nám řekli," poznamenal D.G. suše, "ale co vlastně víme o robotech? Víme to, že dvě lodě byly zničeny a asi sto lidí, všichni dobří osadníci, bylo zabito na poměrně vzdálených místech planety nacpané roboty. Kdo to mohl provést, když ne roboti? Nevíme, jaký při-

- 102 -

kaz by Solariánc mohl dát robotovi nebo jakými triky by obešli První zákon robotiky.

Takže my," pokračoval. "Máme toho málo co obejít. Pokud dokážeme posoudit ze zpráv, které ty lodě odeslaly, než byly zničeny, po přistání všichni muži vystoupili. Byl to koneckonců prázdný svět a chtěli se trochu protáhnout, nadýchat se čerstvého vzduchu a prohlédnout si roboty, pro které přiletěli. Jejich lodě byly nechráněné a oni sami nebyli na útok připraveni.

Tentokrát se to nestane. Já vystupuji, ale vy ostatní zůstanete na palubě nebo v blízkosti lodí."

V Nadirhabových očích blýskal nesouhlas. "Proč vy, kapitáne? Když má někdo působit jako návnada, můžeme spíše postrádat kohokoli jiného než vás."

"Oceňuji vaše motivy, navigátore," odušil D.G., "ale já nebudu sám. Půjde se mnou ta vesmířanka a její průvodci. Ona je tu důležitá. Může některé roboty znát; v každém případě mohou někteří znát ji. Doufám, že i když roboti dostali příkaz nás napadnout, nenapadnou ji"

"Vy si myslíte, že poznají starou slečnu a padnou na kolena," poznamenal Nadirhaba suše.

"Když to tak chcete nazvat. Proto jsem ji přivezl a proto přistaneme na jejich pozemcích. A já musím s ní, protože ji znám právě já, aspoň částečně, a musím hlídat, jak se bude chovat. Až za její pomoci jako štítu přežijeme a zjistíme, co stojí proti nám, můžeme si poradit sami. Nebudeme ji už potřebovat."

Oser se zeptal: "A co s ní pak uděláme? Vyhodíme ji do vesmíru?"

D.G. zavrčel: "Vezmeme ji zpět na Auroru!"

Oser poznamenal: "Musím vám říct, kapitáne, že posádka by to považovala za naprosto zbytečný výlet. Bude si říkat, že ji na téhle zatracené planetě klidně můžeme nechat. Koneckonců odtud pochází."

"Ano," přikývl D.G. "To bude dne, až budu přijímat rozkazy od posádky."

"To rozhodně ne," ohradil se Oser, "ale posádka má své názory a nešťastná posádka nemůže zaručit bezpečnou cestu."

- 103 -

POSÁDKA

19.

Gladia stála na půdě Solarie. Cítila vůni rostlinstva - ne úplně stejnou jako na Auroře - a okamžitě překročila propast dvaceti desetiletí.

Věděla, že nic nedokáže vyvolat asociace tak jako vůně. Ani pohled, ani zvuk.

Jen ten slabý, jedinečný zápach ji vrátil do dětství. Měla opět svobodu pobíhat kolem, zatímco ji několik robotů pečlivě hlídalo, byla nadšená, když občas vidala jiné dítě, zastavovala se a stydlivě si je prohlížela. Děti se k sobě krok za krokem blížily, až byly na dotek a jeden z robotů řekl: "Dost, slečno Gladie," a odvedl ji pryč. Ohlížela se přes rameno na druhé dítě, které doprovázeli zase jiní roboti.

Vzpomněla si na den, kdy jí řekli, že od nynějška uvidí další lidské bytosti jen v holovizi. Ne uvidí - bude s nimi vidofonovat. Roboti vyslovovali slovo »vidět« jako by bylo nepatřičné, takže hojen šeptali. Roboty skutečně viděla, ale oni nebyli lidé.

Zpočátku to nebylo tak zlé. Obrázky, se kterými mohla hovořit, byly trojrozměrné a pohybovaly se. Mohly mluvit, utíkat, dalo se s nimi hrát kolo mlýnský, když chtěly, ale nemohla se jich dotknout. A pak jí řekli, že může skutečně vidět člověka, s nímž si často vidofonovala a kterého měla ráda. Byl to dospělý muž, o dost starší než ona, i když vypadal velmi mladě, jako každý na Solarii. Povolili jí ho nadále skutečně vidět, bude-li si to přát, kdykoli to bude nutné.

Přála si to. Pamatovala si, jaké to bylo, přesně jaké to bylo pivního dne. Měla svázaný jazyk a on také. Otáčeli se kolem sebe a báli se dotknout, ale byla to svatba.

Opravdu byla. A pak se znovu potkali - viděli se, vidofonovali si, protože to bylo manželství. Nakonec se měli i vzájemně dotknout, předpokládalo se to.

To byl nejvzrušenější den v jejím životě - než k tomu došlo.

Gladia násilím zastavila proud myšlenek. K čemu pokračovat?

- 104 -

Byla tak teplá a dychtivá; on byl chladný a otažitý. A byl takový dál. Když za ní v pravidelných intervalech docházel za účelem úkonů, které jí úspěšně mohly (nebo nemusely) oplodnit, dělal to s tak zjevným odporem, že si brzy přála, aby zapomněl přijít. Ale on byl mužem povinnosti a nikdy nezapomínal.

Pak přišel čas, o celé smutné roky později, kdy ho našla mrtvého s rozbitou lebkou a ona byla jediným možným podezřelým. Eliáš Ba-ley ji tehdy zachránil, odvezli ji ze Solarie a poslali na Auroru.

Teď byla zpátky a cítila Solarii.

Nic jiného nepoznávala. Dům v dále se v ničem nepodobal tomu, co by aspoň vzdáleně znala. Za dvacet desetiletí byl upraven, stržen a přestavěn. Ani země jí nepřipadala povědomá.

Zjistila, že couvá zpět k osadnické lodi a chce se jí dotknout. Přivezla ji na tuto planetu, která jí vůni připomínala domov, ale v ničem jiném domovem nebyla. Chtěla se dotknout něčeho, co jí bylo ve srovnání s tím známé.

Daneel, stojící vedle ní ve stínu lodi, se zeptal:

"Vidíte roboty, paní Gladie?"

Byla tam celá skupina robotů, na sto yardů daleko. Stáli mezi stromy sadu, nehybně a vážně se na ně dívali. Leskli se na slunci díky šedavému hladce vyleštěnému kovu, na který se Gladia pamatovala.

Odpověděla: „Ano, Daneeli.“

"Je na nich něco známého, paní?"

"Vůbec nic. Zdá se, že to jsou nové modely. Nemohu si na ně vzpomenout a oni si mě určitě nepamatují. Pokud D.G. čekal něco slibného ode mě, protože bych ty roboty na svých pozemcích měla znát, bude určitě zklamán."

Giskard poznamenal: "Zdá se, že nic nedělají, paní."

"To je pochopitelné," konstatovala Gladia. "Jsme tu vetřelci a oni přišli nás pozorovat a podat o nás zprávu podle rozkazů, které zřejmě obdrželi. Nemají ale komu co hlásit a mohou nás jen tiše pozorovat. Bez dalších rozkazů zřejmě víc neudělají, ale ani nepřestanou."

Daneel navrhl: "Snad by bylo dobré, paní Gladie, kdybychom se vrátili na palubu lodi. Domnívám se, že kapitán dohlíží na výstavbu obrany a ještě není připraven k průzkumu. Mám tušení, že neschválí váš odchod z kabiny bez jeho výslovného svolení."

- 105 -

Gladia se zvysooka ohradila: "Nehodlám odkládat vstup na půdu mé vlastní planety jen proto, abych mu vyhověla."

"Chápu, ale nablízku pracují členové posádky a domnívám se, že vás některý zahlédne."

"A blíží se," dodal Giskard. "Pokud se chcete vyhnout infekci..."

"Jsem připravena," přerušila ho Gladia. "Mám nosní filtry i rukavice."

Gladia nechápala, k čemu slouží zařízení, která posádka sestavovala na plošině před lodí. Posádka, zabraná do práce, si z velké většiny Gladie a jejích dvou druhů stojících ve stínu ani nevšimla. (Na této části Solarie bylo teplé roční období,

většinou teplejší - nebo naopak chladnější - než na Auroře, neboť solarijský den byl skoro o šest hodin delší než aurorský.)

Blížilo se k nim pět členů posádky a jeden z nich, ten největší a nejmohutnější, ukázal směrem ke Gladii. Ostatní čtyři se dívali chvíli bez hnutí, jako by jenom byli zvědaví, a pak se na pokyn prvního opět přiblížili a lehce změnili úhel směru, aby mířili přímo k trojici Auro-řanů.

Gladia je mlčky sledovala s pohrdavě pozdviženým obočím. Da-neel a Giskard nehybně vyčkávali.

Giskard tiše oslovil Daneela: "Nevím, kde je kapitán. Nemohu ho mezi ostatní posádkou rozeznat."

"Stáhneme se?" zeptal se Daneel nahlas.

"To by bylo ponížující," odmítla Gladia. "Tohle je moje planeta."

Zůstala stát a pět mužů se pomalu blížilo.

Pracovali, prováděli těžké fyzické práce (jako roboti, pomyslela si Gladia s pohrdáním) a potili se. Gladia se uvědomovala pach, který šířili. To ji málem odradilo víc než hrozby, ale přesto zůstala na místě. Nosní filtry určitě ten zápach tlumily.

Velký muž přistoupil blíže než ostatní. Byl opálený. Jeho nahé paže se leskly vlhkostí a svítícím svalstvem. Mohlo mu být třicet (pokud to Gladia u těchto krátce žijících tvorů dokázala posoudit) a kdyby byl umytý a vhodně oblečený, byl by vypadal docela případně.

Řekl: "Tak vy jste ta vesmířanka z Aurory, kterou jsme vezli na lodi?" Mluvil hodně pomalu a zřejmě se - snažil o aristokratický pří-zvuk v galaktickém jazyce. - Samozřejmě to nedokázal, takže mluvil

- 106 -

jako osadník, ještě hůř než D.G. |

Gladia se rozhodla hájit svá pozemková práva. "Já jsem ze Sola-rie, osadníku," a zarazila se. Byla zmatena. Myslela teď na Solárii tak intenzivně, že dvacet i desetiletí naráz zmizelo a promluvila se silným solariánským přízvukem. Protáhla ve slově Solária »a«, »r« zadnčelo, zatímco »l« znělo spíš jako »ua«.

Opakovala mnohem tišeji a méně pánovitě, ale s přízvukem au-rorské univerzity, který byl vzorem pro standardní galaktický jazyk na všech planetách vesmířanů, a jasně: "Já jsem ze Solarie, osadníku."

Osadník se zasmál a obrátil se k ostatním. "Mluví příšerně, ale musela to zkusit. Je to tak, kamarádi?"

I ostatní se zasmáli a jeden zvolal: "Ať mluví trochu víc, Nissi. Třeba se naučíme mluvit jako místní ptáčky." A dal si ruku v bok tak roztomile, jak mohl, druhou ruku nechal svěšenou.

Niss je stále s úsměvem umlčel. "Buďte zticha, všichni." Nastalo okamžitě ticho.

Znovu se otočil ke Gladii. "Já jsem Berto Niss, astronaut první třídy. A vaše jméno, dámo?"

Gladia se nenamáhala odpovědět.

Niss pokračoval: "Snažím se být zdvořilý, dámo. Mluvím jako džentlmen, jako vesmířan. Vím, že jste dost stará, abyste mohla být moje prababička. Kolik je vám let, dámo?"

"Čtyři sta!" vykřikl jeden muž zezadu, "ale nevypadá na to!"

"Nevypadá na sto," řekl další.

"Vypadá docela solidně na špásování," poznamenal třetí, "a asi si ho dlouho neužila. Nissi, zeptej se jí, zda by neměla zájem. Buď zdvořilý a zeptej se, jestli se můžeme střídat."

Gladia vzteky zrudla a Daneel řekl: "Astronaute první třídy Nissi, vaši druhové paní Gladii uráží. Mohli byste odejít?"

Niss se otočil k Daneelovi, kterého až dosud totálně ignoroval. Úsměv mu zmizel z tváře a řekl: "Hleďte, vy tam. Ta dáma je mimo dosah. Řekl to kapitán. Nebudeme ji obtěžovat. Jen si tak neškodně povídáme. Ta věc tamhle je robot. Nebudeme se jím zabývat a on nám nemůže ublížit. Známe Tři zákony robotiky. Víte, nařídili jsme mu, aby se od nás držel daleko. Ale vy jste vesmířan a kapitán nevydal ohledně vás žádné zvláštní rozkazy. Takže," ukázal prstem, "držte se

- 107 -

dál a nemluvte do toho, nebo vás trošku zpracujeme a mohl byste plakat."

Daneel nic neřekl.

Niss přikývl. "Fajn. Mám rád chytré lidi, kteří vědí, kdy skončit, než si něco začnou."

Otočil se ke Gladii. "A teď, paní vesmířanko, vás necháme samotnou, protože kapitán si nepřál, abychom vás obtěžovali. Pokud měl jeden z mých mužů drsnou poznámku, je to přirozené. Tak si podejme ruce a budme přáteli - vesmířan, osadník, co na tom záleží?"

Napřáhl ruku ke Gladii, která v hrůze couvla. Daneel pohnul rukou tak rychle, že to téměř nebylo vidět, a chytil Nisse za zápěstí. "Astronaute první třídy Nissi," pronesl tichým hlasem, "nepokoušejte se dámy dotknout."

Niss se podíval na ruku a prsty, které mu pevně svíraly zápěstí. Tiše a výhrůžně zavrčel: "Pustíte mě, než napočítám do tří."

Daneel uvolnil sevření. Řekl: "Musím udělat, co přikazujete, protože vám nechci ublížit, ale musím chránit dámu, a pokud si dáma nepřeje, aby se jí někdo dotýkal, jak předpokládám, může se stát, že budu nucen vám způsobit bolest. Prosím, přijměte mé ujištění, že se budu snažit, aby byla minimální."

Jeden z mužů vesele vykřikl: "Jen mu dej, Nissi. Chvástá se."

Niss zasyčel: "Podívejte, vesmířane, dvakrát jsem vám řekl, abyste vypadl, a vy jste se mě jednou dotkl. Teď vám to říkám potřetí a naposled. Jeden pohyb, jediné slovo, a roztrhnu vás na cucky. Tahle dáma si s námi potěse pravici, jako s přáteli, to je všechno. Pak půjdeme. Stačí?"

Gladia přidušeně pronesla: "Ať se mě nedotýká. Udělej, co je potřeba."

Daneel řekl: "Pane - se vši úctou - ta dáma si nepřeje, abyste se jí dotýkali. Musím vás všechny požádat, abyste se vzdálili."

Niss se usmál a udělal rukou pohyb, jako by chtěl Daneela odstrčit, a tvrdě.

Daneel švihl paží a Niss opět pocítil sevření zápěstí. "Odejděte, prosím, pane," žádal Daneel.

Niss dále ukazoval zuby, ale už se neusmíval. Prudce trhl rukou vzhůru. Daneelova svírající ruka se pohnula kus nahoru, zpomalila a

- 108 -

zastavila se. Na jeho tváři nebylo vidět žádné vypětí. Pohnul rukou dolů a táhl Nissovu s sebou a pak prudkým otočením ohnul osadníkovi paži za jeho rameno a pevněji držel.

Niss, který se nečekaně ocitl zády k Daneelovi, zvedl druhou ruku nad hlavu a hmatl Daneelovi po krku. Jeho druhé zápěstí cosi uchopilo a táhlo dolů níže, než bylo možné. Niss zasténal bolestí.

Ostatní čtyři členové posádky, kteří se s napjatým očekáváním dívali, zůstali stát bez hnutí na místě, mlčky, s otevřenými ústy.

Niss na ně zíral a zařval: "Pomozte mi!"

Daneel promluvil: "Nepomohou vám, pane, protože kdyby to udělali, potrestal by je kapitán ještě přísněji. Musím vás teď požádat, abyste mě ujistil, že už paní Gladii nebudete obtěžovat a že všichni tiše odejdete. Jinak mi bude velmi líto, astronaute první třídy, když vám budu muset vymknout paže z kloubů." Při těch slovech zesílil sevření obou zápěstí a Niss slabě zasténal.

"Omlouvám se, pane," pokračoval Daneel, "ale mám přísné rozkazy. Dostane se mi vašeho ujištění?"

Niss náhle prudce vykopl dopředu, ale než jeho bota stačila zasáhnout cíl, uhnul Daneel na stranu a zbavil ho rovnováhy. Niss těžce upadl na tvář.

"Dostane se mi vašeho ujištění, pane?" opakoval Daneel a jemně ho táhl za zápěstí, čímž mu lehce nadzvedl paže.

Niss vydal houkavý zvuk a nezřetelně zamumlal:

"Vzdávám se. Jdeme."

Daneel ho okamžitě pustil a ustoupil. Niss se pomalu a s bolestí překulil, pomalu pohnul paží a s úšklebkem otáčel zápěstími.

A když se jeho pravá ruka ocitla v blízkosti pozdřa, neobratně hmátl po boku.

Daneelova noha mu stoupla na ruku a přitiskla ji k zemi. "Nedělejte to, pane, nebo budu přinucen zlomit jednu nebo více kůstek na vaší ruce." Sklonil se a vytáhl Nissův blaster z pozdřa. "A teď vstaňte."

"Nu, pane Nissi," zazněl další hlas, "udělejte, co říká, a vstaňte."

Po jejích boku stál D.G. Baley s rozčeřeným vousem a lehce zrudlou tvář, ale jeho hlas byl nebezpečně klidný.

"Vy čtyři," pokračoval, "mi odevzdejte zbraně, jeden po druhém."

- 109 -

Tak dělejte. No tak, rychleji. Jeden - dva - tři - čtyři. A stůjte v pozoru. Pane," to mluvil k Daneelovi, "dejte mi tu zbraň, kterou držíte. Dobře. Pět. A teď pozor, pane Nissi!" A položil blastery na zem.

Niss ztuhl v pozoru, oči měl naplněné krví, tvář zkrivenou. Zjevně trpěl.

"Mohl by někdo laskavě říct," ptal se D.G., "co se to tady dělo?"

"Kapitáne," odpověděl rychle Daneel, "pan Niss a já jsme měli žertovnou výměnu názorů. Nikdo nebyl zraněn."

"Pan Niss ale vypadá, jako by zraněn byl," namítl D.G.

"Není to nic s trvalými následky, kapitáne," ujistil ho Daneel.

"Chápu. Nu, vrátíme se k tomu později. Paní," otočil se na patě, aby oslovil Gladii, "nevzpomínám si, že bych vám dal povolení vystoupit z lodi. Vráťte se se svými dvěma druhy okamžitě do kabiny. Já jsem zde kapitán a toto není Aurora. Udělejte, co říkám!"

Daneel položil smířlivě ruku na Gladiiin loket. Pozvedla bradu, ale otočila se a zamířila ke vstupní plošině a do lodi.

Daneel šel po jejím boku, Giskard je následoval.

D.G. se otočil k posádce. "Vy," řekl a jeho hlas zněl stále stejně klidně, "půjdete se mnou. Probereme si to - až do dna." Pokynul k důstojníkovi, aby sebral zbraně ze země a odnesl je.

20.

D.G. zachmuřeně hleděl na pětici. Byl ve své kabině, jediné části lodi, která byla jakž takž luxusně vybavena.

Ukázal postupně na každého z nich a řekl: "Tak uděláme to takhle. Vy mi přesně řeknete, co se stalo, slovo za slovem, každyčkový pohyb. Až skončíte, vy mi řeknete, co nebylo správné nebo vynecháno. Pak vy to samé, pak vy, a pak se dostanu k vám, Nissi. Předpokládám, že jste udělali něco nepatřičného, něco hodně hloupého a byli jste za to dosti poniženi, zejména Niss. Pokud mi řeknete, že jste neudělali nic špatného a nestrpěli žádné ponižení, budu vidět, že lžete, protože vesmířanka mi určitě poví, co se stalo, a mám v úmyslu uvěřit každému jejímu slovu. Když budete lhát, bude to horší než vše, co jste až doposud udělali. No tak," vyštěkl, "začnete!"

- 110 -

První člen posádky rychle vyličil události, pak druhý - trochu ho poopravil, trochu přidal, pak třetí a čtvrtý. D.G. s kamennou tvář naslouchal vyprávění, pak pokynul Bertovi Nissovi, aby ustoupil na stranu.

Oslovil ty čtyři: "A zatímco vesmířan shodil Nisse tvář na zem, co jste vy čtyři dělali? Dívali jste se? Báli jste se pohnout? Všichni čtyři? Proti jednomu?"

Jeden z mužů porušil tíživé ticho a bránil se:

"Stalo se to tak rychle, kapitáne. Sotva jsme se začínali hýbat a už bylo po všem."

"Co jste chtěli udělat, kdybyste se stačili někdy pohnout?"

"No, chtěli jsme toho vesmířana od našeho kamaráda odtrhnout."

"Myslíte, že byste to dokázali?"

Tentokrát nikdo ani nehlesl.

D.G. se k nim naklonil. "Tak je to takhle. Vy jste neměli ty cizince obtěžovat, takže máte každý týdenní srážku na platu. A teď si něco vyjasníme. Jestli komukoli jinému řeknete, co se stalo, posádce nebo někomu jinému, teď nebo kdykoli později, v opilosti nebo střízlívi, bude každý z vás degradován na kadeta. Nezáleží na tom, kdo z vás by mluvil, budete degradováni všichni, takže se vzájemně hlídejte. Teď jděte za svou prací a jestli se během cesty setrhneme, když jakkoli porušíte předpisy, půjdete do vězení."

Čtveřice se svěšenými hlavami zachmuřeně odešla jako spráskaní psi. Niss zůstal stát. Na jeho tváři se objevila modřina a zjevně ho bolely paže.

D.G. na něj hleděl nebezpečně klidně, zatímco Niss se díval nalevo, napravo, na své nohy, kamkoli, jen ne kapitánovi do tváře. Teprve když se Nissův pohled konečně střetl s kapitánovým, řekl D.G.: "Vypadáte teď velmi pěkně, když jste si pohráł s vesmířanem o polovinu nižším než vy. Příště se raději schovejte, až nějakého uvidíte."

"Ano, kapitáne," hlesl nešťastně Niss.

"Než jsme odlétali z Aurory, slyšel jste mé instrukce nebo ne, Nissi, že tu vesmířanku a její druhy nesmíte za žádných okolností vyrušovat a mluvit s nimi?"

"Kapitáne, chtěl jsem si jen trochu zdvořile poklábosit. Byli jsme zvědaví, chtěli jsme se podívat blíž. Nechtěli jsme jim ublížit."

- 111 -

"Opravdu? Zeptal jste se jí, jak je stará. Co vám bylo do toho?"

"Jen jsem byl zvědavý. Chtěl jsem to vědět."

"Jeden z vás měl návrhy sexuálního charakteru."

"Já ne, kapitáne."

"Někdo jiný? Omluvil jste se za to?"

"Vesmířance?" Niss vypadal zděšeně.

"Jistě. Jednal jste proti mým rozkazům."

"Nechtěl jsem nikomu ublížit," opakoval zarputile Niss.

"Tomu muži jste nechtěl ublížit?"

"Vztáhl na mě ruku, kapitáne."

"To já vím. Proč?"

"Protože mi poroučel."

"A vy jste to nesnesl?"

"Vy byste to snesl, kapitáne?"

"Tak dobrá. Vy jste to nesnesl. A spadl jste. Přímě na tvář. Jak se to stalo?"

"Já neví přesně, kapitáne. Byl rychlý. Jako zrychlený obraz. A měl železné sevření."

D.G. poznamenal: "No to měl. Co jste čekal, vy idiote? On je ze železa."

"Kapitáne?"

"Nissi, je snad možné, že neznáte příběh Eliáše Baleyho?"

Niss si v rozpacích promnul ucho. "Vím, že je něco jako vašim prapradědečkem, kapitáne."

"Ano, to díky mému jménu ví každý. Viděl jste někdy jeho biografii?"

"Já se na video nedívám, kapitáne. Aspoň ne na historické příběhy." Pokrčil rameny, načež se bolestně zašklebil a chtěl si promnout rameno, ale neodvážil se.

"Slyšel jste někdy jméno R. Daneel Olivaw?"

Niss svraštil obočí. "Byl to přítel Eliáše Baleyho."

"Ano, byl. Takže něco víte. Víte, co v tom jméně znamená »R«?"

"To znamená »robot«, že? Byl to robotský přítel. Tehdy byli na Zemi roboti."

"Byli, Nissi, a stále jsou. Ale Daneel nebyl jen obyčejný robot. Byl to robot vyrobený vesmířany, který vypadal jako vesmířan. Pře-

- 112 -

mýšlejte, Nissi. Hádejte, kdo byl opravdu ten vesmířan, se kterým jste se pral."

Nissovy oči se rozšířily a jeho tvář temně zrudla. "Chcete říct, že ten vesmířan byl ro..."

"Byl to R. Daneel Olivaw."

"Ale, kapitáne, to bylo přece před dvěma sty lety."

"Ano, a ta vesmířanka byla blízkou přítelkyní mého Předka Eliáše. Žije už dvě stě třicet tři roky, pokud byste to ještě chtěl vědět, a vy si myslíte, že robot si jen tak neporadí? Zkoušel jste bojovat s robotem, vy blázne."

"Proč mi to neřekl?" ohradil se Niss dotčeně.

"A proč by měl? Ptal jste se? Podívejte, Nissi. Slyšel jste, co jsem řekl ostatním, aby o tom nikde nemluvili. To platí i pro vás, ale ještě víc. Oni jsou jen prostí členové posádky, ale vás jsem si vyhlédl na bocmana. To bylo. Pokud máte odpovídat za posádku, musíte mít i mozek, nejen svaly. Takže teď to bude pro vás těžší, protože musíte prokázat, že máte mozek, přes moje pevné přesvědčení, že nemáte."

"Kapitáne, já..."

"Nemluvit. Poslouchejte. Pokud se tohle dostane ven, budou z ostatních čtyř kadeti, ale vy nebudete nic. Už vás nikdy nevezmou na žádnou loď, to vám slibuji. Ani do posádky, ani jako cestujícího. Zkuste sám přijít na to, jak si na Baleworldu vyděláte peníze - co byste dělal? Takže pokud se o tom někde zmíníte nebo se s tou vesmířankou jakkoli střetnete, nebo se na ni nebo její dva roboty třeba jen na vteřinu podíváte, čeká vás tohle. A dohlédnete na to, aby nikdo v posádce si nic nedovoloval. Odpovídáte za to. A máte srážku z platu po dva týdny."

"Ale, kapitáne," ohradil se slabě Niss, "ti ostatní..."

"Od ostatních jsem tolik nečekal, Nissi, takže mají menší pokutu. Vypadněte odsud."

21.

D.G. si líně pohrával s fotokostkou na svém stole. Vždy, když ji otočil, zčernala, pak zjasněla, když stála najedno ze stran. Když zjas-

- 113 -

něla, bylo vidět usmívající se trojrozměrnou ženskou tvář.

V posádce se povídalo, že na každé straně kostky byla jiná tvář. Byla to pravda.

Jamin Oser sledoval objevující se a mizící obrázky naprosto bez zájmu. Když byla loď zabezpečena, tak, jak to jen šlo proti jakémukoli možnému útoku, byl čas myslet na další krok.

D.G. však přistupoval k věci oklikou - anebo možná vůbec ne. Řekl: "Samozřejmě to zavinila ta žena."

Oser pokrčil rameny a projel si rukou vousy, jako by se chtěl ujistit, že aspoň on není žena. Na rozdíl od D.G. měl silně zakrýtlý i svrchní ret.

D.G. pokračoval. "Když se ocitla na rodné planetě, zřejmě přestala dbát zásad opatrnosti. Opustila loď, přestože jsem ji požádal, aby to nedělala."

"Mohl jste jí nařídít, aby nevycházela."

"Nevím, zda by to pomohlo. Je to rozmazlená aristokratka, je zvyklá, že všechno je po jejím a že může přikazovat svým robotům. Kromě toho ji chci využít a potřebuji, aby spolupracovala, ne aby trucovala. A pořád platí, že byla Předkovou přítelkyní."

"A stále žije," zamručel Oser a vrtěl hlavou. "Ježí se mi z toho chlupy. Stará, tak stará žena."

"Já vím, ale vypadá docela mladě. Pořád je ještě atraktivní. A chodí s nosem nahore. Neustoupí, když přijdou mí muži, nepodá nikomu z nich ruku. Nu, je to za námi."

"Ale, kapitáne, bylo správné Nissovi prozradit, že se pral s robotem?"

"Musel jsem! Musel jsem, Osere. Kdyby si myslel, že ho porazil a pokořil před čtyřmi muži křehký vesmířan o polovinu nižší, nebyl by pro nás už k ničemu. Byl by zcela zlomen. A nechceme, aby cokoli vyvolalo řeči, že vesmířané, lidští vesmířané, jsou nějací supermani. Proto jsem mu musel tak ostře nařídít, aby o tom nemluvil. Niss teď bude hlídat všechny a pokud se to dostane ven, dozví se ostatní i to, že ten vesmířan je robotem. Ale mám dojem, že ta věc měla i svou dobrou stránku."

"Jakou, kapitáne?" tázal se Oser.

"Začal jsem přemýšlet o robotech. Kolik toho o nich víme? Co o

- 114 -

nich víte vy?"

Oser pokrčil rameny. "Kapitáne, já o tomhle moc nepřemýšlím."

"A ani nikdo jiný. Aspoň žádní osadníci. Víme, že vesmířané mají roboty, že jsou na nich závislí, nikam bez nich nechodí, nemohou bez nich nic dělat, parazitují na nich. Jsme si jisti, že kvůli nim postupně i vymírají. Víme, že Země kdysi měla roboty, které si vynutili vesmířané, že nyní postupně ze Země mizí a ve Městech už vůbec nejsou, jen na venkově. Víme, že na planetách osadníků vůbec nejsou a ani nebudou, ve Městech ani na venkově. Takže osadníci se s nimi na svých planetách nikdy nesetkají a i na Zemi jen zřídkakdy." (V jeho hlase byl zvláštní přízvuk pokaždé, když pronesl slovo »Země«, jako by bylo slyšet ono velké písmeno, jako by v něm šepetem zněla i slova "domov" a »matka«.) "Co ještě o nich víme?"

Oser řekl: "Jsou tu Tři zákony robotiky."

"Správně." D.G. položil kostku a předklonil se.

"Zejména První zákon: "Robot nemůže ublížit člověku nebo svou nečinností dopustit, aby člověku bylo ublíženo".

Ano? No, tak na to nespolehejte. Nic to neznamená. Cítíme se všichni před roboty absolutně bezpeční a je pěkné, když si důvěřujeme, ale nesmí to být falešná důvěra. R. Daneel Nisse zranil a vůbec to tomu robotovi nevadilo, První zákon čili nic."

"On bránil..."

"Přesně. Co když je třeba vyrovnat ublížení? Co když stál před rozhodnutím - buďto ublížit Nissovi, nebo dovolit, aby bylo ublíženo jeho majitelce? Ona má přirozeně přednost."

"To dává smysl."

"Samozřejmě. A teď jsme na planetě robotů, jejich hezkých pár stovek miliónů. Jaké mají rozkazy? Jak vyrovnávají konflikt mezi jednotlivými druhy zla? Jak si můžeme být jisti, že se nás nikdo z nich nedotkne? Něco na této planetě už zničilo dvě lodi."

Oser nejistě pronesl: "Ten R. Daneel je neobvyklý robot, vypadá víc jako člověk než my. Třeba nemůžeme podle něj vyvozovat všeobecné závěry. Ten druhý robot, jak se jmenuje..."

"Giskard. To se snadno pamatuje. Já se jmenuji Daneel Giskard."

"Pro mě jste kapitán. Ale stejně, ten R. Giskard stál opodál a neudělal vůbec nic. Vypadá jako robot a chová se tak. Máme tady na
- 115 -

Solarii mnoho robotů, kteří nás sledují a taky nic nedělají. Jen se dívá-
Jí"

"A co když tam jsou nějací zvláštní roboti, kteří by nám mohli ublížit?"

"Myslím, že jsme na ně připraveni."

"Teď ano. Proto byl ten incident s Daneelem a Nissem k něčemu dobrý. Mysleli jsme si, že můžeme mít potíže, jen kdyby tu byli ještě nějací Solariánci. Nemusí tady být. Mohou být pryč. Je možné, že roboti, aspoň někteří speciálně konstruovaní roboti, mohou být nebezpeční. A pokud paní Gladia dokáže na svých pozemcích roboty zastavit - dříve tady žila - a přimět je, aby ji i nás bránili, můžeme neutralizovat všechno, co tady místní zanechali."

"Dokáže to?" ptal se Oser.

"Však uvidíme," prohlásil D.G.

22.

"Děkuji ti, Daneeli," řekla Gladia. "Jednal jsi dobře." Její tvář ale byla sevřená. Rty byly tenké a bez krve, tváře měla bledé. Tichým hlasem pokračovala:

"Kéž bych sem nepřišla."

Giskard odpověděl: "Nemusíte se trápit, paní Gladie. Přítel Dane-el a já zůstaneme před kabinou a budeme dbát na to, aby vás už nikdo nerušil."

Chodba byla stále prázdná, ale Daneel a Giskard spolu rozmlouvali na vlnové délce pod hranicí lidské slyšitelnosti a vyměňovali si svým stručným a zkráceným způsobem myšlenky.

Giskard prohlásil: "Paní Gladia jednala nerozumně, když odmítla odejít. To je jasné."

"Předpokládám, příteli Giskarde," dotazoval se Daneel, "že tu nebyla možnost přimět ji, aby změnila své rozhodnutí."

"Bylo příliš pevné, příteli Daneeli, a rozhodla se příliš rychle. Totéž platí o Nissovi, o tom osadníkovi. Jeho zvědavost ohledně paní Gladie a jeho pohrdání a nepřátelství k tobě byly příliš silné, abych si s nimi dokázal poradit, aniž bych mu ublížil. Ostatní čtyři jsem zvládl."

- 116 -

Bylo docela snadné zabránit jim, aby zasáhli. Jejich ohromení z toho, jak sis s Nissem poradil, je přikovalo na místě, takže jsem je jen trochu zesílil."

"To bylo štěstí, příteli Giskarde. Kdyby se ti čtyři k panu Nissovi připojili, byl bych stál před obtížnou volbou přimět paní Gladii k pokořujícímu odchodu nebo těžce jednomu nebo dvěma osadníkům ublížit, abych vyděsil ostatní. Myslím, že bych si musel vybrat první alternativu, ale i ta by pro mě byla velmi nepříjemná."

"Jsi v pořádku, příteli Daneeli?"

"Docela v pořádku. Panu Nissovi jsem ublížil jen minimálně."

"Fyzicky ano, příteli Daneeli. V duchu však byl velmi pokořen, což pro něj bylo horší než fyzické ublížení. Protože jsem to cítil, nebyl bych mohl udělat to, cos ty tak lehce dokázal. A přece, příteli Daneeli-"

"Ano, příteli Giskarde?"

"Znepokojuje mě budoucnost. Na Auroře jsem mohl za celá ta desetiletí své existence pracovat pomalu, čekat na příležitost, kdy se budu moci lidského vědomí jemně dotknout, aniž bych někomu ublížil; mohl jsem zesílit to, co už existovalo, zeslabit to, co bylo potlačeno, jemně postrčit směrem k impulsu, který už existoval. Teď však přicházíme do období krize, kdy stoupají emoce, přijímají se rychlá rozhodnutí a události nás předbíhají. Pokud mám vůbec být k něčemu dobrý, musím také jednat rychle, ale Tři zákony robotiky mi v tom brání. Trvá to nějakou dobu, zvážit a porovnat fyzické i duševní ublížení. Kdybych byl s paní Gladii sám, když se ten osadník přiblížil, nevím, jak bych jednal, abych vážně neublížil paní Gladii, jednomu nebo více osadníkům i sobě - možná všem zúčastněným."

Daneel se ptal: "Co je třeba dělat, příteli Giskarde?"

"Jelikož není možné změnit Tři zákony, příteli Daneeli, musíme opět dojít k závěru, že v každém případě selžeme."

- 117 -

DOHLIZITEL

23.

Na Solarii bylo ráno. Byla na svých pozemcích, které jí patřily. V dále stál dům, který mohl být její. Dvacet desetiletí najednou zmizelo a Aurora jí připadala jako vzdálený, nikdy neuskutečněný sen.

Otočila se k D.G., který si upevňoval opasek kolem svého jemného oděvu. Visela na něm dvě pouzdra: nalevo byl neuronický bič, napravo cosi kratšího a masivnějšího. Hádala, zeje to blaster.

"Půjďme k domu?" zeptala se.

"Nakonec ano," odpověděl D.G. poněkud nepřítomně. Postupně kontroloval obě zbraně, přikládal jednu po druhé k uchu, jako by naslouchal slabému bzučení, které naznačovalo, že fungují.

"Jen my čtyři?" Automaticky stočila oči ke každému z ostatních: "D.G., Daneel,..."

Zeptala se Daneela: "Kde je Giskard, Daneeli?"

Daneel odpověděl: "Zdálo se mu, paní Gladie, že by měl zůstat na stráži. Jako robota by ho nemuseli rozeznat mezi ostatními a kdyby se něco dělo, mohl by nás varovat. V každém případě ho můžeme spíše postrádat než vás nebo

kapitána."

"Dobré myšlení robota," poznamenal D.G. chmurně. "Tím lépe. Tak jdeme."

"Jen my tři?" ptala se Gladia nešťastně. "Abych řekla pravdu, nemám Giskardovu schopnost smířit se s postradatelností."

D.G. ji upozornil: "Všichni jsme postradatelní, paní Gladie. Dvě lodi byly zničeny, všichni členové obou posádek byli bezohledně zahubeni. Počet tady neznamená bezpečí."

"Necítím se proto lépe, D.G."

"Tak se postarám, abyste se cítila. Ty dvě lodi nebyly připraveny. Naše loď ano. A já jsem také připraven." Plácl se rukama po bocích. "Máte s sebou robota, který se projevil jako zdatný ochránce. A vy jste navíc naší nejlepší zbraní. Víte, jak robotům přikazovat, aby udělali to, co chcete, a to může být rozhodující. Jste z nás jediná, kdo to

- 118 -

dokáže, ostatní lodi nikoho s vašimi schopnostmi neměly. Tak pojďme."

Pohnuli se vpřed. Gladia po chvíli upozornila: "My nejdeme k domu."

"Ne, ještě ne. Nejprve půjdeme k jedné skupince robotů. Doufám, že je vidíte."

"Ano, ale oni nic nedělají."

"Ne, nedělají. Když jsme přistáli poprvé, bylo tu mnoho robotů. Většina z nich je pryč, ale tihle tu zůstávají. Proč?"

"Když se jich zeptáme, tak nám to povědí."

"Vy se jich zeptáte, paní Gladie."

"Oni vám odpoví, D.G., stejně ochotně jako mně. Jsme oba lidé, jsme stejní."

D.G. se prudce zastavil a ostatní dva se zastavili s ním. Otočil se ke Gladii a s úsměvem pronesl: "Má drahá paní Gladie, stejní? Vesmířanka a osadník? Co vás to popadlo?"

"Pro robota jsme oba stejní," odpověděla jízlivě. "A nehrajte si laskavě se mnou. Já jsem s vaším Předkem nehrála hru na vesmířanku a Pozemšťana."

D.G. ztratil úsměv. "To je pravda. Omlouvám se, má paní. Budu se snažit ovládat svůj sarkasmus, protože koneckonců jsme na této planetě spojenci."

O chvíli později dodal: "A teď, paní, bych potřeboval, abyste zjistila, jaké rozkazy roboti dostali, pokud nějaké mají; zda tu jsou nějakí roboti, kteří by vás mohli náhodou znát; jestli jsou na těchto pozemcích nebo vůbec na planetě lidé; nebo cokoli, co vás ještě napadne. Neměli by být nebezpeční; jsou to roboti a vy jste člověk; nemohou vám ublížit. Abychom si byli jisti," dodal, když si vzpomněl, "váš Daneel trochu pocuchal Nisse, ale to bylo za podmínek, které tady neplatí. A Daneel může jít s vámi."

Daneel uctivě poznamenal: "Já bych v každém případě paní Gladii doprovodil, kapitáne. To je má funkce."

"Předpokládám, že i Giskardova," dodal D.G. "ale přesto zůstal vzadu."

"Mělo to svůj důvod, kapitáne. Giskard jej se mnou probral a dohodli jsme se, že to je nejlepší způsob, jak paní Gladii chránit."

- 119 -

"Výborně. Tak jděte, budu vás oba krýt." Vytáhl zbraň u pravého boku. "Když zavolám »K zemi«, okamžitě si oba lehnete. Tahle věcíčka si nevybírám."

"Použijte to prosím až v případě nejvyšší nezbytnosti, D.G.," žádala ho Gladia. "Těžko k tomu bude příležitost v případě robotů. Jdeme, Daneeli!"

Výrazila kupředu. Kráčela pevně a rychle ke skupince asi dvanácti robotů, stojících těsně před řadou nízkých keřků. Výcházející slunce se tu a tam odráželo od jejich vyleštěného povrchu.

24.

Roboti neustupovali ani nevykročili kupředu. Zůstali stát klidně na místě. Gladia je spočítala. Bylo jich jedenáct. Mohli tu být i další, ale nebylo je vidět.

Měli typický vzhled robotů vyrobených na Solárii. Hladce vyleštění. Žádná iluze oděvu a málo realismu.

Byli téměř jako matematická abstrakce lidského těla, žádný z nich se druhému nepodobal.

Měla pocit, že nejsou zdaleka tak pružní nebo dokonalí jako roboti na Auroře, ale byli specializovanější pro konkrétní úkoly.

Zastavila se aspoň čtyři metry před řadou robotů a Daneel (jak vycítila) se zastavil ve stejné chvíli jako ona a zůstal metr pozadu. Byl natolik blízko, aby mohl v případě potřeby zasáhnout, ale dost daleko, aby bylo jasné, že hlavním mluvčím dvojice je ona. Roboti před ní hleděli na Daneela jako na člověka, tím si byla jistá. Věděla ale také, že Daneel si byl příliš vědom své robotické podstaty, aby zneužíval omylu jiných robotů.

Gladia se zeptala: "Který z vás se mnou bude mluvit?"

Nastalo krátké ticho, jako by roboti cosi neslyšně projednávali. Pak jeden z nich vykročil vpřed. "Já budu mluvit, paní."

"Máš nějaké jméno?"

"Ne, paní, mám jen sériové číslo."

"Jak dlouho už jsi v provozu?"

"Jsem v provozu dvacet devět let, paní."

- 120 -

"Je někdo ve tvé skupině v provozu delší dobu?"

"Ne, paní. Proto mluvím já a ne někdo jiný."

"Kolik robotů pracuje na těchto pozemcích?"

"Toto číslo nemám k dispozici, paní."

"Přibližně."

"Snad deset tisíc, paní."

"Byl některý z nich v provozu déle než dvacet desetiletí?"

"Několik takových by mohlo být mezi zemědělskými roboty, paní."

"A roboti v domácnosti?"

"Ti nejsou v provozu dlouho, paní. Pánové dávají přednost novým modelům."

Gladia přikývla, otočila se k Daneelovi a poznamenala: "To dává smysl. Tak to bylo i za mých časů."

Otočila se zpět k robotovi. "Komu patří tyto pozemky?"

"Patří Zoberlonovi, paní."

"Jak dlouho už patří jeho rodině?"

"Déle, než jsem v provozu, paní. Nevím, po jakou dobu, ale tuto informaci lze získat."

"Komu patřily, než přešly do vlastnictví Zoberlonů?"

"To nevím, paní, ale tuto informaci lze získat."

"Slyšel jsi někdy o rodině Delmarrů?"

"Ne, paní."

Gladia se otočila k Daneelovi a trochu lítostivě řekla: "Snažím se toho robota vést krok za krokem, jak by to snad mohl dělat Eliáš Ba-ley, ale myslím, že to neumím správně."

"Naopak, paní Gladie," oponoval vážně Daneel, "připadá mi, že jste hodně zjistila. Není pravděpodobné, že by si vás některý robot na těchto pozemcích pamatoval, snad s výjimkou těch několika zemědělských. Setkávala jste se tehdy s některými z nich?"

Gladia zavrtěla hlavou. "Nikdy! Nevzpomínám si, že bych některého z nich viděla i na dálku."

"Je tedy jasné, že vás tady neznají."

"Přesně tak. A chudák D.G. nás sem vzal pro nic za nic. Pokud ode mě něco očekával, bude zklamán."

"Znát pravdu je vždy užitečné, paní. Je méně užitečné, že vás ne-

- 121 -

znají, než kdyby vás znali, ale vůbec nevědět, zda vás znají, je ještě méně užitečné. Nejsou tu snad jiné otázky, o kterých byste mohla získat informace?"

"Ano, podívejme se..." Na několik vteřin se zamyslela a pak tiše dodala: "Je to zvláštní. Když mluvím s těmito roboty, mluvím výrazným solariánským přízvukem. Ale s tebou tak nemluví."

Daneel vysvětlil: "Na tom není nic překvapujícího, paní Gladie. Roboti mluví právě s takovým přízvukem, protože jsou ze Solarie. To ve vás vyvolává vzpomínky na vaše mládí a vy automaticky mluvíte tak jako tehdy. Když se ale otočíte ke mně, jste opět sama sebou, protože já jsem součástí vašeho nynějšího světa."

Na Gladii tváří se pomalu objevil úsměv. Řekla:

"Uvažuješ stále víc jako člověk, Daneeli."

Otočila se zpět k robotům a byla si jasně vědoma naprostého klidu všeho, co ji obklopovalo. Nebe bylo téměř zcela modré, s výjimkou několika nepatrných mráčků na obzoru na západě (znamenalo to, že odpoledne by se mohlo zatáhnout). Bylo slyšet šumění listů v lehkém vánku, bzukot hmyzu a osamělý křik ptáka. Kolem mohlo být mnoho robotů, ale ti pracovali naprosto tiše. Nebyly tu ty rozčilující zvuky provázející lidské bytosti, na které si (zpočátku s obtížemi) postupně na Auroře zvykla.

Ale teď byla zpět na Solarii a ten klid jí připadal nádherný. Na Solarii to nebylo tak špatné. To musela připustit Rychle se robota zeptala s jistou naléhavostí v hlase: "Kde jsou tví páni?"

Bylo však zbytečné robota honit, vyplašit jej nebo ho zastihnout nepřipraveného. Bez jakýchkoli známek zneklidnění odpověděl: "Odešli, paní."

"Kam odešli?"

"To nevím, paní. Neřekli mi to."

"Kdo z vás to ví?"

Nastalo naprosté ticho.

Gladia pokračovala: "Je na těchto pozemcích nějaký robot, který by to věděl?"

Robot odpověděl: "O žádném nevím, paní."

"Vzali si páni roboty s sebou?"

- 122 -

"Ano, paní."

"Ale vás nevzali. Proč jste zůstali tady?"

"Abychom dělali svou práci, paní."

"Ale vy tu stojíte a nic neděláte. To je práce?"

"Hlídáme pozemky před těmi, kdo přijdou zvenku, paní."

"Jako jsme my?"

"Ano, paní."

"Ale teď jsme tady a vy stále nic neděláte. Proč?"

"Pozorujeme, paní. Nemáme žádné další příkazy."

"Podali jste hlášení o svých pozorováních?"

"Ano, paní."

"Komu?"

"Dohlížiteli, paní."

"Kdejedohlížitel?"

"Ve velkém bloku, paní."

"Ach." Gladia se otočila a rychle se vrátila k D.G.

Daneel ji následoval.

"Nuže?" dotazoval se D.G. Měl obě zbraně připravené, ale vrátil je zpět do pouzdra, když se přiblížili.

Gladia zavrtěla hlavou. "Nic. Žádný robot mě tu nezná. Jsem si jistá, že žádný robot neví, kam Solariánci odešli. Ale podávají hlášení dohlížiteli."

"Dohlížiteli?"

"Na Auroře a jiných planetách vesmíranů je dohlížitelem na velkých pozemcích s mnoha roboty člověk, jehož úkolem je organizovat a řídit skupiny robotů pracujících na polích, v dolech a průmyslových zařízeních."

"Takže tu zůstali nějakí Solariánci."

Gladia opět zavrtěla hlavou. "Solária je výjimkou. Poměr robotů vůči lidem byl vždy tak velký, že tu nebylo zvykem, aby na ně dohlížel muž nebo žena. Tu práci dělal jiný robot, speciálně naprogramovaný."

D.G. pokynul hlavou. "Takže v tom domě je pokročilejší robot než tihle a my bychom mu mohli položit nějaké otázky."

"Snad, ale nejsem si jistá, zeje bezpečné jít do domu."

D.G. ji sardonicky upozornil: "Je to jen další robot."

- 123 -

"V tom domě mohou být pasti."

"Pasti mohou být i na poli."

Gladia se nevzdávala: "Bylo by lepší poslat k domu jednoho z robotů, aby dohlížiteli řekl, že s ním chtějí mluvit lidé."

D.G. ji upozornil: "To nebude nutné. Tu práci už zřejmě někdo udělal. Dohlížitel vychází ven a není to ani robot, ani »on«. To, co vidím, je lidská žena."

Gladia ohromeně vzhledla. Rychle se k nim blížila vysoká, dobře tvarovaná a značně atraktivní žena. I na dálku nemohlo být o jejím pohlaví pochyb.

25.

D.G. se široce usmál. Jako by se i trochu napřímil, narovnal ramena. Jednou rukou si lehce přešel po vousech, snad se chtěl ujistit, že jsou hladké a učesané.

Gladia na něj nevlídně hleděla. Řekla: "Tohle není Solariánka."

"Jak to můžete říci?" divil se D.G.

"Žádná Solariánka by nedovolila, aby ji spatřilo tolik lidských bytostí. Mohli by jí jen vidofonovat."

"Znám ten rozdíl má paní. Přesto mi dovolujete, abych vás viděl." ^

"Žila jsem přes dvacet desetiletí na Auroře. I tak jsem natolik Solariánka, že se stále před ostatními neobjevím takhle."

"Má toho hodně co ukazovat, paní. Řekl bych, zeje vyšší než já a krásná jako slunce."

Dohlížitelka se zastavila dvacet metrů před nimi a roboti uhnuli na stranu, aby nikdo z nich nebyl mezi ženou na jedné straně a trojicí z lodi.

D.G. poznamenal: "Zvyky se za dvacet desetiletí mohou změnit."

"Nic tak základního, jako nechut' Solariánců k přímému lidskému kontaktu," pronesla Gladia ostře. "Ani za dvě stě desetiletí." Opět přešla do solariánského přízvuku.

"Myslím, že podceňujete pružnost společnosti. Ale Solariánka nebo ne, předpokládám, zeje to vesmíranka, a pokud jsou jí vesmíra-

- 124 -

né podobní, jsem celým srdcem pro mírovou koexistenci."

Gładiin nesouhlas zesílil. "Tak chcete tu jen tak stát a hodinu nebo dvě zírat? Nechcete, abych se té ženy na něco zeptala?"

D.G. sebou trhl a se zjevnou mrzutostí se obrátil ke Gladii. "Vy se ptejte robotů, jak jste to už dělala. Já se budu ptát lidí."

"Předpokládám, že hlavně žen."

"Nerad bych se chlubil, ale..."

"Ještě j sem nepotkala muže, který by se něčím takovým nechlubil."

Daneel se vložil do hovoru. "Nemyslím, že ta žena bude dále čekat. Pokud si chcete zachovat iniciativu, kapitáne, přistupte k ní. Já budu následovat, tak jako jsem následoval paní Gladii."

"Tu ochranu asi nebudu potřebovat," přerušil ho

D.G. prudce.

"Jste člověk a já nesmím svým opominutím připustit, abyste utrpěl jakoukoli újmu."

D.G. rychle vykročil vpřed. Daneel šel za ním. Gladia, která tu nechtěla zůstat sama, opatrně postoupila vpřed.

Dohlížitelka rychle vzhledla. Měla na sobě hladké bílé šaty, sahající ji do půlky stehů, opatřené páskem. Měly hluboký a vyzývavý výstřih a pod jemnou látkou byly jasně vidět její bradavky. Nezdálo se, že by kromě bot měla na sobě ještě něco dalšího.

Když se D.G. zastavil, dělil je od sebe metr prostoru. Viděl, že její kůže je naprosto bez kazu, měla vysoké lícní kosti, oči daleko od sebe a trochu šikmé, její výraz byl naprosto klidný.

"Paní," oslovil ji D.G. a snažil se co nejlépe napodobit patricije z Aurory, "mám tu čest hovořit s dohlížitelem na těchto pozemcích?"

Žena chvíli naslouchala a pak pronesla tak výrazným solarián-ským přízvukem, že v jejích dokonale tvarovaných ústech zněl téměř komický. "Vy nejste lidská bytost."

Začala jednat tak rychle, že Gladia, stojící stále o několik metrů vzadu, nedokázala přesně rozeznat, co se děje. Zahlédla jen jakési mihnutí a pak poznala D.G. na zemi bez hnutí a žena nad ním stála s jeho zbraněmi v rukou.

- 125 -

26.

Co v jediném ohromujícím okamžiku udivilo Gladii nejvíc, bylo, že Daneel se ani nepohnul, aby tomu zabránil nebo se snažil věci napravit.

Ale ta myšlenka už byla bezpředmětná, neboť Daneel chytil ženu za levé zápěstí, zkroutil je a řekl:

"Okamžitě pusťte ty zbraně," drsným, panovačným hlasem, který u něj předtím nikdy neslyšela. Bylo nemyslitelné, že by takto oslovil člověka.

Žena odpověděla stejně drsně, jen o trochu vyšším hlasem: "Ty nejsi lidská bytost." Její pravá ruka vylétla a zbraň v ní vystřelila. Na okamžik Daneelovo tělo zazářilo a Gladiin zrak se zakalil. V šoku nebyla schopna slova. Nikdy v životě neomdlela, ale teď se k tomu schylovalo.

Daneel se nerozložil; nedošlo ani k výbuchu. Jak si Gladia uvědomila, Daneel v opatrnosti uchopil paži držící blaster. Ve druhé byl neuronický bič a ten vypálil zblízka na Daneela. Kdyby byl člověkem, mohla by ho prudká stimulace nervových zakončení zabít nebo jej navždy znehybnit. Jakkoli byl ale navenek člověkem, byl to ve skutečnosti robot a ekvivalent jeho nervového systému na neuronický bič nereagoval.

Daneel teď uchopil druhou paži a násilím ji táhl vzhůru. Opakoval: "Pusťte ty zbraně, nebo vytrhnu obě paže z kloubů." "Opravdu?" zeptala se žena. Její paže se zkroutily a Daneel se na okamžik octl ve vzduchu. Jeho nohy se kývaly dopředu a dozadu až k bodům, kterých paže používaly jako osu. Jeho nohy tvrdě ženu udeřily a oba spadli těžce na zem.

Gladia, aniž by vtělila myšlenky ve slova, si uvědomila, že i když ta žena vypadá stejně lidsky jako Daneel, byla stejně tak nelidská. Zaplavil ji pocit nesmírné urážky. Cítila se náhle z celé duše Solarián-kou a uráželo ji, že robot užil násilí na člověka. Dobrá, mohla snad poznat pravou Daneelovu podstatu, ale jak se opovažovala udeřit D.G.

Gladia se rozběhla s křikem vpřed. Ani ji nenapadlo bát se robota jenom proto, že srazil k zemi silného muže jedinou ranou a úspěšně bojoval s ještě silnějším robotem.

- 126 -

"Jak se opovažuješ?" křičela tak silným solariánským přízvukem, že i ji samotnou tahal za uši, ale jak jinak měla mluvit se solarijským robotem? "Jak se opovažuješ, ženská? Okamžitě s tím odporem přestaň!"

Ženiny svaly se zdánlivě okamžitě uvolnily, jako by někdo vypnul elektrický proud. Její překrásné oči hleděly na Gladii natolik lidsky, že v nich byl vidět údiv. Nejistým, váhavým hlasem pronesla: "Promiňte, paní."

Daneel už byl na nohou a pozorně hleděl na ležící ženu. D.G. potlačil sten a škrábal se také na nohy.

Daneel se sklonil ke zbraním, ale Gladia ho zuřivě odehnala.

"Dej mi ty zbraně, ženo," přikázala.

Žena odpověděla: "Ano, paní."

Gladia je popadla, rychle se rozhodla pro blaster a podala jej Daneelovi. "Znič ji, až to uznáš za vhodné, Daneeli. To je rozkaz." Podala neuronický bič D.G. a řekla: "Tady je zbytečný, působí jen na mě -a na vás. Jste v pořádku?"

"Ne, nejsem v pořádku," zamumlal D.G. a mnul si bok. "Myslíte tím, zeje to robot?"

"Dokázala by vás lidská žena takhle přemoci?"

"Žádná, kterou jsem až dosud potkal. Říkal jsem, že na Solarii by mohli být speciální roboti s nebezpečným programem."

"Jistě," prohlásila Gladia nevlídně, "ale když jste spatřil zjevení odpovídající vašim představám ideální ženy, zapomněl jste nato."

"Ano, je lehké být moudrý, když je po všem."

Gladia popotáhla nosem a otočila se zpět k robotovi. "Jak se jmenuješ, ženo?"

"Jmenuji se Landaree, paní."

"Vstaň, Landaree."

Landaree podobně jako Daneel se vymrštila, jako by pod ní byla pružina. Boj s Daneelem na ní zřejmě nezanechal žádné stopy.

Gladia se zeptala: "Proč jsi v rozporu s Prvním zákonem napadla tyto lidské bytosti?"

"Paní," odpověděla Landaree pevně, "toto nejsou lidské bytosti."

"A ty říkáš, že já nejsem lidská bytost?"

"Ne, paní, vy jste lidská bytost."

- 127 -

"Pak jako lidská bytost říkám, že i tito muži jsou lidské bytosti. Slyšíš mě?"

"Paní," odpověděla Landaree trochu tišeji, "toto nejsou lidské bytosti."

"Jsou to skutečně lidské bytosti, protože ti to říkám já. Zakazuji ti na ně útočit nebo jim jakýmkoli způsobem ublížit." Landaree mlčela.

"Rozumiš, co jsem řekla?" Gladia zvýšila hlas a její solariánský přízvuk byl ještě výraznější.

"Paní," opakovala Landaree, "toto nejsou lidské bytosti."

Daneel zašeptal: "Paní, její rozkazy jsou tak důrazné, že je jen tak neobejdete."

"To se uvidí," prohlásila Gladia a její dech se zrychlil.

Landaree se rozhlédla. Za těch několik minut, co střetnutí trvalo, se skupina robotů přiblížila ke Gladii a jejím dvěma druhům. Vzadu stáli další dva roboti. Gladia se domnívala, že nebyli v původní skupině. Mezi sebou s obtížemi nesli jakýsi rozměrný a masivní předmět. Landaree jim pokynula a zrychlili krok.

Gladia vykřikla: "Roboti, stůjte!"

Zastavili se

Landaree řekla: "Paní, já plním své povinnosti. Postupuji podle svých instrukcí."

Gladia vyštěkla: "Tvou povinností, ženo, je poslouchat mé rozkazy!"

Landaree odpověděla: "Nemohu neposlechnout své instrukce."

Gladia přikázala: "Daneeli, znič ji!"

Později si byla Gladia s to uvědomit, co se stalo. Daneel reagoval mnohem rychleji, než by to dokázal člověk, a věděl, že proti němu stojí robot a on může vůči němu bez ohledu na Tři zákony použít násilí. Vypadala však tak lidsky, že i když dokonale věděl, že je robotem, byla jeho reakce trochu zpomalena. Vykonal rozkaz o něco pomaleji, než měl.

Landaree, jejíž definice "lidské bytosti" se rozhodně neshodovala s Daneelovou, žádné zábrany necítila a udeřila o to rychleji. Popadla blaster a ti dva se opět dali do boje.

D.G. obrátil svůj neuronický bič a chystal se udeřit. Uhodil ji do

- 128 -

hlavy, ale na robota to nijak nepůsobilo a její noha ho odkopla.

Gladia vykřikla: "Robote! Stůj!" Sevřené pěsti měla zvednuté.

Landaree kontraaltem zavolala: "Všichni ke mně. Ti dva, co vypadají jako muži, nejsou lidské bytosti. Zničte je, ale té ženě nesmíte ublížit."

Jestliže lidský vzhled byl pro Daneela brzdou, platilo to mnohem víc pro jednoduché solarijské roboty, kteří pomalu a nerozhodně postupovali vpřed.

"Stůjte!" vřiskla Gladia. Roboti se zastavili, ale na Landaree neměl rozkaz žádný účinek.

Daneel držel pevně blaster, ale Landaree byla silnější a už se začala ohýbat.

Gladia se nejistě rozhlížela, jako by doufala, že někde najde nějakou zbraň.

D.G. se pokoušel manipulovat s vysílačkou. Vztekla zavrčel: "Je poškozená. Asi jsem na ni spadl."

"Co budeme dělat?"

"Musíme se dostat zpět na loď. Rychle."

Gladia řekla: "Tak utíkejte. Nemohu opustit Daneela." Obrátila se k bojujícím robotům a divoce křičela: "Landaree, přestaň! Landaree, přestaň!"

"Nesmím přestat, paní," řekla Landaree. "Mé rozkazy jsou jasné."

Landaree násilím rozevřela Daneelovy prsty a opět držela blaster.

Gladia se vrhla před Daneela. "Této lidské bytosti nesmíš ublížit."

"Paní," odpověděla Landaree a její blaster mířil bez hnutí na Gladii, "stojíte před něčím, co vypadá jako lidská bytost, ale není to člověk. Mám instrukce zničit každého takového tvora na potkání." Pak silnějším hlasem pokračovala: "Vy dva nosiči, k lodi."

Oba roboti, nesoucí mezi sebou onen masivní předmět, opět zrychlili krok. "Roboti, stůjte!" zakřičela Gladia a pohyb vpřed se zastavil. Roboti se chvěli na místě, jako by se pokoušeli vyrazit kupředu, ale nemohli.

Gladia pronesla: "Nemůžeš zničit mého lidského přítele Daneela, aniž bys zničila mě, a sama připouštíš, že já jsem lidská bytost, a proto

- 129 -

mi nesmíš ublížit."

Daneel ji tiše vyzval: "Má paní, nesmíte dopustit, aby vám kvůli mně ublížili."

Landaree trvala na svém: "To je zbytečné, paní. Mohu vás snadno odstranit z místa, kde stojíte, a pak zničit tu nelidskou bytost za vámi. Protože vám by to mohlo ublížit, žádám vás uctivě, abyste ze svého místa ustoupila dobrovolně."

"Musíte, paní," prosil Daneel.

"Ne, Daneeli. Zůstanu tady. Než se jí podaří mě odstranit, utíkej!"

"Nemohu utíkat rychleji, než dolétne paprsek z blasteru, a když se o to pokusím, bude střílet raději skrz vás než vůbec. Má pravděpodobně velice přísné rozkazy. Lituji, má paní, že vám to způsobí smutek."

A Daneel zvedl bránící se Gladii a lehčeji odhodil na stranu.

Landaree přiblížila prst ke spoušti, ale pohyb nedokončila. Zůstala nehybně stát.

Gladia se s námahou posadila a pak vstala. D.G., který během výměny názorů zůstal opatrně stát na místě, přistoupil k Landaree. Daneel klidně vztáhl ruku a vzal jí ze ztuhlých prstů blaster.

"Myslím," řekl, "že tento robot je navždy vyřazen."

Jemně Landaree odstrčil. Spadla na zem tak, jak byla, údy, hrud' i hlava zůstaly v téže poloze. Měla stále ohnutou paži,

ruka jakoby držela neviditelný blaster a její prst tiskl neviditelnou spoušť.

Na jedné straně travnatého pole, kde se odehrálo celé drama, se mezi stromy blížil Giskard. V jeho tváři robota nebylo ani stopy zvědavosti, i když ji bylo poznat z jeho slov.

"Co se tu v mé nepřítomnosti odehrálo?" zeptal se.

27.

Cesta zpět k lodi proběhla bez jakékoli události. Teď, když byly vášně strachu i akce za nimi, bylo Gladii horko a měla pocit naprostého vyčerpání. D.G. bolestivě kulhal. Postupovali pomalu, zčásti kvůli němu a zčásti kvůli oběma solarijským robotům, kteří stále nesli ma-

- 130 -

sivní přístroj a ohýbali se pod jeho vahou.

D.G. se na ně přes rameno ohlédl. "Teď, když je dohlížitelka vyřazena, poslouchají mé rozkazy."

Gladia procedila mezi zuby: "Proč jste na konci neutekl a nepřivedl pomoc? Proč jste se jen bezmocně díval?"

"No," bránil se D.G. s pokusem o nadnesený tón, který by byl zjevnější, kdyby se cítil lépe, "když jste odmítla opustit Daneela, nechtělo se mi být ve srovnání s vámi zbabělcem."

"Vy blázne! Byla jsem v bezpečí. Mně by nebyla ublížila."

Daneel řekl: "Paní, je mi to proti mysli vám oponovat, ale myslím, že by to udělala, protože její potřeba zničit mě byla stále silnější."

Gladia se k němu rozzlobeně otočila. "A od tebe to bylo náramně chytré, odstrčit mě. Tys chtěl být zničen?"

"Raději to, než aby vám ublížili, paní. Když jsem toho robota nedokázal zastavit, protože se tolik podobal člověku a tím zpomalil moje reakce, bylo jasné, že pro vás nejsem dost užitečný."

"I tak," nedala se Gladia, "byla by váhala, než by mě zastřelila, protože jsem člověk, alespoň po nějakou dobu, a ty by ses mohl mezitím zmocnit blasteru."

"Nemohl jsem si zahrávat s vaším životem, paní, a spoléhat na něco tak nejistého, jako je zaváhání," odpověděl Daneel.

"A vy," pokračovala Gladia, aniž by dala najevo, že Daneela slyšela, a obrátila se opět k D.G., "jste především vůbec neměl brát s sebou ten blaster."

D.G. se zamračil. "Paní, beru ohled na to, že jsme všichni byli blízko smrti. Robotům to nevadí a já jsem si už na nebezpečí do jisté míry zvykl. Pro vás to ale byl nový a hodně nepříjemný zážitek, a proto se teď chováte dětinsky. Odpouštím vám - trochu. Ale poslouchejte mě, prosím. Nemohl jsem přece vědět, že mi tak snadno vezmou blaster. Kdybych si tu zbraň nevzal, mohla mě dohlížitelka zabít holýma rukama stejně rychle a účinně, jako se zmocnila blasteru. A k té vaší předchozí stížnosti, nemělo by žádný smysl utíkat. Nemohl jsem uniknout výstřelu z blasteru. A teď prosím pokračujte, pokud to musíte ze sebe dostat, ale nemám v úmyslu se s vámi dál pít."

Gladia se zahleděla na Daneela, pak zpět na D.G. a tiše řekla: "Asi se opravdu chovám nerozumně. Dobře, už nebudu pronášet

- 131 -

úsudky."

Došli k lodi. Posádka je uviděla a vyšla ven. Gladia si všimla, že všichni jsou ozbrojeni.

D.G. pokynul svému zástupci. "Osere, předpokládám, že vidíte ten předmět, který nesou tihle roboti."

"Ano, pane."

"Tak to nechť přenést na palubu. Ať to zavrou do bezpečnostní místnosti a zamknou. A nikdo nesmí místnost odemknout." Na chvíli se odvrátil a pak se otočil zpět. "A Osere, jakmile budete hotovi, připravíme se ke startu."

Oser se zeptal: "Kapitáne, máme si nechat i ty roboty?"

"Ne. Jsou příliš jednoduše projektovaní, aby stáli za moc, a za těchto okolností by to mohlo mít nepříznivé následky. Ta věc, kterou nesou, je mnohem cennější než oba dva."

Giskard se díval, jak vnášejí onen předmět velmi pomalu a opatrně do lodi. Řekl: "Kapitáne, předpokládám, že ten předmět je nebezpečný."

"Taky mám ten dojem," odušil D.G. "Myslím, že loď by byla zničena krátce po nás."

"Ta věc," hlesla Gladia. "Co to je?"

"Nemohu si být jistý, ale domnívám se, že je to nukleární zesilovač. Viděl jsem experimentální modely na Baleyworklu a tohle je jako jejich větší bratr."

"Co je to nukleární zesilovač?"

"Jak vyplývá z názvu, paní Gladie, je to zařízení, které zesiluje jadernou syntézu."

"Jak to dělá?"

D.G. pokrčil rameny. "Já nejsem fyzik, paní. Jde tu o proud částic W, které působí na slabou interakci. To je vše, co o tom vím."

"A co to dělá?" vyzvídala Gladia.

"No, představte si, že loď má zásobu energie, jako právě teď. Jsou tu nějaké protony, pocházející z našich energetických zásob vodíku, ultražhavé a ve stavu syntézy, která je zdrojem energie. Neustále se ohřívá další vodík, který uvolňuje protony a ty rovněž přecházejí do syntézy, aby udržovaly energetický stav. Pokud proud částic W ze zesilovače narazí na protony, ty podléhají syntéze rychleji a uvolňují

- 132 -

více tepla. Teplo produkuje protony a vyvolává rychlejší syntézu, než by měla být, stejně jako více tepla, a cyklus je

stále intenzivnější. Během nepatrného zlomku sekundy prodělá jadernou syntézu tolik paliva, že vznikne malá termonukleární bomba a celá loď se všim na palubě se vypaří."

Gladia vypadala vyděšeně. "Proč se nevznítí všechno? Proč ne-vybuchne celá planeta?"

"Nemyslím, že takové nebezpečí hrozí, paní. Protony musí být ultražhavé a ve stavu jaderné syntézy. Chladné protony folio nejsou schopny, ani když na ně působí zesilovač. Aspoň tak jsem to pochopil z přednášky, na kterou jsem se jednou dostal. A působí to jen na vodík, pokud vím. I v případě ultražhavých protonů se žár nezvyšuje bez hranic. S rostoucí vzdáleností od paprsku zesilovače teplota klesá, takže lze působit pouze na omezený objem syntézy. Samozřejmě to stačí na zničení lodi, ale nemůže to rozhodně vznítit například oceány bohaté na vodík, i kdyby byla část oceánů v ultražhavém stavu - a rozhodně ne, kdyby byly chladné."

"Ale kdyby ten přístroj náhodou zapnuli ve skladu..."

"Nemyslím, že ho lze zapnout." D.G. otevřel ruku. Ležela v ní dvoucentimetrová kostka z vyleštěného kovu. "Podle toho mála, co o těch věcech vím, je tohle aktivátor a bez něj nelze nukleární zesilovač spustit."

"Jste si jist?"

"Ne úplně, ale budeme to muset riskovat, protože musím tu věc dopravit na Baleyworld. A teď půjdeme na palubu."

Gladia a její dva roboti vystoupili po plošině do lodi. D.G. je následoval a krátce mluvil s jedním ze svých důstojníků. Pak se otočil ke Gladii a byla na něm jasně vidět únava. "Potrvá nám několik hodin, než naložíme všechno zařízení a budeme připraveni ke startu. Každý okamžik zvyšuje nebezpečí."

"Nebezpečí?"

"Snad si nemyslíte, že ten děsivý ženský robot je jediný na Solarii? Nebo že ten nukleární zesilovač, kterého jsme se zmocnili, je jediný svého druhu? Předpokládám, že to potrvá nějakou dobu, než se na místo dostanou další humanoidní roboti a dopraví další zesilovače -možná dlouhou dobu - ale musíme jim poskytnout co nejméně času. A

- 133 -

mezitím, paní, půjdeme do vaší kabiny a vyřešíme tam nezbytné záležitosti."

"Jaké nezbytné záležitosti, kapitáne?"

"Nu," řekl D.G. a pokynul jim, aby šli dál, "vzhledem ke skutečnosti, že jsem mohl být obětí zrady, nařídím asi neformální polní soud."

28.

D.G. se s tlumeným zasténáním posadil a řekl:

"Co bych opravdu potřeboval, je teplá sprcha, masáž, dobré jídlo a možnost se vyspat, ale to bude muset počkat, než tuhle planetu opustíme. A to platí i pro vás, paní. Některé věci ale nepočkají. Má otázka je následující. Kdes byl, Giskarde, zatímco my ostatní jsme byli vystaveni vážnému nebezpečí?"

Giskard odpověděl: "Kapitáne, nezdálo se mi, že kdyby na planetě zůstali jen roboti, mohli by představovat jakékoli nebezpečí. Kromě toho Daneel zůstal s vámi."

Daneel dodal: "Kapitáne, já jsem souhlasil, aby Giskard provedl průzkum a já mezitím zůstal s paní Gladii a s vámi."

"Vy dva jste se dohodli, ano?" zeptal se D.G. "A projednali jste to ještě s někým jiným?"

"Ne, kapitáne,*" řekl Giskard.

"Když sis byl jist, že roboti nejsou nebezpeční, Giskarde, jak sis vysvětloval skutečnost, že obě lodi byly zničeny?"

"Byl jsem toho názoru, kapitáne, že na planetě určitě zůstaly i lidské bytosti, ale ze všech sil se snažily, abyste je neviděl. Chtěl jsem zjistit, kde jsou a co dělají. Hledal jsem je a prohledával jsem okolí tak rychle, jak to bylo možné. Dotazoval jsem se robotů, které jsem potkal."

"Objevil jsi nějaké lidi?"

"Ne, kapitáne."

"Prozkoumal j si dům, z něhož vyšla dohlížitelka?"

"Ne, kapitáne, ale byl jsem si jist, že v něm žádné lidské bytosti nejsou. Pořád jsem si jist."

- 134 -

"Byla v něm dohlížitelka."

"Ano, kapitáne, ale to byl robot."

"Nebezpečný robot."

"Je mi líto, kapitáne, že jsem si to neuvědomil."

"Opravdu cítíš lítost?"

"Použil jsem toho výrazu, abych popsal účinek na mé pozitronic-ké obvody. Je tu hrubá analogie výrazu, který lidé zřejmě používají, kapitáne."

"Jak to, že sis neuvědomil, že ten robot by mohl být nebezpečný?"

"Podle Tri zákonů robotiky..."

Gladia ho přerušila. "Nechtě toho, kapitáne. Giskard ví jen to, k čemu je naprogramován. Žádný robot není nebezpečný pro lidské bytosti, pokud nedojde k smrtelnému boji mezi nimi a robot seje musí pokusit zastavit Daneel a Giskard by nás bezpochyby bránili a přitom by ostatním ublížili jen minimálně."

"Je to tak?" D.G. si položil dva prsty na okraj nosu a štípl se. "Daneel nás bránil. Bojovali jsme s roboty, ne s lidmi, takže neměl problém při rozhodování, koho bránit a do jaké míry. Ale pozoruhodně neuspěl, když vezmeme v úvahu, že Tri zákony robotiky mu nebrání ublížit robotům. Giskard se všeho zdržel a vrátil se právě v okamžik, kdy už bylo po všem. Je možné, že by roboty pojila jistá sympatie? Je možné, že roboti, když brání lidi proti robotům, pocítují to, co Giskard nazývá "lítost", že to musí dělat, a tak nakonec selžou -nebo nejsou přítomni..."

"Ne!" vybuchla divoče Gladia.

"Ne?" opakoval D.G. "No, já netvrdím, že jsem robotik odborník. Vy snad ano, pani Gladie?"

"Já netvrdím, že jsem robotik," ohradila se Gladia, "ale žila jsem s roboty po celý život. To, co naznačujete je nesmysl. Daneel byl zcela připraven obětovat se pro mne a Giskard by udělal totéž."

"Udělal by to každý robot?"

"Jistěže."

„A přesto ta dohlížitelka, tahle Landaree, byla připravena mě napadnout a zničit. Připusťme, že nějakým tajemným způsobem zjistila, že Daneel je přes svůj vzhled stejně tak robot jako ona, a proto jí nic

- 135 -

nebránilo, když mu chtěla ublížit. Ale jak to, že napadla mě, když jsem nepochybně člověk? U vás zaváhala a připustila, že jste lidská bytost, ale u mě ne. Jak mohl ten robot mezi námi dvěma rozlišovat? Co když to třeba nebyl robot?"

"Byl to robot," odpověděla Gladia. "Ale pravdou je, že nevím, proč tak jednala. Nikdy předtím jsem o ničem takovém neslyšela. Mohu jen předpokládat, že Solariánci zjistili, jak konstruovat humanoidní roboty a vytvořili je bez ochranných Tří zákonů, i když bych byla přísahala, že právě u Solariánců ze všech vesmířanů je to nejméně pravděpodobné. Solariánce jejich vlastní roboti natolik početně převyšují, že jsou na nich zcela závislí, mnohem více než jiní vesmířané, a o to víc se jich bojí. Robotům byla vštípena podřízenost a dokonce jistá hloupost. Na Solarii byly Tří zákony silnější než kdekoli jinde, ne slabší. Ale nevím, jak jinak vysvětlit Landareeino chování, než že První zákon byl..."

Daneel ji přerušil: "Promiňte, paní Gladie, že vás přerušuji. Mohu si dovolit nabídnout vysvětlení chování dohlížitelky?"

D.G. pronesl sarkasticky: "Tak daleko jsme dospěli. Jen robot dokáže vysvětlit chování jiného robota."

"Pane," hájil se Daneel, "když pochopíme dohlížitelku, mohli bychom v budoucnosti přijmout účinná opatření proti nebezpečí na Solarii. Myslím, že znám způsob, jak toto chování vysvětlit."

"Tak do toho," vybídl jej D.G.

"Dohlížitelka," začal Daneel, "nepřijala proti nám okamžitá opatření. Chvilí stála a dívala se na nás, zřejmě si nebyla jistá, jak má postupovat. Když vy, kapitáne, jste k ní přistoupil a oslovil ji, prohlásila, že nejste lidská bytost, a bez váhání vás napadla. Když jsem zasáhl a zvolal jsem, že je to robot, prohlásila, že nejsem lidská bytost, a okamžitě napadla i mě. Když ale předstoupila paní Gladia a začala na ni křičet, uznala ji dohlížitelka za člověka a na chvíli se nechala ovládat."

"Ano, to všechno si pamatuji, Daneeli. Ale k čemu to vede?"

"Zdá se mi, kapitáne, že je možné podstatně změnit chování robota, aniž by byly vůbec dotčeny Tri zákony, pokud například změníte definici lidské bytosti. Lidská bytost je koneckonců jen tím, čím je definována."

- 136 -

"Opravdu? Koho ty považuješ za lidskou bytost?" Daneela sar-kasmus v hlase vůbec nezajímal. Pokračoval: "Vytvořili mě s podrobným popisem vzhledu a chování lidí, kapitáne. Cokoli odpovídá tomu popisu, je pro mne člověk. Vy tedy takový vzhled a chování máte, zatímco dohlížitelka měla vzhled, ale nikoli chování."

Na druhé straně byla pro dohlížitelku rozhodující vlastnosti člověka řeč, kapitáne. Solariánský přízvuk je velmi výrazný, takže pro dohlížitelku byla bytost definována jako lidská pouze tehdy, když mluvila jako Solariánec. Zřejmě všechno, co vypadalo jako člověk, ale nemluvalo se solariánským přízvukem, mělo být bez váhání zničeno, jakož i loď, která takové bytosti přivezla."

D.G. se zamyslel. "Možná máš pravdu."

"Vy máte výrazný přízvuk osadníka, kapitáne, jako má přízvuk solariánština, ale oba se navzájem značně liší. Jakmile jste promluvil, byl jste pro dohlížitelku definován jako nelidská bytost a ona vás za ni prohlásila a napadla vás."

"A ty mluvíš aurořanským přízvukem, takže napadla i tebe."

"Ano, kapitáne, ale paní Gladia mluvila pravým solariánským přízvukem a byla tedy uznána za člověka."

D.G. chvíli přemýšlel a pak řekl: "To je nebezpečně zařízeno i pro ty, kteří by toho využívali. Kdyby kdokoli z jakéhokoli důvodu oslovil robota způsobem, který by robot neuznal za pravý solariánský přízvuk, mohl by být okamžitě napaden. Kdybych já byl Solariánec, bál bych se k takovému robotovi přiblížit. Moje snaha mluvit čistě solariánsky by mě prozradila a oni by mě zabili."

"Souhlasím, kapitáne," řekl Daneel, "a dovedu si představit, že právě proto výrobci robotů neomezují definici člověka a ponechávají ji co nejširší. Jenže Solariánci planetu opustili. Z nebezpečného programu dohlížitelských robotů lze usuzovat, že Solariánci opravdu opravdu odešli a jim samým nebezpečí nehrozí. Zřejmě jim teď jde jen o to, aby nikdo mimo nich nesměl vstoupit na planetu."

"Ani ostatní vesmířané?"

"Očekával bych, kapitáne, že by bylo obtížné definovat člověka podle všech přízvuků, které mají vesmířané, a přitom vyloučit varianty u osadníků. Už tak muselo být dosti obtížné limitovat definici pouze na výrazném přízvuků Solariánců."

- 137 -

D.G. řekl: "Jsi velmi inteligentní, Daneeli. Samozřejmě nesouhlasím s používáním robotů, ne kvůli nim samotným, ale vzhledem k jejich nezdravému působení na společnost. A přesto, s takovým robotem po boku, jako jsi byl kdysi po boku Předka..."

Gladia ho přerušila. "Obávám se, že ne, D.G. Z Daneela nebude nikdy dar, nikdy nebude prodán a nikdo si ho nemůže vzít násilím."

D.G. zvedl odmítavě ruku a usmál se. "To byl jen sen, paní Gla-die. Ujišťuji vás, že zákony Baleyworldu vlastnictví robota neumožňují."

Náhle se ozval Giskard. "Dovolíte mi několik slov, kapitáne?"

D.G. se na něj zadíval. "Aha, robot, který se akci úspěšně vyhnul a vrátil se, když bylo po všem."

"Lituji, že věc vypadá tak, jak jste řekl. Dovolíte mi přesto několik slov?"

"Tak mluv."

"Zdá se, kapitáne, že vaše rozhodnutí vzít paní Gladii na tuto expedici s sebou se opravdu vyplatilo. Kdyby nebyla přítomna a kdybyste se vydal na výpravu jen se svou posádkou, byli by vás všechny rychle zabili a loď vyhodili do povětří. Jedině schopnost paní Gladie mluvit jako Solariánek a její odvaha, když se dohlážitelce postavila, změnila výsledek střetnutí."

"Tak to není," odporoval D.G., "protože nás mohli zničit všechny, možná i paní Gladii, nebýt šťastné náhody, že dohlážitelka byla bleskově vyřazena."

"Nebyla to náhoda, kapitáne," namítl Giskard, "a je velmi nepravděpodobné, že jakýkoli robot by najednou přestal fungovat. Musel k tomu být nějaký důvod a já si dovolím předložit jedno vysvětlení. Paní Gladia několikrát robotovi nařídila, aby se zastavil, jak mi přítel Daneel řekl, ale instrukce, které obdržel, byly silnější."

Přesto příkazy paní Gladie způsobily u dohlážitelky nejistotu, kapitáne. Skutečnost, že paní Gladie je nepochybně člověk i v chápání robota-dohlážitelky a že jednala tak, aby jí dohlážitelka musela případně ublížit, nebo dokonce zabít, rozkazy ještě víc otupila. A tak byly na vahách v kritickém okamžiku dva protichůdné požadavky - nutnost zničit nelidské bytosti a nemožnost ublížit lidským bytostem - a robot ztuhl, proto nemohl nic dělat. Jeho obvody shořely."

- 138 -

Gladia udiveně svraštila obočí. "Ale..." začala a pak zmlkla.

Giskard pokračoval: "Napadlo mě, že by bylo dobré informovat o tom posádku. Mohlo by zmírnit jejich nedůvěru k paní Gladii, kdybyste zdůraznil, co její odvaha a iniciativa znamenala pro každého muže v posádce, protože jim zachránila život. Mohli by získat i dobrý názor na vás a vaši předvídavost, když jste trval, aby byla tentokrát na palubě, možná i proti radám vašich vlastních důstojníků."

D.G. se hlasitě rozesmál. "Paní Gladie, teď chápou, proč se nechcete od těch robotů odloučit. Nejen, že jsou stejně inteligentní jako lidé, jsou stejně tak úlisní. Blahopřeji vám k jejich vlastnictví. A teď, pokud nemáte námítky, musím popohnat posádku. Nechci zůstat na Solarii ani o chvilku déle, než je nutné. A slibuji vám, že vás po několika hodinách nebude nikdo vyrušovat. Vím, že se chcete osvěžit a odpočinout si stejně tak jako já."

Když odešel, zůstala Gladia chvíli v hlubokém zamyšlení, pak se otočila k Giskardovi a s aurořanským přízvukem, který se používal pouze na Auroře a ostatní vesmířané mu stěží rozuměli, se zeptala:

"Giskarde, co je to za nesmysl se spálenými obvody?"

"Má paní," odpověděl Giskard, "říkal jsem, že je to možnost, nic víc. Připadalo mi vhodné zdůraznit vaši úlohu při zneškodnění dohlážitelky."

"Ale jak sis mohl myslet, že uvěří, že robot může být tak snadno zničen?"

"On ví o robotech velmi málo, paní. Může s nimi obchodovat, ale jez planety, která je nepoužívá."

"Ale já o nich vím velmi mnoho a ty také. Dohlážitelka nejevila žádné známky toho, že by jí měly shořet obvody; žádné koktání, žádné chvění, žádné problémy s chováním. Prostě - se zastavila."

Giskard řekl: "Paní, jelikož neznáme její přesný program, musíme se spokojit s nevědomostí, pokud jde o příčiny jejího znehybnění."

Gladia potřásla hlavou. "Stejně je to podivné."

- 139 -

SVĚT OSADNÍKU

29.

Loď D.G. byla opět ve vesmíru, obklopená stále neměnným a nekonečným vakuem.

Zdaleka to nebylo příliš brzy pro Gladii, která nedokázala zcela potlačit obavy, že by se mohl bez varování objevit další dohlážitel - i se zesilovačem. Neuklidňovala ji ani skutečnost, že by to byla rychlá a bezbolestná smrt. Napětí pokazilo i zážitek ze sprchy, na palubě dosti luxusního vybavení, a z dalších projevů komfortu.

Teprve po skutečném startu, když zaslechla vzdálené tiché hučení protonových trysek, dokázala se přimět usnout. Je zvláštní, pomyslela si, když pomalu přestávala vnímat, že se cítí ve vesmíru bezpečněji než na planetě svého mládí, že Solarii opouští s ještě větší úlevou než poprvé.

Ale Solária už nebyla světem jejího mládí. Byl to svět bez lidí, hlídaný jen zvrácenými parodiemi lidí; humanoidními roboty, kteří byli výsměchem jemnému Daneelovi a přemýšlivému Giskardovi.

Konečně spala a mezitím si Daneel a Giskard, stojící na stráži, mohli opět spolu promluvit.

Daneel řekl: "Příteli Giskarde, jsem si naprosto jist, že to ty jsi zničil dohlážitelku."

"Neměl jsem na vybranou, příteli Daneeli. Byla to skutečně náhoda, že jsem dorazil včas, protože jsem byl zcela zaměstnán pátráním po lidských bytostech, ale žádné jsem neobjevil. A ani tak bych nepochopil vážnost a zoufalost situace, nebýt zuřivosti a zoufalství paní Gladie. Právě to jsem vycítil i na dálku a proto se přičítal na místo střetnutí, sotva včas. V tomto ohledu paní Gladia opravdu zachránila situaci, aspoň pokud šlo o tvou i kapitánovu existenci.

Věřím, že bych stále mohl zachránit loď, i kdybych přišel příliš pozdě, abych zachránil vás." Na okamžik zaváhal a

dodal: "Bylo by pro mne velmi nepříjemné, příteli Daneeli, kdybych dorazil příliš pozdě, abych vás zachránil."
- 140 -

Daneel vážně a slavnostně pronesl: "Děkuji ti, příteli Giskarde. Jsem potěšen, že tvé reakce nebyly zpomaleny lidským vzhledem dohlížitelky. Mé reakce zpomaleny byly, tak jako můj vzhled zpomalil její"

"Příteli Daneeli, pro mě neznamenal její fyzický vzhled zhora nic, protože jsem si byl vědom struktury jejích myšlenek. Byla tak omezená a odlišná od širokého rozsahu lidských myšlenek, že pro mě nebylo vůbec těžké ji jasně identifikovat. Negativní identifikace byla tak jasná, že jsem okamžitě jednal. Ve skutečnosti jsem si nebyl svého jednání vědom, dokud k němu nedošlo."

"Myslel jsem si to, příteli Giskarde, ale raději jsem chtěl mít jistotu, než abych něco pochopil nesprávně. Mohu tedy předpokládat, že jsi neměl žádné potíže, když jsi zabil něco, co se navenek podobalo člověku?"

"Ne, protože to byl robot."

"Připadá mi, že kdyby se mi podařilo ji zničit, pocítil bych jistý odpor ve svých pozitronických proudech, jakkoli jsem si byl rozumově vědom, že jde o robota."

"Nelze odvrhnout vzhled člověka, příteli Daneeli, když nemůžeš bezprostředně usuzovat podle něčeho jiného. Něco vidět znamená víc než usuzovat. Jen díky tomu, že jsem sledoval její mentální strukturu a soustředil jsem se na ni, mohl jsem ignorovat její fyzický vzhled."

"Co myslíš, že by dohlížitelka cítila, kdyby nás zničila, podle její mentální struktury?"

"Dostala výjimečně výrazné instrukce a v jejích obvodech bylo nepochybné, že ty a kapitán nejste lidé tak, jak je ona definuje."

"Ale ona mohla zničit i paní Gladii."

"Tím si nemůžeme být jistí, příteli Daneeli."

"Kdyby to udělala, příteli Giskarde, byla by přežila? Dokážeš to říci?"

Giskard po delší dobu mlčel. "Neměl jsem dost času, abych zcela prozkoumal její mentální strukturu. Nedokážu říci, jak by reagovala, kdyby zabila paní Gladii."

"Když si představím na místě dohlížitelky sebe," Daneelův hlas se zachvěl a lehce stoupl, "připadá mi, že bych mohl zabít člověka, abych zachránil život jinému člověku, o kterém bych se mohl z něja-

- 141 -

kého důvodu domnívat, zeje potřebnější ho zachránit. Takové jednání by však bylo obtížné a mohlo by mě poškodit. Zabít člověka jen proto, abych zničil něco, co považuji za nelidské, mi připadá nemyslitelné."

"Ona jen hrozila. Svou hrozbu neuskutečnila."

"A mohla to udělat, příteli Giskarde?"

"Jak to mám vědět, když neznám povahu jejích instrukcí?"

"Mohly ty instrukce naprosto negovat První zákon?"

Giskard pochopil. "Po celou tuto diskusi bylo tvým záměrem přijít s touto otázkou. Doporučuji ti, abys dále nepokračoval."

Daneel se nenechal odradit. "Budu mluvit v podmiňovacím způsobu, příteli Giskarde. Určitě lze chápat jako fantazii to, co nelze vyjádřit jako skutečnost. Kdyby bylo možné omezit instrukce definicemi a podmínkami, kdyby bylo možné instrukce přesně specifikovat s patřičným důrazem, bylo by možné zabít člověka za účelem méně naléhavým, než je záchrana života jiného člověka?"

Giskard bezvýrazně odpověděl: "To nevím, ale předpokládám, že by to bylo možné."

"Ale pak, pokud by bylo tvé podezření správné, znamenalo by to, zeje možné za určitých podmínek zabránit působení Prvního zákona. V tom případě by bylo možné modifikovat První zákon a tím spíše ostatní Zákony tak, že by prakticky neexistovaly. Zákony, i První zákon, by se pak nestaly axiómem, ale mohly by se libovolně měnit, jak by byly naprogramovány."

Giskard ho přerušil. "To stačí, příteli Daneeli."

Dále nepokračuj."

Daneel ale mluvil dál. "Je tu ještě jeden krok, příteli Giskarde. Kolega Eliáš by ten krok učinil."

"On byl člověk. Mohl to udělat."

"Musím to zkusit. Jestliže Zákony robotiky - dokonce i První zákon - nejsou dogmata a pokud je lidé mohou modifikovat, nebylo by možné, že i my bychom je za příznivých okolností mohli mod..."

Zarazil se.

Giskard slabě opakoval: "Dále nepokračuj."

Daneel s lehkým zahučením odvětil: "Nepokračuji dále."

Nastalo dlouhé ticho. Pozitronické obvody obou robotů jen s obtížemi překonávaly náhle vzniklé blokády.

- 142 -

Nakonec Daneel řekl: "Nabízí se další myšlenka. Dohlížitelka byla nebezpečná nejen kvůli svým instrukcím, ale i díky svému vzhledu. Ten brzdil mě i kapitána a dokázal by všeobecně zmást lidské bytosti, tak jako v mém případě, aniž by to bylo mým záměrem. Astronaut první třídy Niss. Je jasné, že si zpočátku neuvědomoval, že jsem robot."

"A co z toho vyplývá, příteli Daneeli?"

"Na Auroře bylo v Institutu robotiky vytvořeno množství huma-noidních robotů pod vedením doktora Amadira, když

získal způsob výroby od doktora Fastolfa."

"To je dobře známo."

"Co se s těmi humanoidními roboty stalo?"

"Projekt se nezdařil."

Tentokrát řekl Daneel: "To je dobře známo. Ale neodpovídá to na mou otázku. Co se s těmi humanoidními roboty stalo?"

"Lze předpokládat, že byli zničeni."

"Takový předpoklad nemusí být nutně správný. Byli opravdu zničeni?"

"Bylo by rozumné takto postupovat. Co jinak s nepovedenými výrobky?"

"A jak víme, že se humanoidní roboti nepovedli, kromě toho, že zmizeli z dohledu?"

"Nestačí to, když zmizeli z dohledu a byli zničeni?"

"Neřekl jsem »a byli zničeni,« příteli Giskarde. To je víc, než víme. Víme jen, že zmizeli z dohledu."

"A proč by se tak stalo, kdyby se povedli?"

"A pokud se povedli, nebyl tu nějaký důvod, proč je odstranit z dohledu?"

"Nenapadá mě žádný, příteli Daneeli."

"Přemýšlej, příteli Giskarde. Vzpomeň si, mluvíme teď o humanoidních robotech, o kterých se domníváme, že už jen díky svému vzhledu by mohli být nebezpeční. V předchozí diskusi jsme si mysleli, že na Auroře vznikl plán, jak porazit osadníky - drasticky, jistě, jediným úderem. Dospěli jsme k závěru, že se ty plány musí soustředit na planetu Zemi. Mám až dosud pravdu?"

"Ano, příteli Daneeli."

- 143 -

"Není tedy možné, že ve středu plánuje doktor Amadiro Jeho antipatie vůči Zemi je za posledních dvacet let dobře známa. A jestliže sestrojil velké množství humanoidních robotů, kam mohli být odesláni, když zmizeli z dohledu?"

Vzpomeň si, že pokud solarijští robotici jsou schopni upravit První zákon dokážou aurořští robotici totéž."

"Naznačuješ, příteli Daneeli, že humanoidní roboti mohli být posláni na Zemi?"

"Přesně tak. Mají svým lidským vzhledem oklamat Pozenšťany a umožnit cokoli, co má doktor Amadiro v úmyslu použít při svém úderu proti Zemi."

"Pro to nemáš žádný důkaz."

"To je možné. Uvaž sám postupně mé argumenty."

"Kdyby tomu tak bylo, museli bychom se vydat na Zemi. Museli bychom tam být a nějak katastrofě zabránit."

"Ano, je to tak."

"Ale nemůžeme tam jít, pokud tam nepůjde paní Gladia, což není pravděpodobné."

"Kdybys dokázal kapitána ovlivnit, aby se vydal na Zemi, neměla by paní Gladia na vybranou a musela by letět s ním." Giskard namítl: "To nemohu, aniž bych mu ublížil. Je pevně rozhodnut vrátit se na svou planetu Baleyworld. Musíme zařídít jeho cestu na Zemi, pokud to dokážeme, až provede to, co má na Baleyworldu v úmyslu."

"Pak už může být příliš pozdě."

"Nemohu si pomoci. Nesmím ublížit člověku."

"Jestliže je příliš pozdě, příteli Giskarde, uvaž, co by to znamenalo"

"Nemohu uvažovat, co by to znamenalo. Víme jen, že nemohu ublížit člověku."

"Pak První zákon nedostačuje a my musíme-"

Nebyl schopen pokračovat a roboti bezmocně ztichli.

30.

Obraz Baleyworldu se postupně zaostřoval, jak se loď blížila

- 144 -

Gladia jej upřeně sledovala na obrazovce ve své kabině; bylo to poprvé, kdy vůbec viděla nějakou planetu osadníku. Když ji D.G. o této části cesty uvědomil, ostře proti ní protestovala, ale on jen pokrčil s úsměškem rameny. "Co byste chtěla, má paní? Musím předat tuto zbraň vašich lidí," zdůraznil lehce »vašich«, "svým lidem. A musím jim také podat hlášení."

Gladia ho chladně upozornila: "Povolení pro vás vzít mě s sebou na Solarii vám Rada Aurory dala za podmínky, že mě přivezete zpět."

"Tak to ve skutečnosti není, má paní. Někdo tu situaci mohl neformálně takto chápat, ale nic o tom písemně dojednáno nebylo. Žádná oficiální dohoda."

"Neformální pochopení by vázalo mne - nebo kteréhokoli civilizovaného člověka, D.G."

"Tím jsem si jist, paní Gladie, ale my obchodníci žijeme z peněz a na základě podpisů na platných dokumentech. Za žádných okolností bych neporušil písemné ujednání nebo odmítl udělat něco, za co mi zaplatili."

Gladia vysunula bradu. "To má být narážka, že vám musím zaplatit, abyste mě odvezl domů?"

"Paní!"

"Ale no tak, no tak. Jen na mě nezkoušejte ten falešný údiv. Budu vězněm na vaší planetě, jen to řekněte a povězte mi proč. Chci přesně vědět, na čem jsem."

"Nejste mým vězněm a ani nebudete. Ve skutečnosti budu toto nepsané ujednání respektovat. Dovezu vás domů - nakonec. Ale nejprve musím na Baleyworld a vy musíte se mnou."

"Proč musím s vámi?"

"Lidé z mé planety vás chtějí vidět. Jste hrdinkou ze Solarie. Zachránila jste nás. Nemůžete je připravit o možnost vás nadšeně vyvolávat. Kromě toho jste byla Předkovou dobrou přítelkyní."

"Co o tom vědí - nebo si myslí, že vědí?" ohradila se Gladia ostře.

D.G. se široce usmál. "Nic, co by se vás mohlo dotknout, ujišťuji vás. Jste legendou a legendy jsou větší než živé bytosti, i když připouštím, že je snadné pro legendu být větší než vy, má paní, a o mnoho vznešenější. Normálně bych vás na planetě nechtěl, protože byste

- 145 -

tu legendu neunesla. Nejste dost vysoká, dosti krásná, dosti majestátní. Ale až vyjde najevo, co se stalo na Solárii, budete najednou vyhovovat všem požadavkům. Vlastně vás ani nemusí chtít pustit. Nezapomeňte, že mluvíme o Baleyworldu, o planetě, kde příběh Předka berou vážněji než kdekoli jinde, a vy jste jeho součástí."

"Nebudete to používat jako omluvu, že mě držíte ve vězení."

"Nebudu, slibuji. A také slibuji, že vás dopravím domů, až budu moci - až budu moci."

Gladia nezůstala natolik uražená, jak by mohla být. Chtěla vidět, jak planeta osadníků vypadá, a koneckonců tohle byl zvláštní svět Eliáše Baleyho. Založil jej jeho syn. On sám tu strávil poslední desetiletí svého života. Na Baleyworldu budou po něm stopy - jméno planety, jeho potomci, jeho legenda.

Tak si prohlížela planetu a myslela na Eliáše.

31.

Pohled jí přinesl málo a cítila se zklamaná. Vrstvou oblaků pokrývajících planetu toho moc vidět nebylo. Z jejích relativně chudých zkušeností kosmického cestovatele jí připadalo, že vrstva mraků je hustší, než je na obydlených planetách obvyklé. Během několika hodin budou při stávat a -

Zazářilo signální světlo a Gladia se vrhla k tlačítku VÝČEKTE. Za několik okamžiků stiskla knoflík VSTUPTE.

Vstoupil usmávající se D.G. "Přicházím v nevhodnou dobu, má paní?"

"Vlastně ne," odpověděla Gladia. "Jen jsem si musela nasadit rukavice a nosní filtry. Asi bych je měla nosit pořád, ale z nějakého důvodu se infekce tolik nebojím."

"Když se někdo s nebezpečím seznámí, začne jím pohrdat, má paní."

"Neříkejme tomu pohrdání," opravila ho s úsměvem Gladia.

"Děkuji," řekl D.G. "Budeme brzy přistávat, paní, a tak jsem vám přinesl ochranný oděv, pečlivě sterilizovaný. Dali jsme ho do plastického pytle, takže od sterilizace se ho ruce osadníků nedotkly. Oble-

- 146 -

četě si ho docela jednoduše. Nebudete mít žádné potíže a zjistíte, že zakrývá vše kromě nosu a očí."

"Jen pro mě, D.G.?"

"Ne, má paní. V tomhle ročním období to budeme nosit venku všichni. Teď je v našem hlavním městě zima a je tam chladno. Žijeme na poměrně chladné planetě; je tu hustý přikrov mraků, hodně srážek, často sněhových."

"I v tropických oblastech?"

"Ne, tam bývá spíš sucho a horko. Obyvatelstvo se ale koncentruje v chladnějších oblastech. Líbí se nám to. Působí to na nás jako vzpruha a stimulace. Moře byla osídlena pozemskými živočichy, takže přináší potravu. Hodně se v nich rozmnožily ryby i jiní tvorové. Nemáme tedy nedostatek potravy, i když naše zemědělství je omezené a nikdy nebudeme hlavním dodavatelem Galaxie. Léta jsou tu krátká, ale horká a tehdy jsou břehy plné, i když vás by to asi nezajímalo, když máte silné tabu proti nahotě."

"Připadá mi to jako zvláštní počasí."

"Je to otázka rozmístění moří, oběžné dráhy planety, která je odstředivější než u většiny ostatních, a několika dalších věcí. Upřímně řečeno se o to nestarám." Pokrčil rameny. "Není to předmětem mého zájmu."

"Jste obchodník. Nepředpokládám, že pobýváte na planetě často."

"To je pravda, ale nejsem obchodníkem proto, abych této planetě unikl. Líbí se mi to tady. A přesto by se mi tu možná líbilo méně, kdybych tu byl častěji. Drsné podmínky Baleyworldu slouží jednomu důležitému účelu. Podporují obchodování. Z Baleyworldu vycházejí muži, kteří brázdí moře a pátrají po potravě, a existuje určitá podobnost mezi plavbou po moři a plavbou vesmírem. Řekl bych, že dobrá třetina obchodníků brázdících vesmír pochází z Baleyworldu."

"Připadáte mi napůl v manické fázi, D.G.," prohlásila Gladia.

"Opravdu? Teď právě se cítím v docela dobré náladě. Mám k tomu důvod. A vy taky."

"Skutečně?"

"Není to jasné? Dostali jsme se ze Solarie živí. Víme přesně, jaké je tam nebezpečí. Zmocnili jsme se nezvyklé zbraně, která by mohla zajímat naši armádu. A vy se stanete na Baleyworldu hrdinkou. Před-

- 147 -

stavitelé planety jsou už s událostmi obeznámeni a chtějí se s vámi setkat. A vy jste hrdinkou už na této lodi. Téměř každý muž posádky se dobrovolně přihlásil, že vám tento oděv přinese. Všichni se vám snaží přiblížit a takřkajíc slunit se ve vaší záři."

"To je opravdu změna," komentovala Gladia suše.

"Absolutně. Niss - ten člen posádky, kterého Daneel trochu pocuchal..."

"Dobře si to pamatuji, D.G."

"Chce se vám za každou cenu omluvit. A přivést své čtyři kamarády, aby se mohli omluvit taky. A ve vaší přítomnosti

chce praštit toho, který udělal nevhodný návrh. On není špatný člověk, má paní."

"Určitě není. Ujistěte ho, že jsem mu odpustila a na celou věc zapomněla. A když to zařídíte, tak mu podám ruku a možná i několika ostatním, než přistaneme. Ale nesmí mi sem přijít dav."

"Rozumím, ale nemohu zaručit, že nenarazíte na dost velké davy v Baleytownu - to je hlavní město Baleyworldu. Nelze nejrušnějším vládním úředníkům zabránit, aby si získali politický kredit, když je uvidí s vámi, jak se usmívají a uklánějí se."

"U Jehovábela!, jak by řekl váš Předeek."

"Až přistaneme, tak tohle neříkejte, paní. To je výraz, vyhrazený jen pro něho samého. U kohokoli jiného se to považuje za nevhodné. Budou tu projevy, oslavy a všechny možné nekonečné formality. Je mi to líto, má paní."

Zamyslela se. "Obešla bych se bez toho, ale asi se tomu nelze vyhnout."

"To určitě, má paní."

"Jak dlouho to potrvá?"

"Nakonec se unaví. Snad několik dní, ale bude se to měnit."

"A jak dlouho mám zůstat na planetě?"

"Než budu já unaven. Je mi líto, má paní, ale mám toho hodně na práci - navštívit určitá místa, pozdravit se s přáteli..."

"Pomilovat se se ženami."

"Člověk je křehká schránka," poznamenal D.G. se širokým úsměvem.

"Vy dovedete kromě slintání všechno."

"To je moje slabost. Nemohu se přinutit slintat."

- 148 -

Gladia se usmála. "Vy nejste zcela zdrav, že ne?"

"To jsem nikdy netvrdil. Ale kromě toho musím uvážit i takové okolnosti, jako že mí důstojníci a posádka by se rádi setkali se svými rodinami a přáteli, prospali se a trochu si na planetě užili. A pokud vás zajímají city neživých věcí, tato loď se bude muset opravit, znovu vybavit, vyčistit a naplnit pohonnými látkami. Všechny tyhle maličkosti."

"Jak dlouho ty maličkosti potrvají?"

"Mohly by to být měsíce. Kdo ví?"

"A co budu mezitím dělat?"

"Mohla byste navštívit planetu, rozšířit své obzory."

"Ale vaše planeta právě není hřištěm Galaxie."

"To je pravda, ale budeme se snažit udržet váš zájem." Podíval se na hodinky. "Ještě jedno varování, paní. Nemluvte o svém věku."

"Proč bych to měla dělat?"

"Mohlo by k tomu dojít při nějakém rozhovoru náhodou. Bude se od vás očekávat několik slov a mohla byste říct například: »Za všech svých víc než třidvacet desetiletí svého života jsem nikdy někoho neviděla tak ráda jako obyvatele Baleyworldu". Kdybyste chtěla svůj projev zahájit něčím takovým, nedělejte to."

"Dobře. Nemám v úmyslu kdekoli přehánět. Ale jen z čiré zvědavosti, proč to nemám dělat?"

"Je prostě lepší, aby váš věk neznali."

"Ale oni přece můj věk znají, ne? Vědí, že jsem byla Předkovou přítelkyní, a vědí, jak dlouho žil. Nebo snad mají dojem," ostře se na něj podívala, "že jsem vzdáleným potomkem té právě Gladie?"

"Ne, ne, vědí, kdo jste a jak jste stará, ale vědí to jen ve svých hlavách," zatřásl si na čelo. "A málo lidí pracuje hlavou, jak jste si možná všimla."

"Ano, všimla. I na Auroře."

"To je dobře. Neraď bych, aby osadníci byli v tomto směru něco zvláštního. Vy tedy vypadáte na -" diplomaticky se zarazil - "čtyřicet, možná pětáctičet, a jako takovou vás budou přijímat ve skutečnosti. Pokud nebudete zdůrazňovat svůj skutečný věk."

"Je v tom skutečně nějaký rozdíl?"

"A ne? Podívejte, průměrný osadník si nepřeje roboty. Nemaje

- 149 -

rád, netouží po nich. Tím se rádi lišíme od vesmíranů. Dlouhý život je jiný. Čtyřicet desetiletí je o mnoho víc než deset."

"Jen málo z nás se dožilo čtyřiceti desetiletí."

"A málo z nás se dožilo deseti desetiletí. Zdůrazňujeme výhody krátkého života - kvalita oproti množství, rychlost evoluce, mění se svět - ale lidi nemůže doopravdy potěšit, že žijí deset desetiletí, kdyby mohli žít čtyřicet desetiletí, takže se propaganda v určitém momentu zastavila a je lepší o tom nemluvit. Nevidí vesmířany často, jak byste si snad představovala, takže nemají příležitost skřípat zuby nad tím, že vesmířané vypadají mladí a silní, i když jsou dvakrát tak staří než kterýkoli osadník, jaký kdy žil. Tohle uvidí ve vás a když o tom začnou přemýšlet, zneklidní je to."

Gladia se hořce zeptala: "Chtěl byste, abych ve svém projevu přesně vysvětlila, co to znamená žít čtyřicet desetiletí? Mám říci, jak dlouho člověk přežije své jaro nadějí, nemluvě už o přátelích a známých? Mám jim říci o tom, že děti a rodina u nás nic neznamenají, o nekonečných příchodech a odchodech jednoho manžela za druhým, o mlhavých neformálních svazcích mezi manželi i bokem, o tom, když přijde čas, že jste už viděli vše, co jste chtěli vidět, a slyšeli vše, co jste chtěli slyšet, nemůžete už vymyslet něco nového, zapomináte, co je to vzrušení a objevování, a každým rokem zjišťujete, že nuda může být stále silnější?"

"Lidé na Baleyworldu by tomu nevěřili. Ani já tomu asi nevěřím. Takové mají vesmířané pocity, nebo si to všechno

vymýšlíte?"

"Já jen vím, jak se cítím, ale viděla jsem ostatní, jak s věkem po-hasínají; viděla jsem, jak postupně zahořknou, jejich ambice mizí a nezáměrem zesiluje."

D.G. sevřel rty a zachmuřil se. "Je mezi vesmířany vysoké procento sebevražd? Nikdy jsem něco takového neslyšel."

"Prakticky je nulové."

"Ale to neodpovídá tomu, co jste říkala."

"Přemýšlejte! Jsme obklopeni roboty, kteří svou existenci zasvětili cíli udržet nás naživu. Neexistuje způsob, jak bychom se sprovodili ze světa, když jsou kolem nás neustále vševidoucí a aktivní roboti. Pochybuji, že by kohokoli z nás vůbec napadlo se o to pokusit. Ani já bych na to nepomyslela, už jen proto, že nesnesu pomýšlení, co by to znamenalo pro mé domácí roboty a tím spíše pro Daneela a

- 150 -

znamenalo pro mé domácí roboty a tím spíše pro Daneela a Giskarda."

"Oni ale ve skutečnosti nežijí, to přece víte. Nemají city."

Gladia zavrtěla hlavou. "To říkáte jen proto, že jste nikdy s nimi nežil. V každém případě mám dojem, že touhu vašich lidí po dlouhém životě přeceňujete. Vy můj věk znáte, vy víte, jak vypadám, a přece vám to nevadí."

"Protože jsem přesvědčen, že planety vesmířanů musí degenerovat a zahynout, že naděje budoucnosti lidstva jsou světy osadníků a její zárukou že je způsob našeho krátkého života. Když poslouchám vše, co jste mi právě řekla, pokud je to pravda, jsem si ještě jistější."

"Jen si nebudte příliš jistý. Mohou u vás vzniknout vlastní nepřekonatelné problémy, pokud je už nemáte."

"To je nepochybně možné, má paní, ale mezitím vás musím opustit. Tato loď se připravuje na přistání a já musím pečlivě sledovat počítač, který ji řídí, jinak by nikdo neuvěřil, že jsem kapitán."

Odešel a Gladia zůstala chvíli v zamyšlení. Ťukala prsty na obal oděvu.

Na Auroře dospěla k jisté rovnováze, která ji umožňovala klidně sledovat běh života. Jídlo za jídlem, den za dnem, období za obdobím, ubíhala jedno za druhým a ten všudypřítomný klid ji téměř pohltil, takže čekala už jen poslední dobrodružství, které se rovnalo smrti.

A teď navštívila Solarii a probudily se v ní vzpomínky z dětství, které dávno uplynulo, na planetě, která už byla dávno pryč, takže klid se narušil - možná navždy - a teď byla nechráněná a vystavená hrůzám dalšího života.

Co mohlo ten zmizelý klid nahradit? Zachytila upřený pohled Giskardových temně zářících očí a řekla: "Pomoz mi s tím, Giskarde."

32.

Bylo chladno. Nebe bylo pokryté šedými mraky a vzduch jiskřil lehce padajícím sněhem. V čerstvém větru se vznášely vločky prашného sněhu a za přistávací plochou viděla Gladia velké hromady sněhu.

Tu a tam se shlukovaly skupinky lidí, ale bariéry jim bránily, aby se přiblížili. Všichni měli na sobě ochranné oděvy nejrůznějšího typu

- 151 -

a barvy. Vypadali v nich jako nafouknutí, takže v Gladii budili dojem beztvarych předmětů s očima. Někteří měli před očima lesknoucí se ochranný kryt.

Gladia přitiskla ruku v palčáku ke tváři. Kromě nosu jí všude bylo dostatečně teplo. Oděv ji nejen izoloval; jako by vyráběl vlastní teplo.

Ohlédla se. Daneel a Giskard byli na dosah, i oni měli na sobě ochranný oděv.

Nejprve proti tomu protestovala: "Oni ochranné oděvy nepotřebují. Nejsou citliví na chlad."

"Jsem si jist, že ne," odpověděl D.G., "ale vy tvrdíte, že bez nich nikam nepůjdete, a nemůžeme dost dobře nechat Daneela vystaveného mrazu. Vypadalo by to proti přírodě. A nechceme vyvolat nepřátelské nálady, když hned ukážeme, že jsou to roboti."

"Musí to vědět. Mám s sebou roboty a Giskardova tvář ho prozradí, i v oděvu."

"Mohli by to vědět," opáčil D.G., "aleje naděje, že o tom nebudou přemýšlet, když nebudou muset, tak to nesmíme hnát do krajnos-ti"

Teď jí D.G. ukazoval pozemní vozidlo s průhlednou střechou a stranami. "Budou vás chtít vidět, jak pojedeme, má paní," řekl s úsměvem.

Gladia se usadila na jedné straně a D.G. na druhé. "Já jsem spo-luhrdina," prohlásil.

"Záleží vám na tom?"

"Samozřejmě. Znamená to prémie pro posádku a možné povýšení pro mne. Nepohrdnu ničím takovým."

Daneel a Giskard také nastoupili a usadili se na sedadlech proti oběma lidem. Daneel seděl proti Gladii, Giskard proti D.G.

Před nimi stálo pozemní vozidlo bez průsvitných oken a za ním řada dalších. Ze shromážděného davu bylo slyšet vyvolávání slávy a zvedal se les rukou. D.G. se usmál, v odpověď zvedl ruku a pokynul Gladii, aby udělala totéž.

Zběžně mávla rukou. Ve voze bylo horko a její nos už nebyl ztuhlý zimou.

Poznamenala: "Ten lesk v oknech je dost nepříjemný. Nedá se to odstranit?"

- 152 -

"Nepochybně ano, ale nikdo to neudělá," odpověděl D.G. "Je to tak nevtíravé silové pole, jaké vůbec dovedeme vyrobit. Tam venku je plno nadšenců a byli prohledáni, ale některým by se mohlo podařit skrýt zbraň a nechceme, aby

vám ublížili."

"Myslíte tím, že by se mě někdo mohl pokusit zabít?"

(Daneelovy oči klidně zkoumaly dav na jedné straně vozu, Gis-kardovy na druhé.)

"To je velmi nepravděpodobné, má paní, ale jste vesmířanka a osadníci nemají vesmířany rádi. Několik z nich by je mohlo nenávidět tak intenzivně, že by ve vás viděli jen vesmířanku. Ale neobávejte se. I kdyby se o to chtěl někdo pokusit - a jak říkám, je to nepravděpodobné - nepodaří se jim to."

Rada vozidel se dala do pohybu, všechna společně a naprosto hladce.

Gladia v údivu napůl vstala. Před částí vozu, která je oddělovala, nikdo neseděl. "Kdo řídí?" vyptávala se.

"Vozy jsou napojeny na počítačový systém," vysvětloval D.G. "Předpokládám, že u vesmířanů tomu tak není?"

"U nás je řídí roboti."

D.G. dále mával a Gladia jeho pohyb automaticky napodobila. "U nás ne," opáčil.

"Ale počítač je v zásadě totéž jako robot."

"Počítač nemá vzhled humanoida a nevnučuje svou pozornost. I když jsou si z technologického hlediska podobní, psychologicky jsou na míle daleko."

Gladia se dívala na krajinu, která jí připadala nesmírně pustá. I při tom větru bylo v těch keřích bez listů a osamělých stromech cosi deprimujícího. Jejich zakrnělý a pochmurný vzhled zdůrazňoval všudypřítomnou smrt.

D.G. si povšiml její deprese, spojil si ji s jejími zachmuřenými pohledy kolem dokola a ujistil ji: "Nevypadá to tu příliš povzbudivě, má paní. Ale v létě to nebývá špatné. Jsou tu travnaté louky, sady, orná pole..."

"Lesy?"

"Ne divočina. Stále ještě pěstujeme vegetaci a upravujeme ji. Ve skutečnosti jsme na to měli jen něco přes jedno a půl století. Prvním

- 153 -

krakem bylo vypěstovat parcely pro jednotlivé osadníky za pomoci dovezených semen. Pak jsme do oceánu umístili ryby a všechny druhy neobrativců, abychom vytvořili co nejlepší samo se udržující ekologické prostředí. Je to docela snadné, když máte vhodné chemické složení oceánu. Když ne, není planeta obyvatelná bez podstatných chemických úprav a o to se ještě nikdo nepokusil, i když k tomu existovaly všechny možné plány.

Nakonec se snažíme, aby země vzkvétala, což je vždycky obtížné a pomalé."

"A sledovaly tuto cestu všechny osadnické planety?"

"Postupují obdobně. Žádná ještě není zcela u konce. Baleyworld je z nich nejstarší a přesto nejsme u konce. Za několik dalších století budou planety osadníků bohaté a plné života, na zemi i na moři, i když v té době bude mnoho dalších nových světů, které budou procházet všemi předchozími stupni. Jsem si jist, že totéž prodělaly i planety vesmířanů."

"Před mnoha staletími - a myslím, že ne s takovým úsilím. Pomáhali nám roboti."

"Poradíme si," odušil D.G. krátce.

"A co místní život - rostliny a živočichové, kteří se na této planetě vyvinuli, než přišli lidé?"

D.G. pokrčil rameny. "Bezvýznamný. Malí a slabí tvorečkové. Vědci se o ně pochopitelně zajímají, takže v akváriích, botanických a zoologických zahradách stále existuje místní život. Existují obrovské vodní plochy i rozsáhlá území, která jsme dosud neupravovali. Tam v divočině je ještě pořád místní život."

"Ale ta divočina bude nakonec pokořena."

"To doufáme."

"Nemáte pocit, že planeta ve skutečnosti náleží těm bezvýznamným, malým a slabým tvorečkům?"

"Ne. Já nejsem sentimentální. Ta planeta i celý vesmír náleží inteligentním bytostem. Vesmířané s tím souhlasí. Kde je místní život Solarie? Nebo Aurory?"

Rada vozů sunoucí se jako želva z letiště teď dojela k rozlehlé dlážděné ploše, kde se tyčilo několik nízkých budov s kopulí.

"Hlavní náměstí," oznámil D.G. tiše. "Tohle je oficiální srdce

- 154 -

planety. Jsou zde vládní úřady, zasedá tu Kongres planety, a tak dále."

"Lituji, D.G., ale nedělá to na mě velký dojem. Jsou to malé a nezajímavé budovy."

D.G. se usmál. "Vy vidíte jen vršek, má paní. Samy budovy jsou pod zemí, všechny jsou propojeny. Je to vlastně jediný komplex a neustále roste. Celé samostatné město, které spolu s okolními obydlenými oblastmi tvoří Baleyworld."

"Vy máte v úmyslu mít nakonec všechno pod zemí? Celé město? Celou planetu?"

"Ano, většina z nás se těší na podzemní svět."

"Pokud jsem pochopila, mají podzemní Města na Zemi."

"Je to tak, má paní. Takzvané Ocelové jeskyně."

"A vy je tady napodobujete?"

"To není pouhé napodobení. Doplňujeme své vlastní představy a - zastavujeme, má paní, a každým okamžikem nás mohou požádat, abychom vystoupili. Na vašem místě bych si zapnul uzávěry na obleku. Zimní vítr tady na náměstí je pověstný."

Gladia uposlechla a usilovně se snažila přitáhnout uzávěry k sobě. "Já vím, že to není jen napodobení."

"Ne. My vytváříme své podzemí tak, abychom brali v úvahu počasí. Jelikož je tady počasí vcelku drsnější než na Zemi, musíme modifikovat naši architekturu. Když je správně navržena, není k ohřívání komplexu v zimě a jeho ochlazení v létě zapotřebí téměř žádná energie. Svým způsobem opravdu udržujeme teplo v zimě za pomoci tepla shromážděného

během minulého léta a chlad v létě za pomoci chladu z předchozí zimy."

"A co větrání?"

"To využívá něco z toho, ale ne všechno. Funguje to, má paní, a jednoho dne se vyrovnáme pozemským stavbám. To je samozřejmě naším nejvyšším cílem - upravit Baleyworld podle obrazu Země."

"Nikdy jsem nevěděla, že je Země tak obdivuhodná, aby stála za napodobení," pronesla lehce Gladia.

D.G. se k ní ostře otočil. "Takové vtipy nedělejte, má paní, dokud jste mezi osadníky, ani v mé přítomnosti. Země není předmět posměchu."

Gladia se omluvila: "Promiňte, D.G. Nechtěla jsem nikoho ura-

- 155 -

zit."

"Nevěděla jste to. Ale teď to víte. Tak vystupujeme."

Boční dveře vozu se neslyšně odsunuly a D.G. se otočil v sedadle a vystoupil. Podal niku Gladii a řekl:

"Budete mluvit ke Kongresu planety, víte, a budou tam všichni vládní úředníci, aby využili příležitosti."

Gladia natáhla ruku, aby se chytla D.G., a ucítila až bolestivě chladný závan na tváři. Trhla sebou: "Já mám mít projev? O tom mi nikdo neřekl."

D.G. vypadal překvapeně. "Myslel jsem, že budete s něčím takovým počítat předem."

"Nepočítala jsem s tím. A žádný projev mít nebudu. Nikdy jsem nic takového nedělala."

"Musíte. Není to nic hrozného. Jen řeknete několik slov, až skončí dlouhé a nudné uvítací řeči."

"Ale co bych měla říct?"

"Nic zvláštního, ujist'uji vás. Mír, láska, blablabla... Dejte jim minutu. Jestli chcete, něco pro vás vymyslím."

Gladia vystoupila z vozu a roboti ji následovali. V hlavě jí vířilo.

- 156 -

PROJEV

33.

Jak vcházel do budovy, svlékli si oděvy a podali je asistentům. I Daneel a Giskard si je svlékli a asistent se na Giskarda ostře zadíval a pozorně si ho prohlížel.

Gladia si nervózně upravila nosní filtry. Nikdy dříve nebyla v přítomnosti velkých davů krátce žijících lidí, zčásti proto, jak věděla (nebo jí to vždy říkali), že nosili ve svém těle chronické infekce a hejna parazitů.

Zašeptala: "Dostanu zpět svůj oděv?"

"Nebudete nosit žádný jiný," ujistil ji D.G. "Budou všechny bezpečně uloženy a sterilizovány ozářením."

Gladia se zvědavě rozhlížela. Měla nejasný pocit, jako by i pohled mohl být nebezpečný.

"Kdo jsou ti lidé?" Ukázala na několik lidí v pestrých oděvech, zjevně ozbrojených.

"Bezpečnostní stráž, paní," odpověděl D.G.

"I tady? Ve vládní budově?"

"Absolutně. A až budeme na pódiu, bude nás od obecnstva oddělovat clona silového pole."

"Vy nevěříte vlastním zákonodárcům?"

D.G. se pousmál. "Ne úplně. Tohle je raný svět a my kráčíme vlastními cestami. Nezabavili jsme se všeho zla a nemáme roboty, kteří by nás hlídali. A kromě toho máme i bojovné menšinové strany, máme vlastní válečné jestřáby."

"Co jsou to váleční jestřábi?"

Většina místních si už svlékla oděv a dali si něco k pití. Ve vzduchu byl slyšet šum konverzace a mnoho lidí se dívalo na Gladii, ale nikdo k ní nepřešel, aby ji oslovil. Gladii bylo naopak jasné, že se jí všichni vyhýbají.

D.G. si všiml jejich pohledů a správně šije vyložil. "Bylo jim řečeno," vysvětloval, "že byste si přála trochu soukromí. Myslím, že

- 157 -

chápu váš strach z infekce."

"Doufám, že je to neuráží."

"Možná ano, ale máte s sebou něco, co je určitě robot, a většina obyvatel Baleyworldu takovou infekci nechce.

Zejména ne váleční jestřábi."

"Neřekl jste mi, co to je."

"Řeknu, když bude čas. Vy, já a ostatní budeme brzy muset jít. Většina osadníků si myslí, že časem bude Galaxie jejich, že vesmířané s nimi nemohou a nebudou soutěžit v závodech v rozšiřování lidské civilizace. Víme také, že to potrvá nějakou dobu. My to neuvidíme. Naše děti zřejmě také ne. Pokud víme, může to trvat i tisíce let. Váleční jestřábi čekají, chtějí osídlit Galaxii hned."

"Oni chtějí válku?"

"Přesně takhle to netvrdí. A neříkají si váleční jestřábi. Tak jim říkají rozumní lidé. Nazývají se Přátelé nadvlády Země. Koneckonců je těžké přit se s lidmi, kteří prohlašují, aby Země vládla. Pro to jsme všichni, ale většina z nás nečeká, že k tomu nutně dojde už zítra, a nejsou rozrušení, když se tak neděje."

"A ti váleční jestřábi by mě mohli napadnout? Fyzicky?"

D.G. jí pokynul, aby šla dál. "Myslím, že už musíme jít, paní. Dávají nás dohromady. Ne, nemyslím, že by vás doopravdy napadli, ale je vždycky lépe být opatrný."

Gladia couvla, když jí D.G. ukázal místo v postupující řadě.

"Bez Daneela a Giskarda ne, D.G. Bez nich nikam nejdu. Ani na pódium. Ne po tom, co jste mi právě řekl o válečných jestřábech."

"Žádáte hodně, má paní."

"Naopak, D.G. nežádám o nic. Vezměte mě okamžitě domů i s mými roboty."

Gladia napjatě sledovala, jak D.G. přistoupil ke skupince úředníků. Napůl se uklonil s rukama zkříženými a směřujícíma dolů. Gladia předpokládala, že se jedná u uctivý pozdrav na Baleyworldu.

Neslyšela, co D.G. říká, ale hlavou jí projela bolestná a nechtěná představa. Kdyby došlo k pokusu oddělit ji od jejích robotů proti její vůli, udělali by Daneel a Giskard určitě vše, aby tomu zabránili. Pohybovali by se příliš rychle a přesně, aby mohli někoho zranit, ale strážní by okamžitě použili svých zbraní.

- 158 -

Musela by tomu zabránit za každou cenu: předstírat, že se od Da-neela a Giskarda odlučuje dobrovolně, a požádat je, aby na ni počkali. Jak by to mohla udělat? Za celý život nikdy nebyla úplně bez robotů. Jak by se bez nich cítila? Ale jak jinak vyřešit toto dilema?

D.G. se vrátil. "Vaše pověst hrdinky, má paní, je dobrým argumentem projednání. A já mám samozřejmě dar přesvědčivosti. Vaši roboti mohou jít s vámi. Budou sedět na pódiu za vámi, ale nebudou osvětleni. A kvůli Předkovi, má paní, neupoutávejte na ně pozornost. Ani se na ně nedívejte."

Gladia ulehčeně vydechla. "Jste ohromný, D.G.," pronesla chvějícím se hlasem. "Děkuji vám."

Zaujala své místo skoro v čele řady. D.G. jí stál po levici, Daneel a Giskard za ní, ještě za nimi se táhla dlouhá řada úředníků obojího pohlaví.

Jakási žena s holí, která zřejmě byla symbolem úřadu vlády, pečlivě prohlédla celou řadu, přikývla, postoupila do čela řady a vykročila. Všichni ji následovali.

Gladia zaslechla před sebou hudbu v jednoduchém opakujícím se rytmu a napadlo ji, zda by neměla kráčet nějakým předepsaným cho-reografickým způsobem. (Zvyky se na každé planetě nekonečně a iracionálně mění, řekla si.)

Koutkem oka se ohlédla a spatřila D.G. jak s netečným výrazem postupuje kupředu. Téměř se hrbil. Nesouhlasně stiskla rty a kráčela v rytmu, s hlavou vztyčenou a zpřímá. Když ji nikdo neřídí, bude kráčet tak, jak bude sama chtít.

Došli na vyvýšené pódium, na které vedly schůdky. Řada se rozdělila, ale D.G. ji zlehka chytil za rukáv a ona šla s ním. Oba roboti ji následovali.

Stála před křeslem, na které D.G. beze slova ukázal. Hudba zesílila, ale světlo nebylo tak jasné jako předtím. A pak po téměř nekonečném čekání ucítila lehký tlak ruky D.G., jak ji tlačí dolů. Posadila se a s ní i ostatní.

Uvědomovala si, že slyší slabé hučení clony silového pole a za ní dav několika tisíc lidí. Všechna sedadla pozvolně se zvedajícího amfiteátru byla obsazena. Všichni byli oblečeni v pochmurných barvách, hnědých a černých, což platilo pro obě pohlaví (pokud je ovšem doká-

- 159 -

žala rozlišit). Strážní stojí v bočních křídlech ve svých zelenošedých uniformách. (I když, pomyslela si Gladia, museli být i oni prvními terči).

Otočila se k D.G. a tiše poznamenala: "Vy tu máte obrovský zákonodárny sbor."

D.G. zlehka pokrčil rameny. "Myslím, že tu je celé osazenstvo vládního úřadu s manželi a hosty. Daň vaší popularity, má paní."

Rozhlédla se po obecenstvu a snažila se aspoň zkraje zachytit pohled Daneela a Giskarda, jen aby se ujistila, že tam jsou. A pak si vzpurně pomyslela, že když rychle otočí hlavu, nic se nestane. Byli tam. Zachytila i zlostný pohled D.G., když obracel oči v sloup.

Náhle sebou trhla, když světelný paprsek osvětlil jednu z osob na pódiu, zatímco zbytek sálu se nadále topil v neurčitém příšeří.

Postava, na niž světlo dopadlo, vstala a začala hovořit. Mužův hlas nebyl příliš silný, ale Gladia slyšela, jak se slabě odráží od vzdálených stěn. Musí ho být slyšet v každém koutu toho rozlehlého sálu, pomyslela si. Bylo to snad nějakým zesílením, tak nenápadným, že zařízení nebylo vidět, nebo měl sál jen tak dokonalou akustiku? Nevěděla, ale povzbudilo ji to k dalším úvahám, protože ji to na chvíli osvobodilo od nutnosti poslouchat projev.

V jedné chvíli slyšela slabé zvolání "Quackenbush" z publika, nedovedla přesně určit odkud. Nebýt dokonalé akustiky (pokud tu byla) by je pravděpodobně nikdo neslyšel.

Slovo pro ni nic neznamenalo, ale z krátkého tichého smíchu v obecenstvu předpokládala, že je to nějaká nadávka. Hluk okamžitě utichl a Gladia obdivovala hloubku ticha, které následovalo.

Třeba muselo být obecenstvo naprosto zticha právě proto, že tu bylo slyšet každý zvuk, jinak by byl hluk nesnesitelný. A až se zavede zvyk naprostého ticha a hluk v obecenstvu bude patřit k místním tabu, bude cokoli jiného nemyslitelné. Snad jen když nedokázali odolat pokušení zamumlat "Quackenbush", pomyslela si.

Gladia si uvědomila, že její myšlení se zamlžuje a zavírají se jí oči. Prudce se napřímila. Obyvatelé planety se ji pokoušeli projevit úctu a když během oslav usnula, byla by to určitě nesmírná urážka. Pokoušela se zůstat vzhůru tím, že poslouchala projev, ale ten ji uspával ještě víc. Namísto toho se zevnitř kousala do tváří a zhluboka dý-

- 160 -

chala.

Promluvili tři představitelé vlády, jeden za druhým, naštěstí jen středně dlouze, a pak se Gladia náhle zcela probudila (opravdu přes veškeré úsilí usnula, když na ni byly upřeny tisíce očí?), když světlo dopadlo těsně vedle ní, a D.G.

povstal ze své židle, aby promluvil.

Prsty svíral opasek a vypadal zcela klidně.

"Muži a ženy Baleyworldu," začal, "vážení zákonodárci, vysoce ctění vůdci a všichni obyvatelé této planety, slyšeli jste něco z toho, co se odehrálo na Solárii. Víte, že jsme měli naprostý úspěch. Víte, že k tomu úspěchu přispěla paní Gladia z Aurory. Nyní přišel čas seznámit s podrobnostmi vás i všechny ostatní, kteří nás sledují v hypervizi."

Začal popisovat události v upravené podobě a Gladii ty změny lehce pobavily. Rychle přešel své nepříjemné zážitky v rukou huma-noidního robota; Daneelova úloha byla minimalizována a o Giskardo-vi se vůbec nezminil; a Gladiiinu úlohu podstatně zveličil. Střetnutí vyličil jako souboj mezi dvěma ženami, Gladii a Landaree; zvítězila Gladiiina odvaha a smysl pro autoritu.

Nakonec D.G. řekl: "A nyní paní Gladia, Solariánka původem, Aurořanka občanstvím, ale činem z Baleyworldu -" (při posledním slově nastal mohutný potlesk, nejsilnější, jaký Gladia zatím slyšela, protože ostatní řečníci byli přijati vlažně).

D.G. pozvedl ruce, aby zjednal ticho, které nastalo okamžitě, a uzavřel "- k vám promluví."

Gladia zjistila, že světlo dopadá přímo na ni, a v náhlé panice se otočila k D.G. V uších jí zněl potlesk a i D.G. plácal rukama. V hluku potlesku se k ní naklonil a zašeptal: "Máte je všechny ráda, přejete si mír, a protože nejste vládní úředník, nejste zvyklá na dlouhé projevy s malým obsahem. Řekněte tohle a pak se posaďte."

Nechápavě na něj pohlédla, příliš nervózní, aby slyšela, co říkal.

Vstala a zjistila, že stojí tváří v tvář nekonečným davům lidí.

34.

Gladia se cítila velmi malá (určitě ne poprvé v životě), když se postavila čelem k pódiu. Muži na něm byli všichni vyšší než ona, stej-

- 161 -

nějako tři ženy. I když seděli a ona stála, měla pocit, že se nad ní tyčí jako věž. Pokud šlo o obecnost, čekající v téměř výhruzném tichu, byli jeho členové téměř jistě větší než ona ve všech rozměrech.

Zhluboka se nadechla a začala: "Přátelé -" ale vyznělo to jaké slabý šepot. Odkáslala si (připadalo jí to jako zachrčení) a zkusila to znovu.

"Přátelé!" Tentokrát to zaznělo jakžtakž normálně. "Všichni jste potomky Pozemšťanů, každý z vás. Já jsem potomkem Pozemšťanů. Na všech obydlených planetách, osídlených vesmířany, osadníky nebo na samotné Zemi jsou všichni lidé buď přímo Pozemšťany, nebo jejich potomky. Všechny ostatní rozdíly ve srovnání s touto základní skutečností nejsou ničím."

Její pohled krátce sklouzl k D.G. a zjistila, že se slabě usmívá a jedno oční víčko se mu chvěje, jako by chtěl zamrkat. Pokračovala: "To by nás mělo vést ve veškerém myšlení a jednání. Děkuji vám, že mě považujete za stejného člověka, jako jste sami, a že jste mě přivítali bez ohledu na jakékoli možné zatřídění, které vás mohlo napadnout. Díky tomu a s nadějí, že brzy přijde den, kdy se šestnáct miliard lidských bytostí žijících v lásce a v míru bude považovat právě jen za lidi a nic víc, vidím ve vás nejen své přátele, ale i příbuzné."

Nastal bouřlivý potlesk, který ji zcela pohltil. Gladia ulehčeně přivřela oči. Zůstala stát a potlesk pokračoval. Byl pro ni znamením, že mluvila dobře a navíc i dost. Když začal potlesk slábnout, usmála se, uklonila se napravo i nalevo a chtěla si sednout.

A pak zazněl hlas z obecnstva: "Proč nemluvíte solariánsky?"

Zastavila se v půli cesty ke křeslu a zděšeně pohlédla na D.G.

Neznatelně zavrtěl hlavou a neslyšně zašeptal:

"Ignorujte to." Co nejnápadněji pokynul, aby si sedla.

Vteřinu nebo dvě na něj hleděla, pak si uvědomila, jak musí vypadat, když si napolo sedá. Okamžitě se vztyčila a obdařila publikum zářivým úsměvem, jak otáčela hlavou ze strany na stranu. Poprvé si všimla věcí vzadu v sále, jejichž lesklé čochy na ni mřily.

Ovšem, D.G. se zmínil, že celé zasedání sleduje hypervize. Ale na tom teď sotva záleželo. Promluvila, vysloužila si potlesk a teď stála proti obecnstvu, s hlavou vztyčenou a zcela klidná. Co záleželo na té

- 162 -

anonymní poznámce?

Stále s úsměvem odpovéděla: "Považuji to za přátelskou otázku. Chcete, abych ukázala své činy. Kolik z vás chce, abych mluvila jako Solariánka? Neváhejte. Zvedněte nikou."

Zvedlo se několik nikou.

Gladia řekla: "Humanoidní robot na Solárii slyšel, že mluvím so-lariánsky. To jej nakonec přemohlo. No tak, ať se přihlásí všichni, kdo si to přejí slyšet."

Zvedlo se ještě více rukou a ve chvílce se obecnstvo změnilo v les zdvižených nikou. Gladia ucítila, jak ji jakási nika tahá za kalhoty, a odstrčila ji.

"Tak dobře. Můžete dát ruce dolů, milí příbuzní a příbuzné. Musíte pochopit, že nyní mluvím standardní angličtinou, kterou mluvíte i vy. Mluvím jí ale jako každý Aurořan a vím, že mi všichni rozumíte, i když vás moje výslovnost některých slov možná pobaví a třeba se divíte, jak volím některá slova. Všimněte si, že při řeči se můj hlas zvedá a klesá, téměř jako bych zpívala. Všem kromě Aurořanů to připadá směšné, dokonce i vesmířanům.

Na druhé straně, když přejdu na solariánskou výslovnost, jako to dělám právě teď, zpěvavý tón okamžitě mizí a začnu donekonečna chrčít, zejména tehdy, kdy v rrrrejtstříku slov řřeči žádné »r« není."

Obecenstvo zabouřilo smíchem a Gladia jej musela porovnat s vlastním vážným výrazem. Nakonec pozvedla ruce a udělala krátký pohyb dolů. Smích ustal.

"Avšak," hovořila dál, Já se už asi nikdy na Solarii nevydám, takže nebudu mít příležitost solariánského přízvuku používat. A náš kapitán Baley," otočila se a napůl se uklonila jeho směrem, přičemž si povšimla lehké stružky potu na jeho obočí, "mi oznámil, že není s to říci, kdy se budu moci vrátit na Auroru, takže se mohu zbavit i tamějšiho dialektu. Budu pak mít na vybranou jen dialekt Baleyworldu, který se začnu hned učit "

Prsty obou rukou si povytáhla neviditelný opasek, napřímila hnid', sklopila bradu, nasadila sebevědomý úsměv D.G. a s pokusem o napodobení barytonu vážným hlasem spustila: "Muži a ženy Baleyworldu, vážení zákonodárci, vysoce ctení vůdci a všichni obyvatelé této planety, - a to by se mělo týkat všech, snad s výjimkou zneuzna-

- 163 -

ných vůdců -" snažila se co nejlépe napodobit sykové »v«, přecházející téměř ve »f«, znělo to jako syčení hada. Smích byl tentokrát ještě hlasitější a delší a Gladia si dovolila úsměv a vyčkávání, dokud smích nedozněl. Koneckonců je přesvědčovala, aby se smáli sami sobě.

A když opět všichni ztichli, pronesla v přehnaném aurořanském dialektu: "Každý dialekt připadá zábavný nebo zvláštní těm, kdo na něj nejsou zvyklí, a jeho důsledkem je oddělování lidských skupin, často je může stavět i proti sobě.

Namísto toho bychom vy, já a každý člověk na všech obydlených světech měli naslouchat řeči srdce - a ta žádný přízvuk nemá. Tato řeč, pokud jí budeme naslouchat, nám bude všem znít stejně."

A bylo to. Opět si chtěla sednout, ale zazněla další otázka. Nyní to byl ženský hlas.

"Jak jste stará?"

Tentokrát D.G. tiše procedil mezi zuby: "Sedněte si, paní! Ignorujte tu otázku."

Gladia se otočila k D.G. Napůl vstal. Ostatní na pódiu, pokud je mimo světelný kužel dokázala sledovat, na ni napjatě hleděli.

Obrátila se zpět k obecenstvu a jasným hlasem zvolala: "Ti lidé tady na jevišti chtějí, abych si sedla. Kolik z vás si to přeje? Vidím, že mlčíte. Kolik z vás chce, abych zůstala stát a poctivě tu otázku zodpověděla?"

Zazněl mohutný potlesk a výkřiky: "Odpovězte! Odpovězte!"

Gladia řekla: "Hlas lidu! Lituji, D.G. a vy ostatní, ale nařídili mi mluvit."

Zadívala se do zdroje světla a zavolala: "Nevím, kdo tu ovládá světla, ale osvětlete obecenstvo a vypněte ten ostrý jas. Je mi jedno, co to udělá s hypervizními kamerami. Jen zajistěte, aby byl zřetelný zvuk. Nikomu nebude vadit, když mě uvidí matně, dokud mě uslyší. Jasně?"

"Jasně!" zaznělo několik hlasů. Pak: "Světla! Světla!"

Někdo na jevišti dal rozčileně znamení a obecenstvo bylo ozářeno světlem.

"To už je mnohem lepší," pochválila je Gladia. "Teď vás vidím všechny, drazí příbuzní. Zejména bych chtěla vidět tu ženu, která se

- 164 -

ptala na můj věk. Ráda bych s ní mluvila přímo. Nemusíte se skrývat, ani se stydět. Když jste měla odvahu položit tu otázku, musíte se odvážit zeptat se mne otevřeně."

Cekala a nakonec se kus od ní zvedla jakási žena. Měla tmavé dozadu sčesané vlasy, lehce hnědou kůži a o něco tmavší hnědý oděv, který svým střihem zdůrazňoval její štíhlou postavu.

Poněkud ostrým hlasem řekla: "Nebojím se vstát. A nebojím se položit vám opět tuto otázku. Jak jste stará?"

Gladia si ji klidně změřila a téměř to střetnutí uvítala. (Jak je to možné? Po první tri desetiletí svého života se naučila považovat skutečnou přítomnost byť i jednoho člověka za nesnesitelnou. A teď podívejme - stojí proti tisícům a ani se nezachvěje. Byla mírně udivena a zcela spokojena.)

Gladia odpověděla: "Prosím, zůstaňte stát, paní, promluvíme si. Jak budeme měřit svůj věk? V letech, která uplynula od našeho narození?"

Zena zůstala naprosto klidná. "Jmenuji se Sindra Lambidová. Jsem členkou zákonodárného sboru a tedy jedna ze "zákonodárců" a "vysoce ctených vůdců«, o kterých mluvil kapitán Baley. Alespoň doufám, že "vysoce ctených". (V obecenstvu zazněl smích, bylo vidět, že se baví stále víc.) "Abych odpověděla na vaši otázku, myslím, že počet galaktických let, které uplynuly ode dne narození, slouží jako základní definice lidského věku. Já jsem tedy stará čtyřiapadesát let. A jak jste vy stará? Co takhle prostě uvést číslo?"

"To udělám. Od mého narození přišlo a odešlo dvě stě třicet tři galaktických let, takže jsem stará přes třiadvacet desetiletí, jinak řečeno trochu víc než čtyřikrát starší než vy." Gladia stála zpřímá a věděla, že jí její malá, štíhlá postava a matné světlo dodává v tu chvíli téměř dětský vzhled.

V obecenstvu to zmateně zašumělo a nalevo od ní kdosi zasténal. Rychlý pohled jí potvrdil, že D.G. si dal ruku na čelo.

Gladia pokračovala: "Ale to je naprosto pasivní způsob měření běhu času. Je to měření množství, které nebere ohled na kvalitu. Strávila jsem život klidně, dalo by se říci monotónně. Žila jsem podle rutiny, byla jsem chráněna před nečekanými událostmi hladce fungujícím společenským systémem, kde nebylo místo pro změnu nebo expe-

- 165 -

rimentování, a svými roboty, kteří stáli mezi mnou a jakoukoli nepříjemností.

Jen dvakrát v životě jsem poznala vzrušení, v obou případech spojené s tragédií. Když mi bylo třiadvacet, méně než mnohým z vás, kdo mi tu nasloucháte, byla doba - ne dlouhá - kdy nade mnou visela hrozba obvinění z vraždy. O dva roky později přišla opět doba - ne dlouhá - kdy jsem byla zatažena do další vraždy. V obou případech stál po mém boku

inspektor Eliáš Baley. Věřím, že mnozí z vás, možná všichni ten příběh znáte, jak jej písemně vylíčil syn Eliáše Baleyho. Měla bych dodat, že jsem minulého měsíce měla třetí příležitost zažít silné vzrušení, které vyvrcholilo požadavkem, abych se postavila sem před vás, něco, co se naprosto liší od všeho, co jsem kdy v životě dělala. A musím připustit, že to umožnilo jen vaše milé přijetí a dobrá povaha.

Představte si, každý z vás, jak toto vše kontrastuje s vaším vlastním životem. Jste průkopníci a žijete na průkopnické planetě. Váš svět po celý váš život rostl a bude růst dále. Zdaleka ještě není osídlen a každý den pro vás musí být dobrodružstvím. I vlastní klímaje dobrodružstvím. Máte tu nejdřív zimu, pak horko, pak zase zimu. Podnebí je bohaté na vítr, bouře a náhlé změny. Nikdy nemůžete zůstat sedět a nechat plynout čas jako na planetě, která se mění jen pomalu nebo vůbec ne.

Většina z vás je obchodníky nebo se k tomu může rozhodnout a strávit polovinu života na vesmírných trasách. A bude-li jednou tento svět zkrocen, může mnoho jeho obyvatel přesunout zájem své činnosti na méně rozvinuté planety, nebo se připojit k expedici, která objeví planetu vhodnou pro osídlení, na níž dosud nestanula lidská noha, může se podílet na její úpravě, zúrodnování a přípravách k obývání lidskými bytostmi.

Zkuste měřit délku života událostmi a činy, úspěchy a vzrušením, a uvidíte, že jsem ještě dítě, mladší než kdokoli z vás. Téměř všechna má léta mě jen znudila a unavila; těch vašich málo let vás obohatilo. Tak mi opět řekněte, paní

Lambidová, jak jste stará?"

Lambidová se usmála, "Čtyřiapadesát dobrých let, paní Gladie."

Posadila se a diváci opět začali tleskat a nepřestávali. V hluku potlesku se D.G. tiše zeptal: "Paní Gladie, kdo vás takto naučil ovládat

- 166 -

obecenstvo?"

"Nikdo," zašeptala. "Nikdy předtím jsem to nezkoušela."

"Ale přestaňte, dokud vedete. Ten člověk, který teď vstává, je náš hlavní válečný jestřáb. Nemusíte se mu postavit. Řekněte, že jste unavená, a sedněte si. Poradíme si se Staříkem Bistervanem sami."

"Ale já nejsem unavená," namítla Gladia. "Já se bavím."

Člověk, který teď stál proti ní úplně napravo blízko jeviště, byl vysoký, dobře stavěný muž s hustým bílým obočím. I jeho řídnoucí vlasy byly bílé, jeho šaty byly černé s bílým podélným pruhem na obou rukávech a nohavicích kalhot, jako by ostře ohraničovaly jeho tělo.

Jeho hlas byl hluboký a zvučný. "Mé jméno," začal, "je Tomáš Bistervan a mnozí mě znají jako Staříka, zřejmě proto, že si přejí, abych jím byl a nenechal je příliš dlouho čekat na svou smrt. Nevím, jak vás mám oslovovat, protože zřejmě nemáte žádné příjmení a neznám vás natolik dobře, abych mohl používat vaše křestní jméno. Abych byl poctivý, ani si vás nepřeji tak dobře znát."

Zřejmě jste napomohla záchraně lodi z Baleyworldu na své planetě před záludnými pastmi a zbraněmi, které vaši lidé nastražili, a my vám za to děkujeme. Vy jste naopak přišla s jakýmsi nesmyslem o přátelství a přibuzenství. Čiré pokrytectví!

Kdy se vaši lidé cítili našimi příbuznými? Kdy měli vesmírané jakýkoli vztah k Zemi a jejím obyvatelům? Jistě, vy vesmírané jste potomky Pozemšťanů. Nezapomínáme na to. Ani na skutečnost, že vy jste to zapomněli. Přes dvacet desetiletí ovládali vesmírané Galaxii a jednali s Pozemšťany, jako by byli odporná, krátce žijící zvířata, prolezlá nemocemi. Teď, když začínáme být silnější, nám nabízíte ruku přátelství, ale ta ruka má na sobě rukavici, tak jako vaše ruce. Snažíte si pamatovat, abyste na nás nezvedala nos, ale ten má i tak v sobě filtry. Nu? Mám pravdu?"

Gladia pozvedla ruce. "Může být," odpověděla, "že obecenstvo zde v tomto sále a dokonce i ostatní, kteří mě vidí v hypervizi, neví, že nosím rukavice. Nevnučují se, ale jsou tady. Nepopírám to. A mám nosní filtry, které brání přístupu prachu a mikroorganismů, aniž by mi příliš bránily v dýchání. A dávám si pozor, abych si pravidelně stříkala sprej do krku. A možná se myji o něco pečlivěji, než vyžaduje hy-

- 167 -

giena. Nic z toho nepopírám.

Ale to je důsledek mých omezení, ne vašich. Nemám silný imunitní systém. Můj život byl příliš pohodlný a nikdy jsem nebyla ničemu vystavena. Nevybrala jsem si to sama, ale já za to musím platit. Kdybyste byl v mém nelichotivém postavení, co byste udělali? Zejména vy, pane Bistervane, co byste vy udělal?"

Bistervan zachmuřeně odtušil: "Udělal bych totéž co vy, a považoval bych to za znak slabosti, věděl bych, že se nehodím pro život a že bych proto měl uvolnit místo těm, kdo jsou silní. Nemluvte o přibuzenství s námi, ženo. Vy nejste mou příbuznou. Vy jste z těch, kdo nás pronásledovali a snažili se nás zničit v době, kdy jste byli silní, a teď kňučíte, když jste slabí."

V obecenstvu to zahučelo - rozhodně ne přátelsky - ale Bistervan se nedal.

Gladia se tiše zeptala: "Pamatujete si, jaké zlo jsme vám způsobili, když jsme byli silní?"

Bistervan vyštěkl: "Nebojte se, že někdy zapomeneme. Myslíme na to každý den."

"Výborně! Protože teď víte, čemu se vyhnout. Naučili jste se, že když silný utlačuje slabého, je to špatné. A proto, když se karta otočí a vy jste silní a my slabí, nebudete nás utlačovat."

"Ach ano, ten argument jsem už slyšel. Když jste byli silní, nikdy jste o morálce neslyšeli, ale teď, když jste slabí, takji zarytě šíříte."

"Ale ve vašem případě, když jste byli slabí, věděli jste o morálce všechno a chování silných vás odpuzovalo. A teď, když jste silní, na morálku zapomenete. Určitě je lepší, aby se v nepříznivých podmínkách naučil morálku ten, kdo ji

dříve postrádal, než aby ten, kdo se morálkou řídí, na ni v dobrých dobách zapomněl."

"Dáváme to, co jsme sami dostávali," procedil Bistervan mezi zuby a zvedl sevřenou pěst.

"Měli byste dávat to, co chcete dostávat," namítla Gladia a pozvedla paže, jako by někoho objímala. "Jestli si každý dovede vzpomenout na nějakou minulou nespravedlnost, kterou chce pomstít, pak vy, přáteli, tvrdíte, že právem silného je utlačovat slabého. A když to říkáte, ospravedlňujete jednání vesmíranů v minulosti a proto byste si teď neměl stěžovat. Já říkám, že ten útlak, který jsme v minulosti pro-

- 168 -

váděli, byl špatný a že nebude lepší, když vy jej budete provádět v budoucnosti. Bohužel minulost nemůžeme změnit, ale stále můžeme rozhodnout o naší budoucnosti."

Gladia se odmlčela. Když Bistervan okamžitě neodpověděl, zvolala: "Kolik z vás si přeje novou Galaxii a ne stále opakovat tu špatnou?"

Zazněl potlesk, ale Bistervan zvedl paže a začal křičet: "Počkejte! Počkejte! Nebud'te blázni! Přestaňte!"

Potlesk pomalu utichl a Bistervan se zeptal: "Vy si opravdu myslíte, že ta žena věří tomu, co říká? Vy opravdu předpokládáte, že vesmírané nám přejí cokoli dobrého? Oni si stále myslí, že jsou silní, pohrdají námi a mají v úmyslu nás zničit, když je my nezničíme dřív. Tahle žena sem přijde a my ji jako blázni vítáme a stavíme ji na piedestal. Tak si její slova ověříme. Zkuste někdo z vás požádat o povolení navštívit některou planetu vesmíranů a uvidíte, jestli je to možné. Nebo když za sebou budete mít celou planetu a můžete použít výhrůžky, jak to udělal kapitán Baley, abyste mohli na planetě přistát, jak s vámi budou zacházet? Zeptejte se kapitána, jestli s ním jednali jako s příbuzným.

Ta žena je naprostý pokrytec, prese všechno, co říká - ne, právě proto. To je přímo ukázka jejího pokrytectví. Sténá a vzlyká nad svým nedostatečně fungujícím imunitním systémem a říká, že se musí chránit před nebezpečím infekce. Jistě, nedělá to proto, že by si myslela, že jsme odporní a nechutní. To ji zřejmě nikdy nenapadlo.

Pláče nad svým nudným životem, bezpečným před nehodami a problémy v příliš stabilní společnosti a s přesprávil starostlivým zástupcem robotů. Jak je asi nenávidí.

Ale jaké nebezpečí jí hrozí tady? Co si myslí, že ji potká na naší planetě zlého? A přesto s sebou přivedla dva roboty.

Shromáždili jsme se v tomto sále, abychom ji uctívali a chválili ji, ale ona vzala své dva roboty i sem. Jsou s ní na jevišti. Teď, když je celý sál osvětlen, je určitě vidíte. Jeden je napodobeninou člověka a jmenuje se R. Daneel Olivaw. Druhý je nezakrytý robot, jasně z kovu, jménem R. Giskard Reventlov. Přivítejte je, drazí občané Baleyworldu. Oni jsou skutečnými příbuznými této ženy."

"Šach!" tiše zasténal D.G.

- 169 -

"Ještě ne," opáčila Gladia.

Obecenstvo natahovalo krky, jakoby je začalo cosi svědět, a po celém sále běželo slovo "Roboti" stovkami hrdel.

"Dobře je vidíte," zazněl Gladiin hlas. "Daneeli, Giskarde, vstaňte."

Oba roboti za ní okamžitě povstali. "Postavte se každý na jednu stranu ode mne," přikázala jim, "abych nebránila ve výhledu. Ne že bych byla tak objemná, aby prese mě nebylo vidět.

A teď si něco vyjasníme. Tito dva roboti se mnou nepřišli proto, aby mi posluhovali. Ano, řídí moji domácnost na Auroře, spolu s jedenapadesáti dalšími roboty, a já sama nedělám to, co chci po robotech. Takový je zvyk na planetě, kde žiji.

Roboti se liší svou komplexností, schopnostmi a inteligencí a tito dva jsou v tomto ohledu vysoce dokonalí. Zejména Daneel je podle mého názoru ze všech robotů ten, jehož intelligence se nejvíce blíží lidské, pokud je takové srovnání vůbec možné.

Vzala jsem s sebou jen Daneela a Giskarda, ale žádné velké služby mi neprokazují. Pokud vás to zajímá, sama se oblékám, koupu, používám při jídle vlastní nádobí a nikdo mě nenosí.

Používám je snad k osobní ochraně? Ne. Ano, oni mě chrání, ale stejně tak chrání kohokoli dalšího, kdo ochranu potřebuje. Docela nedávno na Solarii udělal Daneel, co mohl, aby ochránil kapitána Ba-leyho, a byl připraven obětovat svou existenci, aby zachránil mě. Bez něj by nebylo možno loď zachránit.

A určitě nepotřebuji ochranu na tomto jevišti. Koneckonců je kolem něj rozprostřeno silové pole, které je dostatečně chrání. Není tu na mou žádost, ale je tu a poskytuje mi veškerou ochranu, jakou potřebuji-

Proč jsou tedy tito roboti se mnou?

Ti z vás, kdo znají příběh Eliáše Baleyho, který zbavil Zemi nadvlády vesmíranů, který vyvolal novou politiku osídlování a jehož syn vedl první lidské bytosti na Baleyworld - proč jinak by se tak jmenoval? - dobře vědí, že než mě Eliáš Baley poznal, pracoval s Daneelem. Pracoval s ním na Zemi, na Solarii a na Auroře, při každém ze svých velkých případů. Pro Daneela byl Eliáš Baley vždycky »kolega Eliáš«. Nevím, jestli tato skutečnost figuruje v jeho životopise, ale můžete mi

- 170 -

klidně věřit. A i když Eliáš Baley jako Pozemšťan zpočátku Daneelovi silně nedůvěřoval, vzniklo mezi nimi přátelství. Když Eliáš Baley umíral, zde na této planetě víc než před šestnácti desetiletími, když tu byla jen skupinka domů z prefabrikátů obklopených malými zahrádkami, nebyl s ním v jeho posledních okamžicích jeho syn. Nebyla jsem to ani já." (Jeden zrádný okamžik se obávala, že se jí zachvěl hlas.) "On poslal pro Daneela a držel se při životě, dokud Daneel nepřiletěl.

Ano, Daneel je na této planetě podruhé. Byla jsem s ním, ale zůstala jsem na oběžné dráze." (Jen klid!) "Daneel přistál

sám. Daneel slyšel jeho poslední slova. Nic to pro vás neznamená?"

Její hlas stoupal a zvedla obě pěsti. "Musím vám to říci? Vy to ještě nevíte? Zde je robot, kterého Eliáš Baley miloval. Ano, miloval. Chtěla jsem Eliáše vidět, než zemře, abych se s ním rozloučila; on ale chtěl Daneela - a toto je Daneel. Tenhle.

A ten druhý je Giskard, který znal Eliáše jen na Auroře, ale který mu tam zachránil život.

Bez těchto dvou robotů by Eliáš Baley nedosáhl svého cíle. Planety vesmíranů by stále měly nadvládu, osadnické planety by vůbec neexistovaly a žádný z vás by tu nebyl. Vím to. Vy to víte. Zdalipak to ví pan Tomáš Bistervan? Daneel a Giskard jsou na této planetě uctívána jména. Na žádost Eliáše Baley ho je jeho potomci běžně užívají. Přiletěla jsem lodí, jejíž kapitán se jmenuje Daneel Giskard Baley. Kolik z vás, kdo tady jste, osobně nebo na hypervizním příjmu, se jmenuje Daneel nebo Giskard? Nuže, tito roboti za mnou jsou právě ti, které ona jména připomínají. A ty chceš pomluvit Tomáš Bistervan?"

Hluk v sále silil a Gladia pozdvihla prosebně ruce. "Okamžik. Okamžik. Nechte mě dokončit. Neřekla jsem vám, proč jsem tyto dva roboty přivedla."

Rázem nastalo ticho.

"Tito dva roboti," vysvětlovala Gladia, "nikdy na Eliáše Baleyho nezapomněli, tak jako jsem na něj nezapomněla já. Desetiletí, která od té doby uplynula, tyto vzpomínky nijak neutlumila. Když jsem byla připravena vstoupit na loď kapitána Baleyho, když jsem věděla, že můžu navštívit Baleyworld, jak bych mohla odmítnout vzít Daneela a

- 171 -

Giskarda s sebou? Chtěli vidět planetu, jejíž existenci Eliáš Baley umožnil, planetu, na níž strávil své stáří a kde zemřel. Ano, jsou to roboti, ale inteligentní roboti, kteří Eliáši Baleyemu sloužili dobře a věrně. Nestačí mít úctu ke všem lidem, je třeba mít úctu ke všem inteligentním bytostem. Tak jsem je přivedla sem." A následoval závěrečný výkřik, který si žádal odpovědi:

"Jednal jsem špatně?"

Dočkala se odpovědi. Sál zaburácel jediným: "Ne!", všichni byli na nohou, tleskali, dupali, hučeli, křičeli - dál... a dál... a dál.

Gladia se s úsměvem dívala a jak hřmot bez přestání pokračoval, začínala si uvědomovat dvě věci. Za prvé byla zbrocena potem. Za druhé byla šťastnější než kdykoli předtím ve svém životě.

Bylo to, jako by celý život čekala na tento okamžik - okamžik, kdy po tom, co byla vychována v izolaci, po třiačtyřiceti desetiletích konečně dokázala pochopit, že je schopna stát tvář v tvář davům, ovládat je a podřítit je své vůli.

Naslouchala neutuchající hlučné odezvě - pořád dál... a dál... a dál.

35.

Teprve o hodně později, nedokázala říci kdy, se Gladia vzpamatovala.

Nejprve tu byl nekonečný hluk, pevná hradba strážných, kteří ji vedli davem, cesta nekonečnými tunely, které jako by se nořily hlouběji a hlouběji do země.

Brzy ztratila D.G. a nebyla si ani jistá, že Daneel a Giskard jsou určitě s ní. Chtěla se zeptat kde jsou, ale obklopovaly ji jen neznámé tváře. Hlavou ji proběhla myšlenka, že roboti musí být s ní, že se budou oddělení bránit a že uslyší zmatek, až se k ní budou protlačovat.

Když se konečně dostala do jakési místnosti, byli oba roboti s ní. Nevěděla přesně, kde je, ale místnost byla dostatečně velká a čistá. V porovnání s jejím domovem na Auroře byla vybavena chudě, ale ve srovnání s kabinou na lodi to byl luxus.

"Budete v bezpečí, paní," ujistil ji poslední ze strážných, když

- 172 -

odcházel. "Kdybyste něco potřebovala, jen dejte znamení." Ukázal na zařízení na stolku vedle lůžka.

Prohlížela si je, ale když se otočila, aby se zeptala, co to je a jak to funguje, byl už pryč.

Ale co, pomyslela si, poradím si.

"Giskarde," řekla unaveně, "zjistí, které z těch dveří vedou do koupelny a jak funguje sprcha. Co teď potřebuji, je sprcha."

Posadila se na okraj židle. Věděla, že je celá mokrá a nechtěla propotit židli. Její nepřirozená poloha ji už začínala bolet, když se objevil Giskard.

"Paní, sprchaje v provozu," oznámil, "a teplota je upravená. Je tu nějaká pevná věc, která bude asi mýdlo a primitivní látka na utírání, spolu s dalšími předměty, které mohou být užitečné."

"Děkuji, Giskarde," řekla Gladia a věděla, že přes všechny vznešené řeči o tom, že roboti jako Giskard neposkytují primitivní služby, ho právě teď požádala přesně o něco podobného. Ale okolnosti ovlivňují jednotlivé případy... Připadalo jí, že kdyby tolik nepotřebovala sprchu, nikdy by se z ní teď tolik netěšila. Zůstala v ní mnohem déle, než musela, a když byla hotová, ani ji nenapadlo přemýšlet o tom, zda byly ručníky zářením sterilizovány, dokud se neotřela, a to už bylo příliš pozdě.

Prohrabávala se věcmi, které tu pro ni Giskard rozložil: pudrem, deodorantem, hřebenem, zubní pastou, sušákem na vlasy - ale nemohla najít nic podobného zubnímu kartáčku. Nakonec se vzdala a použila vlastního prstu, což jí rozhodně nevyhovovalo. Nebyl tu kartáč na vlasy a to se jí také nelíbilo. Přejela hřebenem mýdlem, než ho použila, ale stejně ji odpuzoval. Našla oděv, který snad mohla mít v posteli. Zdál se jí čistý, ale visel příliš volně, alespoň jí to tak připadalo.

Daneel jí tiše sdělil: "Paní, kapitán si přeje vědět, zda vás může navštívit."

"Asi ano," odpověděla Gladia a stále se probírala oděvy. "Ať jde dál."

D.G. vypadal vyčerpaně a rozrušeně, ale když se otočila, aby ho přivítala, unaveně se usmál a poznamenal: "Je těžko uvěřit, že jste přes třiadvacet desetiletí stará."

"Cože? V tomhle?"

- 173 -

"To pomáhá. Je to napůl průhledné. Nebo jste to nevěděla?"

Nejistě si noční košili prohlédla a řekla: "Dobře, pokud vás to pobaví, ale přesto žiji už dvě století a ještě třetinu."

"Nikdo by to pouhým pohledem nepoznal. Musela jste být v mládí velmi krásná."

"Nikdo mi to neřekl, D.G. Mírný půvab, to bylo všechno, co jsem podle svých představ mohla kdy uplatnit. A prosím vás, jak se tenhle přístroj používá?"

"Ten volací aparát? Jen se dotkněte té skvrnky na pravé straně a někdo se vás zeptá, zda vám může posloužit. Vy mu dáte příkazy odsud."

"Dobře. Budu potřebovat kartáček na zuby, kartáč na vlasy a nějaké šaty."

"Postarám se, abyste dostala kartáček i kartáč na vlasy. Pokud jde o šaty, na to jsme už mysleli. Ve vaší skříni visí pytel se šaty. Najdete tam ty nejlepší podle módy na Baleyworldu, samozřejmě se vám nemusí líbit. A neručím za to, že vám padnou. Většina žen na Baleyworldu je vyšší než vy a určitě mohutnější. Ale na tom nezáleží, myslím, že nějakou dobu zůstanete v izolaci."

"Proč?"

"Inu, má paní. Zdá se, že jste dnes večer měla řeč, a pokud se pamatuji, nesedla jste si, i když jsem vám to několikrát navrhoval."

"Měla jsem dojem, že to byl úspěch, D.G."

"To byl. Ohromný úspěch." D.G. se široce usmál a poškrábal se na pravé části hlavy, jako by pečlivě vážil každé slovo.

"Ale úspěch má i své stinné stránky. Měl bych říci, že právě teď jste nejslavnější osobou na Baleyworldu a každý jeho obyvatel vás chce vidět a dotknout se vás. Když vás někde vezmeme, nastane okamžitě tlačence. Aspoň tak dlouho, než se situace trochu uklidní. Nevíme, jak dlouho to může trvat."

Teď vám provolávají slávu i váleční jestřábi, ale zítra, až pomine všeobecné nadšení a hysterie, budou doslova zuřit. Pokud Stařík Bis-tervan neměl v úmyslu zabít vás neprodleně po vašem projevu, bude zítra nepochybně hlavním smyslem jeho života zbavit vás života pomalým mučením. A v jeho straně jsou lidé, kteří by jeho malému vrtochu mohli chtít vyhovět."

- 174 -

Proto jste tady, má paní. Proto je tento pokoj, toto patro, celý hotel neustále sledován já nevím kolika setninami bezpečnostních strážců a doufám, že mezi nimi nejsou tajní váleční jestřábi. A protože jsem s vámi byl v té hře na hrdinu a hrdinku úzce spojen, uvízl jsem tady a nemohu ven."

"Ach," hlesla Gladia "To je mi líto. Takže nemůžete navštívit svou rodinu."

D.G. pokrčil rameny. "Obchodníci něco skutečně podobného rodině nemají."

"Tak svoji přítelkyni."

"Přežije to. Pravděpodobně lépe než já." Zamyšleně se na Gladii zahleděl.

Gladia bezvýrazně pronesla: "Ani na to nemyslete, kapitáne."

D.G. pozvedl obočí. "Nemůžete mi zabránit, abych na to nemyslel, ale nic neudělám, paní."

Gladia se zeptala: "Jak dlouho myslíte, že tady zůstanu? Vážně."

"To závisí na Direktoriu."

"Direktoriu?"

"Náš pěti členný výkonný orgán, paní. Pět lidí" - zvedl ruku s roztaženými prsty - "každý z nich slouží pravidelně pět let, přičemž se střídají po jednom za rok, s možností zvláštních voleb v případě úmrtí nebo nemožnosti vykonávat úřad. Zajišťuje to kontinuitu a snižuje nebezpečí vlády jednoho člověka. Znamená to rovněž, že každé rozhodnutí je třeba projednat, a to zabírá čas, někdy víc, než si ho můžeme dovolit."

"Myslela bych si," namítla Gladia, "že kdyby jeden z těch pěti byl silným a odhodlaným člověkem..."

"Ze by mohl vnutit svou vůli ostatním. Takové věci se občas stávaly, ale tentokrát tomu tak není, pokud víte, co tím myslím. Předsedou Direktorie je Genevous Pandaral. Není v něm nic zlého, ale je nerozhodný a to je někdy totéž."

Přemluvil jsem ho, aby dovolil vašim robotům být s vámi na jevišti, a ukázalo se, že to nebyl šťastný nápad. Je to jedna nula proti nám."

"Ale proč to byl špatný nápad? Lidi to potěšilo."

"Až příliš potěšilo, má paní. Chtěli jsme, abyste byla naším mazlíčkem a hrdinkou z rodu vesmířanů, a udržovat u veřejnosti chladnou"

- 175 -

hlavu, aby nevypukla předčasně válka. Zvládla jste to s tou dlouhověkostí dobře; oslavovali svůj krátký život. Ale pak jste je přiměla, aby oslavovali roboty, a to my nechceme. A my nijak zvlášť nestojíme o to, aby veřejnost vzala za svou myšlenku přibuzenství s vesmířany."

"Vy si nepřejete předčasně válku, ale nechcete ani předčasný mír. Je to tak?"

"Velmi správně řečeno, paní."

"Ale co tedy chcete?"

"My chceme Galaxii, celou Galaxii. Chceme osídlit její každou obyvatelnou planetu a nevytvořit nic jiného než Galaktické Impérium. A nechceme, aby do toho vesmírané zasahovali. Mohou zůstat na svých planetách a žít v míru dle libosti, ale nesmějí zasahovat."

"Ale pak je uvězníte na jejich padesáti planetách, tak jak jsme my drželi Pozemšťany po tolik let na Zemi. Tattáž nespravedlnost. Jste stejný jako Bistervan."

"Tady je jiná situace. Pozemšťané byli drženi ve vězení přes svůj potenciál osídlování. Vy vesmírané takový potenciál nemáte. Nastoupili jste cestu dlouhověkosti a robotů a potenciál zmizel. Už ani nemáte padesát planet. Solária byla opuštěna. I ostatní budou časem opuštěny. Osadníci nemají zájem dotlačit vesmíraný k tomu, aby vymřeli, ale proč bychom zasahovali do jejich vlastní volby, která směřuje k těmto cílům? Vaše řeč do ní mohla zasáhnout."

"To jsem ráda. Co jste si myslel, že řeknu?"

"Řekl jsem vám. Mír, láska a sednout si. Mohla jste být v jedné minutě hotová."

Gladia se rozzlobila. "Nevěřím, že jste ode mě očekával něco tak pošetilého. Za co jste mě považoval?"

"Za co jste se sama považovala, osobu na smrt vylekanou, když má mluvit. Jak jsme mohli vědět, že jste naprostý blázen, který během půl hodiny obyvatele Baleyworldu přesvědčí, aby nadšeně velebili to, co jsme je po celé životy učili nenávidět? Ale řeči nikam nevedou," těžce vstal, "teď se chci také osprchovat a měl bych si odpočinout, pokud to dokážu. Uvidíme se zítra."

"Ale kdy se dozvíme, co má se mnou Direktorium v úmyslu?"

"Až to zjistí oni sami, což nemusí být brzo. Dobrou noc, paní."

- 176 -

36.

"Udělal jsem objev," oznámil Giskard beze stopy emocí. "Učinil jsem jej proto, že jsem poprvé za svou existenci stál tvář v tvář tisícům lidských bytostí. Kdybych to udělal před dvěma staletími, byl bych ten objev učinil už tehdy. Kdybych nestál proti tolika lidem, nemusel jsem ten objev učinit nikdy."

Uvaž tedy, kolik náznaků je v mém dosahu, ale nikdy jsem je nepochopil a nepochopím prostě z toho důvodu, že k tomu nebudu nikdy mít příhodné podmínky. Zůstávám v nevědomosti kromě případů, kdy mi podmínky vypomohou, ale já na ně nemohu spoléhat." Daneel odpověděl: "Nemyslel jsem, příteli Giskarde, že se paní Gladia při svém odedávna zavedeném způsobu života dokáže bez problémů postavit proti davům. Nepředpokládal jsem, že bude vůbec schopna mluvit. Když se ukázalo, že ano, předpokládal jsem, že jsi ji upravil a přitom objevil, že to jde, aniž bys jí ublížil. Byl tohle tvůj objev?"

Giskard namítl. "Příteli Daneeli, vše, čeho jsem se odvážil, bylo jen trochu uvolnit zábrany natolik, aby dokázala pronést několik slov, aby ji lidé slyšeli."

"Ale ona udělala mnohem víc než to."

"Po té mikroskopické úpravě jsem obrátil svou pozornost k obrovskému množství vědomí lidí v obecnstvu. Nikdy jsem jich nepocítil tolik o nic víc, než paní Gladia, a byl jsem stejně vyvedený z míry jako ona. Nejprve jsem zjistil, že v té mentální změně nedokážu nic. Cítil jsem se bezmocný."

A pak jsem vycítil nepatrné city přátelství, zvědavosti, zájmu - nedokážu to popsat slovy - s nádechem sympatie k paní Gladii. Hrál jsem si s tím, co jsem dokázal rozeznat v tomto nádechu sympatie, a jen lehce všechno upevnil a zesílil. Chtěl jsem vyvolat omezenou příznivou odezvu ve prospěch paní Gladie, která by ji podpořila, abych nemusel dále zasahovat do jejího vědomí. To bylo vše, co jsem udělal. Nevím, kolik vláken toho správného nádechu jsem upravil. Nebylo jich mnoho."

Daneel se zeptal: "A co pak, příteli Giskarde?"

"Zjistil jsem, příteli Daneeli, že jsem vyvolal jakousi autokatalýzu -

- 177 -

zu. Každé vlákno, které jsem zpevnil, zpevnilo další téhož druhu a obě zpevnila několik dalších ve své blízkosti. Nemusel jsem dělat nic dalšího. Slabé zvuky, pohnutí a pohledy, které podpořily to, co paní Gladia řekla, dodaly odvalu dalším."

Pak jsem objevil něco ještě podivnějšího. Všechny ty nepatrné náznaky souhlasu, které jsem dokázal vypožorovat jen díky tomu, že mi všechna vědomí byla otevřena, musela nějakým způsobem vycílit i paní Gladia, protože v jejím vědomí padly další zábrany, aniž bych se jich dotkl. Začala mluvit rychleji, nabývala sebedůvěry a obecnstvo odpovídalo dokonale, aniž bych cokoli dělal. A nakonec nastala úplná hysterie, bouře mentálních hromů a blesků, tak silná, že jsem ji musel své vědomí uzavřít, jinak by se mé obvodové přetížily."

Během své existence jsem se nikdy s ničím takovým nesetkal a přesto to začalo úpravou z mé strany ničím se nelišící od těch, které jsem v minulosti prováděl na mnoha lidech. Ve skutečnosti mám podezření, že účinek na obecnstvo, na které jsem mohl svým vědomím působit, se rozšířil i na mnohem širší obecnstvo prostřednictvím hy-pervize."

Daneel se podivil: "Nechápu, jak by se to mohlo stát, příteli Giskarde."

"Ani já, příteli Daneeli. Nejsem člověk. Nedokážu prožít vše, co dokáže lidské vědomí se všemi svými složitostmi a rozpory, takže zcela nechápu mechanismy jeho reakcí. Ale davy se dají zřejmě lépe ovládat než jednotlivci. Zní to paradoxně. Přemístit předmět o větší hmotnosti si vyžaduje více námahy než u menší hmotnosti. Zadržovat větší energii vyžaduje větší úsilí, než když je energie méně. Trvá delší dobu urazit větší vzdálenost než menší. Proč by tedy mělo být snazší ovládat více lidí než méně? Ty uvažuješ jako člověk, Daneeli. Dokážeš to vysvětlit?"

Daneel odpověděl: "Ty sám, příteli Giskarde, jsi řekl, že došlo k autokatalýze, k jakési nákaze. Jedna jiskřička může nakonec zapálit celý les."

Giskard se hluboce zamyslel. Pak řekl: "Není to rozum, který je nakažlivý, ale emoce. Paní Gladia zvolila argumenty, u kterých se jí zdálo, že by mohly pohnout city obecnstva. Je tedy možné, že čím je dav větší, tím snadněji se dá ovládat spíše city než rozumem."

- 178 -

Jelikož citů není mnoho, ale existuje hodně rozumových důvodů, lze chování davu předvídat snadněji než chování jednoho člověka. A to zase znamená, že pokud lze vytvořit zákony, které umožňují předvídat průběh dějin, je třeba k tomu používat obrovské skupiny obyvatelstva, čím větší, tím lépe. To by mohl být První zákon psychohistorie, klíč ke studiu lidstva. A přece..."

"Ano?"

"Udivuje mě, že mi tak dlouho trvalo, než jsem tohle pochopil, jen proto, že nejsem člověkem, člověk by možná instinktivně porozuměl vlastnímu myšlení natolik, aby dovedl ovládat sobě rovné. Paní Gladia, bez jakékoli zkušenosti s jednáním s obrovskými davy, si s jedním davem poradila jako odborník. Jak lépe bychom na tom byli, kdybychom měli s sebou někoho jako Eliáš Baley. Příteli Daneeli, nemyslíš na něj?"

Daneel se zeptal: "Ty vidíš jeho obraz v mém vědomí? To je překvapující, příteli Giskarde."

"Nevidím ho, příteli Daneeli. Nemohu přijímat tvé myšlenky. Ale cítím city a nálady a tvé vědomí má teď podobu, kterou podle svých předchozích zkušeností spojuji s Eliášem Balem."

"Paní Gladia se zmínila o skutečnosti, že jsem byl poslední, kdo viděl Eliáše Baleyho živého, takže v duchu opět naslouchám onomu okamžiku, znovu přemýšlím o tom, co řekl."

"Proč, příteli Daneeli?"

"Hledám smysl. Cítím, že je to důležité."

"Jak by mohlo mít to, co řekl, nějaký jiný smysl než vlastní slova? Kdyby tu byl nějaký skrytý smysl, byl by ho Eliáš Baley vyjádřil."

"Možná," uvažoval Daneel, "kolega Eliáš sám nechápal význam toho, co říkal."

- 179 -

PO PROJEVU

37.

Vzpomínky!

Ležely v Daneelově paměti jako uzavřená kniha až do nekonečných podrobností, vždy připraveny k použití. K některým pasážím se často obracel pro získání informací, ale jen několik málo bylo vyvoláváno pouze proto, aby Daneel pocítil jejich podobu. Těch několik málo se většinou týkaly Eliáše Baleyho.

Před mnoha desetiletími přišel Daneel na Baleyworld v době, kdy byl Eliáš Baley ještě naživu. Paní Gladia přišla s ním, ale když se dostali na oběžnou dráhu kolem Baleyworldu, vztlét k nim svou malou lodí Bentley Baley, aby je přivítal.

Byl to v té době již šlachovitý muž středního věku.

Trochu nepřátelsky se zadíval na Gladii a oznámil jí: "Nemůžete ho vidět, paní."

A Gladia se se vzlykotem zeptala: "Proč ne?"

"On si to nepřeje, paní, a já musím jeho přání respektovat."

"Tomu nevěřím, pane Baley."

"Mám tu písemnou zprávu a zvukový záznam, paní. Nevíme, jestli poznáte jeho rukopis nebo jeho hlas, ale máte mé čestné slovo, že oba patří jemu a že na něj nebyl vyvíjen žádný nátlak."

Přešla do své kabiny, aby si o samotě vyslechla a přečetla vzkazy. Pak vyšla s výrazem porážky ve tváři, ale dokázala pevným hlasem přikázat: "Daneeli, ty máš jít sám dolů a setkat se s ním. Je to jeho přání. Ale máš mi podat zprávu o všem, co se bude dít a co bude řečeno."

"Ano, paní," odpověděl Daneel.

Daneel přistál v Bentleyho lodi. Bentley vysvětloval: "Roboti nejsou na této planetě povoleni, Daneeli, ale v tvém případě jsme udělali výjimku, protože je to přání mého otce a on je tu vysoce vážen. Nemám proti tobě nic osobního, chápej, ale tvá přítomnost zde musí být časově omezena. Vezmou tě přímo k mému otci. Až s tebou bude ho-

- 180 -

tov, dopraví tě zpět na oběžnou dráhu. Rozumíš?"

"Rozumím, pane. Jak se vede vašemu otci?"

"Umírá," řekl až příliš drsně Bentley.

"I tomu rozumím," pronesl chvějícím se hlasem Daneel, ne proto, že by ho přemohly city, ale vědomí smrti lidské bytosti, byť byla jakkoli nevyhnutelná, působilo nepříznivě na jeho pozitronické obvody. "Myslím tím, jak dlouho potrvá, než musí zemřít?"

"Měl už zemřít před nějakým časem. Visí na životě, protože odmítá odejít, dokud tě neuvidí."

Přistáli. Byla to rozlehlá planeta, ale její obydlená část - pokud byla celá - byla malá a vypadala neupraveně. Bylo zamračeno a nedávno pršelo. Široké, přímé ulice byly prázdné, jako by zdejší obyvatelstvo nemělo prázdnou chuť se sejít, aby vidělo robota.

Pozemní vozidlo je převezlo tou prázdnotou a dopravilo je k domu o něco většímu a lépe vyhlížejícímu než ostatní.

Vstoupili společně. U vnitřních dveří se Bentley zastavil.

"Můj otec je zde," řekl smutně. "Máš jít dovnitř sám. Mě tu s tebou nechce. Jdi dál. Možná ho ani nepoznáš."

Daneel vstoupil do temného pokoje. Jeho zrak se rychle přizpůsobil a zahlédl tělo pokryté příkrývkou uvnitř

průhledného zámotku, viditelného jen díky slabým zábleskům. Uvnitř zámotku se rozjasnilo a Daneel teď viděl mužovu tvář jasně.

Bentley měl pravdu. Daneel v ní neviděl nic ze svého bývalého kolegy. Byla vyzáblá a vystupovaly z ní kosti. Muž měl zavřené oči a Daneel měl dojem, že už vidí jen mrtvé tělo. Nikdy neviděl mrtvého člověka a když ho ta myšlenka napadla, zapotácel se a zdálo se, že se neudrží na nohou.

Ale starcovy oči se otevřely a Daneel opět nabyl rovnováhy, i když dále pociťoval nezvyklou slabost.

Oči se na něj zahleděly a přes bledé, rozpraskané rty přeběhl slabý úsměv.

"Daneeli, můj starý příteli."

V tom šepotu byl slabý nádech tónu dřívějšího hlasu Eliáše Ba-leyho. Zpoza deky se vysunula paže a Daneelovi se zdálo, že nakonec Eliáše poznává.

"Kolego Eliáši," oslovil ho tiše.

- 181 -

"Děkuji - děkuji, že jsi přišel."

"Pro mě bylo důležité, abych přišel, kolego Eliáši."

"Bál jsem se, že to nedovolí. Oni - ti ostatní - i můj syn - tě mají za robota."

"Jk jsem robot."

"Pro mě ne, Daneeli. Nezměnil ses, že ne? Nevidím tě jasně, ale zdá se mi, že jsi přesně takový, jak si tě pamatuji. Kdy jsem tě viděl naposledy? Před dvaceti devíti lety?"

"Ano - a za celou tu dobu, jak vidíte, jsem se nezměnil, kolego Eliáši. Jh jsem robot."

"Ale já jsem se změnil a hodně. Neměl jsem připustit, abys mě takhle viděl, ale byl jsem příliš slabý, abych se ubránil přání ještě jednou tě spatřit." Baleyho hlas trochu zesílil, jako by ho Daneelova přítomnost vzpružila.

"Jsem rád, že vás vidím, kolego Eliáši, jakkoli jste se změnil."

"A paní Gladia? Jak se jí vede?"

"Vede se jí dobře. Přišla se mnou."

"Není -" V jeho hlase byly znát obavy a snažil se rozhlédnout kolem.

"Není na této planetě, ale stále je na oběžné dráze. Vysvětlili jí, že jste si nepřál ji vidět a ona pochopila."

"To není správně. Já si přeji ji vidět, ale tomu pokušení jsem se dokázal ubránit. Nezměnila se, že?"

"Vypadá stále stejně, jako když jste ji viděl naposledy."

"Dobře. Ale nemohl jsem připustit, aby mě viděla takto. Její poslední vzpomínka na mne nesmí být taková. U tebe je to jiné."

"To proto, že jsem robot, kolego Eliáši."

"Přestaň na tom trvat," žádal starý muž mrzutě. "Nemohl bys pro mě znamenat víc, Daneeli, kdybys byl člověkem."

Chvilí ležel bez hnutí na lůžku, pak pokračoval:

"Po všechna ta léta jsem jí nikdy nevolal hyperfonem, nikdy jsem jí nepsal. Nemohu si dovolit zasahovat do jejího života. Je stále Gre-mioni sovou manželkou?"

"Ano, pane."

"A je šťastná?"

"To nemohu posoudit. Nechová se způsobem, který by naznačo-

- 182 -

val, ze je nešťastná."

"Děti?"

"Dvě, které jí povolili."

"Zlobila se, že jsem o sobě nedal vědět?"

"Věřím, že pochopila vaše pohnutky."

"Mluví vůbec někdy o mně?"

"Téměř nikdy, ale podle Giskardova názoru na vás často myslí."

"Jak se vede Giskardovi?"

"Funguje dobře - způsobem, který znáte."

"Ty tedy víš o jeho schopnostech."

"Řekl mi to, kolego Eliáši."

Baley opět tiše ležel. Pak se pohnul a řekl: "Daneeli, chtěl jsem, abys přišel, protože jsem měl sobecké přání vidět tě, přesvědčit se, že ses nezměnil, že stále existuje vzpomínka na velké dny mého života, že se na mě pamatuješ a budeš si mě pamatovat i nadále. Ale chtěl jsem ti také něco povědět."

Brzy zemřu, Daneeli, a vím, že by tě ta zpráva dostihla. I kdybys tu nebyl, i kdybys byl na Auroře, zpráva o mé smrti by tě dostihla. Moje smrt bude v galaktických zprávách." Jeho hrud' se zachvěla slabým a tichým smíchem. "Kdo by si to někdy pomyslel?"

Mluvil dál. "I Gladia by o tom samozřejmě slyšela, ale ona ví, že musím zemřít, a smíří se se skutečností, i když těžce."

Obával jsem se ale, jaký účinek to bude mít na tebe, protože jsi - jak stále tvrdíš a já to popírám - robot. Kvůli památce na staré časy bys mohl považovat za svou povinnost zabránit mi, abych zemřel, a fakt, že to není v tvé moci, by tě možná mohl definitivně poškodit. Proto si spolu o tom promluvíme."

Baley ho hlas začal slábnout. I když Daneel stál bez hnutí, jeho tvář zobrazovala city tak, jak bylo u něho obvyklé. Byl to výraz starostlivosti a lítosti. Baley měl zavřené oči a neviděl to.

"Má smrt, Daneeli," vysvětloval, "není důležitá. Žádná smrt jednotlivce mezi lidskými bytostmi není důležitá. Ten, kdo zemře, zanechá za sebou svou práci a ta zcela nezemře. Nikdy zcela nezemře, dokud existuje lidstvo. Rozumíš, co říkám?"

Daneel odpověděl: "Ano, kolego Eliáš."

"Práce každého jednotlivce prospívá celku a stává se tak nedílnou

- 183 -

součástí celku. Celek všech lidských životů, minulých, současných i budoucích, tvoří vzorec, který existoval po deseti tisících let a je stále dokonalejší a ve svém celku stále krásnější. I vesmířané jsou částí toho vzorce a i oni přispívají k jeho kráse a dokonalosti. Život jednotlivce je jako vlákno v gobelínu, ve kterém je utkáno tento vzorec, a co je jedno vlákno v porovnání s celkem?

Daneeli, soustřed' se plně na vzorec v gobelínu a nedopusť, aby tě ovlivnil zánik jednoho vlákna. Je tolik dalších vláken, každé má svou cenu, každé přispívá -"

Baley přestal mluvit, ale Daneel trpělivě čekal.

Baley otevřel oči, zadíval se na Daneela a lehce se zamračil.

"Ty jsi tu ještě? Je čas, abys šel. Řekl jsem ti, co jsem ti chtěl říci."

"Já nechci odejít, kolego Eliáš."

"Musíš. Nemohu už déle zdržovat smrt. Jsem unaven - zoufale unaven. Chci zemřít. Je čas."

"Smíš tu počkat, dokud jste naživu?"

"Nechci. Zemřu-li a ty se budeš dívat, může ti to přes všechna moje slova ublížit. Běž už. To je rozkaz. Dovolím ti, abys byl robot, jestliže si to přeješ, ale v tom případě musíš poslouchat moje rozkazy. Můj život nemůžeš nijak zachránit, takže tu není nic, co by bránilo působení Druhého zákona. Běž!"

Baley slabě ukázal prstem a řekl: "Sbohem, příteli Daneeli."

Daneel se pomalu otočil a s nebyvalými obtížemi uposlechl Baleyho rozkazu. "Sbohem, kolego -" zarazil se a pak trochu chraptivě dodal: "Sbohem, příteli Eliáš."

Ve vedlejší místnosti přistoupil k Daneelovi Bentley. "Je dosud naživu?"

"Byl naživu, když jsem odcházel."

Bentley vstoupil dovnitř a téměř okamžitě vyšel. "Už není. Viděl tě a pak - odešel."

Daneel zjistil, že se musí opřít o zeď. Nějakou dobu trvalo, než se dokázal postavit zpřímá.

Bentley s odvrácenými očima čekal a pak se spolu vrátili k malé lodi a vzletli zpět na oběžnou dráhu, kde čekala Gladia.

I ona se zeptala, zda je Eliáš Baley dosud naživu, a když jí jemu

- 184 -

řekli, že není, se suchými očima se odvrátila a odešla do své kabiny, kde se rozplakala.

37 a.

Daneel zůstal v zamyšlení, jako by nezasáhla ostrá vzpomínka na smrt Eliáše Baleyho ve všech podrobnostech. "A přesto teď ve světle projevu paní Gladie chápu něco víc z toho, co říkal kolega Eliáš."

"Jak to?"

"Ještě si nejsem zcela jist. Je velmi obtížné myslet způsobem, o který se pokouším."

"Budu čekat tak dlouho, jak bude třeba," ujistil ho Giskard.

38.

Genevous Pandaral byl vysoký muž a přes svou kštici bílých vlasů, které mu spolu s naježenými bílými licousy dodávaly důstojný a distingovaný vzhled, nebyl ani příliš starý. Jeho vzhled politického vůdce mu napomohl v postupu, ale jak sám velmi dobře věděl, jeho vzhled působil mnohem silněji, než jaký opravdu byl.

Když byl zvolen za člena Direktoría, dostal se rychle přes fázi počátečního nadšení. Měl nejlepší léta za sebou a jak rok od roku postupoval, viděl to stále jasněji. Teď byl předsedou Direktoría.

Právě předsedou Direktoría!

Za starých časů nebylo vládnutí žádným problémem. V dobách Nephiho Morlera, před osmi desetiletími, téhož Morlera, který byl školákům dáván vždy za vzor jako největší ze všech Direktorů, nebylo vládnutí žádným problémem. Čím byl tehdy Baleyworld? Malou planetou, hrstkou farem, skupinou měst seřazených podél hlavních komunikačních tras. Celkové obyvatelstvo čítalo maximálně pět milionů a největším vývozním artiklem byla surová vlna a něco titanu. Vesmířané je pod víceméně vlídným vlivem Hana Fastolfa z Aurory ignorovali a život byl tehdy jednoduchý. Lidé si mohli vždycky udělat výlet na Zemi, když si chtěli užít kultury nebo pocítit dokona-

- 185 -

lost technologie, a byl tu stálý příliv přistěhovalců ze Země. Obrovské obyvatelstvo Země bylo nevyčerpatelné.

Proč by tedy Morler nebyl dobrým Direktorem? Neměl nic na práci.

A v budoucnu bude vládnutí opět jednoduchou věcí. Jak vesmířané postupně degenerovali (každého žáka učili, že budou dále degenerovat, že se utopí v rozporech své vlastní společnosti, i když Pandaral občas pochyboval, je-li tomu tak opravdu) a jak se počet a síla osadníků zvětšovaly, přijde brzy čas, kdy bude život opět bezpečný. Osadníci budou žít v míru a rozvíjet svou techniku k nejvyšší dokonalosti.

Jak bude počet obyvatel Baleyworldu vzrůstat, začne se svou velikostí a způsobem života podobat Zemi, tak jako i další planety, zatímco tu a tam budou vyrůstat ve stále větším počtu nové planety, aby nakonec společně vytvořily Galaktické Impérium. A Baleyworld, jako nejstarší a nejlidnatější ze všech osadnických planet, bude mít zajisté v

Impériu prioritní místo pod laskavou a věčnou nadvládou Matky Země.

Ale Pandaral nebyl předsedou Direktoria v minulosti ani v budoucnosti. Byl jím teď.

Han Fastolfe byl nyní mrtev, ale Kelden Amadiro byl naživu. Amadiro byl proti tomu, aby Zemi před dvaceti desetiletími bylo dovoleno vyslat osadníky, a stále ještě žil. Mohl tedy dělat problémy. Vesmířané byli dosud příliš silní, aby je bylo možno pominout; osadníci ještě nebyli natolik silní, aby mohli s důvěrou kráčet vpřed. Osadníci museli vesmířany nějak zadržet, dokud nenastane patřičná rovnováha.

A úkol udržet vesmířany v klidu a osadníky připravené, ale v rozumných mezích, dopadal na Pandaralova ramena tíživěji než na kohokoli jiného a byl to úkol, který se mu nelíbil a nepřál si jej.

Teď bylo ráno, chladné, šedivé ráno, očekával se další sníh, i když na tom nebylo nic překvapivého, a on prošel hotelem zcela sám. Nepřál si žádnou suitu.

Bezpečnostní strážní ztuhli v pozoru, když ho spatřili procházet, a on jim unaveně pokynul. Když přistoupil kapitán stráže, aby ho pozdravil, zeptal se ho: "Nějaké potíže, kapitáne?"

"Žádné, pane předsedo. Vseje v klidu."

- 186 -

Pandaral přikývl. "Ve kterém pokoji je Baley? -Ach. - A je ta vesmířanka se svými roboty pod přísným dozorem? - Dobře."

Šel dál. D.G. se vcelku zachoval dobře. Kdyby byla Solária opuštěná, mohli by ji obchodníci využívat jako téměř nevycerpatelnou zásobárnu robotů a zdroj obrovských zisků, i když zisky nelze považovat za rovnocenné bezpečnosti planety, pomyslel si Pandaral zachmuřeně. Ale s jejími pastmi bylo lépe nechat Solarii na pokoji. Nestála za válku. D.G. udělal dobře, že okamžitě odletěl.

A že vzal nukleární zesilovač s sebou. Až dosud byly takové zbraně natolik objemné, že se daly použít jen v rozlehlých a nákladných zařízeních určených k ničení útočících lodí a ani ta se nikdy nedostala za fázi plánování. Příliš drahé.

Nezbytně potřebovali menší a levnější kusy, takže D.G. měl pravdu, když tvrdil, že přivést domů solarijský zesilovač bylo důležitější než všichni roboti této planety dohromady.

Zesilovač by měl ohromně pomoci vědcům na Baleyworldu.

Jenže když měla jedna planeta vesmířanů přenosný zesilovač, proč by ho neměly mít i další? Proč ne Aurora? Jestliže byly ty zbraně natolik malé, aby se vešly na válečnou loď, mohla jedna flotila vesmířanů bez problémů zničit libovolný počet osadnických lodí. Jak daleko byly ve vývoji? A jak rychle by mohl týmž směrem pokročit i Baley world za pomoci zesilovače který D.G. přivezl?

Zazvonil u dveří hotelového pokoje D.G. a vstoupil, aniž by vyčkal na odpověď. Posadil se, aniž by byl k tomu vyzván. Být předsedou Direktoria s sebou neslo určité výhody.

D.G. vyhlédl z koupelny a skrz ručník, kterým si sušil vlasy, se omluvil: "Rád bych Vaši Excelenci přivítal ve vhodném odění, ale přistihl jste mě v nepatřičné situaci, protože jsem se právě zabýval nedůstojnou činností a sprchoval jsem se."

"Ale nechtě toho," zavrčel otráveně Pandaral.

Obvykle dovedl ocenit neodolatelnou žoviálnost D.G., ale ne teď. Svým způsobem D.G. nikdy nechápal. D.G. byl Baley, přímý potomek Velkého Eliáše a Zakladatele Bentleyho. Tím byl přirozeně kandidátem na místo Direktora, zejména díky své žertovné povaze, která se veřejnosti zamlouvala. Ale on se rozhodl být obchodníkem což nebyl snadný život a navíc byl i nebezpečný. Člověk mohl takto zbo-

- 187 -

hatnout, ale pravděpodobnější bylo, že ho zabijí, nebo, což bylo ještě horší, mohl předčasně zestárnout.

A navíc byl D.G. díky svému povolání po celé měsíce pryč z Ba-leyworldu a Pandaral dával jeho radám přednost před radami většiny vedoucích svých oddělení. Nedalo se vždycky poznat, kdy D.G. mluví vážně, ale jinak stálo za to ho poslouchat.

Pandaral ztěžka pronesl: "Neřekl bych, že projev té ženy bylo to nejlepší, co nás mohlo potkat."

D.G., už skoro úplně oblečený, pokrčil rameny. Kdo to mohl předvídat?"

"Vy jste mohl. Měl jste si zjistit vše o jejím prostředí, když už jste se rozhodl vzít ji s sebou."

"Já jsem si její prostředí prověřoval, pane předsedo. Strávila přes tři desetiletí na Solarii. Solária ji utvářela a tam žila jen s roboty. Lidi viděla jen prostřednictvím holografických obrazů, s výjimkou svého manžela, a ten ji nenavštěvoval často. Těžko se přizpůsobovala, když přišla na Auroru, a i tam žila většinou s roboty. Nikdy za třidvacet desetiletí nestála najednou proti řekněme dvaceti lidem, natož proti čtyřem tisícům. Předpokládal jsem, že nebude schopna říci víc než pár slov, pokud to vůbec svede. Nemohl jsem tušit, že je v ní demagogický agitátor."

"Mohli jste ji zastavit, když jste zjistil, zeje. Seděl jste hned vedle ní."

"Chtěl jste snad, aby vznikly nepokoje? Lidem se líbila. Byl jste tam. Viděl jste to. Kdybych ji násilím přiměl, aby si sedla, byli by zaplavili pódium. Koneckonců, pane předsedo, ani vy jste se nepokoušel ji zarazit."

Pandaral si odkašlal. "Ve skutečnosti jsem to měl v úmyslu, ale pokaždé, když jsem se ohlédl, zachytil jsem pohled jejího robota, toho, co vypadá jako robot."

"Giskarda. Ano, ale co z toho? On by vám neublížil."

"Já vím. Ale přesto mě znervózňoval a to mě zadrželo."

"Nu, nevádi, pane předsedo," řekl D.G. Byl už zcela oblečen a přisunul ke svému hostovi táč se snídání. "Káva je ještě teplá. Vezměte si housku s džemem, jestli chcete - projde to. Nemyslím, že by se veřejnost rozplynula láskou k vesmířanům a zničila naši politiku."

- 188 -

Mohlo by to i posloužit jistému účelu. Kdyby o tom vesmířané slyšeli, mohlo by to posílit Fastolfovou stranu. I když je Fastolfe mrtev, jeho strana stále existuje a my musíme její tolerantní politiku podporovat."

"Myslím na to," opáčil Pandaral, "že za pět měsíců bude všeobecný kongres všech osadníků. Budu muset poslouchat celou řadu sřizavých poznámek o politice usmířování, kterou Baleyworld provádí, a že jeho obyvatelé milují vesmířany. Řeknu vám," pokračoval zachmuřeně, "že čím je planeta menší, tím víc je na ní válečných jestřábů."

"Tak podívejte," navrhol D.G., "budete na veřejnosti vystupovat jako veliký státník, ale až se s nimi ocitnete o samotě, podívejte se jim přímo do očí - neoficiálně - a řekněte jim, že na Baleyworldu je svoboda slova a že to tak chceme zachovat. Povězte jim, že Baleyworld má na srdci zájem Země, ale pokud si jiná planeta přeje projevit Zemi ještě větší oddanost tím, že vyhlásí válku vesmířanům, bude to Baleyworld se zájmem sledovat, ale nic víc. To by je mělo umlčet."

"Ach ne," protestoval vylekaný Pandaral. "Taková poznámka by se provalila. Vyvolalo by to příšerný skandál." D.G. souhlasil. "To je pravda, škoda. Ale myslíte si to a nenechte se těmi velkými hubami vyvést z míry."

Pandaral si povzdychl. "Snad si poradíme, ale minulá noc byla pro naše velké plány tvrdou ranou. Toho opravdu lituji."

"Jaké velké plány?"

Pandaral řekl: "Když jste odletěl z Aurory na Solarii, přiletěly k Solarii i dvě lodě z Aurory. Věděl jste to?"

"Ne, ale dalo se to očekávat," odpověděl D.G. nezúčastněně. "Proto jsem si dal tu práci letět na Solarii únikovou trasou."

"Jedna z aurorských lodí přistála na Solarii, tisíce kilometrů od vás, takže jí nedělalo problémy se skrýt, a druhá zůstala na oběžné dráze."

"Rozumně. Udělal bych totéž, kdybych měl k dispozici ještě jednu loď."

"Aurorská loď, která přistála, byla zničena během několika hodin. Loď na oběžné dráze tu zprávu ohlásila a dostala rozkaz k návratu. Monitorovací stanice obchodníků zprávu zachytila a předala ji nám."

- 189 -

"Byla zpráva nekódovaná?"

"Jistěže ne, ale byl to jeden z kódů, které jsme rozluštili."

D.G. zamyšleně pokýval hlavou, pak poznamenal:

"Velmi zajímavé. Předpokládám, že neměli s sebou nikoho, kdo mluví solariánsky."

"Samozřejmě," pronesl ztěžka Pandaral. "Dokud někdo nezjistí, kam Solariánci odešli, je tato žena jedinou dostupnou obyvatelkou Solarie v Galaxii."

"A oni mi ji nechali, že? To je pro Aurořany tvrdé."

"V každém případě jsem chtěl minulé noci oznámit zničení au-rorské lodi. Jaksi mimochodem, bez jakékoli euforie. Přesto by to vzrušilo každého osadníka v Galaxii. Protože my jsme unikli, ale Au-rořani ne."

"Měli jsme Solariánku," poznamenal D.G. suše. "Aurořani ji neměli."

"Tak dobře. I vy a ta žena byste vypadali dobře. Ale teď je to všechno nanic. Po tom, co ta žena udělala, by všechno ostatní vypadalo nepřírovnalé, i zpráva o zničení aurorské lodi."

D.G. doplnil: "Nemluvě o tom, že když všichni začali tleskat příbuzenství a vzájemné lásce, bylo by proti bontonu alespoň příští půlhodinu tleskat smrti několika stovek příbuzných z Aurory."

"Předpokládám, že ano. Takže jsme utržili těžký psychologický uder."

D.G. se zamračil. "Na to zapomeňte, pane předsedo. Můžete tu propagandu vždycky využít v jiný, příhodnější okamžik. Důležité je, co to všechno znamená. Aurorská loď byla vyhozena do povětří. Znamená to, že nečekali použití nukleárního zesilovače."

Druhá loď dostala rozkaz odletět a to může znamenat, že nebyla vybavena příslušnými obrannými prostředky. Možná ani žádnou obranu nemají. Z toho bych vyvozoval, že přenosný zesilovač - nebo alespoň napůl přenosný - je čistě výtvozem Solariánců, nikoli všech vesmířanů. To je dobrá zpráva pro nás, pokud je pravdivá. Prozatím se nezabývejme problémy s propagandou, ale snažme se vyždímat všechny informace o tom zesilovači. Chceme v tom směru předstihnout vesmířany, je-li to možné."

Pandaral rozžvýkal kousek housky a odpověděl:

- 190 -

"Možná máte pravdu. Ale co v tom případě s tou další zprávou?"

"Jakou další zprávou?" tázal se dotčeně D.G. "Pane předsedo, poskytnete mi takové informace, abych s vámi mohl inteligentně rozprávět, nebo je chcete házet do vzduchu jednu po druhé, abych si pro ně vyskakoval?"

"Jen mi tu nešaškujte, D.G. Nemá cenu s vámi mluvit jinak než neformálně. Víte, jaké to je na zasedání Direktoría? Chcete snad mou práci? Můžete ji mít, víte?"

"Ne, děkuji, nechci ji. Co chci, jsou vaše další zprávy."

"Dostali jsme zprávu z Aurory. Náléhavou. Skutečně se snížili k tomu, že se spojili přímo s námi, místo aby využili prostřednictví Země."

"Můžeme to tedy považovat za důležitou zprávu - pro ně. Co chtějí?"

"Chtějí zpět tu Solariánku."

"Zřejmě tedy vědí, že naše loď unikla ze Solária a dostala se na Baleyworld. I oni mají své monitorovací stanice a sledují naši komunikační síť, tak jako my sledujeme jejich."

"To určitě," potvrdil Pandaral podrážděně. "Luští naše kódy stejně rychle jako my jejich. Osobně mám pocit, že bychom se měli dohodnout a posílat zprávy nešifrované. Nikdo z nás by na tom nebyl hůř."

"Vysvětlili, proč chtějí tu ženu zpět?"

"Samozřejmě ne. Vesmířané nikdy nic nevysvětlují, jen přikazují"

"Zjistili přesně, co vlastně Gladia na Solarii vykonala? Chtějí snad, aby vyčistila Solarii od dohlížitelů jen proto, že mluví čistou solariánštinou?"

"Nevím, jak by to mohli zjistit, D.G. Její úlohu v tom všem jsme oznámili teprve minulou noc. Zprávu z Aurory jsme dostali o hodné dřív. Ale nezáleží na tom, proč ji chtějí zpět. Otázkou je: Co uděláme? Když ji nevrátíme, můžeme mít na krku krizi s Aurorou, kterou nechci. Když ji vrátíme, nezapůsobí to dobře v očích obyvatel Ba-leyworldu a Stařík Bistervan bude mít důvod poukazovat na to, že se před vesmířany plazíme."

Dávali se na sebe a pak D.G. zvolna prohlásil:

- 191 -

"Budeme ji muset vrátit. Koneckonců je vesmířankou a občankou Aurory. Nemůžeme ji tu držet proti vůli její planety, jinak ohrozíme každého obchodníka, který se na svých obchodních cestách dostane do sféry vesmířanů. Ale já ji dovezu zpět, pane předsedo, a vy můžete všechno svést na mě. Řekněte, že jsem ji přivezl z Aurory pouze za podmínky, zeji dovezu zpět na Auroru, což je mimochodem pravda, i když jsme nesepsali žádnou písemnou smlouvu, a že jsem mužem cti a tudíž jsem musel dodržet svůj závazek. A může to být pro nás výhodné."

"Jakto?"

"Budu si to muset promyslet. Ale bude-li to třeba, pane předsedo, budu potřebovat nechat opravit a obnovit loď na náklady planety. A moji muži potřebují dobré prémie. - Ale no tak, pane předsedo, oni se vzdávají své dovolené."

39.

Vezmeme-li v úvahu, že D.G. neměl vstoupit na loď po další tri měsíce, byl celkem ve výborné náladě.

A vezmeme-li v úvahu, že Gladia měla větší a luxusnější ubytování než dříve, byla spíše v pochmurné náladě.

"Proč to všechno?" ptala se.

"Koukáte darovanému koni na zuby?" opáčil D.G.

"Jen se ptám. Proč?"

"Především, má paní, jste hrdinkou třídy A a když loď upravovali, vyšperkovali to tu pro vás."

"Vyšperkovali?"

"To je jen takové rčení. Vyzdobili, chcete-li."

"Ty prostory nevznikly jen tak z ničeho. Kdo na tom prodělal?"

"Vlastně tu bývala společenská místnost posádky, ale oni na tom trvali. Jste i jejich miláčkem. Vlastně, Niss - vzpomínáte si na Nisse?"

"Samozřejmě."

"Chce, abyste ho zaměstnala místo Daneela. Já vík, že Daneelovi se jeho práce nelíbí a že se svým obětem neustále omlouvá. Niss tvrdí, že zlikviduje každého, kdo vám způsobí ty nejmenší potíže, udělá to s

- 192 -

radostí a nikdy se nikomu neomluví."

Gladia se usmála. "Řekněte mu, že budu mít jeho nabídku na paměti a že bych mu ráda podala ruku, pokud se to dá zařídit. Neměla jsem k tomu příležitost, než jsme přistáli na Baleyworldu."

"Doufám, že budete mít rukavice, až mu budete podávat ruku."

"Jistě, ale přemýšlím, jestli jsou opravdu nezbytné. Co jsem odletěla z Aurory, ani jednou jsem nezakašlala. Injekce, které jsem dostala, zřejmě posílily můj imunitní systém." Znovu se rozhlédla. "Zařídili jste i kóje ve zdi pro Daneela a Giskarda. To je od vás velmi milé, DG."

"Paní," odpověděl D.G., "snažíme se vás potěšit a máme radost, že jste potěšena."

"Je to zvláštní," Gladia hlasem zněl, jako by ji opravdu udivovalo to, co chce říci, "ale já nejsem doopravdy potěšena. Nejsem si jistá, že se mi chce vaši planetu opustit."

"Ne? Chlad - sníh - sucho - všechno primitivní - všude nekonečné vyvolávající davy. Co vás sem může táhnout?"

Gladia zrudla. "Nejde o ty vyvolávající davy."

"Budu dělat, že vám věřím, paní."

"Nejde o ty davy. Je to něco zcela jiného. Já - já jsem nikdy nic neudělala. Nejruznějším způsobem jsem se primitivně bavila. Zabývala jsem se malířstvím s pomocí silového pole a navrhováním vnějšího vzhledu robotů. Milovala jsem se, byla jsem manželkou a matkou a - a - v žádné z těchto věcí jsem nebyla osobností, která by něco znamenala. Kdybych najednou přestala existovat nebo kdybych se nikdy nebyla narodila, nikoho a ničeho by se to nedotklo, snad s výjimkou jednoho nebo dvou osobních přátel. Teď je to jiné."

"Ano?" V hlase D.G. byl lehký nádech posměchu.

Gladia se nedala zmást. "Ano! Mohu působit na lidi. Mohu si zvolit nějakou myšlenku a přijmout ji za svou. Já jsem si vybrala myšlenku. Chci zabránit válce. Chci, aby byl vesmír obydlen jak vesmířa-ny, tak osadníky. Chci, aby si každá skupina udržela své zvláštnosti, ale přitom přijímala i zvláštnosti těch druhých. Chci na tom pracovat tak tvrdě, že až odejdu, změní se historie díky tomu, co udělám, a lidé budou říkat: "Nebýt jí, věci by nebyly tak dobré, jak jsou"."

Se zářící tváří se otočila k D.G. "Víte, jaký je to rozdíl po dvou a

- 193 -

jedné třetině století, kdy jste nebyl ničím, mít najednou možnost někým být; zjistit, že život, který jste považoval za prázdný, nakonec má v sobě přece jen něco nádherného; být šťastný tak dlouho potom, kdy jste se vzdal naděje být ještě kdykoli šťastný?"

"Nemusíte být na Baleyworldu, má paní, abyste tohle všechno měla." D.G. byl náhle v rozpacích.

"Nebudu to mít na Auroře. Tam jsem jen přistěhovalce ze Sola-rie. Na osadnické planetě jsem vesmířanka - něco neobvyklého."

"Ale při mnoha příležitostech jste velmi naléhavě žádala, abyste se mohla vrátit na Auroru."

"Ano, před nějakým časem - ale teď už o to nežádám. D.G., já už si to opravdu nepřeji."

"Pro nás by to hodně znamenalo, ale Aurora si vás přeje zpátky. Řekli nám to."

Gladia byla naprosto ohromena. "Oni mě chtějí zpátky?"

"Byli jsme o to požádáni zprávou předsedy Rady Aurory," vysvětloval D.G. nezáživně. "Rádi bychom si vás podrželi, ale Direktorium dospělo k názoru, že to nestojí za meziplanetární krizi. Nejsem si jist, zda s nimi souhlasím, ale dostal jsem rozkaz."

Gladia se zamračila. "Proč by mě měli chtít zpět? Byla jsem na Auroře přes dvacet desetiletí a nikdo neměl nikdy o mě zájem. Počkejte! Nezdá se vám, že by mě teď mohli chtít jako jediný prostředek, jak zastavit dohlížitele na Solarii?"

"Napadlo mě to, má paní."

"To neudělám. Jednoho dohlížitele jsem zadržela jen taktak a nemusí se mi to už přistě podařit. Víím, že to neudělám. Kromě toho, proč musí na té planetě přistávat? Mohou zničit dohlížitele na dálku, teď když vědí, co jsou zač."

"Ve skutečnosti," řekl D.G., "byla ta zpráva požadující váš návrat odeslána dlouho předtím, než se mohli dozvědět o vašem střetnutí s dohlížitelem. Zřejmě vás chtějí kvůli něčemu jinému."

"Ach." Byla zmatena. Pak se opět rozohnila. "Nezáleží mi na tom, proč mě chtějí. Nechci se vrátit. Mám tu svou práci a hodlám v ní pokračovat."

D.G. vstal. "To rád slyším, paní Gladie. Doufám, že to budete brát takhle. Slibuji vám, že udělám vše, co je v mých silách, abych vás

- 194 -

vzal s sebou, až budu odlétat z Aurory. Ale teď musím letět na Auroru a vy musíte se mnou."

40.

Gladia sledovala, jak se Baleyworld vzdaluje, se zcela jinými pocity, než když sledovala, jak se přibližuje. Byl to přesně tentýž chladný, šedivý a chudý svět jako tehdy, ale v jeho obyvatelích našla teplo a život. Byli skuteční, pevní.

Solária, Aurora, další planety vesmířanů, které navštívila nebo viděla v hypervizi, všechny jí připadaly plné lidí bez podstaty, jako z plynu.

To bylo ono. Z plynu.

I když na planetách vesmířanů žilo tak málo lidí, rozšířili se po celé planetě a zaplnili ji, tak jako molekuly plynu zaplní nádrž. Jako by se vesmířané navzájem odpuzovali.

A tak tomu také bylo, pomyslela si zachmuřeně. Vesmířané ji vždycky odpuzovali. Vychovali ji k tomu odporu na Solarii, ale i na Auroře, kde zpočátku prováděla bláznivé sexuální pokusy, byla jejich nejméně příjemnou stránkou nezbytná blízkost.

Kromě - kromě milování s Eliášem. Ale to nebyl vesmířan.

Na Baleyworldu to takové nebylo. Pravděpodobně ani na žádné jiné planetě osadníků. Osadníci se sdružovali, jako cenu za to nechávali rozsáhlá území zcela prázdná, dokud se na nich neusadili další přistěhovalci. Osadnická planeta byl svět hustých aglomerací obyvatelstva, kamínků a oblázků, nikoli plynu.

Proč tomu tak bylo? Možná kvůli robotům! Snižovali závislost jednoho člověka na druhém. Vyplňovali chybějící mezery. Tvořili izolaci, která snižovala přirozenou vzájemnou přitažlivost mezi lidmi, takže celý systém se rozpadl do naprostého izolacionismu.

Muselo to tak být. Nikde nebylo víc robotů než na Solarii a účinek izolace byl tak obrovský, že jednotlivé molekuly plynu, které byly lidskými bytostmi, byly už tak inertní, že se téměř vůbec nestýkaly. (Kam Solariánci vlastně odešli, pomyslela si, a jak žijí?)

A měl s tím co dělat i dlouhý život. Jak se mohl někdo citově při-

- 195 -

poutat k jiné osobě, aniž by takový vztah za desetiletí zahořkl, nebo jak mohl v případě úmrtí nést jeho partner takovou ztrátu po celou řadu dalších desetiletí? Tak se člověk naučil příliš se citově nevázat a zůstávat sám, izolovat se.

Na druhé straně se nemohli krátce žijící lidé jen tak zbavit fascinace životem. Jak se generace rychle střídaly, přeskakoval míč fascinace z ruky do ruky, aniž by kdy upadl na zem.

Jak nedávno ještě řekla D.G., že není nic, co by mohla více vědět nebo dělat, že zažila a myslela na všechno, že musí žít v naprosté nuditosti. A když to říkala, ani se jí nesnilo o tom, co jsou to davy lidí, jeden vedle druhého, že dokáže mluvit k jedinému obrovskému moři hlav, že uslyší jejich odpověď, vyjádřenou nikoli slovy, ale nekonečným hučením; že s nimi splyne, pocítí to, co cítí oni, že se stanou jedním obrovským organismem.

Nešlo tu jen o to, že nikdy nic takového nezažila, ona nikdy ani nepředpokládala, že by někdy něco takového mohla zažít. O kolika věcech ještě vůbec nic nevěděla, přes svůj dlouhý život? Co ještě mohla prožít a přitom si to nedokázala ani představit?

Daneel ji jemně upozornil: "Paní Gladie, myslím, že kapitán dává znamení, že chce vstoupit."

Gladia sebou trhla. "Tak ať jde dál."

D.G. se zvednutým obočím vstoupil. "To jsem si oddechl. Myslel jsem si, že možná nejste doma."
Gladia se usmála. "Svým způsobem jsem nebyla. Ztratila jsem se v myšlenkách. Občas se mi to stává."
"Máte štěstí," poznamenal D.G. "Já nikdy nemám tak hluboké myšlenky, abych se v nich ztratil. Smířila jste se s tím, že navštívíte Auroru, paní?"
"Ne, nesmířila. A mezi myšlenkami, v nichž jsem se ztratila, je otázka, proč musíte letět na Auroru. Určitě to není jen proto, abyste mě tam dopravil. Zvládla by to každá provozuschopná nákladní loď."
"Mohu si sednout, paní?"
"Ano, samozřejmě. Nemusíte se ptát, kapitáne. Chtěla bych, abyste se mnou přestal zacházet jako s aristokratkou. Začíná to být únavné. A má-li to být ironický náznak, že jsem vesmířanka, je to víc než únavné. Vlastně bych byla raději, kdybyste mi říkal Gladie."
- 196 -

"Zřejmě se snažíte přestat být vesmířankou, Gladie," podotkl D.G., sedl si a zkřížil nohy.
"Raději bych zapomněla na nepodstatné rozlišování."
"Nepodstatné? To není možné, když jste žila pětkrát déle než já."
"To je zvláštní, teď mě napadlo, že pro vesmířany je to spíše nepříjemná nevýhoda. Jak dlouhou dobu potrvá, než doletíme na Auroru?"
"Tentokrát neprovádíme žádné únikové manévry. Několik dní, abychom se dostali natolik daleko od našeho slunce, abychom mohli provést skok hyperprostorem, který nás dostane na několik dní od Aurory, to je vše."
"A proč tedy musíte na Auroru, D.G.?"
"Mohl bych tvrdit, že z pouhé zdvořilosti, ale ve skutečnosti bych uvítal příležitost, abych mohl vašemu Předsedovi nebo jednomu z jeho podřízených přesně vysvětlit, co se na Solárii odehrálo."
"Oni nevědí, co se stalo?"
"V hrubých rysech ano. Byli tak laskaví, že sledovali naši komunikační síť, tak jako bychom to v opačném případě udělali my. Přesto z toho nemuseli vyvodit správné závěry. Rád bych je v tom směru poopravil, pokud tomu tak je."
"A jaké jsou správné závěry, D.G.?"
"Jak víte, byli dohlížitelé na Solárii naprogramováni tak, aby jakoukoli osobu považovali za člověka pouze tehdy, když mluvila se solariánským přízvukem, tak jako vy. To znamená, že za lidi nebyli považováni nejenom osadníci, ale i vesmířané nepocházející ze Sola-rie. Abych byl přesný, kdyby Aurořané přistáli na Solárii, nebyli by považováni za lidské bytosti."
Gladiainy oči se rozšířily. "To je neuvěřitelné. Solariánci by to neudělali tak, aby dohlížitelé zacházeli s Aurořany tak jako s vámi."
"Skutečně? Oni už zničili jednu aurorskou loď. Věděla jste to?"
"Aurorskou loď? Ne, to jsem nevěděla."
"Ujišťuji vás, že se to stalo. Přistála asi ve stejnou dobu jako my. My jsme unikli, ale oni ne. Protože jsme měli vás, kdežto oni ne. Závěr je, nebo by měl být, že Aurora nemůže automaticky považovat všechny planety vesmířanů za své spojení. V případě nouze bude každá planeta vesmířanů jednat jen za sebe."
- 197 -

Gladia rozhodně zavrtěla hlavou. "Byl by nebezpečné zevšeobecňovat z jednoho jediného případu. Pro Solariánce by bylo obtížné zařídit, aby dohlížitelé kladně reagovali na padesát různých přízvuků a záporně na všechny ostatní. Bylo pro ně snadnější vybrat si jen jeden přízvuk. To je všechno. Počítali s tím, že se na jejich planetě nepokusí přistát žádní další vesmířané, ale nevyšlo to."
"Ano, jsem si jistý, že vedení Aurory přijde s takovými argumenty, protože je pro všechny vždycky snazší dojít k příjemným závěrům než k těm méně příjemným. Já jen chci, aby si uvědomili možnost toho méně příjemného závěru a aby tím získali patřičnou nejistotu. Odpusťte mi mou sebelásku, ale nevěřím, že to někdo dokáže tak jako já, a proto si myslím, že musím na Auroru spíš než kdokoli jiný."
Gladia cítila nejasnou rozervanost. Nechtěla být vesmířankou; chtěla být lidskou bytostí a zapomenout vše, co před chvílí nazvala "nepodstatným rozlišováním". A přece, když D.G. hovořil se zjevným uspokojením o zatlačení Aurory do podřízeného postavení, cítila se stále ještě trochu vesmířankou.
Nasupeně se zeptala: "Předpokládám, že i osadnické planety musí jednat každá za sebe. Není tomu tak?"
D.G. zavrtěl hlavou. "Může se vám zdát, že je to nevyhnutelné, a nedivil bych se, kdyby každý Svět osadníků měl čas od času tendence stavět své vlastní zájmy nad zájmy celku, ale my máme něco, co vám vesmířanům chybí."
"A co to je? Větší ušlechtilost?"
"Ovšemže ne! Nejsme o nic ušlechtilejší než vesmířané. My ale máme Zemi. Je to náš svět. Každý osadník navštěvuje Zemi tak často, jak může. Každý osadník ví, že tu je obrovský pokročilý svět, s neuvěřitelně bohatou historií, rozsáhlou kulturou a složitým ekosystémem, který mu patří a k němuž náleží. Osadnické planety se mohou dostat do sporu, ale žádný takový spor nemůže vyústit v násilí nebo v trvalé přerušení styků, protože v tom případě je pozemská vláda vždy požádána o zprostředkování dohody o všech problémech a její rozhodnutí je dostačující a konečné. Toto jsou naše tři výhody, Gladie: nemáme žádné roboty, což nám umožňuje vytvářet nové světy našimi vlastními rukama; rychlé střídání generací, což zajišťuje stálou změnu; a především Zemi, která
- 198 -

je naším ústředním jádrem."

Gladia prudce namítla: "Ale vesmířané -" a zarazila se.

D.G. se usmál a s nádechem hořkosti doplnil:

"Chtěla jste říct, že i vesmířané jsou potomky Pozemšťanů a že Země je i jejich planeta? Fakticky je to pravda, ale psychologicky nikoli. Vesmířané udělali vše, co mohli, aby se svého dědictví zřekli. Nepovažují se už za potomky Pozemšťanů. Kdybych byl mystikem, řekl bych, že když se vesmířané odřízli od kořenů, nemohou dlouho přežít. Samozřejmě žádný mystik nejsem, takže to takto neřeknu, ale stejně nemohou dlouho přežít, o tom jsem přesvědčen." Po krátké odmlce dodal s jakousi nemotornou jemností, jako by se bál, že svým nadšením v ní zasáhne nějaké citlivé místo: "Ale považujte se prosím za lidskou bytost, Gladie, spíš než za vesmířanku, a já budu sebe považovat za lidskou bytost, spíš než za osadníka. Lidstvo přežije, ať už jako vesmířané nebo osadníci nebo obojí. Já věřím, že přežije pouze prostřednictvím osadníků, ale mohu se mýlit."

"Ne," nesouhlasila Gladia a snažila se neprojevovat žádné city. "Myslím, že máte pravdu, pokud se lidé nakonec nenaučí přestat s rozlišováním mezi vesmířany a osadníky. To je můj cíl, v tomhle chci lidem pomáhat."

"Ale teď," omlouval se D.G. a pohlédl na úzký pás na stěně označující čas, "vás zdržuji od večere. Mohu jíst s vámi?"

"Jistě," řekla Gladia.

D.G. vstal. "Tak dojdou pro večeri. Poslal bych Daneela nebo Gis-karda, ale nechci si zvyknout dávat příkazy robotům. Kromě toho, i když vás posádka zbožňuje, nemyslím, že se jejich city vztahují i na roboty."

Nedalo se říci, že by jídlo, které D.G. přinesl, Gladii zcela chutnalo. Nedokázala si zvyknout na nedostatek jemnosti v chuti, což mohlo být dědictví po pozemské kuchyni určené pro hromadnou konzumaci, ale ani nebylo příliš odpuzující. Jedla bez jakéhokoli nadšení.

D.G. si toho povšiml a podotkl: "Doufám, že vám to jídlo není proti mysli?"

Zavrtěla hlavou. "Ne. Zřejmě jsem si zvykla. Když jsem byla poprvé na lodi, zažila jsem několik nepříjemných chvil, ale nebylo to nic vážného."

- 199 -

"To jsem rád, ale, Gladie -"

"Ano?"

"Nemáte ponětí, proč si vás vláda Aurory tak naléhavě vyžádala? Nemůže to být způsob, jak jste si poradila s dohlížitelem, ani váš projev. Žádost odeslali o hodně dříve, než se mohli o nich dozvědět."

"V tom případě, D.G.," potřásla Gladia smutně hlavou, "mě nemohou k ničemu potřebovat. Nikdy mě nepotřebovali."

"Ale něco tu musí být. Jak jsem vám řekl, zpráva přišla od předsedy Rady Aurory."

"Současný předsedaje považován spíš za loutku."

"Ach? Kdo stojí za ním? Kelden Amadiro?"

"Přesně tak. Takže o něm víte."

"Jistě," přisvědčil D.G. zachmuřeně, "zdroj protipozemského fanatismu. Člověk, kterého doktor Fastolfe před dvaceti desítkami lety politicky rozdrtil, stále žije a může nás opět ohrožovat. To je příklad slepé uličky dlouhověkosti."

"Ale i v tom je záhada," poznamenala Gladia. "Amadiro je po-mstychtivý člověk. Ví, že to byl Eliáš Baley, kdo byl příčinou té porážky, o které jste mluvil, a Amadiro je přesvědčen, že za ni nesu odpovědnost i já. Jeho odpor - výrazný odpor - se vztahuje i na mě. Jestliže mě předseda chce, je to jen proto, že si mě vyžádal Amadiro, a k čemu by mě ten chtěl? Raději by se mě zbavil. Proto mě zřejmě poslal s vámi na Solárii. Určitě čekal, že vaše loď bude zničena a já s ní. A vůbec by ho to nemrzelo."

"Žádné přelévání slz, co?" zamyslel se D.G. "Ale určitě vám nikdo neřekl: 'Jděte s tím bláznivým obchodníkem, abychom měli potěšení z toho, až zahynete.'"

"Ne. Řekli mi, že naléhavě potřebujete mou pomoc, zeje politicky výhodné momentálně s osadnickými planetami spolupracovat a že Auroře by hodně pomohlo, kdybych jim po svém návratu sdělila vše, co se na Solárii odehrálo."

"Ano, to je jim podobné. Mohli to do určité míry i brát vážně. Nu a naše loď proti jejich očekávání dokázala bezpečně odletět, zatímco loď z Aurory byla zničena. Mohli docela dobře potřebovat čerstvé zprávy z první ruky o tom, co se stalo. To by mohlo být ono. Ale teď už samozřejmě vědí, jak se všechno odehrálo, takže by vás už nemu-

- 200 -

seli potřebovat. I když," mluvil spíš pro sebe než ke Gladii, "vědí jen to, co zachytili z vysílání hypervize na Baleyworldu a nemusí tomu přikládat velkou hodnotu. A přece."

"A přece co, D.G.?"

"Přece mi instinkt říká, že ta zpráva nemohla být motivována jen potřebou vyslechnout si vaši zprávu. Ta naléhavost mi říká, že jde o něco jiného."

"Nemůžou chtít nic jiného. Nic," odporovala Gladia.

"To bych rád věděl," uvažoval D.G.

41.

"Také bych to rád věděl," prohlásil té noci Daneel ve své kóji ve zdi.

"Rád bys věděl co, příteli Daneeli?" vyptával se Giskard.

"Rád bych věděl, jaký je skutečný význam zprávy z Aurory, požadující návrat paní Gladie. Stejně tak jako kapitánovi ani mně nepřipadá potřeba vyslechnout si zprávu o událostech dostatečně silnou motivací."

"Máš nějaké odlišné vysvětlení?"

"Něco mě napadlo, příteli Giskarde."

"Mohu vědět co, příteli Daneeli?"

"Napadlo mne, že požadavkem na návrat paní Gladie může Rada Aurory očekávat víc, než o co výslovně žádá - že nechce právě paní Gladii."

"Co více než paní Gladii by mohli chtít?"

"Příteli Giskarde, je myslitelné, že by se paní Gladia vrátila beze mne a bez tebe?"

"Ne, ale jak bychom ty a já mohli být Radě Aurory k užtku?"

"Já, příteli Giskarde, bych jim nebyl k ničemu. Ale ty jsi jedinečný, protože dokážeš bezprostředně vnímat lidské vědomí."

"To je pravda, příteli Daneeli, ale oni to nevědí."

"Nebylo by možné, že od našeho odletu tuto skutečnost nějakým způsobem zjistili a začali hořce litovat, že ti dovolili opustit Auroru?"

Giskard nezaváhal na znatelný okamžik. "Ne, to není možné, při-

- 201 -

teli Daneeli. Jak by to mohli zjistit?"

Daneel opatrně pronesl: "Uvažoval jsem takto. Před dávnou dobou se ti při návštěvě Země s doktorem Fastolfem podařilo upravit několik pozemských robotů a přidal jsi jim některé omezené mentální schopnosti jen proto, aby pokračovali ve tvé práci a ovlivňovali příslušné úředníky na Zemi tak, aby i nadále podporovali osídlování. Alespoň to jsi mi jednou řekl. Tudíž na Zemi existují roboti, kteří jsou schopni upravovat vědomí."

A jak jsme nedávno začali mít podezření, Institut robotiky na Auroře odeslal humanoidní roboty na Zemi. Nevíme, k čemu přesně tam měli sloužit, ale to nejmenší, co lze od takových robotů očekávat, je pozorování událostí na Zemi a podávání zpráv."

I když roboti z Aurory nedokážou vnímat myšlenky, mohou posílat domů zprávy o tom, že ten nebo onen úředník náhle změnil svůj postoj k osídlování, a možná od doby, co jsme opustili Auroru, někoho u moci na Auroře, možná přímo doktora Amadira napadlo, že to lze vysvětlit přítomností robotů se schopností upravovat vědomí na Zemi. Je tedy možné, že tuto schopnost lze zpětně vystopovat k doktoru Fastolfovi nebo k tobě."

To by zase mohlo úředníkům na Auroře vysvětlit některé události, které vedou spíš k tobě než k doktoru Fastolfovi. V důsledku toho si tě budou zoufale přát mít zpátky, ale nemohou o tebe požádat přímo, protože to by vyradilo jejich čerstvé informace. Proto požádali o návrat paní Gladie, což vypadá přirozeně, protože vědí, že když se vrátí zpátky, vrátíš se i ty."

Giskard dobrou minutu mlčel a pak řekl: "Zajímavé vývoody, příteli Giskarde, ale nesedí to. Roboti, které jsem upravitel k plnění úkolu podporovat osídlování, ukončili svou činnost před více než osmácti desetiletími a od té doby nejsou aktivní, alespoň pokud se úpravy vědomí týče. A navíc Země stáhla roboty ze svých Měst a umístila je do neobydlených oblastí už před dlouhou dobou."

To znamená, že i když připustíme myšlenku, že humanoidní roboti byli vysláni na Zemi, neměli by příležitost setkat se s mými roboty upravujícími vědomí nebo zjistit mé vlastní úpravy, když vezmeme v úvahu, že mí roboti se touto činností již nezabývají. Je tedy nemožné, aby má zvláštní schopnost byla objevena tak, jak říkáš."

- 202 -

Daneel se ptal: "Neexistuje nějaká jiná možnost, jak tvou schopnost objevit, příteli Giskarde?"

"Žádná taková možnost neexistuje," odpověděl Giskard pevně. "A přesto bych to rád věděl," uvažoval Daneel."

- 203 -

STARÝ VŮDCE

42.

Kelden Amadiro nebyl imunní proti moru člověka - vzpomínám. Ve skutečnosti jim podléhal víc než ostatní. V jeho případě však byla intenzita vzpomínek doprovázena i jejich horkým obsahem, což prohlubovalo vztek a frustraci. Před dvaceti desetiletími pro něj vyhlíželo všechno tak nadějně. Byl zakladatelem a vedoucím Institutu robotiky (byl jím ještě stále) a pojednou krátký oslňující a vítězný okamžik měl dojem, že totální kontrola nad Radou mu nemůže uniknout a že svého velkého nepřítele Hana Fastolfa rozdrť a dostane ho do bezmocné opozice."

Kdyby - kdyby jen-

(Jak jen se snažil na to nemyslet a přesto se to stále vracelo, znova a znova, jako by žalu a zoufalství nebylo nikdy dost.)

Kdyby byl zvítězil, byla by Země zůstala osamocená a v izolaci a on by se už postaral o to, aby postupně zdegenerovala a nakonec zahynula. Proč ne? Bylo by lepší, kdyby ti krátce žijící obyvatelé přeplněného světa, prolezlého nemocemi, byli mrtvi, stokrát lepší, než když žili život, který byli nuceni vést."

A planety vesmířanů by se mohly v klidu a bezpečí šířit dál. Fas-tolfe si vždycky stěžoval, že vesmířané žijí se svými roboty příliš dlouho a pohodlně, aby mohli být průkopníky, ale Amadiro by byl dokázal, že nemá pravdu."

Avšak Fastolfe zvítězil. V okamžiku jisté porážky nějakým neuvěřitelným způsobem sáhl takřikajíc do prázdna a měl vítězství v hrsti - prakticky odnikud."

Samozřejmě to zavinil ten Pozemšťan, Eliáš Baley."

Ale při vzpomínce na Eliáše Baleyho se tok jinak nepříliš příjemných vzpomínek vždy přerušil. Nedokázal si vybavit tu tvář, slyšet ten hlas, vzpomínat na jeho činy. To jméno mu stačilo. Dvacet desetiletí ani v nejmenším nedokázalo smazat tu nesmířitelnou nenávist nebo otupit palčivou bolest."

- 204 -

A když se Fastolfe ujal řízení politických záležitostí, uprchlí ti bídní Pozemšťané ze své prohnílé planety a osídlovali jednu planetu za druhou. Smršť postupu Pozemšťanů vesmířany zaskočila a uvedla je do stavu nehybné ztuhlosti. Kolikrát se Amadiro obracel na Radu a upozorňoval, že Galaxie se vesmířanům vymyká z rukou, že Aurora nezúčastněně sleduje, jak je jedna planeta za druhou obsazována podlidmi, že každým rokem se vesmířanů zmocňuje větší apatie?

"Vzpamatujte se," vyzýval je. "Vzpamatujte se. Podívejte se, jak jejich počet vzrůstá. Podívejte, jak se množí počet jejich nových planet. Na co vlastně čekáte? Až vám půjdou po krku?"

A Fastolfe vždycky odpovídal tím svým uklidňujícím hlasem a Aurořané i ostatní vesmířané (kteří vždycky poslouchali Auroru, i když je oficiálně neřídila) se pokojně usadili a dřímali dál.

Zřejmě nechápali to, co bylo naprosto zjevné. Skutečnosti, čísla, jasné zhoršování situace od desetiletí k desetiletí je nechávaly chladnými. Jak bylo možné, že jim trvale házel pravdu do očí, že se každá jeho předpověď naplňovala, a přesto drtivá většina šla jako ovce za Fastolfem?

Jak bylo možné, že sám Fastolfe viděl, že vše, co říkal, se ukázalo jako čiré bláznovství, a přesto nikdy od své politiky neustoupil? Nejen že nepřipustil, že se mýlí, on si ani nikdy nevšiml, že by se vůbec mohl mýlit.

Kdyby byl Amadiro typ člověka, který věřil na kouzla, určitě by si myslel, že na planety vesmířanů dopadla nějaká kletba, nějaké kouzlo vyvolávající apatii. Představoval by si, že kdesi má někdo tu kouzelnou moc, že umí omámit jinak aktivní mozky a zastít vidoucí oči, aby neviděly pravdu.

A aby bylo jeho zoufalství ještě větší, lidem bylo líto Fastolfa, že zemřel nespokojen, protože se vesmířané nezmocnili dalších planet.

V tom jim bránila sama Fastolfova politika! Jaké měl právo být nespokojen? Co by udělal, kdyby tak jako Amadiro užíval a hlásal pravdu a nemohl přimět dost vesmířanů, aby mu naslouchali?

Kolikrát si pomyslel, že bylo lepší, aby Galaxie byla úplně prázdná, než aby ji ovládali podlidé! Kdyby měl nějakou kouzelnou moc, jak zničit Zemi - svět Eliáše Baleyho - pouhým kývnutím hlavy, jak

- 205 -

rád by to udělal.

Ale uchýlovat se k obdobným fantastickým představám jen prohlubovalo jeho naprosté zoufalství. Byla to druhá strana jeho opakující se noční můry, pošetilé přání vzdát se, přivítat smrt, kdyby mu to roboti dovolili.

A pak přišel čas, kdy získal moc zničit Zemi - dokonce mu byla vnucena proti jeho vůli. To bylo asi před třemi čtvrtěmi desetiletí, když se poprvé setkal s Levularem Mandamem.

43.

Vzpomínky! Před třemi čtvrtěmi desetiletí - Amadiro vzhlédl a zjistil, že do jeho pracovny vstoupil Maloon Cicis. Určitě signalizoval, že chce vstoupit, a měl právo vstupu, ani když nedostal na signál odpověď.

Amadiro si povzdychl a odsunul svůj malý počítač. Cicis byl jeho pravou rukou od doby, kdy byl Institut založen. Zestárl ve službě. Nic, co by bylo viditelné, jen všeobecný dojem mírného rozkladu. Jeho nos mu připadal

asymetričtější, než býval.

Prohnul si vlastní, poněkud baňatý nos a zamyslel se, nakolik byly znát příznaky rozkladu na něm samotném. Býval kdysi 195 cm vysoký, což byla slušná výška i na poměry u vesmířanů. Určitě teď stál stejně zpřímá jako předtím a přesto, když se nedávno změřil, zjistil, že má jen 193 cm. Začíná se snad hrbit, sesedávat se a stárnout?

Odložil ty zákeřné myšlenky, které byly samy větším příznakem stárnutí než jakákoli měření, a zeptal se: "Co se děje, Maloone?"

Cicis měl nového osobního robota, který ho následoval, velmi modernistického a s lesklým vzhledem. I to byl příznak stárnutí. Když si někdo nedovede udržet mladistvý vzhled vlastního těla, může si vždycky koupit nového robota.

Amadiro byl rozhodnut, že nikdy nebude u mladých vyvolávat úsměv tím, že propadne tomuto klamu, zejména proto, že Fastolfe, který byl o osm desetiletí starší než Amadiro, nikdy nic takového neudělal.

Cicis odpověděl: "Je tu zas ten Mandamus, šéfe."

"Mandamus?"

- 206 -

"Ten, co vás stále chce vidět."

Amadiro se na chvíli zamyslel. "Myslíš toho idiota, potomka té Solariánky?"

"Ano, šéfe."

"Nu, já ho vidět nechci. Ještě jsi mu to nevysvětlil, Maloone?"

"Dostatečně jasně. Prosil mě, abych vám předal vzkaz, a že ho pak přijmete."

Amadiro zavrtěl hlavou. "Nemyslím, Maloone. Co je v tom vzkazu?"

"Nerozumím mu, šéfe. Není v galaktické angličtině."

"Proč bych mu v tom případě měl porozumět spíš já než ty?"

"To já nevím, ale trvá na tom, abych vám ho odevzdal. Když se na něj podíváte, šéfe, a dáte rozkaz, půjdu a znovu ho vyhodím."

"Tak mi ho tedy ukaž," svolil Amadiro a potřásl hlavou. S nechutí si ho prohlížel.

Bylo tam napsáno: Ceterum censeo, delenda est Carthago.

Amadiro si přečetl vzkaz, podíval se na Maloona a obrátil pohled zpět na papír. Konečně řekl: "Musel ses na to podívat, když víš, že není v galaktické angličtině. Zeptal ses ho, co to znamená?"

"Zeptal, šéfe. Říká, že je to latina, ale to mi nic neřeklo. Říkal, že vy budete rozumět. Je to velmi rozhodný muž a říká, že tu bude sedět celý den, dokud si to nepřetčete."

"Jak vypadá?"

"Je hubený. Má vážný vzhled. Zřejmě nemá smysl pro humor. Vysoký, ale ne tak jako vy. Hluboko vsazené oči, upřený pohled, úzké rty."

"Jak je starý?"

"Podle stavu jeho kůže bych řekl čtyři desetiletí nebo tak nějak. Je velmi mladý."

"V tom případě musíme mládí podporovat. Pošli ho sem."

Cicis vypadal překvapeně. "Vy ho přijmete?"

"Copak jsem to právě neřekl? Přiveď ho."

- 207 -

44.

Mladý muž vstoupil do pracovny téměř pochodovým krokem. Ztuha se zastavil před stolem a řekl:

"Děkuji vám, pane, že jste se uvolil mě přijmout. Dovolil byste, aby se ke mně připojili mí roboti?"

Amadiro pozvedl obočí. "Rád je uvidím. Dovolíte, abych si u sebe ponechal svoje?"

Bylo to už mnoho let, co slyšel někoho pronášet starou robotskou formuli. Byl to jeden z těch starých dobrých zvyků, který upadl v zapomenutí, jak formální zdvořilost upadala a jak se stále víc všeobecně přijímalo jako samozřejmé, že osobní roboti byli součástí každého člověka.

"Jistě, pane," odvětil Mandamus a vstoupili dva roboti. Amadiro si všiml, že to udělali teprve, když dostali povolení.

Byli to noví roboti, velice výkonní a jevíli všechny znaky dobré práce při jejich tvorbě.

"Váš vlastní návrh, pane Mandame?" Roboti, které navrhovali jejich majitelé, měli vždy zvláštní hodnotu.

"Ano, pane."

"Jste tedy robotik?"

"Ano, pane. Mám diplom univerzity v Eosu."

"Pracoval jste s -"

Mandamus rychle doplnil: "Ne s doktorem Fastolfem, pane. S doktorem Maskelinikem."

"Ach, ale vy nejste členem Institutu."

"Požádal jsem o přijetí, pane."

"Chápu." Amadiro sesunul papíry na stole a pak se rychle zeptal, aniž vzhlédl: "Kde jste se naučil latině?"

"Neumím latinsky natolik dobře, abych mohl mluvit nebo číst, ale dost, abych znal ten citát a věděl, kde ho najít."

"To je samo o sobě pozoruhodné. Jak je to možné?"

"Nemohu věnovat každou chvíli svého života robotice, takže mám i vedlejší zájmy. Jedním z nich je planetologie se zvláštním zaměřením na Zemi. To mě přivedlo k pozemské historii a kultuře."

"To není mezi vesmířany příliš populární studium."

"Ne, pane, a to je taky špatné. Je třeba vždycky znát nepřítele, tak

- 208 -

jakový, pane."

"Tak jako já?"

"Ano, pane. Věřím, že jste obeznámen s mnoha aspekty života na Zemi a v tomto ohledu víte víc než já, protože jste tuto oblast studoval déle."

"Jak to víte?"

"Snažil jsem se o vás dozvědět co nejvíc, pane."

"Protože jsem další z vašich nepřátel?"

"Ne, pane, ale protože z vás chci učinit svého spojence."

"Učinit mě vašim spojencem? Chcete mě tedy využít? Nezdá se vám, že jste tak trochu drzý?"

"Ne, pane, protože jsem si jist, že budete chtít být mým spojencem."

Amadiro na něho zíral. "Přesto se mně zda, že jste o něco víc než jen trochu drzý. Povězte mi, rozumíte tomu citátu, který jste pro mě našel?"

"Ano, pane."

"Tak ho přeložte do galaktické angličtiny."

"Říká: "Podle mého názoru musí být Kartágo zničeno."

"A co to podle vašeho názoru znamená?"

"Řečník, který tohle řekl, byl Marcus Porcius Cato, senátor římské republiky, politického útvaru na staré Zemi. Řím porazil svého hlavního protivníka, Kartágo, ale nezničil je. Cato měl za to, že Řím nemůže být naprosto bezpečný, dokud Kartágo nebude zcela zničeno, a nakonec bylo, pane."

"Ale co pro nás znamená Kartágo, mladý muži?"

"Existují takové věci jako analogie."

"A to znamená?"

"Že planety vesmířanů mají hlavního protivníka, který musí být podle mého názoru zničen."

"Jmenujte toho nepřítele."

"Planeta Země, pane."

Amadiro slabě zabubnoval prsty na stole. "A vy chcete, abych byl vašim spojencem v takovém projektu."

Předpokládáte, že budu šťasten, když já jím budu smět být. Povězte, doktore Mandame, kdy jsem ve svých nesčetných projevech a esejích řekl, že Země musí být zničena-

- 209 -

na."

Mandamus sevřel úzké rty a popotáhl. "Nejsem tu proto," odpověděl, "abych se vás pokoušel zatáhnout do něčeho, co by mohlo být použito proti vám. Neposlal mě sem doktor Fastolfe ani kdokoli z jeho strany. Ani já nejsem v jeho straně. A nepokouším se říkat, co máte v úmyslu. Řeknu vám jen, co mám v úmyslu já. Země musí být zničena."

"A jak navrhuje Zemi zničit? Máte v úmyslu na ni svrhnout atomové bomby, až údery, záření a mraky prachu celou planetu zničí? A když se tak stane, jak zabráníte pomsty chtivým lodím osadníků, aby udělaly totéž s Aurorou a s tolika dalšími planetami vesmíranů, kolik jich dosáhnou? Země mohla být beztréstně zničena ještě před patnácti desetiletími. Teď už ne."

Mandamus vypadal otřeseně. "Nic takového nemám v úmyslu, doktore Amadiro. Nezničil bych lidské životy zbytečně, i kdyby to byli Pozemšťané. Existuje však způsob, jak může být Země zničena, aniž by bylo zabito všechno její obyvatelstvo, a žádné represálie nebudou."

"Jste snílek," prohlásil Amadiro, "nebo nejste duševně zcela zdrav."

"Dovolte, abych vám to vysvětlil."

"Ne, mladý muži. Mám málo času a protože váš citát, kterému jsem velmi dobře porozuměl, vzbudil mou zvědavost, dovolil jsem vám už mluvit o něm až příliš mnoho."

Mandamus vstal. "Rozumím, doktore Amadiro, a omlouvám se, že jsem vás připravil o víc času, než jste si mohl dovolit. Myslete však na to, co jsem vám řekl, a kdybyste snad byl zvědavý, mohl byste mě zavolat, až budete mít na mě víc času než teď. Nečekejte ale příliš dlouho, protože budu-li muset, obrátím se jiným směrem, neboť Zemi zničím. Jsem k vám upřímný, jak vidíte."

Mladý muž se pokusil o úsměv, který roztáhl jeho tenké tváře, aniž by nějak změnil vzhled jeho obličeje. Rozloučil se:

"Sbohem a ještě jednou vám děkuji," otočil se a odešel

Amadiro se za ním chvíli zamyšleně díval, pak stiskl tlačítko na straně stolu.

"Maloone," přikázal, jakmile Cicis vešel, "chci, aby ten mladík

- 210 -

byl neustále sledován, a chci vědět, s kým bude mluvit ať jde o kohokoli. Chci, aby byli identifikováni a vyslechnuti. Ty, které určím, přiveď ke mně. Ale, Maloone, všechno musí proběhnout v naprostém klidu a pomocí jemného a přátelského přesvědčování. Ještě tu nejsem pánem, jak víš."

Ale nakonec jím bude. Fastolfe byl šestatřicet desetiletí starý a už umíral. Amadiro byl o osm desetiletí mladší.

45.

Amadiro přijímal zprávy po devět dní. Mandamus mluvil se svými roboty, občas se svými kolegy na univerzitě a ještě vzácněji s obyvateli domácností sousedících s jeho. Jeho rozhovory bývaly naprosto triviální a dlouho předtím, než devět dní uplynulo, byl Amadiro rozhodnut, že nemůže mladého muže přechkat. Mandamus byl teprve na začátku dlouhého života a mohl mít před sebou tak třicet desetiletí; Amadiro jich měl před sebou osm nebo snad deset.

A Amadiro přemýšlel o tom, co mu mladý muž řekl, a s rostoucím neklidem si postupně uvědomoval, že na sebe nemůže vzít riziko, že by existoval způsob, jak zničit Zemi, a on by jej ignoroval. Mohl snad připustit, aby ke zničení došlo až po jeho smrti a on sám je nezažil? Nebo - a to by bylo skoro stejně špatné - kdyby k tomu došlo za jeho života, ale pod velením někoho jiného, knoflík by stiskl někdo jiný!

Ne, on to musel vidět, zažít to a udělat to; proč by jinak vytrpěl tak dlouhé zoufalství? Třeba je Mandamus blázen nebo šílenec, ale v tom případě to Amadiro musel vědět jistě.

Když se Amadiro dostal ve svých úvahách až sem, zavolal si Mandama do kanceláře.

Uvědomoval si, že se tím pokouje, ale pokoreni bylo cenou, kterou musel zaplatit za jistotu, že Země nebude zničena bez něho. Byla to cena, kterou byl připraven zaplatit.

Připravoval se i na možnost, že Mandamus se bude při vstupu tvářit sladce a bude se vítězně pochechtávat. I to musí snést. Když se pak ukáže, že návrhy mladého muže jsou nesmysl, postará se, aby byl

- 211 -

potrestán tak, jak to civilizovaná společnost jen dovolovala, ale jinak -

Potěšilo ho proto, když Mandamus vstoupil do jeho pracovny s výrazem patřičné pokory a naprosto upřímně mu poděkoval za druhé přijetí. Amadiro měl dojem, že on by měl být teď velkodušný.

"Doktore Mandame," začal, "když jsem vás poslal pryč, aniž bych si váš plán vyslechl, zachoval jsem se nezdvořile.

Povězte mi tedy, co jste měl na mysli, a já vás vyslechnu, dokud mi nebude zcela jasné, jak předpokládám, že váš plán je možná spíše výsledkem nadšení než chladného uvažování. Pak vás opět propustím, ale bez známky pohrdání z mé strany a doufám, že to bez hněvu oceníte."

Mandamus odpověděl: "Nemohu se zlobit, když mě poctivě a trpělivě vyslechnete, doktore Amadiro, ale co když to, co řeknu, má hlavu a patu a dá nám naději?"

"V tom případě," pronesl Amadiro zvolna, "by bylo možné, abychom my dva pracovali spolu."

"To by bylo nádherné, pane. Spolu bychom dokázali víc než každý sám. Ale bylo by tu něco hmatatelnějšího než privilegium spolupráce? Byla by tu odměna?"

Amadira to rozladilo. "Byl bych vám přirozeně zavázán, ale jsem jen pouhý člen Rady a vedoucí Institutu robotiky. Mé

možnosti jsou omezeny."

"To chápu, doktore Amadiro. Ale mohl bych něco dostat v těchto mezích? Už teď?" Upřeně na Amadira hleděl. Amadiro se zamračil, když zjistil, že se dívá do dvou nehybných očí s rozhodným pohledem. Nebylo tu místo pro pokoru!

Chladně se zeptal: "Co máte na mysli?"

"Nic, co byste mi nemohl poskytnout, doktore Amadiro. Udělejte mě členem Institutu."

"Když budete mít kvalifikaci -"

"Nebojte se, budu mít kvalifikaci."

"Nemůžeme nechat to rozhodnutí na kandidátovi. Musíme -"

"Ale no tak, doktore Amadiro, takhle by vztahy neměly začínat. Jelikož jste mě nechal sledovat každou chvíli od doby, kdy jsem od vás naposledy odešel, nevěřím, že jste si podrobně neprostudoval moje materiály. Musíte tedy vědět, že kvalifikaci mám. Jestliže z nějakého důvodu máte pocit, že ji nemám, neměl byste žádnou naději, že

- 212 -

bych byl natolik důvtipný, abych dokázal vypracovat plány na zničení toho našeho Kartága, a už bych na vaše zavolání nepřišel."

Na okamžik pocítil Amadiro žhavý vír vzteku. V tu kratičkou chvíli mu připadalo, že ani zničení Země nestojí za tento pohrdavý postoj dítěte. Ale jen na okamžik. Pak se mu vrátil smysl pro proporce a řekl si, že člověk tak mladý, ale přitom tak odvážný a sebejistý, je typ muže, jakého potřebuje. Kromě toho opravdu studoval Mandamo-vy materiály a nebylo pochyb, že pro Institut kvalifikaci má.

Amadiro klidně odpověděl (na úkor svého krevního tlaku): "Máte pravdu. Máte kvalifikaci."

"Tak mě přijměte. Určitě máte v počítači potřebné formuláře. Stačí zapsat mé jméno, školu, kterou jsem navštěvoval, rok, kdy jsem získal diplom a všechny ty ostatní statistické zbytečnosti, které potřebujete, a pak to vlastním jménem podepíšete."

Amadiro se bez jediného slova odpovědi otočil k počítači. Vypsal potřebné informace, vytiskl formulář, podepsal ho a předal Mandamo-vi. "Má dnešní datum. Jste členem Institutu."

Mandamus si papír přečetl a pak ho předal jednomu ze svých robotů, který ho umístil do malého pouzdra a to si strčil pod paži.

"Děkuji vám," řekl Mandamus. "Je to od vás velmi milé a doufám, že vás nikdy nezklamou a nebudu příčinou, že byste litoval tohoto laskavého ocenění mých schopností. Ale zbývá ještě jedna věc."

"Opravdu? A co?"

"Mohli bychom projednat otázku konečné odměny, samozřejmě pouze v případě naprostého úspěchu. Naprostého úspěchu."

"Nebylo by logičtější přenechat to na později, až bude naprostého úspěchu dosaženo nebo budeme k němu zcela blízko?"

"Z racionálního hlediska ano. Ale já se řídím stejně tak sny jako rozumem. Rád bych trochu snil."

"Dobrá," zeptal se Amadiro, "a o čempak byste rád snil?"

"Zdá se mi, doktore Amadiro, že doktoru Fastolfovi se teď rozhodně nevede dobře. Žil už dlouho a jeho smrt nemůže na sebe nechat dlouho čekat."

"Nu a?"

"Až zemře, bude vaše strana agresivnější a ti povolnější z Fastol-fovy strany možná uznají za vhodné změnit stranu. Bez Fastolfa příští

- 213 -

volby určitě vyhrajete."

"To je možné. A pak?"

"Stanete se de facto řídícím členem Rady a rozhodujícím faktorem aurorské politiky, což by vlastně znamenalo i celkové politiky všech planet vesmíranů. A když se mé plány zdaří, bude vaše vedení tak úspěšné, že vás Rada těžko při nejbližší příležitosti nezvolí předsedou."

"Vaše sny stoupají, mladý muži. A kdyby se naplnilo vše, co předvídáte, co pak?"

"Těžko byste našel čas řídit celou Auroru a současně Institut ro-botiky. Proto vás žádám, až se rozhodnete vzdát se svého současného postavení hlavy Institutu, abyste byl připraven mě podporovat jako svého nástupce. Těžko lze očekávat, že by byl odmítnut kandidát, kterého osobně vyberete."

Amadiro poznamenal: "Existuje něco jako potřebná kvalifikace na toto místo."

"Tu kvalifikaci budu mít."

"Počkáme a uvidíme."

"Jsem ochoten počkat, ale zjistíte hodně brzy před konečným úspěchem, že budete chtít mé žádosti vyhovět. Prosím, abyste si na to už zvykl."

"Tohle všechno, než vyslechnu jediné slovo," zamumlal Amadiro. "Dobře, jste členem Institutu a budu se snažit zvyknout si na váš osobní sen, ale teď už skončeme s úvodem. Povězte mi, jak chcete zničit Zemi."

Amadiro téměř automaticky dal svým robotům znamení, aby si nic z rozhovoru nepamatovali. A Mandamus udělal s mírným úsměvem se svými roboty totéž.

"Tak začneme," souhlasil Mandamus.

Než mohl pokračovat, vyrazil Amadiro do útoku.

"Jste si jistý, že nejste na straně Země?"

Mandamu to vyvedlo z míry. "Přišel jsem k vám s návrhem, jak Zemi zničit."

"A přesto jste potomkem té Solariánky v páté generaci, pokud vím."

"Ano, pane, to je v přístupných záznamech. A co z toho?"

- 214 -

"Ta Solariánka je už dlouhou dobu blízkou spolupracovnicí a chráněnkyní doktora Fastolfa. Uvažují proto, zda nesympatizujete s jeho názory ve prospěch Země."

"Kvůli mému původu?" Mandamus byl naprosto ohromen. Na okamžik proběhlo jeho chřípím něco, co by se dalo nazvat rozmrzelostí nebo téměř hněvem, pak to zmizelo a tiše odpověděl: "Stejně tak vám blízká přítelkyně, spolupracovnice a chráněnkyně je doktorka Vasilisa Fastolfová, dcera doktora Fastolfa. Je jeho potomkem v první generaci. Uvažuji, zda nesympatizuje s jeho názorem, že jsem o tom uvažoval," přerušil ho Amadiro, "ale ona s nimi nesympatizuje a v jejím případě jsem už uvažovat přestal."

"Můžete přestat uvažovat i v mém případě, pane. Já jsem vesmířan a přeji si, aby vesmířané ovládali Galaxii."

"Tak dobře. Začněte s popisem svého plánu."

Mandamus souhlasil. "Začnu, ale od samého začátku, pokud nemáte námitky."

Doktore Amadiro, astronomové se shodují v názoru, že v naší Galaxii existují milióny planet podobných Zemi, na kterých mohou žít lidé po nezbytných úpravách životního prostředí, ale bez potřeby geologické terraformace. Mají dýchatelnou atmosféru, je na nich oceán složený z vody, země i podnebí je vyhovující, existuje tam život. V atmosféře by bez přítomnosti oceánského planktonu ani nemohl být volný kyslík.

Půda je často holá, ale jakmile spolu s oceánem projdou biologickou terraformací, čili když je v nich vysazen pozemský život, začne se rozvíjet a planeta může být osídlena. Bylo zaznamenáno a prozkoumáno na stovky planet a polovina z nich je už obydlena osadníky.

A přesto ani jediná obyvatelná planeta ze všech, které byly až dosud objeveny, nemá obrovskou různorodost a bohatství životních forem jako Země. Na žádné z nich není o moc víc než řádka červů nebo hmyzu a v oblasti flóry maximálně pár zakrsklých keřů. Ani známka inteligentních bytostí nebo tvorů, kteří by se inteligenci blížili."

Amadiro naslouchal oficiálně znějícím větám a pomyslel si: Mluví zpaněť. Všechno si to zapamatoval. Pohnul sebou a upozornil ho: "Já nejsem planetolog, doktore Mandame, ale prosím, abyste věřil, že mi neříkáte nic, co bych už nevěděl."

- 215 -

"Jak jsem řekl, doktore Amadiro, začínám od samého začátku. Stále víc astronomů věří, že v Galaxii je velké množství obyvatelných planet a že všechny - nebo téměř všechny - se od Země podstatně liší. Země je z jakéhosi důvodu podivuhodně neobvyklá planeta, vývoj u ní probíhal rychle a značně abnormálně."

Amadiro poznamenal: "Obvykle se argumentuje tím, že kdyby v Galaxii existovaly další inteligentní bytosti, stejně vyvinuté jako my, věděly by už teď o naší expanzi a daly by o sobě nějakým způsobem vědět."

Mandamus odpověděl: "Ano, pane. Vlastně je to tak, že kdyby v Galaxii existovaly jiné inteligentní bytosti, pokročilejší než my, neměli bychom především nikdy šanci kolonizovat tolik planet. Mělo by se tedy zdát jisté, že jsme jediným druhem v Galaxii schopným pohybovat se hyperprostorem. Možná není natolik jisté, že jsme jediným inteligentním druhem v Galaxii, ale máme dost velkou šanci, že jsme."

Amadiro se teď už napůl usmíval. Ten muž přednášel rytmičky jako monomaniak. Byla to jedna ze známek duševní nestability a Amadiro začínal ztrácet slabou naději, že by Mandamus mohl opravdu přijít s něčím, co by obrátilo kolo dějin.

Řekl: "Stále mi opakujete známé věci, doktore Mandame. Každý ví, že Země je jedinečná a že jsme pravděpodobně jedinými rozumnými bytostmi v Galaxii."

"Ale nikdo si nepoloží jednoduchou otázku: »Proč?« Nekladou si ji Pozemšťané ani osadníci. Prostě tu pravdu přijali. Mají k Zemi mystický vztah a považují ji za svatou planetu, takže její neobvyklý charakter je pro ně samozřejmostí. A my vesmířané si tu otázku neklademe. Prostě ji ignorujeme. Děláme, co můžeme, abychom na Zemi vůbec nemysleli, protože když si na ni vzpomeneme, jsme schopni považovat se za potomky Pozemšťanů."

Amadiro namítl: "Nevidím v té otázce žádný smysl. Nemusíme hledat složité otázky »Proč?«. Náhoda hraje v evoluci významnou úlohu a svým způsobem i všude jinde. Jestliže existují milióny obyvatelných planet, může vývoj probíhat na každé z nich odlišným tempem. Na většině bude tempo průměrné, na některých výrazně pomalé, na jiných výrazně rychlé; nebo by mohlo na jedné být přehnaně rychlé a na druhé přehnaně pomalé. Země patří k těm, kde toto tempo bylo

- 216 -

nesmírně rychlé, a proto jsme tady. A když si položíme otázku »Proč?«, je přirozenou a dostačující odpovědí náhoda."

Amadiro čekal, až jeho protějšek projeví své šilenství, když vztekle vybuchne nepřesvědčivými argumenty, které by jeho teorie naprosto rozdrtily. Mandamus však na něj jen chvíli klidně hleděl svými hluboko vsazenými očima a pak tiše odpověděl: "Ne."

Mandamus další dvě vteřiny čekal, než si Amadiro uvědomí dosah jeho odpovědi, a pak pokračoval: "Je zapotřebí více než jen šťastné náhody, aby se dala evoluce tisíckrát urychlit. Na každé planetě, s výjimkou Země, souvisí rychlost evoluce úzce s proudy kosmického záření, jímž je planeta zaplavena. Ta rychlost vůbec není výsledkem náhody, ale důsledkem mutací pozvolna vyvolávaných kosmickým zářením. Na Zemi produkuje cosi mnohem více mutací než na

ostatních obyvatelných planetách a nemá to nic společného s kosmickým zářením, protože to nedopadá na Zemi v příliš velké míře. Možná teď lépe chápete, proč může být důležité ono »Proč?«.

"Nuže, doktore Mandame, jelikož vám stále naslouchám s větší trpělivostí, než bych sám pokládal za možné, odpovězte na tu otázku, kterou tak vytrvale nastolujete. Nebo snad máte jen otázku bez odpovědi?"

"Mám odpověď," nedal se zmást Mandamus, "a ta závisí na skutečnosti, že Země je jedinečná ještě druhým způsobem."

Amadiro ho přerušil. "Nechtě mě hádat. Mluvíte o jejím velkém měsíci. Určitě to nechcete stavět jako svůj objev, doktore Mandame."

"Vůbec ne," ohradil se Mandamus prkenně, "ale uvažte, že velké oběžnice bývají běžné. Náš planetární systém jich má pět, planetární systém Země jich má sedm a tak dále. Všechny velké oběžnice kromě jedné však krouží kolem plyných obrů. Jen oběžnice Země, Měsíc, krouží kolem planety ne o moc větší."

"Mohu se odvážit opět použít slova »náhoda«, doktore Mandame?"

"V tomto případě se může jednat o náhodu, ale ten měsíc je přesto jedinečný."

"I tak. Jakou může mít ta oběžnice souvislost s rozšířením života na Zemi?"

"Není rozhodně zjevná a je nepravděpodobná, ale ještě nepravdě-

- 217 -

podobnější je, že by takové dva jedinečné zjevy na jediné planetě spolu vůbec nesouvisely. Já jsem takovou souvislost objevil."

"Opravdu?" pronesl ostře Amadiro. Teď přijde nevyhnutelný důkaz mladíkova šílenství. Roztržitě pohlédl na ukazatel času na pásu na stěně. Už tím nemohl trávit mnoho času, přes všechnu svou probuzenou zvědavost.

"Měsíc," pokračoval nerušené Mandamus, "se od Země pomalu vzdaluje a to souvisí s přílivem na Zemi. Silné pozemské přílivy jsou jediným důsledkem existence této obrovské oběžnice. I slunce Země vyvolává přílivy, ale jen v objemu třetiny přílivů způsobovaných oběžnicí, tak jako naše slunce vyvolává nepatrné přílivy na Auroře.

Jelikož se Měsíc díky svému přílivovému účinku vzdaluje, byl za dob rané historie planetárního systému Zemi mnohem bližší, čím byl Měsíc Zemi bližší, tím byly přílivové vlny na Zemi vyšší. Tyto vlny měly dvojitý významný účinek.

Neustále změkčovaly zemskou kůru, jak se Země otáčela, a zpomalovaly její rotaci změkčováním kůry a třením vln o mělké dno moří, takže se energie rotace přeměňovala na teplo.

Země má tudíž tenčí slupku než kterákoli jiná nám známá planeta a je jedinou obyvatelnou planetou se sopečnou činností a životaschopným systémem tektonického posuvu."

Amadiro namítl: "Ale ani to nemá nic společného s hojným výskytem života na Zemi. Měl byste přejít k věci, doktore Mandame, anebo odejďte."

"Pokračujte prosím ještě chvíli se mnou, doktore Amadiro, jen chvílinku. Je důležité, abyste vše pochopil, až se k věci dostaneme. Pečlivě jsem provedl počítačovou simulaci chemického vývoje zemské kůry, s přihlédnutím k působení přílivů a tektonického posuvu, což nikdo předtím neprováděl tak podrobně a důkladně jako já, pokud si mohu dovolit pochvalu."

"Ale jistě," zamumlal Amadiro.

"A z toho jasně vyplývá - ukážu vám potřebná čísla, kdykoli si to budete přát - že se v zemské kůře a vrchní slupce shromažďuje uran a thorium tisíckrát více, než na jakékoli obyvatelné planetě. Kromě toho se hromadí nepravidelně, takže je na Zemi roztroušen v náhodných skupeních."

- 218 -

"A předpokládám, že tato skupení jsou nebezpečně radioaktivní?"

"Ne, doktore Amadiro. Uran a thorium mají velmi slabou radioaktivitu a ani v místech hojného výskytu nejsou koncentrovány v absolutním smyslu. Opakuji, to všechno je díky velikému měsíci."

"Předpokládám tedy, že radioaktivní záření, i když není pro život nebezpečné, postačí ke zrychlování tempa mutací. Je to tak, doktore Mandame?"

"Je to tak. Tu a tam mohly jednotlivé formy života umírat rychleji, ale zároveň i rychleji vznikaly nové druhy a výsledkem byla nesmírná různorodost a rozšíření všech forem života. A tak nakonec jen na Zemi došlo ke vzniku inteligentních bytostí a civilizace."

Amadiro přikývl. Ten mladý muž nebyl blázen. Mohl se mýlit, ale nebyl to blázen. A mohl mít také pravdu.

Amadiro nebyl planetologem, takže si bude muset projít příslušnou literaturu, aby zjistil, zda Mandamus už neobjevil objevené, jak se to již stalo tolika nadšencům. Byl tu však důležitější problém, který musel prověřit okamžitě.

Tichým hlasem se zeptal: "Mluvil jste o možném zničení Země. Je tu nějaká souvislost s jejími jedinečnými vlastnostmi?"

"Jedinečných vlastností lze využít jedinečným způsobem," odpověděl stejně tiše Mandamus.

"A jak v tomto případě?"

"Než si o tom způsobu promluvíme, doktore Amadiro, musím vysvětlit, že v jednom ohledu závisí možnost zničení Země na vás."

"Na mně?"

"Ano," potvrdil Mandamus. "Na vás. Proč bych jinak za vámi s tím dlouhým povídáním přišel, kdybych vás nechtěl přesvědčit, že vím, o čem mluvím, abyste byl ochoten se mnou spolupracovat způsobem, který mi zaručí úspěch?"

Amadiro se zhluboka nadechl. „A kdybych odmítl, vyhovoval by vašim cílům někdo jiný?"

"Mohl bych se případně obrátit na jiné, kdybyste odmítl. Odmítáte?"

"Možná že ne, ale rád bych věděl, jak moc mě potřebujete."
"Odpověď zní - ne tolik, jako vy mě. Vy se mnou musíte spolu-
- 219 -

pracovat."
"Musím?"

"Rád bych, abyste spolupracoval - když to mám takto formulovat. Ale pokud si přejete, aby Aurora a vesmírané zvítězili, teď a navždy, nad Zemí i osadníky, musíte se mnou spolupracovat, ať se vám to slovo líbí nebo ne."

Amadiro řekl: "Povězte mi, přesně, co musím udělat."

"Nejdřív mi řekněte, jestli je pravda, že Institut robotiky v minulosti navrhoval a konstruoval humanoidní roboty."

"Ano, dělali jsme to. Bylo jich celkem padesát. To bylo před patnácti až dvaceti desetiletími."

"Tak dávno? A co se s nimi stalo?"

"Selhali," odušil Amadiro lhostejně.

Mandamus se posadil do křesla s výrazem hrůzy ve tváři. "Byli zničeni?"

Amadirovo obočí vylétlo vzhůru. "Zničení? Nikdo není drahé roboty. Jsou ve skladišti. Odstranili jsme pohonné jednotky a v každém je speciální dlouhotrvající baterie jaderné mikrosyntézy, aby si pozitronové dráhy udržovaly minimální známky života."

"Lze je tedy uvést plně do činnosti?"

"Jsem si jist, že ano."

Mandamova ruka začala vyťukávat pravidelným rytmem na opěradlo křesla. Řekl: "Pak můžeme zvítězit!"

- 220 -

PLÁN A DCERA

46.

Bylo to už dávno, kdy si Amadiro vzpomněl na humanoidní roboty. Byla to bolestná vzpomínka a s jistou snahou se naučil v duchu se tomuto tématu vyhýbat. A teď s tím náhle přišel Mandamus.

Humanoidní roboti byli Fastolfovým esem v těch dávných dobách, kdy byl Amadiro na milimetr od konečné výhry s vlastním esem. Fastolfe navrhl a vytvořil dva humanoidní roboty (z nichž jeden stále existoval) a nikdo jiný nedokázal udělat další. Ani celé osazenstvo Institutu robotiky, pracující v týmu, nebylo schopno je sestavit.

Všechno, co si Amadiro z té velké porážky ponechal, bylo právě to eso. Fastolfe byl přinucen zveřejnit způsob, jak navrhuje humanoidní roboty.

To znamenalo, že humanoidní roboti mohli být sestaveni; také byli a navíc - o hrůzo - nebyli žádáni. Aurořané je ve své společnosti nechťeli.

Amadirova ústa se zkřivila, jak si připomněl tehdejší zármutek. Příběh té Solariánky se nějakým způsobem dostal na veřejnost; skutečnost, že používala Jandera, jednoho ze dvou Fastolfových humano-idních robotů, a že ho používala k sexuálnímu účelům. Aurořané neměli proti něčemu takovému teoreticky žádné námitky. Když ale o tom nakonec přemýšleli, aurorským ženám se zkrátka nelíbila myšlenka, že by měly soupeřit s robotkami. A ani aurorští muži nechťeli mít za soky roboty.

Institut se ze všech sil snažil objasnit, že roboti nebyli určeni pro samotnou Auroru, ale pro první vlnu průkopníků, kteří by upravili a zúrodnili nové obyvatelné planety, aby je mohli Aurořané později po jejich terraformaci kolonizovat. I to bylo odmítnuto, jak podezření a námitky narůstaly. Kdosi humanoidní roboty nazval "vrážený klín". Výraz se rozšířil a Institut byl donucen se vzdát.

Amadiro tvrději prosazoval, aby už výrobu roboti byli

- 221 -

uskladnění k případnému budoucímu použití, které se dosud nikdy neukázalo nezbytné.

Proč všechny ty připomínky k humanoidům? Amadiro cítil slabou odezvu podráždění, které mu už před tolika desetiletími otravovalo život. Sám Fastolfe, i když neochotně, přislíbil projektu svou podporu a v zájmu spravedlnosti bylo třeba přiznat, že to opravdu udělal, i když bez oné výmluvnosti, které používal při obhajobě myšlenek, jinž dával přednost. Ale nepomohlo to.

A přece - a přece - kdyby měl Mandamus opravdu v záloze nějaký plán, který by fungoval a k němuž by byli zapotřebí roboti -

Amadiro neměl příliš v oblibě mystické výkřiky jako: "Bylo to tak lepší. Bylo to předurčeno." Ale teď se musel nutit, aby si to v duchu neříkal, jak je výtah vezl na určené místo do podzemí, na jediné místo na Auroře, které by se trochu mohlo podobat slavným Ocelovým jeskyním na Zemi.

Na Amadirův pokyn vystoupil Mandamus z výtahu a ocitl se v temné chodbě. Bylo tu chladno a cítil vítr, který způsobovala klimatizace. Slabě se zachvěl.

Amadiro k němu přistoupil. Každého následoval jediný robot.

"Chodí sem málo lidí," poznamenal věčně Amadiro.

"Jak hluboko jsme pod zemí?" vyptával se Mandamus.

"Asi patnáct metrů. Je tu hodně pater. Na tomhle jsou uskladnění humanoidní roboti."

Amadiro se na chvíli zastavil, jako by přemýšlel, pak rozhodně ukázal nalevo. "Tudy!"

"Nejsou tu směrovky?"

"Jak jsem říkal, chodí sem málo lidí. Ti, kdo vědí, kam mají jít, najdou, co potřebují."

Když to říkal, došli ke dveřím, které ve slabém světle vypadaly mohutně a pevně. Na každé straně stál robot. Nebyli tu humanoidi.

Mandamus si je kriticky prohlédl a poznamenal:

"To jsou jednoduché modely."

"Velmi jednoduché. Nečekáte snad, že budeme používat složité modely na tak jednoduché úkoly, jako je hlídání dveří."

Amadiro zvýšil hlas, ale mluvil dál zcela klidně. "Jsem Kelden Amadiro."

Oči obou robotů krátce zazářily. Otočili se ven, pryč od dveří,

- 222 -

které neslyšně vyjely vzhůru.

Amadiro ukázal dovnitř a jak procházel kolem robotů, přikázal jim: "Nechtě dveře otevřené a upravte světla."

"Předpokládám, že sem nemá přístup každý," hádal Mandamus.

"Jistěže ne. Tito roboti identifikují můj zjev a hlas a musí obojí analyzovat, než otevřou dveře." Napůl pro sebe dodal:

"Na planetách vesmíranů není nikde zapotřebí zámků, klíčů nebo číselných kombinací. Roboti nás vždy věrně hlídají."

"Občas mě napadlo," prohlásil zachmuřeně Mandamus, "že kdyby si nějaký Aurofan chtěl zapůjčit jeden z těch blasterů, které osadníci nosí, kudy chodí, nebyly by před ním žádné zamčené dveře. Mohl by v jediném okamžiku zničit roboty a pak jít, kam by se mu zachtělo, a dělat, co by se mu zlíbilo."

Amadiro na něj vrhl zuřivý pohled. "Ale kterého vesmířana by napadlo použít takovou zbraň na planetě vesmíranů?

My žijeme beze zbraní a bez násilí. Nechápete, že proto jsem svůj život zasvětil porážce a zničení Země a její otrávené krve? Ano, kdysi jsme tu měli násilí, ale to bylo dávno, když naše světy teprve vznikaly a ještě jsme se nezbavili

pozemského jedu, z něhož jsme vyšli, a než jsme se naučili, jakou má cenu bezpečnost, kterou nám roboti poskytují.

Nestojí mir a bezpečnost za to, abychom za ně bojovali? Světy bez násilí! Světy, v nichž vládne rozum! Bylo od nás správné přenechat řadu obyvatelných planet krátce žijícím barbarům, kteří, jak říkáte, s sebou všude nosí blaster?"

"A přece," zamumlal Mandamus, "jsme připraveni použít násilí, abychom zničili Zemi?"

"Krátké použití násilí za určitým cílem je cena, kterou budeme zřejmě muset zaplatit za to, že s násilím navždy skončíme."

"Jsem natolik vesmířanem," ohradil se Mandamus, "že chci i toto násilí snížit na minimum."

Vstoupili do rozlehlé místnosti, podobající se jeskyni. Stěny a strop při jejich vstupu ožily neostrým světlem.

"Tak tohle je to, co chcete, doktore Mandame?" tázal se Amadiro.

Mandamus se ohromeně rozhlížel. Konečně ze sebe vypravil: "Neuvěřitelné!"

- 223 -

Stáli tu, celý regiment lidských bytostí, bylo v nich o trochu víc života než v sochách, ale mnohem méně života, než u spících lidí.

"Oni stojí," zamumlal Mandamus.

"Zabírají tak méně místa. To je zřejmé."

"Ale oni takhle stojí už patnáct desetiletí. Nemohou být v pořádku. Určitě jim zamrzly klouby, jejich orgány už nefungují."

Amadiro pokrčil rameny. "Možná. Přesto, i kdyby byly klouby poškozeny, a to není vyloučeno, lze je nahradit, je-li to nutné. Záviselo by to na tom, zda by k tomu byl důvod."

"Každý z nich má jiný vzhled, výšku, hmotnost a tak dále," povšiml si Mandamus.

"Ano. Překvapuje vás to? Měli jsme v úmyslu použít tyhle všechny i další, které jsme chtěli vyrobit, jako průkopníky při budování nových světů. Aby mohli tento úkol náležitě plnit, chtěli jsme, aby se lidem co nejvíce podobali, což znamenalo dát jim stejnou individualitu jako Aurořanům. Nepřipadá vám to rozumné?"

"Rozhodně. Jsem rád, že tomu tak je. Četl jsem o těch dvou pro-tohumanoidech, které Fastolfe sám vyrobil, Daneelovi Olivawovi a Janderu Paneelovi, vše, co se dalo. Viděl jsem jejich holografický obraz a připadali mi naprosto totožní."

"Ano," souhlasil netrpělivě Amadiro. "Nejen zcela totožní, každý z nich je dokonalou karikaturou představy ideálního vesmířana. To byl Fastolfův romantismus. Jsem přesvědčen, že on by vytvořil řadu vzájemně nahraditelných humanoidních robotů, kde by obě pohlaví měla ten nadpozemsky dobrý pohled, nebo co to vlastně má být, a byli by naprosto nelidští. Fastolfe je možná skvělý robotik, ale je neuvěřitelně hloupý."

Amadiro potřásl hlavou. Že ho porazil tak neuvěřitelně hloupý člověk, pomyslel si a pak tu myšlenku odvrhl. Neporazil ho Fastolfe, ale ten pekelný Pozemšťan. Byl tak pohroužen do svých myšlenek, že ani neslyšel Mandamovu další otázku.

"Promiňte," ozval se trochu nabroušeně.

"Já říkal jsem: »Vy jste tyhle sám vytvořil, doktore Amadiro«?"

"Ne, dílem podivuhodné náhody - v tom vidím obzvláštní ironii - navrhla tyto roboty Fastolfova dcera Vasilia. Je tak skvělá a mnohem inteligentnější, což je možná i jeden z důvodů, proč spolu nevychá-

- 224 -

zejí."

"Jak jsem slyšel příběh o těch dvou," začal Mandamus.

Amadiro ho pohybem niky umlčel. "I já jsem ten příběh slyšel, ale na tom nezáleží. Postačí, že dělá dobře svou práci a není tu nebezpečí, že by kdykoli mohla sympatizovat s někým, kdo přes skutečnost, že je náhodou jejím biologickým otcem, zůstává a musí pro ni zůstat navždy cizí a hoden nenávisti. Víte, říká si dokonce Vasilia Allena."

"Ano, to vím. Máte záznamy mozkové činnosti těchto robotů?"

"Jistě."

"Pro každého z nich?"

"Samozřejmě."

"A mohu k nim mít přístup?"

"Pokud k tomu bude důvod."

"Ten důvod bude," ujistil ho rozhodně Mandamus. "Jelikož roboti byli navrženi s úmyslem, aby byli průkopníky, mohu předpokládat, že jsou vybaveni k průzkumu cizích planet a práci v primitivních podmínkách?"

"To by snad mělo být jasné."

"Výborně - ale možná bude zapotřebí jistých úprav. Domníváte se, že by mi s tím mohla Vasilia Kast Aliena pomoci, kdybych to potřeboval? Určitě zná ty záznamy nejlépe."

"Samozřejmě. Jen nevím, zda bude ochotná vám pomoci. Víím, že v tomto okamžiku to není možné, protože není na Auroře."

Mandamus vypadal překvapeně a zklamaně. "A kde tedy je, doktore Amadiro?"

Amadiro řekl: "Viděl jste ty humanoidní roboty a nechci už déle prodlévat v tomto nepříjemném prostředí. Nechal jste mě už dost dlouho čekat a nesmíte si stěžovat, když teď nechám čekat já vás. Pokud máte další otázky, budeme je řešit v mé kanceláři."

47.

Když došli do kanceláře, Amadiro jednání ještě trochu odkládal. "Počkejte na mě," přikázal poněkud panovačně a odešel.

Mandamus strnule čekal a utřířoval si myšlenky. Přemýšlel, kdy

- 225 -

se Amadiro vrátí nebo zda se vůbec vrátí. Bude zatčen nebo jen vyhozen? Ztratil už Amadiro trpělivost čekat, než dojdou k jádru věci?

Mandamus tomu odmítal uvěřit. Udělal si jasnou představu o zoufalém Amadirově přání vyrovnat starý účet. Bylo zřejmé, že Amadiro nepřestane naslouchat tak dlouho, dokud bude mít sebemenší naději, že mu Mandamus umožní se pomstít.

Jak se Mandamus zvolna rozhlížel po Amadirově kanceláři, napadlo ho, zda by nemohl získat nějakou užitečnou informaci v souborech v počítači, téměř na dosah ruky. Bylo by výhodné, kdyby nebyl ve všem závislý na Amadirovi. Ta myšlenka byla k ničemu. Mandamus neznal vstupní kód k souborům a i kdyby ho měl, stálo v kójích několik Amadirových osobních robotů, kteří by ho zastavili, kdyby udělal jediný krok k čemukoli, co bylo v jejich vědomí označeno za citlivé místo. Jeho vlastní roboti by udělali totéž.

Amadiro měl pravdu. Roboti bylo jako strážní tak užiteční, výkonní - a neuplatní, takže nikoho ani nenapadla myšlenka na cokoli zločinného, nelegálního nebo prostě pod rukou. Tendence k podobnému jednání zakrněla, alespoň vůči jiným vesmířanům.

Uvažoval, jak si mohou osadníci poradit bez robotů. Mandamus si zkusil představit střetnutí lidí, které žádni roboti nebrzdí, aby srážku zmírnili, nikdo jim neposkytoval pocit bezpečí a nezajišťoval správné dodržování morálky.

Osadníci nemohou být za těchto podmínek nic jiného než barbaři a Galaxii jim nikdo nesmí přenechat. Amadiro měl v tomto ohledu pravdu a vždycky měl pravdu, zatímco Fastolfe se strašně mýlil.

Mandamus přikývl, jako by opět sám sebe přesvědčil o správnosti toho, co měl v úmyslu. Povzdychl si a zatoužil, aby to nebylo nutné, pak se rozhodl znovu v duchu projít argumenty, které mu dokazovaly, že to nutné je, když vstoupil Amadiro.

Jeho postava působila stále majestátním dojmem, i když mu za rok mělo být osmadvacet desítek let. Vypadal tak, jak by měl pravý vesmířan vypadat, s výjimkou nešťastného tvaru jeho nosu.

"Promiňte, že jsem vás nechal čekat," omlouval se Amadiro, "ale musel jsem zařídit nějaké záležitosti. Řídím tento Institut a to s sebou nese jisté povinnosti."

- 226 -

Mandamus se zeptal: "Mohli byste mi říci, kde je doktorka Vasilia Aliena? Pak vám hned vysvětlím svůj plán."

"Vasilia je na okružní cestě. Navštěvuje každou planetu vesmířanů, aby zjistila, jak jsou na tom s výzkumem v robotice. Domnívá se, že když Institut robotiky má koordinovat individuální výzkum na Auroře, prospěla by koordinace mezi planetami věci ještě víc. Je to vlastně dobrá myšlenka."

Mandamus se krátce zasmál, ale neznělo to jako příznak dobré nálady. "Nic jí neřeknou. Pochybuji, že by některá z našich planet byla ochotná poskytnout Auroře ještě větší náskok, než už má."

"Jen si nebuďte tak jistý. Všechny nás zneklidnila situace s osadníky."

"Víte, kde je teď?"

"Máme její cestovní plán."

"Zavolejte ji zpět, doktore Amadiro."

Amadiro se zamračil. "To nepůjde jen tak. Myslím, že chce zůstat mimo Auroru, dokud její otec nezemře."

"Proč?" divil se Mandamus.

Amadiro pokrčil rameny. "To nevím. A je mi to jedno. Ale víím, že náš čas uplynul. Chápete? Přejděte k věci, anebo jděte." Ukázal zachmuřeně na dveře a Mandamus pocítil, že už nemůže napínat jeho trpělivost.

Začal hovořit. "Tak dobře. Země má ještě třetí jedinečnou vlastnost -"

Mluvil jasně a úsporně, jako by přednášel projev, který si mnohokrát nacvičoval a upravoval, aby ho mohl předložit Amadirovi. Amadiro nesmírně zaujal.

To bylo ono! Amadiro pocítil obrovskou úlevu. Měl pravdu, když vsadil na to, že ten mladík není blázen. Byl duševně naprosto v pořádku.

Pak přišel pocit triumfu. Určitě to bude fungovat. Jistě, pohled toho mladíka se trochu odlišoval od jeho vlastního názoru na další postup, ale to se později dalo vyřešit. Vždycky se daly provést úpravy.

A když Mandamus skončil, pronesl Amadiro hlasem, který se snažil být klidný: "Vasilii nebudeme potřebovat. V Institutu jsou potřební odborníci, s jejichž pomocí můžeme okamžitě začít. Doktore

- 227 -

Mandame," v Amadirově hlase teď zazněl formální respekt, "pokud to bude fungovat tak, jak máme v úmyslu - a nemohu o úspěchu pochybovat - budete vedoucím Institutu, až já budu předsedou Rady."

Mandamus se krátce a lehce pousmál. Amadiro se posadil zpět do křesla a na krátký okamžik si dovilil optimistický pohled do budoucnosti, plný důvěry. Nebyl toho až doposud schopen po dlouhých a únavných dvacet desetiletí. Jak dlouho to potrvá? Celá desetiletí? Jedno desetiletí? Méně než desetiletí?

Ne dlouho. Ne dlouho. Musí to co nejvíce urychlit, aby se dožil zvratu starého rozhodnutí a stal se vládcem Aurory - tudíž všech planet vesmíranů - a tedy (když bude Země i osadnické světy odsouzeny ke zkáze) před svou smrtí i vládcem Galaxie.

48.

Když doktor Fastolfe zemřel, sedm let poté, kdy se doktor Amadiro setkal s doktorem Mandamem a zahájil svůj projekt, pronikla ta zpráva na hypervlnách s prudkou silou do každého kouta všech obydlených planet. Všude si zasloužila tu největší pozornost.

Bylo to důležité pro planety vesmíranů, protože Fastolfe byl po dvě stě let nejmocnějším mužem Aurory a tedy i celé Galaxie. Bylo to důležité pro Země i osadnické světy, protože Fastolfe byl jejich přítel - nakolik mohl být vesmíran jejich přítelem - a teď bylo otázkou, zda se politika vesmíranů změní, a pokud ano, tak jak.

Zprávy dospěly i k Vasilii Aliene. Všechno ještě komplikovala hořkost, která kalila téměř od počátku vztah s jejím biologickým otcem.

Předem se připravovala, že při jeho smrti nic neučítí, přesto nechtěla být na téže planetě jako on, až k tomu dojde. Nechtěla, aby na ni ze všech stran pršely otázky, a věděla, že na Auroře by jich bylo nejvíc.

Vztah mezi rodiči a dětmi byl mezi vesmíranů v nejlepším případě slabý a bez zájmu. To samozřejmě souviselo s dlouhověkostí. Nikoho by v tomto ohledu Vasilie nezajímala, nebyť faktu, že Fastolfe

- 228 -

byl tak slavným politickým vůdcem a Vasilie byla známá svými opačnými postoji.

Stravovalo ji to jako jed. Dala si tu práci, aby se oficiálně přejmenovala na Vasilii Alienu a používala toto jméno na všech dokumentech, ve všech interviewech a při veškerém jednání a přesto věděla, žeji většina lidí zná jako Vasilii Fastolfovou. Jako by nic nedokázalo smazat ten vztah, který neměl naprosto žádný význam, takže se musela spokojit s tím, že jí říkali jen křestním jménem. Alespoň to bylo neobvyklé jméno.

A i to jako by zdůrazňovalo její zrcadlový vztah k té Solariánce, která z důvodu nezávislosti zapřela svého prvního manžela, tak jako Vasilie zapřela svého otce. I ta Solariánka mohla žít už jen s křestním jménem - Gladia.

Vasilie a Gladia, dvě ztracené, které se zřekly minulosti. Dokonce si byly i podobné.

Vasilie vrhla kradmý pohled do zrcadla na stěně kabiny kosmické lodi. Po mnoho desetiletí Gladii neviděla, ale byla přesvědčená, že si jsou stále podobné. Obě byly drobné a štíhlé, byly blondýnky a jistá podoba byla i v jejich tvářích. Ale Vasilie vždycky prohrávala, kdežto Gladia vítězila. Když Vasilie odešla a vyškrtlá otce ze svého života, našel si místo ní Gladii a to byla trpná a poslušná dcera, jakou si přál, dcera, jakou nikdy nemohla být Vasilie.

Ta ale přesto cítila hořkost. Sama byla robotičkou, alespoň stejně nadanou a schopnou, jako byl Fastolfe, zatímco Gladia byla jen umělkyní, která se bavila barvením pomocí silového pole a výrobou iluzorních oděvů pí o roboty. Jak se mohl Fastolfe smířit se ztrátou jedné a od druhé nezískat nic víc?

A když přišel na Auroru ten policista ze Země, Eliáš Baley, prozradila mu Vasilie ze svých citů a myšlenek víc, než by někdy řekla komukoli jinému. On se ale choval ke Gladii úplně medově a pomohl jí a jejímu ochránci Fastolfovi zvítězit proti všemu zdání, i když Vasilie dodnes přesně nepochopila, jak to vlastně bylo.

Byla to Gladia, která byla u Fastolfova lůžka při jeho smrtelné nemoci, která ho nakonec držela za ruku a která slyšela jeho poslední slova. Vasilie nevěděla, proč by jí to mělo být lito, protože ona sama

- 229 -

by za žádných okolností nevzala existenci starého muže na vědomí, natož aby ho navštívila a byla svědkem jeho odchodu do nebytí spíše ve smyslu absolutním než relativním. A přesto při myšlence na Gladiiu přítomnost zuřila. Jsou to mé pocity, říkala si, a nikomu nemusím nic vysvětlovat.

A ztratila i Giskarda. Giskard byl její vlastní robot, když bývala mladou dívkou, když jí ho daroval zdánlivě dobrý otec. S Giskardo-vou pomocí se naučila robotice, Giskard byl první, koho měla opravdu ráda. Jako dítě neuvažovala o Třech zákonech a nezabývala se filozofií pozitronové automatiky. Giskard jí připadal věrný a plný citu, on tak. Jednal, a to dítěti zcela postačovalo. Tolik citu u lidské bytosti nikdy nepoznala, rozhodně ne u svého otce.

Dodneška nebyla tak slabá, aby s někým hrála bláznivou hru na lásku. Její zklamání ze ztráty Giskarda ji naučilo, že jakýkoli počáteční zisk nestojí za konečné ztráty.

Když opustila domov a zřekla se otce, ten nepřipustil, aby s ní odešel i Giskard, i když ho během svého úspěšného přeprogramování neskonale zdokonalila. A když její otec zemřel, přenechal Giskarda té Solariánce. Přenechal jí i Daneela, ale o tu bledou napodobeninu člověka Vasilie nestála. Chtěla Giskarda, on byl její.

Vasilie se teď vracela na Auroru. Její okružní cesta byla skoro u konce. Pokud šlo o její užitečnost, ta skončila už před několika měsíci. Ale zůstala na planetě Hesperos, aby si užila zaslouženého odpočinku, jak vysvětlila v oficiálním hlášení Institutu.

Teď však byl Fastolfe mrtev a ona se mohla vrátit. A i když nemohla zcela zrušit minulost, zruší aspoň její část. Giskard jí musí opět patřit.

Byla pevně rozhodnuta.

49.

Amadiro reagoval na Vasiliin návrat se smíšenými pocity. Nevrátila se, dokud starý Fastolfe (teď, když byl mrtev, mohl docela klidně vyslovit jeho jméno) nebyl celý měsíc pochován. Samotného ho to mátl. Koneckonců řekl Mandamovi, že chce zůstat mimo Auroru,

- 230 -

dokud její otec nezemře.

I v tom byla Vasilie jasně průhledná. Chyběla jí ta rozčilující vlastnost Mandama, jeho nového oblíbence, který jako by vždy přišel s nějakou novou myšlenkou, i když se zdálo, že všechny své duševní zásoby zcela vyčerpal.

Na druhé straně ho nesmírně rozčilovalo, že se dala špatně ovládat. Ze všeho nejméně bylo pravděpodobné, že půjde tou cestou, kterou jí naznačil. Během let, které strávila mimo Auroru, určitě dohnala vesmířany z jiných planet skoro k šílenství, ale odpovídá si za to sama.

Přivítal ji tedy s nadšením zčásti předstíraným a zčásti skutečným.

"Jsem rád, že jste zpátky, Vasilie. Institut je jako jednoruký, když jste pryč."

Vasilie se zasmála. "Ale no tak, Keldene," jediná ona neváhala a neměla žádné zábrany při používání Jeho rodného jména, i když byla o dvě a půl desetiletí mladší než on, "ta druhá ruka je vaše. Jak dlouho už nejste přesvědčen, že jedna ruka dokonale postačí?"

"Od doby, kdy jste se rozhodla prodloužit svou nepřítomnost na celé roky. Našla jste za tu dobu Auroru hodně změněnou?"

"Ani trochu - možná by nám to mělo dělat starostí. Život beze změn je známka dekadence."

"To je paradox. Neexistuje dekadence, která by s sebou nenesla horší změnu."

"Život beze změn je sama změna k horšímu, Keldene, ve srovnání s okolními osadnickými planetami. Ty se rychle mění, ovládají stále více dalších planet i každého jednotlivce. Zvyšují svou sílu, moc a sebedůvěru, zatímco my tu zasněně sedíme a ve srovnání s nimi považujeme život beze změn za uklidňující."

"Nádherné, Vasilie! Myslím, že jste se to na zpátečním letu dobře naučila. Ale v politické situaci na Auroře došlo ke změně."

"Myslíte tím, že můj biologický otec zemřel?"

Amadiro rozhodl ruce s lehkým příkývnutím. "Jak říkáte. Byl ve velké míře odpovědný za naši strnulost a teď už tu není, takže zřejmě ke změně dojde, i když nemusí být zákonitě viditelná."

"Vy přede mnou něco skrýváte, že?"

- 231 -

"Udělal bych něco takového?"

"Jistě. Ten váš falešný úsměv vás vždycky prozradí."

"Pak se musím snažit, abych se ve vaší přítomnosti tvářil vážně. No tak, mám tady vaši zprávu. Povězte mi, co v ní není."

"Je v ní všechno - téměř všechno. Každá planeta vesmířanů vehementně prohlašuje, zeji rostoucí počet osadníků zneklidňuje. Každá je pevně rozhodnuta vzdorovat osadníkům až do konce, nadšeně a věrně jde za auroským vedením."

"Ano, jdou za námi. A když je nepovedeme?"

"Pak budou čekat a snažit se skrýt svou úlevu, že je neřídíme. Jinak - víte, každá z nich usiluje o technologický pokrok a zároveň odmítá přesně specifikovat, co vlastně dělá. Každá pracuje samostatně a ani vnitřně není sjednocená. Na žádné z planet vesmířanů není jediný výzkumný tým, který by se podobal našemu Institutu robotiky. Na všech planetách jsou jen individuální výzkumníci a každý skrývá své objevy před všemi ostatními."

Amadiro téměř blahosklonně poznamenal: "Nečekám, že jsou tak daleko jako my."

"A to je zlé," opáčila hořce Vasilie. "Když bude na všech planetách vesmířanů jen změt' individualistů, bude na nich vývoj postupovat příliš pomalu. Planety se musí pravidelně setkávat, zřizovat ústavy, a i když za námi zaostávají, za nějakou dobu nás doženou. Přesto se mi podařilo odhalit několik novinek technologie z planet vesmířanů. Všechny jsou uvedeny v mé zprávě. Pracují například na vývoji nukleárního zesilovače, ale nevěřím, že by se takové zařízení dostalo přes stadium laboratorních zkoušek na kterékoli planetě. Ještě nemají nic, co by se dalo použít přímo na lodi."

"Doufám, Vasilie, že v tomhle máte pravdu. Nukleární zesilovač je zbraň, kterou by naše flotila mohla použít a s jejíž pomocí by navždy zničila osadníky. Ale v zásadě si myslím, že by Aurora tu zbraň měla mít dříve, než její planetární sestry. Ale říkáte, že tohle všechno je ve vaší zprávě - téměř. To "téměř" jsem dobře slyšel. Co v ní tedy není?"

"Solária!"

"Aha, nejmladší a nejpodivnější ze všech našich planet."

"Nedostala jsem z nich téměř nic. Pohlíželi na mě se zjevným ne-
- 232 -

přátelstvím, byla jsem pro ně cizincem, lhostejno zda vesmířanem nebo osadníkem. A když říkám pohlíželi, myslím tím prostřednictvím holografického obrazu. Zůstala jsem na té planetě skoro rok, mnohem déle než kdekoli jinde, ale za všechny ty měsíce jsem se nikdy nesetkala se žádným Solariáncem tvář v tvář. Vždycky jsem s ním - nebo s ní - pouze vidofonovala prostřednictvím hologramu hypervize. Nikdy jsem nejednala s ničím hmatatelným, jen samé obrazy. Planeta je pohodlná, neuvěřitelně luxusně zařízená a pro milovníky přírody zcela nedotčená, ale chyběl mi přímý kontakt, nikoho jsem doopravdy neviděla."

"Nu, vidofonování je na Solarii zvykem. To všichni víme, Vasi-lie. Žij a nech žít."

"Hm," zabručela Vasilie. "Vaše tolerance je na nesprávném místě. Máte roboty zapnuty na nemožnost reprodukování rozhovoru?"

"Ano, mám. A ujišťuji vás, že vás nikdo neodposlouchává."

"To doufám, Keldene. Mám jasný dojem, že Solariánci jsou mnohem blíží k miniaturizovanému nukleárnímu zesilovači než kterákoli z ostatních planet, i my. Mohou být už blízko k přenosnému zesilovači, který má tak malou energetickou spotřebu, že se dá využít na lodích."

Amadiro se zamračil. "Jak to dokázali?"

"To nevím. Snad si nemyslíte, že mi ukázali plány? Ten dojem je tak mlhavý, že jsem jej ve své zprávě neuvedla, ale z drobností, které jsem tam zaslechla nebo viděla, bych řekla, že se dostali hodně daleko. A my bychom se tím měli vážně zabývat."

"To budeme. Chtěla byste mi říci ještě něco?"

"Ano - také to není ve zprávě. Solária pracovala na humanoidních robotech po mnoho desetiletí a myslím, že v tomhle měla úspěch. Žádná jiná planeta, samozřejmě kromě nás, se o to ani nepokoušela. Když jsem se na všech planetách ptala, jestli dělají pokusy s humano-idními roboty, byla reakce vždy stejná. Ta myšlenka byla pro ně přímo odpuzivá a děsivá. Mám podezření, že se všichni dozvěděli o našem neúspěchu a vzali si ho k srdci."

"Ale ne na Solarii. Proč ne?"

"Tak především žijí ve společnosti s extrémním množstvím robotů, je jich tam nejvíce v celé Galaxii. Jsou obklopeni roboty, na jedno-

- 233 -

ho člověka je jich deset tisíc. Planeta je jimi nasycena. Kdybyste jí procházel bez cíle a hledal lidi, nenašel byste nic. Tak proč by těch několik málo Solariánců mělo být zneklidněno myšlenkou na trochu víc robotů jen proto, že mají lidskou podobu? A ten pseudolidský zmetek, který Fastolfe navrhl a vyrobil a který stále existuje -"

"Daneel," doplnil Amadiro.

"Ano, ten. On na Solarii před dvaceti desetiletími byl a Solariánci s ním jednali jako s člověkem. Nikdy se z toho nevzpamatovali. I kdyby neměli pro humanoidní roboty žádné použití, cítí se pokoření, že se nechali oklamat. V každém případě to byla pro ně nezapomenutelná ukáзка, že v tomto aspektu robotiky je Aurora zdaleka předběhla. Solariánci se pyšní, že jsou nejlepší robotiči v Galaxii, a od té doby pracovali jednotliví Solariánci na humanoidních robotech, už jen proto, aby smazali toto pokoření. Kdyby jich bylo víc nebo měli institut, který by mohl jejich práci koordinovat, byli by s nimi nepochybně přišli už dávno. Takhle si myslím, že je mají právě teď."

"Takže vy to doopravdy nevíte? Je to jen podezření vyplývající z náhodných údajů?"

"Přesně tak, ale mám velmi silné podezření a je třeba tu věc dále prošetřit. A je tu třetí věc. Byla bych přísahala, že pracují na komunikaci pomocí telepatie. Měli tam nějaké vybavení, které mi neopatrně umožnili vidět. A jednou, když jsem na obrazovce viděla jednoho z jejich robotiků, ukazoval na tabuli vzorec pozitronové matrice, která nepřipomínala nic, co jsem kdy viděla, ale měla jsem dojem, že by to mohl být projekt telepatické komunikace."

"Řekl bych, Vasilie, že to zní ještě divoceji než ti humanoidní roboti."

Vasilie byla zmatena. "Musím připustit, že tady asi máte pravdu."

"Vlastně to vypadá jako čirá fantazie. Jestliže ten vzorec vám nepřipomínal nic, co jste kdy viděla, jak jste si mohla myslet, že něčemu slouží?"

Vasilie zaváhala. "Abych řekla pravdu, sama jsem si tu otázku položila. Ale když jsem ten vzorec viděla, napadlo mě okamžité slovo »telepatie«."

"Přestože je telepatie nemožná, i teoreticky."

"Teoreticky se předpokládá, že je nemožná. To není úplně totéž."

- 234 -

"Nikdo v tom dosud neudělal žádné pokroky."

"Ano, ale proč mě tedy při pohledu na ten vzorec napadlo slovo »telepatie«?"

"Ale no tak, Vasilie, to mohl být prostě osobní psychologický impuls, který nestojí za analýzu. Já bych na to zapomněl. Něco dalšího?"

"Ještě jedna věc, ta nejpodivnější. Keldene, z některých drobných náznaků jsem vyrozuměla, že Solariánci mají v úmyslu svou planetu opustit."

"Proč?"

"To nevím. Jejich obyvatelstvo, už tak malé, neustále klesá. Možná chtějí někde jinde začít znovu, než zcela vymřou."

"Jak znovu? Kam by šli?"

Vasilia zavrtěla hlavou. "Řekla jsem vám vše, co vím."

Amadiro zvolna pronesl: "Dobře, vezmu to vše v úvahu. Čtyři problémy: nukleární zesilovač, humanoidní roboti, telepatie čti roboti a opuštění planety. Upřímně řečeno ničemu z toho nevěřím, ale přesvědčím Radu, aby povolila jednání se solariánským regentem. A teď, Vasilie, byste si měla odpočinout, takže co kdybyste si vzala pár týdnů volna a zvykla si zase na aurorské slunce a pěkné počasí, než se vrátíte do práce?"

"To je od vás milé, Keldene," řekla Vasilia a zůstala sedět, "ale musím s vámi mluvit ještě o dvou věcech."

Amadiro se automaticky zadíval na ukazatel času na stěně. "Nezabere to moc času, že, Vasilie?"

Zabere to tolik času, kolik bude třeba, Keldene."

"Tak co si přejete?"

"Pro začátek, kdo je ten mladý vševěd, který si myslí, že tu vede Institut, ten Jaksejmenuje, Mandamus?"

"Vy jste se s ním setkala, že?" ptal se Amadiro s poněkud nejistým úsměvem. "Víte, věci se na Auroře přece jen mění."

"V tomto případě určitě ne k lepšímu," konstatovala zachmuřeně Vasilia. "Kdo to je?"

"Je přesně to, co jste řekla - vševěd. Je to skvělý mladý muž, dosti zběhlý v robotice, ale stejně tak znalý celkové fyziky, chemie, planetologie -"

"A jak staraje ta vzdělaná příšera?"

- 235 -

"Ani ne pět desetiletí."

"A co z toho dítěte bude, až vyroste?"

"Bude stejně moudrý jako vzdělaný."

"Jen nepředstírejte, že jste nepochopil, Keldene. Máte v úmyslu z něj udělat příštího šéfa Institutu?"

"Mám v úmyslu žít ještě hodně desetiletí."

"To není odpověď."

"Je to jediná, jakou mám."

Vasilia se neklidně pohnula v křesle a její robot, stojící za ní, přejížděl očima sem a tam, jako by se chystal odrazit útok - snad ho do toho stavu přivedl Vasiliin neklid

Vasilia pokračovala: "Keldene, příštím vedoucím Institutu mám být já. To je zařízení. Sám jste mi to řekl."

"Ano, ale ve skutečnosti o tom rozhodne Sbor ředitelů, až zemřu. I když zanechám instrukce, kdo má být příštím vedoucím, může Sbor mé rozhodnutí změnit. To jasně vyplývá ze zakladatelských dokumentů Institutu."

"Jen dejte příslušné instrukce, Keldene, a já už se o Sbor ředitelů postarám"

Amadiro se zachmuřil a řekl: "O tom právě teď nebudu diskutovat. O jaké druhé věci se mnou chcete mluvit? A prosím stručně."

Chvilí na něj hleděla s tichým hněvem a pak pronesla jediné slovo, jako by ho chtěla spolknout: "Giskard!"

"Ten robot?"

"Jistěže ten robot. Víte o nějakém jiném Giskardovi, o kterém bych mohla mluvit?"

"No, co je sním?"

"On je můj."

Amadiro vypadal překvapeně. "On je - nebo byl - v legálním Fas-tolfově vlastnictví."

"Giskard byl můj, už když jsem byla dítě."

"Fastolfe vám ho půjčil a nakonec si ho vzal zpět. Nebyl tu žádný oficiální převod vlastnictví, že ne?"

"Z morálního hlediska byl můj. Ale v každém případě už není Fastolfův. Ten je mrtev."

"Udělal i poslední vůli. A pokud si dobře pamatuji, podle této vů-

- 236 -

le jsou dva roboti, Giskard a Daneel, nyní ve vlastnictví té Solarián-ky"

"Ale já to nechci. Jsem Fastolfova dcera -"

"Ach!"

Vasilia zrudla. "Mám na Giskarda právo. Proč by ho měla mít cizinka z jiné planety?"

"Za prvé proto, že to Fastolfe uvedl v poslední vůli. A ona je občankou Aurory."

"Kdo to říká? Pro každého Aurořana je "Solariánka"."

Amadiro náhle v záchvatu vzteku udeřil pěstí o opěradlo křesla. "Vasilie, co vlastně ode mne chcete? Já tu Solariánku v lásce nemám. Vlastně je mi hluboce protivná a kdybych mohl, tak bych -" krátce se zadíval na roboty, jako by je nechtěl zneklidnit - ji z planety vystřadil. Ale nemohu jednat proti poslední vůli. I kdyby k tomu existoval legální způsob - a žádný neexistuje - nebylo by to moudré. Fastolfe je mrtev."

"Právě proto by teď Giskard měl být můj."

Amadiro ji ignoroval. "A koalice, kterou vedl, se rozpadá. Za poslední desetiletí ji drželo pohromadě jen jeho osobní charisma. A já bych teď rád sebral její zbytky a připojil ji k sobě. Tak budu moci sestavit skupinu natolik silnou, aby ovládla Radu a při příštích volbách zvítězila."

"Budete příštím Předsedou?"

"Proč ne? Aurora by mohla dopadnout hůř. Může mi dát šanci zvrátit naši dlouholetou politiku prohlubování katastrof, než bude příliš pozdě. Problém je, že nemám Fastolfovu osobní popularitu. Nemám jeho dar působit dojmem svatého, čímž skrýval vlastní hloupost. Když tedy zvítězím v nespravedlivém a malicherném boji s mrtvým člověkem, nezapůsobí to dobře. Nikdo nesmí říkat, že já, kterého Fastolfe kdysi porazil, jsem z pouhého vzdoru po jeho smrti obešel jeho poslední vůli. Nepřipustím, aby něco tak poštetilého stálo v cestě velkým rozhodnutím o životě a smrti,

která musí Aurora učinit. Rozumíte? Budete se muset obejít bez Giskarda!"

Vasilía ztuhla vstala, oči měla zúžené. "To uvidíme."

"Už jsme viděli. Setkání skončilo a pokud máte ambice stát se hlavou Institutu, nepřeji si, abyste mi ještě někdy vyhrožovala. Takže

- 237 -

jestli mi budete vyhrožovat teď, jakýmkoli způsobem, doporučím vám, abyste svou budoucnost znovu uvážila."

"Já ničím nevyhrazuji i," odpověděla Vasilía, i když každá částička jejího těla její slova popírala, prudce se otočila a odešla. Robot ji následoval.

50.

Stav nouze - nebo spíše řada stavů nouze - nastal o několik měsíců později, když Maloon Cicis vstoupil do Amadirovy pracovny k obvyklé ranní poradě.

Amadiro se na poradu obvykle těšil. Cicis byl vždy poklidným intermezem uprostřed dne plného vzruchů. Byl jediným starším členem Institutu, který naprosto postrádal jakékoli ambice a nečekal na den Amadirovy smrti nebo odchodu na odpočinek. Cicis byl vskutku dokonalým podřízeným. Byl ve službě spokojen a těšilo ho, že má Amadirovu důvěru.

Proto Amadira v posledním roce zneklidňoval jakýsi dojem zchátralosti u jeho dokonalého podřízeného, jeho propadlý hrudník, ztuhlá chůze. Je možné, že Cicis stárne? Určitě byl jen o několik desetiletí starší než Amadiro.

Amadira se nepříjemně dotklo, že spolu s dalším úpadkem některých jevů mezi vesmířany klesal i věk obyvatelstva.

Měl v úmyslu prohlédnout si statistiku, ale stále na to zapomínal - nebo se toho podvědomě bál.

Tentokrát však byla Cicisova tvář zruzněna prudkou emocí. Byla celá rudá (což zdůrazňovalo pomalé šedivění jeho hnědých vlasů) a zjevně nevycházel z ohromení.

Amadiro se nemusel na zprávy vyptávat. Cicis je na něj vychrlil, jako by je nedokázal udržet.

Když skončil, zeptal se Amadiro ohromeně: "Veškeré rádiové vysílání se odmlčelo? Všechno?"

"Všechno, šéfe. Musí být všichni mrtvi, anebo odešli. Žádná obydlená planeta nemůže nevysílat aspoň nějaké elektromagnetické záření na úrovni -"

- 238 -

Amadiro ho pohybem umlčel. Jeden z Vasilíiných předpokladů -čtvrtý, pokud si pamatoval - byl, že se Solariánci připravují opustit svou planetu. Byl to naprosto nesmyslný předpoklad: všechny čtyři byly víceméně nesmyslné. Řekl tehdy, zeje bude brát v úvahu, samozřejmě to ale neudělal. Teď se ukázalo, že zřejmě udělal chybu.

To, co mu připadalo na tom všem jako nesmysl, stále platilo. Položil si tutéž otázku, jako položil tehdy, i když neočekával odpověď. (Jaká mohla být odpověď?) "Kam by pro všemocný vesmír šli, Malo-one?"

"O tom se nic neříká, šéfe."

"Tak kdy odešli?"

"Ani o tom se nic neříká. Dostali jsme zprávu dnes ráno. Problém je, že na Solarii je tak nízký stupeň záření. Je velmi řídká obydlena a roboti jsou dobře chráněni štítem. Intenzita je řádově nižší, než na kterékoli naší planetě; o dva řády nižší než u nás."

"Takže jednou si někdo všiml, že to, co už bylo malé, pokleslo k nule, ale nikdo si poklesu nevšiml. Kdo si toho všiml?"

"Nexonská loď, šéfe."

"Jak?"

"Loď musela přejít na oběžnou dráhu kolem slunce Solarie, aby provedla nouzové opravy. Žádali hyperfonem o povolení tam zůstat a nedostali odpověď. Neměli jinou možnost, než na to nebrat ohled, pokračovali v oběžné dráze a prováděli opravy. Nikdo je nepřišel zadržet. Teprve když odletěli, zjistili v záznamech, že nejen že nedostali odpověď, ale nezachytili jediný signál ani známky záření. Nelze přesně říct, kdy ustalo. Poslední zpráva ze Solarie byla zachycena před dvěma měsíci."

"A ty tři ostatní předpoklady?" zamumlal Amadiro.

"Promiňte, šéfe?"

"Nic. Nic," řekl rychle Amadiro, ale zamračil se a hluboce se zamyslel.

- 239 -

TELEPATICKÝ ROBOT

51.

Když se Mandamus o několik měsíců později vrátil z výletu na Zemi, nic o událostech na Solarii nevěděl.

Při jeho prvním výletu se ho Amadirovi s jistými potížemi podařilo vyslat jako akreditovaného komisaře Aurory, aby projednal jakousi triviální záležitost vstupu lodí obchodníků do prostoru vesmířanů. Vydržel všechnu tu nudu spojenou s ceremoniálními a byrokratickými postupy a brzy bylo jasné, že jako vyslanec měl dost omezenou volnost pohybu. To ale nevadilo, protože se dozvěděl, co potřeboval.

Vrátil se s novinkami. "Pochybuji, že budou vůbec nějaké potíže, doktore Amadiro. Není absolutně žádný způsob, jak by pozemská vláda mohla kontrolovat přilet nebo odlet. Každý rok navštěvují Zemi ze všech planet milióny osadníků a každý rok se vrací stejný počet osadníků z návštěvy domů. Každý osadník nebo osadnice cítí, že život není úplný, když se občas nenadýchá pozemského vzduchu a netoulá se přeplněnými podzemními prostory. Pátrají asi po svých kořenech. Zřejmě pro ně život na Zemi není tou noční můrou, kterou ve skutečnosti je."

"To já vím, Mandame," odušil unaveně Amadiro.

"Jen na intelektuální úrovni, pane. Nemůžete to doopravdy pochopit, dokud to nepocítíte. Až to prožijete, zjistíte, že

žádné vaše vědomosti vás nepřipravily na skutečnost. Proč by se někdo chtěl vracet, když jednou odletěl -"

"Když naši předkové planetu opustili, tak se domů rozhodně nevrátili."

"To ne," souhlasil Mandamus, "ale mezihvězdné lety tehdy nebyly ještě tak pokročilé jako dnes. Trvaly celé měsíce a skok hyperpro-storem byl dost riskantní. Dnes je to záležitost několika dnů, Skoky už jsou pouhá rutina a nikdy neselžou. Kdyby byl pro naše předky výlet na Zemi stejně snadný jako dnes, uvažuji, zda bychom se do takové míry izolovali."

- 240 -

"Nechme filozofie, Mandame. Přejděte k věci."

"Jistě. Kromě přiletu a odletu obrovského množství osadníků emigrují každoročně milióny Pozemšťanů na některou osadnickou planetu. Někteří se nedokáží přizpůsobit a téměř okamžitě se vrací zpět. Jiní si zařídí nový domov, ale často přilétají na návštěvu. Všechny ty přiletěly a odlety se absolutně nedají sledovat a Země se o to ani nepokouší. Kdyby se pokusila zavést systematickou metodu sledování a identifikování návštěvníků, zabrzdila by všechny ten proud, zatímco každá návštěva nese s sebou peníze. Turistický ruch a obchod, když to tak chcete nazývat, je v současné době nejvýnosnějším průmyslem Země."

"Předpokládám, že tím míníte, že dostaneme humanoidní roboty na Zemi bez jakýchkoli problémů."

"Absolutně. Vůbec o tom nepochybuji. Teď, když jsme je správně naprogramovali, můžeme je dostat postupně na Zemi v šesti skupinách s falešnými papíry. S jejich robotskou bází a úctou k lidským bytostem nic nezmůžeme, ale to je nemusí prozradit. Na Zemi ji budou považovat za obvyklou úctu osadníků k mateřské planetě. Ale domnívám se, že je nemusíme vysadit na letišti některého z Měst. Obrovské prostory mezi nimi jsou prakticky neudržované, s výjimkou primitivních robotů, a přilétající lodi si nikdo nevšimne nebo na ni nebude brát ohled."

"To se mi zdá příliš riskantní," namítl Amadiro.

51a.

Na Zemi byly vyslány dvě skupiny humanoidních robotů. Vmísili se mezi Pozemšťany ve Městě a pak si našli cestu ven mezi Města a spojili se chráněným paprskem hyperfonicky s Aurorou.

"Budu tam muset znovu, pane," prohlásil Mandamus po dlouhém přemýšlení a váhání. "Nejsem si jistý, zda našli to správné místo."

"A jste si jistý, že vy to správné místo znáte, Mandame?" tázal se ironicky Amadiro.

"Podrobně jsem studoval dávnou historii Země, pane. Myslím, že je najdu."

- 241 -

"Těžko bych Radu Aurory přesvědčil, aby s vámi vyslala válečnou loď."

"Ne, to bych ani nechtěl. Bylo by to hůř než zbytečné. Potřebuji jednomístnou loď, s energií jen na cestu tam a zpět."

A tak se Mandamus dostal podruhé na Zemi a přistál poblíž jednoho z menších Měst. Se smíšenými pocity uspokojení i obav našel několik svých robotů na správném místě a zůstal s nimi, aby dohlížel na jejich práci, dal jim několik příkazů a provedl nějaké úpravy v jejich programu.

A pak se před zraky několika nezažitých primitivních zemědělských robotů vydal Mandamus k blízkému Městu.

Bylo to vědomé riziko a Mandamus, který nebyl žádným hrdinou bez bázně a hany, cítil, jak mu v hrudi divoce tlouče srdce. Ale všechno proběhlo v pořádku. Strážný u brány byl mírně překvapen, když se před ním náhle zjevil člověk, který zjevně strávil dlouhou dobu na otevřeném prostranství.

Podle papírů byl ale Mandamus osadníkem, a tak strážný jenom pokrčil rameny. Osadníkům otevřený prostor nevadil a nebyly vyloučené případy, kdy si udělali malou procházku poli a lesy kolem svrchních vrstev Města, vyčnívajících na povrchu.

Strážný se jen krátce podíval na papíry a nikdo jiný si je už ani nepřehlížel. Mandamův mimozemský přízvuk (co nejméně aurořan-ský) byl přijat bez komentářů a pokud věděl, nikoho ani nenapadlo, že by mohl být vesmířanem. Ale proč taky? Doba, kdy měli vesmířané na Zemi trvalou základnu, byla dvě staletí - v minulosti, oficiálních vyslanců planet vesmířanů bylo málo a v poslední době jich ještě ubývalo. Provinční Pozemšťané si ani nemuseli vzpomínat, že vesmířané vůbec existují.

Mandamus se trochu obával, aby si někdo nevšiml jeho tenkých, průhledných rukavic nebo nosních filtrů, ale nic takového se nestalo. Jeho cesty v Městě ani do jiných Měst nikdo neomezoval. Měl na to dost peněz a to na Zemi hodně znamenalo (upřímně řečeno, na planetách vesmířanů také).

Postupně si zvykl, že nemá v patách ani jednoho robota, a když se setkal s některým ze svých humanoidních robotů z Aurory v tom nebo onom Městě, musel jim jednoznačně vysvětlit, že oni ho následovat

- 242 -

nesmí. Vyslechl si jejich hlášení, dal jim instrukce, které potřebovali, a vydal příkazy k dalším dodávkám mimo Město. Nakonec vyhledal svou loď a odletěl.

Při odletu ho nikdo nezastavil, stejně jako při přiletu.

"Ti Pozemšťané," hlásil Amadirovi, "vlastně ani nejsou opravdoví barbaři."

"Opravdu ne?"

"Na své planetě se chovají docela jako lidé. Na jejich přátelství je vlastně cosi přitažlivého."

"Začínáte snad litovat úkolu, kterého jsme se ujali?"

"Když chodím mezi nimi, mám děsivý pocit při myšlence, že nevědí, co je čeká. Nemohu se přinutit, aby se mi ta činnost líbila."

"Ale jistěže můžete, Mandame. Myslete na to, že až úkol splníme, budete mít brzy zajištěno místo ředitele Institutu. To vám práci osladí."

A Amadiro od té doby Mandama pozorně sledoval.

51b.

Při třetí cestě se Mandamus už téměř zbavil nejistoty a dokázal se chovat jako Pozemšťan. Projekt postupoval pomalu, ale hledání se zužovalo.

Při svých předchozích návštěvách neměl žádné zdravotní problémy, ale při této třetí, bezpochyby proto, že si příliš věřil, musel být něčemu vystaven. Někakou dobu mu teklo z nosu a přitom kašlal.

Při návštěvě ve středisku ve Městě dostal gama-globulinovou injekci, která mu okamžitě ulevila, ale středisko ho vyděsilo víc než vlastní nemoc. Věděl, že každý tam může mít nějakou nakažlivou chorobu nebo být v úzkém styku s nějakým nemocným.

Ale teď byl konečně v klidném prostředí Aurory a byl za to neskonale vděčný. Naslouchal Amadirově zprávě o solarijské krizi.

"Vy jste o tom nic neslyšel?" ptal se Amadiro.

Mandamus zavrtěl hlavou. "Nic, pane. Země je neuvěřitelně provinciální. Osm set Měst celkem s osmi miliardami lidí - a nezajímáje nic než těch osm set Měst s osmi miliardami lidí. Myslel byste si, že

- 243 -

osadníci tu jsou jen proto, aby mohli navštívit Zemi, a že vesmířané vůbec neexistují. Zprávy v kterémkoli Městě se z devadesáti procent zabývají jen vlastním Městem. Země je uzavřenou, klaustrofobickou planetou, duševně stejně jako fyzicky."

"A přesto říkáte, že to nejsou barbaři."

"Klaustrofobie nemusí být vlastností barbarů. Ve svém pojetí jsou civilizovaní."

"Ve svém pojetí! Ale na tom nezáleží. Momentálním problémem je teď Solária. Ani jedna z našich planet nic neudělá. Zásada nevmešování má absolutní prioritu a všichni tvrdí, že vnitřní záležitosti Sola-rie se týkají jen jí samotné. Náš vlastní Předseda je stejně neschopen akce jako všichni ostatní, i když je Fastolfe mrtev a jeho strnulá ruka už nad námi nevisí. Sám nic nezmohu, aspoň dokud nebudu já Předsedou."

Mandamus se podívil: "Jak si mohou myslet, že Solária má vnitřní problémy, do kterých se nelze vměšovat, když jsou všichni Solari-ánci pryč?"

"Jak to, že vy okamžitě vidíte pošetilost celé situace, kdežto oni ne?" opáčil ironicky Amadiro. "Tvrdí, že tu není konečný důkaz, že Solariánci opravdu odešli, a dokud by aspoň někteří z nich na planetě mohli zůstat, nemá žádná jiná planeta právo zasahovat."

"A jak vysvětlují, že zmizelo veškeré záření?"

"Tvrdí, že se Solariánci mohli přestěhovat pod zem nebo že jsou technologicky před námi a vyvinuli zařízení, které brání úniku jakéhokoli záření. Říkají také, že nikdo neviděl Solariánce odlétat a že absolutně neměli kam jít. Jistě, neviděli je odlétat, protože se nikdo nedíval."

"Jak mohou tvrdit, že Solariánci neměli kam jít," tázal se Mandamus. "Je tu přece tolik prázdných planet."

"Podle jejich argumentů nemohou Solariánci žít bez obrovského množství svých robotů a ty si prý nemohli vzít s sebou. Kdyby například přišli sem, kolik bychom jim podle vašeho názoru mohli přidělit robotů, pokud by to vůbec bylo možné?"

"A jaké jsou vaše protiargumenty?"

"Žádné nemám. Ale ať už odešli nebo ne, je ta situace zvláštní a je neuvěřitelné, že to ještě nikdo nevyšetřil. Varoval jsem všechny co

- 244 -

nejdůrazněji, že nehybnost a apatie může znamenat náš konec; že jakmile si planety osadníků uvědomí, že Solarie je nebo by mohla být prázdná, ony nebudou váhat s šetřením. Ten henžící se hmyz je nadán nezkrotnou zvědavostí, kterou bychom s nimi měli spíše sdílet. Budou bez váhání riskovat, když z toho bude koukat zisk."

"Jaký zisk v tomhle případě, doktore Amadiro?"

"Jestliže Solariánci odešli, nechali za sebou pravděpodobně téměř všechny své roboty. Jsou - nebo byli - zvláště schopnými robotiky a osadníci přes vší svou nenávisť k robotům nebudou váhat si je přivlastnit a dopravit je k nám za dobré kredity vesmířanů. Vlastně to už oznámili."

Na Solarii už přistály dvě lodi osadníků. My jsme proti tomu protestovali, ale oni to určitě ignorovali a my jistě nic dalšího neuděláme. Právě naopak. Některé planety vesmířanů se už ptaly, jaké roboty bylo možno zachránit a jakou by měli cenu."

"Možná je to dobře," poznamenal Mandamus tiše.

"Dobře, že se chováme přesně tak, jak předvíдалa propaganda osadníků? Ze jednáme tak, jako bychom opravdu degenerovali a upadali do dekadence?"

"Proč opakovat ty jejich nesmysly, pane? Faktem je, že jsme klidní a civilizovaní a dosud jsme nepoznali bolest. Kdyby nás někdo zasáhl na citlivém místě, bojovali bychom dosti tvrdě a určitě je rozdrtili. Stále je technicky převyšujeme."

"Ale škoda, kterou utrpíme, nás zrovna nepotěší."

"Což znamená, že se příliš nesmíme hnát do války. Jestliže je Solária opuštěná a osadníci ji chtějí plundrovat, měli bychom je možná nechat. Koneckonců se domnívám, že během několika měsíců můžeme zahájit naši akci."

Amadirovou tvář přeběhl hladový a divoký výraz. "Měsíců?"

"Jsem si jistý. Takže především se nesmíme nechat vyprovokovat. Všechno zkazíme, když se dostaneme do konfliktu, který za to nestojí, a utrpíme škodu, kterou nepotřebujeme, i když vyhrajeme. Brzy přece zvítězíme na celé čáře, bez boje a beze škod, Ubohá Země!"

"Jestli je chcete litovat," pronesl zlehka Amadiro, "snad byste jim neměl nic udělat."

- 245 -

"Naopak," opáčil Mandamus chladně. "Právě proto, že mám v úmyslu jim něco udělat - a vím, že se tak stane - je mi jich líto. Vy budete Předsedou!"

"A vy budete ředitelem Institutu."

"Málo významné postavení ve srovnání s vaším."

"A až zemřu?" zavrčel Amadiro.

"Tak daleko se nedívám."

"Já jsem zcela -" začal Amadiro, ale přerušil ho signál označující, že došla zpráva. Zcela automaticky položil ruku na zdířku VYSTUP. Prohlédl si tenký sunoucí se proužek papíru a jeho rty zvlínil úsměv.

"Ty dvě lodi osadníků, co přistály na Solárii -" řekl.

"Ano, pane?" zamračil se Mandamus.

"Zničeny! Obě zničeny!"

"Jak?"

"V obrovské radiační explozi, která byla z vesmíru snadno vidět. Víte, co to znamená? Solariánci nakonec přece jen neodešli a ten nejslabší z našich světů si snadno s loděmi osadníků poradí. Je to krvavý dlouhý nos osadníkům, na který jen tak nezapomenou. Jen si to sám přečtěte, Mandame."

Mandamus odsunul papír stranou. "Ale to nemusí nutně znamenat, že Solariánci jsou stále na planetě. Možná na ní jen umístili pasti."

"A jaký je v tom rozdíl? Přímý útok nebo pastí - ty lodě byly zničeny."

"Tentokrát se je podařilo překvapit. Ale co příště, až budou připraveny? A co když je napadne, že mohou být předmětem záměrného útoku vesmířanů?"

"Odpovíme, že vesmířané se jen bránili před záměrnou invazí osadníků."

"Ale, pane, navrhuje snad bitvu světů? Co když se osadníci vůbec nerozhodnou k rozhovorům, budou považovat zničení svých lodí za válečný akt a okamžitě zahájí protiútok?"

"Proč by měli?"

"Protože zun stejně jako my, když je zraněna naše hrdost; dokonce ještě víc, protože mají větší předpoklady k násilí."

"Budou poraženi."

- 246 -

"Vy sám připouštíte, že nám mohou způsobit nenapravitelné škody, i když budou poraženi."

"Co chcete, abych udělal? Aurora ty lodě nezničila."

"Přesvědčte Předsedu, aby naprosto jasně vysvětlil, že Aurora s tím neměla nic společného, že s tím žádná z planet vesmířanů neměla co dělat, že veškerou vinu nese výhradně Solária."

"A máme opustit Solárii? To by bylo zbabělé."

Mandamus planul vzrušením. "Doktore Amadiro, vy jste nikdy neslyšel o něčem zvaném strategický ústup?"

Přesvědčte planety vesmířanů, aby pod nějakou vhodnou záminkou trochu couvly. Je to jen otázka několika měsíců, než se náš plán na Zemi zdán. Pro všechny ostatní může být těžké omlouvat se osadníkům, protože nevědí, co přijde, ale my to víme. My dva s našimi vědomostmi můžeme na tuto událost pohlížet jako na dar od těch, které jsme nazývali bohy. Ať se osadníci zabývají Solárií, zatímco my budeme připravovat jejich zkázu na Zemi, aniž by cokoli tušili. Nebo byste chtěl, aby naše plány byly zmařeny na samém pokraji vítězství?"

Amadiro zjistil, že uhýbá před přímým pohledem hluboce zasazených očí svého druhu.

52.

Amadiro nezažil nikdy horší období než v době po zkáze lodí osadníků. Naštěstí se dal Předseda přesvědčit, aby prováděl politiku, kterou Amadiro nazval "mistrnými ústupky". Ta věta vznítala Předsedovu představivost, i když to byla analogie. Kromě toho byl Předseda opravdu mistr v ustupování.

Poradit si se zbytkem Rady bylo horší. Rozčilený Amadiro se zcela vyčerpal líčením hrůz války a nutností zvolit vhodný okamžik k úderu, je-li už válka nutná. Vymyslel si důvody, proč ještě vhodný okamžik nenastal, a použil jich při jednání s vůdci dalších planet vesmířanů. Bylo třeba zdůraznit hegemonii Aurory, aby dotlačila ostatní planety k ústupu.

Ale když přiletěl kapitán D.G. Baley se svou lodí a předložil svůj požadavek, cítil Amadiro, že už nemůže dál. Tohle bylo příliš.

- 247 -

"Je to naprosto nemožné," tvrdil Amadiro. "Máme mu snad dovolit, aby přistál na Auroře i se svou smečkou, s tím svým nemožným oblečením a nesrozumitelným přízvukem? Mám snad já Radu požádat, aby souhlasila s předáním vesmířanky někomu takovému? Byl by to absolutně bezprecedentní akt. Vesmířanku!"

"O téhle vesmířance jste vždycky mluvil jako o »té Solariánce«, " poznamenal suše Mandamus.

"Pro nás je to »ta Solariánka«, ale když jde o osadníky, bude považována za vesmířanku. Jestliže jeho loď přistane na Solárii, jak navrhuje, může být zničena jako ty ostatní spolu s ním a s tou ženou. Moji nepřátelé by mě pak mohli

obvinít, do jisté míry oprávněně, že jsem spáchal vraždu, a má politická kariéra by to nepřežila."

Mandamus se nedal. "Myslete ale na skutečnost, že téměř po celých sedm let jsme pracovali ke konečnému zničení Země a že jsme jen několik měsíců od završení projektu. Máme teď snad riskovat válku a jedním rázem přijít o vše, co jsme až dosud dokázali, tak blízko vítězství?"

Amadiro zavrtěl hlavou. "Nevypadá to, že mám na vybranou, příteli. Rada by nešla za mnou, kdybych se ji pokusil přesvědčovat, aby popustila tu ženu osadníkovi. A jen fakt, že jsem to navrhl, by mohl být použit proti mně. Otrpě to mojí politickou kariérou a navíc můžeme mít i válku. Kromě toho je myšlenka smrti vesmířanky ve službách osadníka nepřijatelná."

"Opravdu bych si myslel, že tu Solariánku máte rád."

"Víte, že nemám. Celým srdcem si přeji, aby byla už dvacet desetiletí mrtvá, ale ne, aby zemřela takhle, ne na palubě lodi osadníků. Ale asi bych neměl zapomínat, zeje vaší předkyní v páté generaci."

Mandamus teď vypadal ještě zarytější než obvykle. "Jaký to má pro mě význam? Já jsem vesmířan, vědom si sebe a své společnosti jako jednotlivce. Nejsem člen tlupy uctívající své dávné předky."

Mandamus se na okamžik odmlčel a pak se v jeho tváři objevil výraz nesmírného soustředění. "Doktore Amadiro," prosil, "mohl byste Radě vysvětlit, že mou předkyní s sebou odvázejí nějakou rukojmí, ale jen kvůli jejím jedinečným znalostem Solarie, kde strávila své dětství a mládí, že se stane významným členem expedice, která by nám mohla být i ku prospěchu, stejně tak jako osadníkům? Po pravdě řeče-

- 248 -

no, nebylo by pro nás koneckonců dobré zjistit, co mají ti zatracení Solariánci v úmyslu? Ta žena pravděpodobně podá hlášení o tom, co se stalo, pokud to přežije."

Amadiro vysunul svrchní ret. "To by šlo, kdyby ta žena chtěla jít na palubu dobrovolně, kdyby dala jasně najevo, že chápe význam té věci a chce splnit svou vlasteneckou povinnost. Dostat ji ale na palubu násilím je nemyslitelné."

"A co kdybych tedy za tou svou předkyní zašel a snažil se ji přesvědčit, aby šla na loď dobrovolně; a řekněme, že byste si hyperfonem promluvil s tím kapitánem osadnické lodi a řekl mu, že může na Auroře přistát a vzít tu ženu s sebou, pokud ji dokáže přesvědčit, aby s ním šla dobrovolně, nebo alespoň řekla, že s ním půjde dobrovolně, ať už to pak udělá nebo ne."

"Předpokládám, že tím nic nemůžeme ztratit, ale nevidím, co na tom získáme."

Ale k Amadirovu údivu vyhráli. S překvapením naslouchal Mandamusovi líčení všech podrobností.

"Nadnesl jsem téma humanoidních robotů," vyprávěl Mandamus, "a je jasné, že o nich vůbec nic neví, z čehož jsem usoudil, že ani Fas-tolfe o nich nic nevěděl. To byla jedna z věcí, která mě trápila. Pak jsem hodně mluvil o svých předcích tak, abych ji přinutil mluvit o tom Pozemšťanovi, Eliášovi Baleyovi."

"A co je s ním?" zeptal se drsně Amadiro.

"Nic, jen o něm mluvila a vzpomínala. Ten osadník, který si ji vyžádal, je Baleyho potomkem a myslel jsem si, že by ji to mohlo ovlivnit a mohla by vidět jeho žádost v příznivějším světle."

V každém případě to zabralo a Amadiro pocítil na několik dní úlevu od téměř nepřetržitého tlaku, který ho tížil od počátku solarijské krize.

Ale jen na několik málo dní.

53.

V té době bylo Amadirovi ku prospěchu, že se během solarijské krize ještě nesetkal s Vasilíí. Rozhodně by teď nebyla vhodná doba na

- 249 -

setkání s ní. Nepřál si být rozptylován jejím pošetilým zájmem o robota, na kterého si činila nárok bez ohledu na všechny právní aspekty právě v době, kdy rostoucí krize vyvolávala silný nápor na jeho nervy. A nechtěl být vystaven hádce, k níž by rychle došlo mezi ní a Mandamem kvůli otázce budoucího ředitele Institutu robotiky. V každém případě se rozhodl, že jeho nástupcem by měl být Mandamus. Po celou solarijskou krizi pozorně sledoval vše, co mohlo být důležité. I když byl sám otrpčen, zůstával Mandamus ledově klidný. Byl to Mandamus, kdo pokládal za možné, že by ta Solariánka mohla jít s kapitánem lodi osadníků dobrovolně, a také ji k tomu dotlačil.

A kdyby jeho plán na zničení Země vyšel tak, jak by měl - jak musí vyjít - mohl by Amadiro v Mandamovi vidět nakonec i svého nástupce jako Předsedu Rady. Bylo by to i spravedlivé, pomyslel si Amadiro ve vzácném záchvatu nesobeckosti.

Proto toho večera na Vasilii nijak zvlášť nemyslel. Odešel z Institutu s malou suitou robotů, kteří dohlédli, aby bezpečně nasedl do vozu. Vozidlo s jedním robotem, který řídil, a s dvěma dalšími na zadním sedadle rychle projelo nočním chladivým deštěm a dovezlo ho do jeho domu, kde ho další dva roboti uvedli dovnitř. A celou tu dobu na Vasilii vůbec nemyslel.

Když ji proto spatřil ve svém obývacím pokoji, jak sedí před hy-pervizním přijímačem a dívá se na dokonale provedený balet robotů, zatímco několik Amadirových robotů stálo ve svých kójech a dva její roboti za křeslem, nebyl jeho prvním pocitem hněv z narušení soukromí, ale naprosté překvapení.

Nějakou dobu trvalo, než zpomalil svůj dech natolik, aby mohl normálně mluvit. Pak se dostavil hněv a ostře se jí zeptal "Co tady děláte? Jak jste se dostala dovnitř?"

Vasilie byla celkem klidná. Koneckonců mohla čekat, že se Amadiro vrátí. "Co tady dělám," odpověděla, "je, že čekám na vás. Dostat se dovnitř nebylo obtížné. Vaši roboti velmi dobře vědí, jak vypadám, a znají mé postavení v Institutu."

Proč by mi neměli dovolit vstoupit, když jsem je ujistila, že mám s vámi schůzku?"

"Kterou nemáte. Narušila jste mé soukromí."

"Ne doopravdy. Robotů nemůžete využít bezmezně. Jen se na ně

- 250 -

podívejte. Ani na okamžik ze mě nespustili oči. Kdybych se vám chtěla hrabat ve vašich věcech, prohlédnout si vaše papíry nebo jakýmkoli způsobem vaší nepřítomnosti využít, ujišťuji vás, že by se mi to nepodařilo. Moji dva roboti by proti vašim nemohli obstát."

"Jestlipak víte," otázal se Amadiro hořce, "že jste jednala hluboce nevesmířansky? Lze vámi jen opovrhovat a já na to určitě nezapomenu."

Vasilie při těch slovech trochu pobledla. Pomalu a ztěžka pronesla: "Doufám, že vy na to nezapomenete, Keldene, protože to, co jsem udělala, jsem udělala pro vás - a kdybych na vaše sprosté nadávky reagovala tak, jak bych měla, okamžitě bych odešla a nechala bych vás po zbytek života zůstat tím poraženým mužem, kterým jste byl posledních dvacet desetiletí."

"Já poraženým mužem nezůstanu, ať už uděláte cokoli."

"Mluvíte, jako byste tomu věřil," nedala se Vasilie, "ale vy nevíte to, co já. Musím vás upozornit, že pokud nezasáhnu, budete stále poražený. Nezáleží mi na tom, co máte v plánu. Je mi jedno, co si ten Mandamus s tenkými rty a kyselým obličejem pro vás vymyslel -"

"Proč o něm mluvíte?" zeptal se rychle Amadiro.

"Protože si to přeji," opáčila Vasilie s nádechem pohrdání v hlase. "Ať už udělal cokoli nebo si myslí, že dělá - a nebojte se, nemám sebemenší ponětí, co by to mohlo být - nebude to k ničemu. Nemusím o tom nic vědět, ale vím, že to nebude k ničemu."

"Plácáte nesmysly," vyštěkl Amadiro.

"Měl byste si radši ty nesmysly poslechnout, Keldene, pokud nechcete, aby se vám všechno sesypalo. Nejen vám, ale možná pro všechny planety vesmířanů. Presto mě nemusíte vyslechnout. Je to na vás. Tak co to bude?"

"Proč bych vás měl vyslechnout? Jaký bych mohl mít k tomu rozumný důvod?"

"Především jsem vám říkala, že Solariánci se chystají opustit svou planetu. Kdybyste mě tehdy poslechl, nebyl byste teď zaskočen, když k tomu opravdu došlo."

"Ale my solarijskou krizi využijeme ke svému prospěchu."

"Nikoli," zavrtěla Vasilie hlavou. "Vy si to myslíte, ale není tomu tak. Zničí vás to bez ohledu na to, co právě děláte, pokud mě nenechá-

- 251 -

te říci, co mám na srdci."

Amadirovy rty zbělely a lehce se chvěl. Dvě století porážky, o kterých se Vasilie zmínila, na něm zanechala dlouhodobý účinek a solarijská krize mu také příliš nepomohla, takže neměl dost vnitřní síly nařídít svým robotům, aby ji vykazali, jak měl. Tiše řekl:

"Tak prosím stručně."

"Nevěřil byste tomu, co řeknu, kdybych byla stručná, takže mě nechtě mluvit tak, jak chci. Můžete mě kdykoli zastavit, ale pak zničíte planety vesmířanů. Jistě, budou existovat za mého života a nebudu to já, kdo se dostane do dějin - mimochodem, dějin osadníků - jako původce toho největšího krachu. Mám mluvit?"

Amadiro se sesunul do křesla. "Tak mluvte a až budete hotová, odejděte."

"To mám v úmyslu, Keldene, pokud mě samozřejmě velmi zdvořile nepožádáte, aby zůstala a pomohla vám. Mám začít?"

Amadiro nic neříkal a Vasilie začala. "Říkala jsem vám, že během svého pobytu na Solarii jsem si povšimla velmi podivných pozit-ronických vzorců, které navrhovali a které mi silně připadaly jako pokus vyrobit telepatické roboty. Ale proč mě to vlastně napadlo?"

"Nemohu vědět, jaké patologické motivy řídí vaše myšlení," poznamenal hořce Amadiro.

Vasilie se jen ušklíbla a ignorovala to. "Děkuji, Keldene. Strávila jsem několik měsíců přemýšlením o tomto problému, protože jsem natolik rozumná, abych věděla, že tu nejde o žádné patologické motivy, ale podvědomou paměť. V duchu jsem se vrátila do dětství, když Fastolfe, kterého jsem považovala za svého otce, v jedné ze svých šlechetných nálad - tu a tam s nimi experimentoval, rozumíte - mi dal vlastního robota."

"Zase Giskard," zamumlal netrpělivě Amadiro.

"Ano, Giskard. Stále Giskard. Bylo mi tehdy něco přes čtrnáct a už jsem měla instinkty robotika, nebo bych snad měla říci, že jsem se s instinkty robotika narodila. Zнала jsem ještě velmi málo matematiky, ale měla jsem ponětí o základních vzorcích. Jak ubíhala desetiletí, mé znalosti matematiky rostly, ale myslím, že v umění vycítit správné vzorce jsem se daleko nedostala. Můj otec říkal: »Ty malá Vas,« experimentoval i s oblibou zdrobnělin, aby zjistil, jak to na mě zapů-

- 252 -

sobí, »ty jsi génus vzorců.« Myslím, že jsem byla -"

Amadiro ji přerušil. "Ušetřete mě toho. Připouštím, že jste génus. Ale ještě jsem nevečeřel, víte?"

"Tak si objednejte večeři," odpověděla Vasilie ostře, "a pozvěte mě také."

Amadiro se zamračil, ale zvedl ruce a učinil rychlý pohyb. Roboti se okamžitě dali do práce.

Vasilie pokračovala. "S Giskardem jsem si hrála se vzorci pozitronových drah. Někdy jsem přišla k Fastolfovi - svému

otci, za kterého jsem ho tehdy považovala - a ukázala jsem mu vzorec. Zavrtěl hlavou, zasmál se a řekl: »Když takhle upravíš mozek chudáka Giskarda, nebude už moci mluvit a bude ho to hodně bolet.« Pamatuji, jak jsem se ptala, jestli Giskard může skutečně cítit bolest, a otec odpověděl:

"Nevíme, co by doopravdy cítil, ale jednal by tak, jak bychom jednali my, kdybychom cítili prudkou bolest, takže lze říci, že by ho to bolelo."

Jindy jsem mu ukázala další vzorec a on se útrpně usmál a řekl: »Nu, tohle mu neublíží, malá Vás, a mohlo by to být zajímavé.«"

A stalo se. Někdy jsem vzorec odstranila a někdy jsem jej ponechala. Já jsem si s Giskardem jen tak nehrála ze sadistického potěšení, jak jsem to mohla dělat, kdybych bývala jiná. Ve skutečnosti jsem měla Giskarda velmi ráda a neměla jsem v úmyslu mu ublížit. Když se mi zdálo, že některé z mých zlepšení - vždycky jsem to považovala za zlepšení - umožňovalo Giskardovi volněji mluvit, rychleji nebo zajímavěji i reagovat a zjevně mu neublížilo, ponechala jsem je. A pak jednoho dne -"

Robot po Amadirově boku by se neodvážil přerušit hosta, pokud by nenastala skutečně nouzová situace, ale Amadirovi nedělalo potíže pochopit, proč vyčkává. Zeptal se: "Je večere hotová?"

"Ano, pane," odpověděl robot.

Amadiro udělal netrpělivý pohyb směrem k Vasilii. "Jste zvána na večeři."

Přešli do Amadirové jídelny, ve které Vasilie nikdy předtím nebyla. Amadiro byl koneckonců soukromá osoba a byl známý svým pohrdáním společenskými styky. Nejednou si musel vyslechnout, že by byl v politice úspěšnější, kdyby si zval domů hosty. Vždycky se

- 253 -

zdvořile usmál a řekl: "To je příliš vysoká cena."

Možná je to právě proto, že nezve hosty, pomyslela si Vasilie, že v nábytku není nic originálního ani tvůrčího. Nic nebylo obvyčejnějšího než tento stůl, nádobí i přístroje. A zdi byly jen nabarvené. Poněkud smutný vkus, napadlo ji. Polévka, kterou začali - vývar - byl stejně nevýrazný jako nábytek a Vasilie jej jedla bez nadšení.

Amadiro řekl: "Má drahá Vasilie, vidíte, že jsem trpělivý. Nemám nic proti tomu, abyste napsala svůj životopis, když chcete. Ale máte opravdu v úmyslu mi tady citovat jeho několik kapitol? Pokud ano, musím vám upřímně říci, že nemám zájem."

"Za malou chvíli vás to bude velice zajímat," ujistila ho Vasilie. "Ale jestliže tak milujete neúspěch a chcete, aby se vám hroutilo vše, čeho chcete dosáhnout, stačí říci. Pak v klidu dojím a odejdu. Tohle si přejete?"

Amadiro si povzdychl. "Tak pokračujte, Vasilie,"

Vasilie uposlechla. "A pak jednoho dne jsem přišla s propracovanějším vzorcem, příjemnějším a svůdnějším, než jaké jsem předtím kdy viděla, a po pravdě řečeno i než jaké jsem viděla kdy později. Byla bych ho hrozně ráda ukázala otci, ale on byl pryč na nějakém zasedání nebo spíš na nějaké jiné planetě.

Nevěděla jsem, kdy bude zpátky, a vzorec jsem odložila, ale každý den jsem se na něj dívala s větším zájmem a větším zaujetím. Nakonec jsem už nedokázala déle čekat. Prostě jsem nemohla. Zdál se mi tak krásný, že mně myšlenka, že by mohl ublížit, připadala naprosto pošelilá. Byla jsem ještě dítě ve druhém desetiletí svého života a ještě jsem se zcela nezbavila nezodpovědného jednání, tak jsem zavedla vzorec do Giskardova mozku a provedla jsem jeho úpravu.

A nijak mu to neublížilo. To bylo okamžitě jasné. Odpovídal mi zcela snadno, alespoň mi to tak připadalo, chápal mnohem rychleji a byl mnohem inteligentnější než předtím. Zdál se mi ještě víc fascinující a hoden obdivu než dříve. Byla jsem nadšená a současně nervózní. To, co jsem udělala -upravit Giskarda, aniž bych na to Fastolfe upozornila - bylo jasně proti pravidlům, která mi Fastolfe určil, a dobře jsem to věděla. Ale rozhodně jsem nechtěla zničit práci, kterou jsem udělala. Když jsem

- 254 -

upravila Giskardův mozek, omlouvala jsem se sama před sebou tím, že to bude jen na chvíli a že pak úpravu neutralizuji. Když jsem ale úpravu provedla, bylo mi jasné, že ji nemohu neutralizovat. Prostě jsem to nechtěla udělat. Vlastně jsem od té doby Giskarda nikdy neupravovala z obavy, že zničím to, co jsem udělala.

Ani jsem o tom nikdy neřekla Fastolfovi. Zničila jsem všechny záznamy toho nádherného vzorce, který jsem navrhla, a Fastolfe nikdy nezjistil, že Giskard byl upraven bez jeho vědomí. Nikdy!

A pak jsme se rozešli, Fastolfe a já, a Fastolfe se Giskarda nevzdal. Křičela jsem, zeje můj a že ho miluji, ale Fastolfova laskavá benevolence, kterou se celý život tak pyšnil - milovat všechny věci, velké a malé - nikdy nesměla stát v cestě jeho vlastním přáním. Dostala jsem další roboty, na kterých mi vůbec nezáleželo, ale Giskarda si nechal pro sebe.

A když zemřel, zanechal Giskarda té Solariánci - poslední horký políček."

Amadiro zatím snědl jen polovinu lososové omáčky. "Jestli má tohle všechno napomoci vaší žádosti o navrácení Giskarda, nebude to k ničemu. Už jsem vám vysvětlil, proč nemohu Fastolfovu poslední vůli porušit."

"Je tu ještě něco víc, Keldene," upozornila ho Vasilie. "Mnohem víc. Mnohem. Chcete, abych teď přestala?"

Amadiro sešpulil rty do litostivé grimasy. "Když už jsem si toho tolik vyslechl, budu si hrát na blázna a poslouchat dál."

"Hrál byste si na blázna, kdybyste neposlouchal, protože teď přecházím k věci. Nikdy jsem nepřestala myslet na Giskarda a na tu krutost a nespravedlnost, že mi ho vzali, ale nikdy jsem nemyslela na ten vzorec, kterým jsem ho upravila, aniž by o tom kdo věděl. Jsem si jistá, že bych ten vzorec nedokázala znovu sestavit, ani kdybych to sebevíc zkoušela, a z toho, co si pamatuji, nebyl podobný ničemu, co jsem kdy v robotice viděla, až do té doby - do té doby, než jsem krátce něco takového viděla během svého pobytu na Solarii.

Solarijský vzorec mi připadal známý, ale nevěděla jsem proč. Trvalo mi to několik týdnů intenzivního přemýšlení, než jsem z dávno zasutého podvědomí vytáhla prchavou myšlenku toho vzorce, který jsem si vysnila před pětadvaceti desetiletími.

- 255 -

I když si na něj nedokážu přesně vzpomenout, vím, že ten solarij-ský vzorec byl jen slabým odvarem mého. Byl to jen slabý náznak čehosi, co jsem já dokázala zachytit v podivuhodně komplexní symetrii. Ale dívala jsem se na solarijský vzorec se svými zkušenostmi za pětadvacet desetiletí intenzivní práce s teorií robotiky a nabízela se myšlenka telepatie. Jestliže se nabízela u tak jednoduchého a málo zajímavého vzorce, co asi bylo skryto v mém původním vzorci, který jsem vymyslela jako dítě a už nikdy jsem jej nedokázala vytvořit?"

Amadiro se rozčílil. "Stále říkáte, že přecházíte k věci, Vasilie. Bylo by zcela nerozumné požádat vás, abyste přestala kňučet a vzpomínat a jednoduchou větou oznamovací mi řekla, oč jde?"

"Ráda," odpověděla Vasilie. "Chci vám říci, Keldene, že aniž bych si toho sama byla vědoma, proměnila jsem Giskarda v telepatic-kého robota a on tu vlastnost stále ještě má."

54.

Amadiro na Vasilii dlouho hleděl a protože příběh zřejmě skončil, vrátil se k lososové omáčce a zamyšleně jedl.

Pak řekl: "Nemožné! Považujete mě za idiota?"

"Považuji vás za neúspěšného muže," odvětila Vasilie. "Netvrdím, že Giskard dokáže číst rozhovory v duchu, že umí vysílat a přijímat slova nebo myšlenky. Tohle je možná neuskutečnitelné i teoreticky. Ale jsem si naprosto jistá, že dovede vycítit emoce a celkové uspořádání duševní aktivity a možná ji dovede i upravovat."

Amadiro prudce zavrtěl hlavou. "Nemožné!"

"Nemožné? Myslete chvíli. Před dvěma sty lety jste téměř dosáhl svého cíle. Fastolfe vám byl vydán na milost a nemilost. Předseda Horder byl vaším spojencem. Co se stalo? Proč všechno selhalo?"

"Ten Pozemšťan -" začal Amadiro a při té vzpomínce mu zaskočilo v krku.

"Ten Pozemšťan," opíčila se Vasilie. "Ten Pozemšťan. Nebo to byla ta Solariánka? Nebyl to nikdo z nich! Nikdo! Byl to Giskard, který byl po celou dobu přítomen. Cítil. A upravoval."

"Proč by ho to mělo zajímat? Je to robot."

- 256 -

"Robot loajální ke svému pánovi, Fastolfovi. Podle Prvního zákona musel dohlédnout na to, aby Fastolfovi nebylo ublíženo, a protože měl telepatické schopnosti, nevykládal si ublížení jen jako fyzické. Věděl, že když Fastolfe neprosadí své názory a nebude moci podpořit osídlování dalších obyvatelných planety Galaxii, bude hluboce zklamán - a to by v Giskardově telepatickém vesmíru znamenalo ublížení. Nemohl to připustit a proto zasáhl, aby k tomu nedošlo."

"Ne, ne, ne" zavrčel Amadiro znechuceně. "Vy si to přejete, je to vaše romantické přání, ale to nedělá skutečnost. Velmi dobře si pamatuji, co se stalo. Byl to ten Pozemšťan. K vysvětlení událostí není třeba žádného telepatického robota."

"A co se od té doby dělo, Keldene?" zeptala se Vasilie. "Podařilo se vám za dvacet desetiletí nad Fastolfem zvítězit? Se všemi fakty, která svědčila ve váš prospěch, když se ukázalo, že Fastolfova politika je jasné fiasko, dokázal jste si někdy získat v Radě většinu? Dokázal jste někdy ovládnout Předsedu tak, abyste měl vy skutečnou moc?"

Jak si to vysvětlujete, Keldene? Za celých dvacet desetiletí ten Pozemšťan na Auroře nebyl. Je už šestnáct desetiletí mrtev, jeho bídný život během osmi desetiletí skončil. Ale vy můžete dále upadat - máte v tom neutuchající dobré výsledky. I teď, když je mrtev i Fastolfe, dokázal jste pro sebe využít rozpadu jeho koalice, nebo máte pocit, že vám úspěch stále uniká?"

A co tedy zbývá? Pozemšťan je pryč. Fastolfe je pryč. To Giskard proti vám celou tu dobu pracoval; zbývá tedy Giskard. Teď je loajální k té Solariánce, tak jako byl k Fastolfovi, a ta, myslím, nemá žádný důvod vás milovat."

Amadirova tvář se zkrivila v masce hněvu a bezmocného vzteku. "Tak to není. Nic z toho není pravda. Vymýšlíte si."

Vasilie zůstala ledově klidná. "Ne, nevymýšlím si. Vysvětluji, co se děje. Vysvětlila jsem věci, které jste vysvětlit nedokázal. Neboje tu snad jiné vysvětlení? Mohu vám pomoci. Převeďte toho robota do mého vlastnictví a věci se najednou začnou vyvíjet k vašemu prospěchu."

"Ne," trval na svém Amadiro. "Už jdou k mému prospěchu teď."

"To si možná myslíte, ale ve skutečnosti budou okolnosti proti vám tak dlouho, dokud vám bude Giskard stát v cestě. Nezáleží na

- 257 -

tom, jak blízko budete vítězství, nezáleží na tom, jak si jím budete jistý, všechno se rozplyne, dokud nebudete mít Giskarda na své straně. Stalo se to před dvaceti desetiletími; stane se to teď."

Amadirova tvář se náhle vyjasnila. Řekl: "Vlastně, když na to myslím, i když Giskarda nemám a vy také ne, nezáleží na tom, protože vám mohu dokázat, že Giskard telepatické schopnosti nemá. Kdyby byl Giskard telepatickým robotem, jak říkáte, kdyby měl schopnost upravovat věci tak, jak se mu zlíbí nebo jak se zlíbí člověku, kterému patří, proč by pak dovolil, aby tu Solariánku odvezli téměř na jistou smrt?"

"Na smrt? O čem to mluvíte, Keldene?"

"Je vám známo, Vasilie, že na Solarii byly zničeny dvě lodi osadníků? Nebo jste v poslední době nedělala nic jiného, než snila o vzorcích a šťastných dobách dětství, když jste si upravovala svého robotického mazlíčka?"

"Sarkasmus vám nesluší, Keldene. Slyšela jsem o lodích osadníků ve zprávách. A co z toho?"

"Třetí loď osadníků se vydala věc prošetřit. I ona může být zničena."

"Možná. Na druhé straně je možné, že budou opatrní."

"Byli. Požádali o tu Solariánku a dostali ji. Zdálo se jim, že ona zná planetu natolik dobře, aby jim umožnila uniknout zkáze."

"To je dost málo pravděpodobné, když tam přes dvacet desetiletí nebyla," poznamenala Vasilía.

"Správně! Je tedy šance, že zahyne s nimi. Pro mě osobně by to nic neznamenalo. Byl bych nadšen, kdyby byla mrtvá, a myslím, že vy také. A když tohle nebudeme brát v úvahu, poskytlo by nám to dobrou záminku předložit osadnickým planetám stížnost a pro ně by bylo obtížné argumentovat, že zničení obou lodí bylo záměrným aktem ze strany Aurory. Zničili bychom snad někoho z nás? Otázkou je, Vasilie, proč by Giskard v případě, že by měl schopnosti i loajalitu, které podle vás má, dovolil té Solariánce, aby se dobrovolně nechala odvézt skoro na jistou smrt?"

Vasilía byla ohromena. "Ona tam šla dobrovolně?"

"Nepochybně. Byla zcela ochotná jít. Bylo by politicky nemožné

- 258 -

přinutit ji k tomu proti její vůli."

"Ale nechápu -"

"Není tu co pochopit, jen fakt, že Giskard je obyčejný robot."

Vasilía na okamžik ztuhla v křesle s rukou pod bradou. Pak pomalu pronesla: "Na lodích a planetách osadníků nejsou roboti povolení. To znamená, že šla sama. Bez robotů."

"Ale ovšem že ne. Museli jí dovolit vzít si s sebou osobní roboty, když čekali, že s nimi půjde dobrovolně. Vzali s sebou Daneela - tu napodobeninu člověka - a ten druhý byl," zarazil se a další slovo téměř zasyčel, "Giskard. Koho jiného? Takže ten zázračný robot z vaší fantazie jde rovněž vstříc své zkáze. Už nemohl -"

Zarazil se. Vasilía byla v mžiku na nohou, s planoucíma očima a zrudlými tvářemi. "Chcete říci, že Giskard letěl? Je mimo tuto planetu a na lodi osadníků? Keldene, vy jste nás všechny zničil!"

55.

Ani jeden z nich nedojedl.

Vasilía rychle vyšla z jídelny a zmizela za dveřmi sociálního zařízení. Amadiro se zoufale snažil udržet si chladnou logiku a křičel na ni přes zavřené dveře, přestože si byl dokonale vědom, že to narušuje jeho důstojnost.

"Je to ještě jasnější důkaz, že Giskard není nic víc než pouhý robot," volal. "Proč by chtěl jít na Solarii, aby byl zničen se svou paní?"

Hluk tekoucí vody a splachovadla konečně ustal a Vasilía vyšla s umytou tváří, chladem téměř ztuhlou.

"Vy opravdu nic nechápete, že?" vyjela na něho. "Udivujete mě, Keldene. Promyslete si to důkladně. Giskard nemůže být nikdy v nebezpečí, dokud dokáže ovlivňovat lidské vědomí, že? Ani ta Solarián-ka, dokud je jí Giskard oddán.

Osadník, který Solariánku odvezl, musel při rozhovoru s ní zjistit, že přes dvacet desetiletí na Solarii nebyla, takže si nemůže doopravdy myslet, že by jim mohla prospět. Vzal s ní i Giskarda, ale nevěděl, že i Giskard by jim mohl prospět. Nebo to snad mohl vědět?"

Chvilí přemýšlela a pak pomalu pokračovala: "Ne, nemohl to

- 259 -

rozhodně vědět. Jestliže za dvacet desetiletí nikdo nezjistil, že Giskard má tyto duševní schopnosti, pak má Giskard jasný zájem na tom, aby to nikdo neuhodl. Je-li tomu tak, nemohl to nikdo uhádnout."

"Ale vy jste na to přišla," odsekl pohrdavě Amadiro.

Vasilía se nenechala zmást. "Já mám mimořádné znalosti, Kelde-ne, a i tak k tomu došlo, až když jsem spatřila jasný náznak na Solarii. Giskard musel zatemnit i moje myšlení, jinak bych na to přišla už dávno. Ráda bych věděla, jestli to věděl Fastolfe -"

"Jak jednodušší je," odušil Amadiro neklidně, "přijmout prostě fakt, že Giskard je obyčejný robot."

"Vy byste klidně kráčel dál ke své zkáze, Keldene, ale já vás asi nenechám, bez ohledu na to, jak vy sám chcete.

Důležité je, že ten osadník si přišel pro Solariánku a odvezl ji, i když zjistil, že mu nemůže být příliš k užítku - nebo vůbec ne. A Solariánka souhlasila, že půjde s ním, i když se musela bát pobytu na lodi osadníků s posádkou nemocných barbarů a i když musela předpokládat, že pravděpodobně je čeká na Solarii zkáza.

Zdá se mi proto, že je to všechno Giskardova práce. Giskard přinutil osadníka, aby proti všem rozumným důvodům vyžadoval vyslání té ženy, aby přinutil tu Solariánku, aby bez rozumných důvodů souhlasila."

Amadiro se zeptal: "Ale proč? Mohu položit tuto jednoduchou otázku? Proč?"

"Předpokládám, Keldene, že Giskard byl toho názoru, že je důležité dostat se pryč z Aurory. Mohl snad uhádnout, že jsem málem objevila jeho tajemství? Je-li tomu tak, nemusel si být zcela jistý, že mě může ovládat. Koneckonců jsem zkušená robotička. Kromě toho by si vzpomněl, že mi kdysi patřil, a robot na loajálnost jen tak nezapomíná. Zřejmě se mu zdálo, že jediný způsob, jak zajistit bezpečnost Solariánky, je dostat se z mého vlivu."

Vzhlédla k Amadirovi a pevným hlasem řekla:

"Keldene, musíme ho získat zpět. Nemůžeme ho nechat, aby dále podporoval věc osadníků v bezpečném úkrytu na jejich planetě. Udělal už dost škody přímo mezi námi. Musíme ho získat zpět a vy mně musíte zajistit jeho vlastnictví. Já si s ním dokážu poradit, ujišťuji vás, a přimět ho, aby pracoval pro nás. Vzpomeňte si! Jsem jediná, kdo ho

- 260 -

dokáže zvládnout."

"Nemám žádný důvod k obavám," namítl Amadiro. "Pokud je to obyčejný robot, což je velmi pravděpodobné, bude

zničen na Solárii a tím se zbavíme jeho 1 Solariánky. Pokud by byl tím, za co ho prohlašujete, i když je to velmi nepravděpodobné, nebude zničen na Solárii, ale pak se bude muset vrátit na Auroru. Koneckonců ta Solariánka žila na Auroře příliš dlouho, aby se odhodlala k životu mezi barbary, i když není rodilá Aurořanka, a až bude trvat na tom, že se chce vrátit do civilizace, nebude mít Giskard na vybranou a bude se muset vrátit s ní."

Vasilie si povzdychla: "Keldene, vy po tom všem stále nechápete, jaké má Giskard schopnosti. Je-li pro něj tak důležité, aby zůstal mimo Auroru, stačí mu prostě upravit city té Solariánky tak, aby se rozhodla zůstat na planetě osadníků, tak jako ji přiměl, aby šla na jejich loď."

"Tak pokud to bude nutné, můžeme prostě eskortovat tu osadnic-kou loď se Solariánkou i s Giskardem zpět na Auroru."

"Jak to navrhuje?"

"Dá se to udělat. My tady na Auroře nejsme blázni, i když vám se určitě zdá, že jste jedinou rozumnou osobou na celé planetě. Loď osadníků letí na Solárii zjistit, jak došlo ke zničení předchozích dvou lodí, ale doufám, že nechcete, abychom byli závislí na jejich zprávách nebo hlášení té Solariánky. Posíláme na Solárii dvě válečné lodě a nečekáme, že budou mít nějaké potíže. Pokud jsou na planetě ještě nějakí Solariánci, mohou zničit primitivní loď osadníků, ale s našimi autorskými válečnými loděmi si poradit nedokážou. A kdyby ta loď osadníků díky nějakému Giskardovu čarování -"

"Žádnému čarování," přerušila ho ostře Vasilie. "Mentálnímu působení."

"Kdyby tedy loď osadníků z jakéhokoli důvodu byla schopna ze Solarie odletět, naše loď ji zastaví a zdvořile požádají o vydání Solariánky a jejich robotů. Pokud se tak nestane, budou trvat na tom, aby je loď osadníků doprovodila na Auroru. Nebude v tom žádný projev nepřátelství. Naše loď bude jen doprovázet občanku Aurory na její domovskou planetu. Až Solariánka a její dva roboti vystoupí na Auroře, může loď osadníků odletět, kam bude chtít."

- 261 -

Vasilie unaveně přikývla. "To zní dobře, Keldene, ale víte, co si myslím, že se stane?"

"Co, Vasilie?"

Podle mého názoru loď osadníků odletí ze Solarie, ale naše loď ne. Ať už je na Solárii cokoli, Giskard se tomu dokáže postavit, ale bojím se, že nic jiného."

"Pokud dojde k tomu," prohlásil Amadiro se širokým úsměvem, "pak připustím, že na té vaší fantazii nakonec něco je. Ale to se nestane."

56.

Příštího rána přišel Vasilin osobní robot, záměrně navržený tak, aby vypadal žensky, k jejímu lůžku. Vasilie se protáhla a aniž otevřela oči, zeptala se: "Co se děje, Naďo?" (Nemusela otvírat oči. Za mnoho desetiletí byla Naďa jediná, která přistupovala k jejímu lůžku.)

Naďa liše řekla: "Paní, doktor Amadiro si přeje, abyste přišla do Institutu."

Vasilie otevřela oči. "Kolik je hodin?"

"Je 01.57, paní."

"Před úsvitem?" rozhořčila se Vasilie.

"Ano, paní."

"Kdy chce, abych přišla?"

"Hned, paní."

"Proč?"

"To nám jeho roboti neřekli, paní, ale tvrdí, že je to důležité."

Vasilie odhodila přikrývku. "Nejprve se nasnídám, Naďo, a ještě předtím se osprchuji. Řekni Amadirovým robotům, aby se postavili do kóji pro návštěvy a počkali. Když budou naléhat, upozorni je, že tohle je moje domácnost."

Vasilie byla ve špatné náladě a příliš nespěchala.

Naopak, upravovala se trochu déle než obvykle a snídala s větším klidem (Obvykle těmito činnostmi nestrávila mnoho času.) Dívala se na zprávy, ale nedozvěděla se z nich nic, co by mohlo vysvětlit Ama-dirovo zavolání.

- 262 -

Když ji vozidlo (s ní a čtyřmi roboty, dvěma Amadirovými a dvěma jejími) dovezlo do Institutu, začalo nad obzorem vycházet slunce.

Amadiro vzhledl a řekl: "Tak jste konečně tady." Zdi jeho pracovny stále zářily, i když osvětlení už nebylo zapotřebí.

"Je mi líto," odpověděla chladně Vasilie. "Uvědomuji si, že svítání je značně pozdní hodina k začátku práce."

"Vasilie, prosím, nehraje si se mnou. Brzy musím být na zasedání Rady. Předsedaje vzhůru déle než já. Vasilie, hluboce a pokorně se vám omlouvám, že jsem vám nevěřil."

"Takže loď osadníků bezpečně odletěla."

"Ano. A jedna z našich lodí byla zničena, jak jste předpovídala. Ještě to nezveřejnili, ale nakonec se ta novina dostane samozřejmě na veřejnost."

Vasilieiny oči se rozšířily. Předpovídala to s poněkud větší jistotou, než ve skutečnosti cítila, ale teď samozřejmě nebyl čas to přiznat. Řekla proto jen:

"Pak tedy přijímáte skutečnost, že Giskard má mimořádné schopnosti."

Amadiro opatrně odpověděl: "Dosud to nepovažuji za matematicky prokázané, ale jsem ochoten to přijmout s tím, že musíme získat další informace. Potřebuji vědět, co dělat teď. Rada nic o Giskardovi neví a nemám v úmyslu jí to sdělit."

"Jsem ráda, že vaše myšlení je aspoň tak jasné, Keldene."

"Ale Giskardovi rozumíte vy a dokážete mi nejlépe poradit, co je třeba udělat. Co mám tedy sdělit Radě a jak mám vysvětlit naše kroky, aniž bych vyzradil celou pravdu?"

"To závisí na okolnostech. Teď, když loď osadníků opustila Solárii, kam letí? Mohli bychom to vědět? Koneckonců, jestli se vrací na Aururu, stačí se jen připravit na její přilet."

"Nevrací se na Aururu," pronesl Amadiro důrazně. "Zdá se, že i v tom jste měla pravdu. Giskard, pokud je za tím vším, je zřejmě rozhodnut zůstat mimo Aururu. Zachytili jsme zprávu té lodi její domovské planetě. Samozřejmě kódovanou, ale není osadnického kódu, který bychom nerozluštili -"

"Předpokládám, že i oni rozluštili naše kódy. Ráda bych věděla,

- 263 -

proč se všichni nedohodnete, že budete posílat zprávy nekódované; ušetříte si tak spoustu práce."

Amadiro jen pokrčil rameny. "Na tom nezáleží. Jde o to, že osadnická loď se vrací na svou planetu."

"S tou Solariánkou a jejími roboty?"

"Samozřejmě."

"Jste si tím jistý? Nenechali je na Solárii?"

"Jsem si tím jistý," potvrdil Amadiro netrpělivě. "Podle všeho se díky té Solariánce dostali z planety."

"Díky ní? Jak to?"

"To ještě nevíme."

"Musel to být Giskard," prohlásila Vasilie. "Udělal to tak, aby se zdálo, že jim pomohla ta Solariánka."

"A co teď uděláme?"

"Musíme získat Giskarda zpět."

"Ano, ale nemohu dost dobře Radu přesvědčovat, aby riskovala meziplanetární krizi kvůli vrácení jednoho robota."

"Ale můžete, Keldene. Požádejte o návrat té Solariánky, na to rozhodně máme právo. A myslíte si třeba jen na okamžik, že by se vrátila bez svých robotů? Nebo že by Giskard dovolil, aby se Solariánka vrátila bez něho? Nebo že by si ho osadnická planeta chtěla ponechat, kdyby se měla Solariánka vrátit? Požádejte o ni. Rozhodně. Ona je občanka Aurory, kterou jsme zapůjčili k provedení jisté práce na Solárii. Dokončila ji a proto musí být vrácena. Mluvte agresivně, jako byste chtěl vyhrožovat válkou."

"Válku nemůžeme riskovat, Vasilie."

"Vy ji riskovat nebudete. Giskard nemůže zvolit takové jednání, které by vedlo přímo k válce. Pokud se budou vůdcové osadníků bránit a budou i oni agresivní, provede snad Giskard v jejich vědomí takové úpravy, aby vesmířanku vrátili v klidu na Aururu. A on sám se samozřejmě bude muset vrátit s ní."

Amadiro pocítil obavy. "A až bude zpět, upraví zřejmě i nás, takže zapomeneme na jeho schopnosti a budeme ho ignorovat, aby mohl dále provádět svůj plán, ať je jakýkoli."

Vasilie zvrátila hlavu a rozesmála se. "Nemá šanci. Víte, já Gis-karda znám a dokážu si s ním poradit. Jen ho přiveďte a přesvědčte

- 264 -

Radu, aby Fastolfovou poslední vůli ignorovala a přidělila Giskarda mně. Dá se to udělat a vy to víte. Pak bude pracovat pro nás, Aurora ovládne Galaxii, vy strávíte zbývajících desetiletí svého života jako Předseda Rady a já budu vaším nástupcem vedení Institutu robotiky."

"Jste si jistá, že to bude fungovat?"

"Rozhodně. Jen pošlete zprávu, ať to zní výhružně a já ručím za všechno ostatní, za vítězství vesmířanů i nás, za porážku Země a osadníků."

- 265 -

SOUBOJ

57.

Gladia sledovala Amoru na obrazovce. Oblaka planety jako by byla uvězněna v úzkém půlměsíci světla jejího slunce.

"Nemůžeme být tak blízko," divila se.

D.G. se usmál. "V žádném případě. Vidíme ji pod silným zvětšením. Je stále několik dní cesty daleko, včetně spirálového přiblížení. Pokud někdy získáme antigravitační pohon, o kterém fyzikové neustále sní, ale nedokážou ho vyrobit, bude cestování vesmírem opravdu jednoduché a rychlé. Takhle nás skoky bezpečně dostanou jen na slušnou vzdálenost od hmoty planety."

"To je podivné," pronesla Gladia zamyšleně.

"A co, paní?"

"Když jsme letěli na Solárii, pomyslela jsem si: »Letím domů«, ale když jsem přistála, zjistila jsem, že vůbec doma nejsem. Teď letíme na Aururu a já jsem si pomyslela: »Teď letím domů« a přesto ten svět tam dole také není domovem."

"A kde je tedy domov, paní?"

"Začínám si klást tu otázku. Ale proč mi stále říkáte »paní«?"

D.G. vypadal překvapeně. "Máte radši »paní Gladie«, paní Gla-die?"

"To je spíš posměch než projev úcty. Jsou vaše pocity ke mně takové?"

"Posměch? To určitě ne. Ale jak jinak má mluvit osadník s vesmířankou? Snažím se být zdvořilý a přizpůsobit se vašim zvykům, abyste se cítila pohodlně."

"Ale já se při tom necítím pohodlně. Jákejte mi prostě Gladie. Už jsem to navrhla dříve. Koneckonců vám já říkám »D.G.«"

"A to mi naprosto vyhovuje, i když by bylo lepší, kdybyste mě před mými důstojníky a členy posádky oslovovala "kapitáne" a já vám říkal »paní«. Je třeba udržovat disciplínu."

"Ano, jistě," hlesla Gladia nepřítomně a znovu se zadívala na Auroru. "Já nemám žádný domov."

- 266 -

roní. "Já nemám žádný domov."

Obrátila se k D.G. "Bylo by možné, abyste mě vzal na Zemi, DG?"

"Bylo," odpověděl D.G. s úsměvem. "Ale možná byste tam nechtěla jít - Gladie."

"Myslím, že tam chci jít," opáčila Gladia, "pokud neztratím odvalu."

"Je tam infekce," připustil D.G., "a toho se vesmířané bojí, že?"

"Možná až příliš. Koneckonců jsem znala vašeho Předka a nebyla jsem infikována. Byla jsem na této lodi a přežila jsem to. Podívejte, teď jste docela blízko mě. Byla jsem i na vaší planetě a kolem mě byly davy tisíců lidí. Myslím, že jsem si vytvořila jistou imunitu."

"Musím vás upozornit, Gladie, že na Zemi jsou tisíckrát hustší davy než na Baleyworldu."

"I tak," nedala se Gladia a rozechřivala se, "změnila jsem úplně názor na mnoho věcí. Jákala jsem vám, že po třídvaceti desetiletích už nemám pro co žít, a ukázalo se, že mám. To, co jsem prožila na Baleyworldu, projev, který jsem přednesla, jeho vliv na lidi, to všechno bylo něco nového, něco, co bych si nikdy nedokázala představit. Bylo to, jako bych se znovu narodila a začínala opět své první desetiletí. Zdá se mi teď, že i kdyby mě Země měla zabít, stálo by to za to."

Zemřela bych mladá, o něco bych usilovala a bránila bych se smrti, nebyla bych stará a unavená, abych smrt přivítala."

"Ale!" zvolal D.G. a pozvedl ruce v předstíraně patetickém gestu, "mluvíte jako postava z hypervizního dramatu. Dívala jste se na ně na Auroře?"

"Jistě. Jsou velmi oblíbená."

"A vy tu jedno z nich předvádíte, Gladie, nebo míníte doopravdy to, co jste řekla?"

Gladia se zasmála. "Asi to zní ode mě pěkně hloupě, D.G., ale legrační na tom je, že to opravdu myslím vážně, pokud neztratím odvalu."

"V tom případě to uděláme. Poletíme na Zemi. Nemyslím, že byste jim stála za válku, zejména když pravdivě vyličíte vše, co se dělo na Solárii, jak to od vás chtějí, a když dáte své čestné slovo vesmířanky, pokud něco takového děláte, že se vrátíte."

- 267 -

"Ale já se nevrátím."

"Někdy se můžete chtít vrátit. A teď, má paní - chci říci Gladie - je pro mě vždy potěšením s vámi hovořit, ale jsem pokaždé v pokušení strávit s vámi příliš dlouhou dobu a přitom mě určitě potřebují v řídicí kabině. Pokud tomu tak není a mohli by si tam poradit beze mne, bylo by lepší, kdyby to vůbec nezjistili."

58.

"Byla to tvá práce, příteli Giskarde?"

"O čem to mluvíš, příteli Daneeli?"

"Paní Gladia se chce za každou cenu dostat na Zemi a možná se nebude chtít vrátit. Takové přání je natolik v rozporu s tím, co by vesmířanka měla udělat, že se nemohu zbavit myšlenky, že jsi udělal něco s jejím vědomím, aby uvažovala právě takto."

"Ani jsem se jí nedotkl," protestoval Giskard. "Je dost obtížné zasahovat do myšlení kterékoli lidské bytosti v mezích daných Třemi zákony. Zasahovat do vědomí konkrétního člověka, za jehož bezpečnost zodpovídám, je ještě obtížnější."

"Tak proč se chce vydat na Zemi?"

"Její zážitky na Baleyworldu podstatně změnila její názory. Má poslaní zajistit mír v Galaxii a plane touhou je splnit."

"Nebylo by v tom případě lepší, příteli Giskarde, kdybys udělal, co je v tvých silách, a přesvědčil kapitána svým vlastním způsobem, aby se vydal na Zemi rovnou?"

"To by způsobilo obtíže. Úřady na Auroře trvají na vrácení paní Gladie tak vehementně, že by bylo lépe jim vyhovět, alespoň na nějakou dobu."

"Ale přitom by to mohlo být nebezpečné," poznamenal Daneel

"Ty si tedy stále myslíš, příteli Daneeli, že jsem to já, koho chtějí získat kvůli mým schopnostem?"

"Nevidím žádný jiný důvod, proč trvají na návratu paní Gladie."

"Jak vidím, myslíš jako člověk rovněž nese s sebou nebezpečí," prohlásil Giskard. "Pak se stane, že vidíš problémy, které ve skutečnosti nemohou existovat. I kdyby někdo na Auroře měl podezření, že"

- 268 -

mám takové schopnosti, právě za jejich pomoci bych toto podezření odstranil. Není čeho se obávat, příteli Daneeli."

59.

Gladia se zamyšleně rozhlížela a jediným pohybem hlavy poslala všechny roboty pryč.

Zadívala se na svou ruku a měla přitom pocit, jako by ji viděla poprvé. Byla to ruka, která potřásla rukou téměř všem členům posádky, než nastoupila do malého člunu, který ji spolu s D.G. dopravil dolů na Auroru. Když slíbila, že se

vrátí, provolali jí slávu a Niss zahulákal: "Bez vás neodletíme, má paní."
Provolávání slávy jí udělalo obrovskou radost. Její roboti jí trvale, loajálně a trpělivě sloužili, ale nikdy ji neoslavovali.
D.G. ji zvědavě sledoval a poznamenal: "Teď jste určitě doma, Gladie."
"Jsem ve své domácnosti," opáčila tiše. "Patří mi od té doby, kdy mi ji přidělil doktor Fastolfe před dvaceti desetiletími, a přesto se tu cítím podivně."
"Já se tu cítím podivně," prohlásil D.G. "Kdybych tu měl zůstat sám, připadal bych si poněkud ztracený." Napůl se usmál a rozhlížel se po vyzdobeném nábytku a umně vymalovaných zdech.
"Nebudete tu sám, D.G.," ujistila ho Gladia. "Budou s vámi mít domácí roboti, a ti mají své instrukce. Budou se plně věnovat vašemu pohodlí."
"Budou rozumět mému osadnickému přízvuku?"
"Když nebudou, požádají vás, abyste rozkaz zopakoval, a pak budete muset mluvit pomalu a dělat přitom pohyby. Připraví vám jídlo, ukážou vám, jak se používá zařízení v místnosti pro hosty - a budou vás ostražitě sledovat, abyste se nechoval nepatřičně. Pak vás zastaví, bude-li to nutné, ale přitom vám neublíží."
"Doufám, že mě budou považovat za člověka."
"Jako v případě dohlížitelky? Tentokrát ano, za to vám ručím, D.G. i když je vaše vousy a při zvuk mohou zmást, takže jim může
- 269 -

vteřinu nebo dvě trvat, než zareagují."
"A předpokládám, že mě budou chránit před vetřelci?"
"Ano, ale tady žádní vetřelci nebudou."
"Může se stát, že si pro mě bude chtít přijít Rada."
"Pak pošle roboty a moji roboti je pošlou pryč."
"Co když jejich roboti přemůžou ty vaše?"
"To se nemůže stát, D.G. Do domácnosti nelze vstoupit násilím."
"Ale no tak, Gladie. Chcete říci, že nikdo ještě -"
"Ještě nikdo!" okamžitě reagovala. "Jen tu klidně sedíte a moji roboti se postarají o všechno, co budete potřebovat. Pokud se budete chtít spojit se svou lodí, s Baleyworldem nebo i s Radou Aurory, budou přesně vědět, co udělat. Nemusíte ani pohnout prstem."
D.G. klesl do nejbližšího křesla, pohodlně se rozvalil a zhluboka vydechl. "Jak jsme moudří, že nedovolíme na osadnických planetách používat roboty. Víte, jak dlouho by trvalo mě svést k lenošivému životu, kdybych zůstal v takové společnosti? Nanejvýš pět minut. Vlastně jsem se už nechal svést." Zív a protáhl se. "Vadilo by jim, kdybych usnul?"
"Určitě ne. V tom případě by se roboti postarali, aby kolem vás bylo ticho a tma."
D.G. se náhle narovnal. "Co když se nevrátíte?"
"Proč bych se neměla vrátit?"
"Zdá se, že si Rada naléhavě vyžádala vaši přítomnost."
"Nemůže mě zadržovat. Jsem svobodná občanka Aurory a jdu tam, kam chci."
"Existuje vždy stav nouze, když vláda nějaký potřebuje. Pak může i porušit všechna pravidla."
"Nesmysl. Giskarde, budou mě zadržovat?"
"Nebudou vás tam zadržovat, paní Gladie," odpověděl Giskard. "Kapitán nemusí mít v tomto ohledu žádné obavy."
"Tak vidíte, D.G. A váš Předek, když mě naposledy viděl, mě požádal, abych Giskardovi vždycky důvěřovala."
"Výborně! Skvěle! Ale přesto jsem šel s vámi dolů, Gladie, abych si byl jistý, že se vrátíte. Pamatujte na to a povězte to vašemu doktoru Amadirovi, bude-li to třeba. Kdyby vás chtěli držet proti vaší vůli, budou muset zadržet i mě - a má loď na oběžné dráze by na to mohla
- 270 -

okamžitě reagovat."
"Prosím ne," žádala rozrušeně Gladia. "Nemyslete na něco takového. I Aurora má své lodi a určitě vaši loď sleduje."
"Je tu ale jeden rozdíl, Gladie. Silně pochybuji, že Aurora by se chtěla kvůli vám pustit do války. Na druhé straně by byl Baleyworld k tomu připraven."
"To určitě ne. Nechtěla bych, aby kvůli mně válčili. A proč by vlastně měli? Protože jsem byla přítelkyní vašeho Předka?"
"Ne tak docela. Nemyslím, že každý dokáže uvěřit, že jste byla jeho přítelkyní. Možná vaše prababička, ale ne vy. Ani já nevěřím, že jste to byla vy."
"Ale vy víte, že jsem to byla já."
"Rozumově ano. Ale moje pocity říkají, že je to nemožné. Vždyť to bylo před dvaceti desetiletími."
Gladia potřásla hlavou. "Vy se na všechno díváte z hlediska krátkého života."
"Možná ano, ale na tom nezáleží. Pro Baleyworld jste důležitá díky svému projevu. Jste hrdinkou a oni rozhodnou, že vás představí na Zemi. Nic tomu nesmí zabránit."
Gladii to trochu vyplašilo. "Představí mě na Zemi? Se všemi ceremoniemi?"
"Se všemi, které připadají v úvahu."
"Proč by to mělo být tak důležité, aby to stálo za válku?"
"Nejsem si jistý, že dokážu vysvětlit něco takového vesmírance. Země je zvláštní svět. Je to - posvátný svět, jediný

skutečný svět. Tam se lidé vyvinuli, rozvíjeli se a žili plným životem. Máme na Ba-leyworldu stromy i hmyz - ale na Zemi mají obrovské množství stromu a hmyzu, jaký nikdo z nás jinde než na Zemi neuvidí. Naše světy jsou napodobeniny, slabé napodobeniny. Neexistovaly by a nemohly by existovat bez duševní, kulturní a intelektuální síly, kterou čerpají ze Země."

"To je přesný opak toho, co si o Zemi myslí vesmířané," řekla Gladia. "Když mluvíme o Zemi, což se nestává často, je to pro nás barbarský svět v rozkladu."

D.G. zrudl. "Právě proto planety vesmířanů neustále slábnou. Jak jsem už řekl, vy jste jako rostliny, které se odřízly od kořenů, jako

- 271 -

zvířata, která si vytrhla srdce."

Gladia se nedala vyvést z míry. "Nu, já sama se těším, že uvidím Zemi, ale teď už musím jít. Buďte tady jako doma, než se vrátím." Rychle zamířila ke dveřím, zastavila se a otočila. "V mé domácnosti ani kdekoli jinde na Auroře nejsou žádné alkoholické nápoje, tabák ani alkaloidové stimulanty, nic z toho - na co byste mohl mít návyk."

D.G. se chmurně zašklebil. "My osadníci jsme si toho vědomi. Vy jste teda opravdu puritáni."

"Nejsme vůbec žádní puritáni," zamračila se Gladia. "Za třicet nebo čtyřicet desetiletí života se musí platit a toto je jedna taková cena. Nepředpokládáte snad, že získáme čarováním?"

"Nu, poradím si se zdravými ovocnými šťávami a jemnou náhražkou kávy. A přivoním ke květinám."

"Takových věcí tu najdete hojně," ujistila ho Gladia chladně, "a až se vrátíte zpět na loď, určitě si vynahradíte všechny symptomy neuspokojeného návyku."

"Budu trpět jediným symptomem - že vás budu postrádat," prohlásil vážně D.G.

Gladia se musela usmát. "Vy jste nepolepšitelný lhář, kapitáne. Já se vrátím - Daneeli, Giskarde."

60.

Gladia strnule seděla v Amadirově pracovně. Za mnoho desetiletí viděla Amadira jen na dálku nebo na obrazovce a při těchto příležitostech se obvykle odvrátila. Pamatovala se na něj jen jako na Fastolfova velkého nepřítele. Teď, když se s ním poprvé ocitla v jedné místnosti tváří v tvář, musela jí tvář ztuhnout v nehybnou masku, aby nenávisť nemohla vyplout na povrch.

I když ona a Amadiro byli jedinými skutečnými a hmatatelnými lidmi v místnosti, bylo tu přítomno aspoň deset vysokých úředníků prostřednictvím koncentrovaného paprsku holovize, mezi nimi i sám Předseda Rady. Gladia poznala Předsedu a několik dalších úředníků, ale ne všechny.

Byl to dosti děsivý zážitek. Tolik se podobal viděním, které

- 272 -

bylo na Solarii běžné a na které si jako mladé děvče tolik zvykla - a na něž vzpomínala s takovým odporem. Snažila se mluvit nevzrušeně a souvisle. Když jí položili otázku, odpověděla stručně a nezáživně, jak to jen zdvořilost dovolovala.

Předseda naslouchal s naprostým klidem a ostatní se chovali jako on. Byl jasně nejstarší, jak tomu obvykle u Předsedu bylo, protože takového postavení člověk dosáhl teprve v pozdějším věku. Měl protáhlou tvař, dosud husté vlasy a výrazné obočí. Jeho hlas zněl jemně, ale rozhodně ne přátelsky.

Když Gladia skončila, prohlásil: "Vy tedy naznačujete, že Solari-ánci nově definovali pojem lidské bytosti tak úzce, že se týkal jen So-lariánců."

"Já nic nenaznačuji, pane Předsedo. Nikdo prostě nedokázal přijít na jiné vysvětlení toho, co se stalo."

"Uvědomujete si, paní Gladie, že za celou historii robotiky nebyl ještě vytvořen žádný robot se zúženým chápáním pojmu lidské bytosti?"

"Já nejsem robotička, pane Předsedo, a nevím nic o matematické pozitronových drah. Když říkáte, že to nikdo předtím nedokázal, samozřejmě to přijímám. Nemohu však podle svých znalostí říci, zda skutečnost, že to ještě nikdo nedokázal, znamená, že to nikdo nedokáže ani v budoucnosti."

Její oči nebyly nikdy tak široce roztažené a nevinné jako nyní. Předseda zrudl a řekl: "Zúžit definici chápání člověka není teoreticky nemožné, ale je to zcela nemyslitelné."

Gladia se zahleděla na své ruce, pevně sevřené v klíně, a poznamenala: "Lidé si občas vymýšlejí podivné věci."

Předseda změnil téma a zeptal se: "Jedna aurorská loď byla zničena. Jak to vysvětlíte?"

"Nebyla jsem přítomna na místě nehody, pane Předsedo. Nemám ponětí, co se stalo, takže vám nemohu nic vysvětlit."

"Byla jste na Solarii a narodila jste se na té planetě. S ohledem na vaše nedávné zkušenosti i původ byste mohla zkusit odhadnout, co se stalo." Předseda začínal být netrpělivý a snažil se to nedat najevo.

"Mám-li hádat," odpověděla Gladia, "řekla bych, že naše válečná loď byla zničena použitím přenosného nukleárního zesilovače, podob-

- 273 -

nému tomu, který byl téměř použit proti osadnické lodi."

"Nezdá se vám ale, že se ty případy od sebe liší? V jednom případě vtrhla loď osadníků na území Solarie, aby se zmocnila jejích robotů, ve druhém přiletěla aurorská loď na Solarii, aby pomohla sesterské planetě v nouzi."

"Mohu jen předpokládat, pane předsedo, že dohlížitelé - humano-idní roboti, kteří byli na planetě ponecháni jako strážníci - nebyli dostatečně instruováni, aby rozpoznali ten rozdíl."

Předseda vypadal uraženě. "Je nemyslitelné, že by nebyli instruováni o rozdílu mezi osadníky a spřízněnými vesmířany."

"Když myslíte, pane předsedo. Nicméně je-li jedinou definicí lidské bytosti jeho vzhled a schopnost mluvit se solariánským přízvukem, jak se zdálo nám, kteří jsme tam byli, pak by Aurořané, kteří se solariánským přízvukem nemluví, nemuseli podle chápání dohlížitelů spadat pod definici lidské bytosti."

"Pak tedy říkáte, že Solariánci definovali své příbuzné vesmířany jako nelidské bytosti a odsoudili je k záhubě."

"Mluvím tu jen o možnosti, protože mě nenapadá jiné vysvětlení, proč byla aurorská loď zničena. Lidé s většími zkušenostmi by mohli určitě nabídnout i jiná řešení." Opět ten nevinný, skoro prázdňý pohled.

Předseda se zeptal: "Máte v úmyslu se na Solárii vrátit, paní Gla-die?"

"Ne, pane předsedo, nic takového nemám v úmyslu."

"Požádal vás o to váš přítel osadník, aby mohl vyčistit planetu od dohlížitelů?"

Gladia zvolna zavrtěla hlavou. "Nebyla jsem o to požádána. A kdybych byla, odmítla bych. A především jsem na Solárii letěla jen proto, abych splnila svou povinnost vůči Auroře. Požádal mě o to doktor Levular Mandamus z Institutu robotiky, který pracuje s doktorem Keldenem Amadirem. Byla jsem o to požádána, abych po mém návratu mohla podat zprávu o tom, co se stalo, jak jsem to právě udělala. Ta žádost zněla mému sluchu a chápání spíše jako rozkaz a já jsem ho přijala," rychle se zadívala na Amadira, "jako přímo od doktora Ama-dira."

Amadiro nedal nijak najevo, že to slyšel.

- 274 -

Předseda se otázel: "Jaké jsou tedy vaše plány pro budoucnost?"

Gladia okamžik čekala a pak se rozhodla, že se jim postaví čelem.

"Mám v úmyslu, pane předsedo," pronesla velmi jasně, "navštívit Zemi."

"Zemi? Proč byste chtěla navštívit Zemi?"

"Pro úřady na Auroře může být důležité vědět, co se děje na Zemi, pane Předsedo. Jelikož mě vedení Baleyworldu pozvalo k návštěvě Země a kapitán Baley je připraven mě tam dopravit, byla by to příležitost získat zprávu o tom, co se na Zemi děje, tak jako jsem podala zprávu o událostech na Solárii a na Baleyworldu."

Tak co teď, přemýšlela Gladia, poruší dávný zvyk a uvězní ji fakticky na Auroře? Jestliže ano, musí existovat způsob, jak toto rozhodnutí zvrátit.

Gladia cítila, jak v ní stoupá napětí, a vrhla rychlý pohled na Da-neela, který samozřejmě vyhlížel naprosto nezúčastněně.

Předseda však s kyselým výrazem prohlásil: "V tomto ohledu máte jako Aurořanka právo jednat podle svého přání, paní Gladie, ale bude to na vaši vlastní odpovědnost. Nikdo to od vás nežádá, jako to podle vašeho tvrzení na vás žádali při vaší cestě na Solárii. Proto vás musím varovat, že se Aurora nebude cítit vázaná vám pomoci v případě jakýchkoli nepříjemností."

"To chápu, pane."

"Později bude třeba ještě projednat hodně věcí, Amadiro," řekl rychle Předseda. "Budu s vámi ve spojení."

Obrazy zmizely a Gladia se se svými roboty ocitla náhle sama s doktorem Amadirem a jeho roboty.

61.

Gladia vstala, aniž by se na Amadira podívala, a řekla: "Předpokládám, že jednání skončilo, takže odcházím."

"Ano, jistě, ale mám jednu nebo dvě otázky a doufám, že vám nebude vadit, když vám je položím." Jak vstal, připadala jí jeho vysoká postava jako věž. Usmíval se a mluvil s ní velmi zdvořile, jako by

- 275 -

mezi nimi již dlouho existovalo přátelství. "Dovolte mi, abych vás doprovodil, paní Gladie. Takže vy se vydáváte na Zemi?"

"Ano. Předseda neměl námítky a občan Aurory může v dobách míru volně cestovat po Galaxii. A promiňte, ale moji roboti - a v případě potřeby i vaši - mi budou dostatečným doprovodem."

"Jak myslíte, má paní." Jeden robot jí otevřel dveře. "Předpokládám, že si vezmete své roboty s sebou na Zemi."

"O tom není třeba pochybovat."

"A kteří roboti, smím-li se ptát?"

"Tito dva. Roboti, kteří tu jsou se mnou." Její boty zacvakaly, jak rychle kráčela po chodbě zády k Amadirovi a nesnažila se ujistit, jestli ji slyšel.

"Je to rozumné, má paní? Jsou to pokročilí roboti, nekonvenční výrobky velkého doktora Fastolfa. Budete mezi barbarskými Pozemšťany, kteří po nich zatouží."

"I kdyby po nich zatoužili, přesto je nedostanou."

"Jen nepodceňujte nebezpečí a nepřeceňujte ochranu svých robotů. Budete v jednom z jejich Měst, obklopená desítkami miliónů těchto Pozemšťanů, a roboti nemohou ublížit lidským bytostem. Vlastně čím je robot dokonalejší, tím je k působení Tří zákonů citlivější a tím méně je pravděpodobné, že by udělal cokoli, co by mohlo člověku jakýmkoli způsobem ublížit. Není to tak, Daneeli?"

"Ano, doktore Amadiro," odpověděl Daneel.

"A předpokládám, že s tebou souhlasí i Giskard."

"Souhlasím," ozval se Giskard.

"Vidíte, má paní? Tady na Auroře ve společnosti bez násilí vás mohou vaši roboti proti cizím chránit. Na Zemi - šílené, dekadentní a barbarské - neexistuje způsob, jak by roboti vás a sebe mohli účinně chránit. Nechtěli bychom, abyste

utrpěla škodu. A abychom to pojali ze sobečtějšího hlediska, my v Institutu ani zástupci vlády by neradi viděli, kdyby se pokročili roboti dostali do rukou barbarům. Nebylo by lepší vzít si roboty běžnějšího typu, které by Pozemšťané ignorovali? Mohla byste si jich v tom případě vzít, kolik byste chtěla. Třeba tučet."

Gladia odpověděla: "Doktore Amadiro, měla jsem tyto dva roboty s sebou na osadnické lodi a navštívila jsem s nimi osadnickou plá-

- 276 -

netu. Nikdo nedal najevo jediný náznak, že by šije chtěl přivlastnit."

"Osadníci nepoužívají roboty a tvrdí, že jejich používání neschvalují. Na samotné Zemi jsou dosud roboti používáni." Ozval se Daneel. "Kdybyste dovolil, doktore Amadiro. Podle mých informací jsou roboti ze Země odstraňováni. Ve Městech jich je velmi málo. Téměř všichni roboti na Zemi jsou používáni v zemědělství nebo těžbě. A jinde je běžnou normou automatika bez robotů."

Amadiro krátce pohlédl na Daneela a pak oslovil Gladii: "Váš robot má nejspíš pravdu a asi by se nic nestalo, kdybyste si vzala s sebou Daneela. Mohl by se ostatně vydávat za člověka. Giskard by ale měl zůstat zde ve vaší domácnosti. Mohl by v tamější společnosti vyvolat vlastnické instinkty, i když je pravda, že se snaží robotů zbavovat."

Gladia se nedala zmást. "Ani jeden z nich tu nezůstane, pane. Půjdou oba se mnou. Jen já rozhoduji, jaká část mé domácnosti půjde se mnou a jaká ne."

"Jistě," usmál se Amadiro co nejpříjemněji. "To nikdo nezpochybňuje. Mohla byste tu počkat?"

Otevřely se další dveře, vedoucí do mimořádně pohodlně vybavené místnosti. Nebyla tu žádná okna, ale byla osvětlena jemným světlem a dokonce bylo slyšet tichou hudbu.

Gladia se zastavila u prahu a ostře se zeptala:

"Proč?"

"Jeden pracovník Institutu si přeje vás vidět a mluvit s vámi. Ne-potrva to dlouho, aleje to nezbytné. Až skončíte, budete moci odejít. Od tohoto okamžiku vás ani nebudu obtěžovat svou přítomností. Prosím." V jeho posledním slově zaznělo ocelové ostří.

Gladia ukázala na Daneela a Giskarda. "Půjdeme všichni."

Amadiro se srdečně zasmál. "Myslíte si snad, že vás chci oddělit od vašich robotů? Myslíte, že by to dovolili? Byla jste příliš dlouho mezi osadníky, má drahá."

Gladia se zadívala na zavřené dveře a procedila mezi zuby: "Toho chlapa nesnáším. Zejména, když se usmívá a snaží se být příjem-ný"

Protáhla se a klouby v lokti lehce zapraskaly. "V každém případě jsem unavená. Když přijde někdo s dalšími otázkami o Solárii a Ba-

- 277 -

leyworldu, moc toho ode mě neuslyší, to vám povídám."

Posadila se na pohovku, která jemně poklesla pod Její váhou. Zula si boty a položila nohy na pohovku. Ospale se usmála, zhluboka se nadechla, lehla si na bok a s hlavou odvrácenou od dveří okamžitě a hluboce usnula.

62.

"Je dobře, že sama usnula," prohlásil Giskard. "Mohl jsem její spánek trochu prohloubit, aniž bych jí jakkoli ublížil.

Nerad bych, aby paní Gladia slyšela to, co pravděpodobně přijde."

"A co pravděpodobně přijde, příteli Giskarde?" tázal se Daneel.

"Důsledek skutečnosti, příteli Daneeli, že jsem se mýlil a ty jsi měl pravdu. Měl jsem lépe uvážit dedukce tvého skvělého myšlení."

"Znamená to, že chtějí zadržet na Auroře tebe?"

"Ano. A ta naléhavá žádost o návrat paní Gladie ve skutečnosti skrývala snahu dostat zpátky mne. Slyšel jsi návrh doktora Amadira, abychom tu zůstali. Nejprve my oba a pak jenom já."

"Jeho slova mohla mít jen takový význam, jaký jim přisuzuje paní Gladia, že považoval za nebezpečné, aby byl dokonalý robot vydán Pozemšťanům."

"Byla v něm silná úzkost, příteli Daneeli, mnohem silnější než jeho slova."

"Dokázal bys určit, zda ví o tvých zvláštních schopnostech?"

"Přesně to určit nedokážu, protože nejsem schopen číst myšlenky. Ale během rozhovoru s členy Rady došlo u doktora Amadira dvakrát k prudkému zesílení emocí. Neuvěřitelnému zvýšení. Nemohu to popsat slovy, ale dalo by se to snad srovnat s tím, když se díváš na černobílý film a pak se náhle na kratičký okamžik objeví barvy - výrazné barvy."

"Kdy se to stalo, příteli Giskarde?"

"Podruhé to bylo, když se paní Gladia zmínila, že poletí na Zemi."

"Členy Rady to příliš nevzrušilo. V jakém stavu bylo jejich vědomí?"

- 278 -

"To nedokážu říci. Byli přítomni prostřednictvím holovize a z ho-lovizních obrazů nemohu vyčíst žádné emoce."

"Můžeme tedy vyvodit, že ať už je Rada zneklidněna Gladiiným záměrem vydat se na Zemi nebo ne, doktor Amadiro je určitě neklid-ný."

"To není pouhý neklid. Doktor Amadiro byl v nejvyšší míře rozrušen; jak bychom například očekávali, kdyby měl opravdu připravený plán ke zničení Země, z čehož ho podezíráme, a bál by se prozrazení. A navíc, příteli Daneeli, když se paní Gladia zmínila o svém záměru, pohlédl doktor Amadiro krátce na mě; bylo to jedinkrát za celé setkání. A okamžik

dalšího zvýšení emocí se časově kryje s tímto pohledem. Myslím, že ho zneklidnila myšlenka, že bych měl na Zemi letět já. Právě tak, jak by se dalo očekávat, kdyby se obával, že by mé zvláštní schopnosti mohly jeho plán ohrozit."

"Jeho pocity by se daly také chápat, příteli Giskarde, jako známky obav, že by si tě Pozemšťané chtěli přivlastnit jako velmi pokročilého robota a že to by nebylo dobré pro Auroru."

"Šance, že by k něčemu takovému došlo, příteli Daneeli, a rozsah škod, které by tím vesmíranům vznikly, je příliš malý, aby vysvětloval takovou úzkost. Jak by mohli utrpět, kdybych se stal vlastnictvím Země, pokud bych byl oním jednoduchým Giskardem, za kterého by mě měl považovat?"

"Docházíš tedy k závěru, že doktor Amadiro ví, že tím jednoduchým Giskardem nejsi."

"Tím si nejsem jist. Může mít jen podezření. Kdyby věděl, čím jsem, nesnažil by se za každou cenu zabránit, abych se dověděl o jeho plánech?"

"Třeba má jen tu smělu, že se paní Gladia od nás nedá odloučit. Nemůže trvat na tom, abychom nebyli přítomni, příteli Giskarde, aniž by prozradil, co o tobě ví." Daneel se zarazil a pak pokračoval: "Máš velkou výhodu, příteli Giskarde, když dokážeš zhodnotit emocionální stav lidské duše. Ale říkal jsi, že nárůst emocí doktora Amadira při zmínce o cestě na Zemi byl druhý v pořadí. Kdy byl ten první?"

"K prvnímu došlo při zmínce o nukleárním zesilovači, což se mi zdá rovněž významné. Pojem nukleárního zesilovače je na Auroře dobře znám. Nemají tu přenosné zařízení, ani tak lehké a účinné, aby

- 279 -

se dalo použít na lodi, ale není to nic, co by na něj zapůsobilo jako úder blesku. Proč tedy taková úzkost?"

"Je možné," odpověděl Daneel, "že takový druh zesilovače může mít něco společného s jeho plány na Zemi."

"To je opravdu možné."

A v tu chvíli .se dveře otevřely, dovnitř vstoupila lidská bytost a ozval se hlas: "Nu, Giskarde!"

63.

Giskard pohlédl na nově přichozí a klidným hlasem odpověděl: "Paní Vasilie"

"Takže si mě pamatuješ," usmála se přívětivě Vasilie.

"Ano, paní. Jste dobře známá robotička a vaši tvář je občas vidět v hypervizních zprávách."

"Ale no tak, Giskarde, tím jsem nemyslela, že bys mě jen poznal. To může každý. Mám na mysli, jestli se na mě pamatuješ. Kdysi jsi mi říkal slečno Vasilie."

"I na to se pamatuji, paní. Bylo to už dávno." Vasilie za sebou zavřela dveře a posadila se do jednoho z křesel. Obrátila se ke druhému robotovi: "A ty jsi samozřejmě Daneel."

"Ano, paní," odpověděl Daneel. "Abych použil stejného rozlišování jakový, i já se na vás pamatuji, protože jsem jednou byl společně s inspektorem Baleym přítomen, když s vámi mluvil, a také vás poznávám." A

Vasilie ostře pronesla: "O tom Pozemšťanovi už nebudeš mluvit. I já tě poznávám, Daneeli. Jsi svým způsobem stejně slavný jako já. Vy oba jste slavní, protože jste nejlepšími výtvoři zemřelého doktora Fastolfa"

"Vašeho otce, paní," doplnil Giskard.

"Víš velmi dobře, Giskarde, že tomu čistě genetickému vztahu nepřisuzuji žádnou váhu. Nebudeš o něm už takovým způsobem mluvit."

"Nebudu, paní."

"A tahle?" Nedbale pohlédla na spící postavu na pohovce. "Jeli-

- 280 -

kož jste tu vy dva, mohu důvodně předpokládat, že tahle spící kráska jeta Solariánka."

Giskard ji poopravil: "Je to paní Gladia a já jí patřím. Chcete, abych ji probudil, paní?"

"Jen bychom ji rušili, Giskarde, kdybychom si povídali o starých časech. Nechme ji spát."

"Ano, paní."

Vasilie se obrátila opět k Daneelovi. "Možná nebude rozhovor mezi mnou a Giskardem zajímat ani tebe, Daneeli. Mohl bys počkat venku?"

Daneel zůstal stát na místě. "Obávám se, že nemohu odejít, má paní. Mým úkolem je hlídat paní Gladii."

"Nemyslím, že je to velký úkol, hlídat ji přede mnou. Mohl sis všimnout, že nemám s sebou žádného ze svých robotů, takže Giskard bude pro tvou Solariánku dostatečnou ochranou."

Daneel namítl: "Nemáte v místnosti žádné roboty, paní, ale viděl jsem venku na chodbě čtyři roboty, když se otevřely dveře. Bude lépe, když zůstanu."

"Nu, pak se nebudu snažit měnit tvé rozkazy. Můžeš zůstat. -Giskarde!"

"Ano, paní."

"Pamatuješ se, kdy jsi byl poprvé aktivován?"

"Ano, paní."

"Na co se pamatuješ?"

"Nejprve bylo světlo. Pak se pohled krystalizoval a uviděl jsem doktora Fastolfa. Rozuměl jsem galaktické angličtině a v mých pozitronových drahách bylo zabudováno jisté množství znalostí. Samozřejmě Tři zákony, rozsáhlá slovní zásoba včetně definicí, povinností robota, společenské zvyky. Další věci jsem se rychle naučil."

"Pamatuješ se, komu jsi poprvé patřil?"

"Jak jsem řekl, doktoru Fastolfovi."

"Přemýšlej, Giskarde. Nebyla jsem to já?"

Giskard zaváhal, pak odpověděl: "Paní, mým úkolem bylo vás hlídat. Ten úkol mi svěřil doktor Han Fastolfe, kterému

jsem patřil."

"Myslím, že na tom bylo něco víc. Po deset let jsi poslouchal jen mě. Jestliže jsi poslouchal kohokoli jiného, včetně doktora Fastolfa,

- 281 -

bylo to jen náhodou v rámci tvých povinností robota a pokud to souviselo s tvým úkolem hlídat mě."

"Je pravda, že jsem vám byl přidělen, paní Vasilie, ale byl jsem dále ve vlastnictví doktora Fastolfa. Když jste jeho domácnost opustila, opět mi dával rozkazy on, neboť jsem byl jeho majetkem. A bylo to tak i v době, kdy mě přidělil k paní Gladii. Byl mým jediným vlastníkem, dokud žil. Po jeho smrti jsem byl podle jeho vůle převeden do vlastnictví paní Gladie a tak je tomu i nyní."

"Nikoli. Zeptala jsem se, zda si pamatuješ na okamžik, kdy jsi byl poprvé aktivován a na co se pamatuješ. To, čím jsi tehdy byl, není to, čím jsi teď."

"Moje paměťová databanka, paní, je nesrovnatelně plnější než tehdy a získal jsem mnohé zkušenosti, které jsem v té době neměl."

Vasiliin hlas ztvrdl. "Já nemluvím o paměti ani o tvých zkušenostech. Mluvím o tvých schopnostech. Upravovala jsem tvé pozitronové dráhy, přidávala jsem k nim své vlastní vzorce a zdokonalovala jsem je."

"Ano, paní, udělala jste to s pomocí a schválením doktora Fastolfa."

"Jednou jsem, Giskarde, provedla v tvých pozitronových dráhách zlepšení, nebo aspoň jisté rozšíření, a to bez pomoci a schválení doktora Fastolfa. Pamatuješ se na to?"

Giskard po dlouhou dobu mlčel. Pak řekl: "Pamatuji se na jednu příležitost, kdy jsem nebyl svědkem vaší konzultace s ním. Předpokládal jsem, že jste se s ním radila v době, kdy jsem nebyl přítomen."

"Pokud jsi to předpokládal, byl tvůj předpoklad nesprávný. Jelikož jsi věděl, že byl v té době mimo planetu, nemohl jsi to ve skutečnosti předpokládat. Vyhýbáš se odpovědi, když to nemám říci tvrději."

"Ne, paní. Mohla jste se s ním poradit hyperfonem. Vzal jsem tuto možnost v úvahu."

Vasilie pokračovala: "Přesto byla tato práce výlučně moje. Jejím výsledkem bylo, že ses stal robotem zcela jiným, než jakým jsi byl předtím. Robota, jakým jsi od té změny byl, jsem navrhla já, já jsem ho vytvořila a ty to dobře víš."

Giskard neřekl nic.

"Nuže, Giskarde, jakým právem byl doktor Fastolfe tvým pánem

- 282 -

v době, kdy jsi byl aktivován?" Čekala a pak ostře pronesla: "Odpověz, Giskarde. To je rozkaz!"

Giskard odpověděl: "Protože mě navrhl a dohlížel na mou konstrukci. Proto jsem byl jeho majetkem."

"A když jsem tě já nově navrhla a představěla podstatným způsobem, nestal ses pak mým vlastnictvím?"

"Nemohu odpovědět na vaši otázku," řekl Giskard. "Bylo by zapotřebí rozhodnutí soudu, aby rozhodl o tomto speciálním případě. Možná by to záviselo na tom, do jaké míry jsem byl nově navržen a přestavěn."

"Uvědomuješ si, do jakého stupně k tomu došlo?"

Giskard opět mlčel.

"To je dětinské, Giskarde," pokárala ho Vasilie. "Mám snad do tebe po každé otázce strkat? K tomu mě nebudeš nutit. V každém případě je mlčení jasným náznakem souhlasu. Ty víš, jaká změna to byla, jak byla podstatná, a víš, že já to vím také. Solariánku jsi uspal, protože jsi nechtěl, aby se ode mě dozvěděla, co to bylo. Ona to neví, že ne?"

"Neví, paní," souhlasil Giskard.

"A ty nechceš, aby to věděla?"

"Nechci, paní," lekl Giskard.

"Víš to Daneel?"

"Víš, paní."

Vasilie přikývla. "Předpokládala jsem to, když tolik chtěl zůstat. Tak teď mě poslouvej, Giskarde. Řekněme, že soud zjistí, že než jsem tě předělala, byl jsi obyčejný robot a po mém zásahu jsi byl robot, který dokáže vycítit stav vědomí jednotlivého člověka a upravit jej tak, jak chce. Myslíš, že by to snad nepovažovali za tak závažnou změnu, že by neprovedli tvoje vlastnictví do mých rukou?"

Giskard namítl: "Paní, o tom nemůžeme uvažovat, dokud věc nerozhodne soud. Za daných okolností bych z celkem pochopitelných důvodů byl určitě prohlášen za vlastnictví státu. Mohli by dokonce nařídít mou dezaktivaci."

"Nesmysl. Máš mě snad za malé děčko? Se svými schopnostmi bys soudu mohl klidně zabránit, aby takové rozhodnutí přijal. Ale o to tu nejde. Já nenavrhuji, abychom tu věc předali soudu. Já žádám o tvůj

- 283 -

vlastní názor. Neřekl bys, že jsem tvým právoplatným vlastníkem už od doby, kdy jsem byla velmi mladá?"

Giskard odpověděl: "Za mého vlastníka se považuje paní Gladia a dokud zákon neřekne jinak, musí být za něho považována."

"Ale ty víš, že ona i zákon vycházejí z nepochopení fakt. Pokud se obáváš o city své Solariánky, bylo by zcela jednoduché upravit její vědomí tak, aby už dále nenamítala, když přestaneš být jejím vlastnictvím. Můžeš dokonce způsobit, aby cítila úlevu, když se dostaneš do mých rukou. Nařídím ti, abys to udělal, jakmile dokážeš přijmout to, co už víš, že tvým vlastníkem jsem já. Jak dlouho Daneel ví, co jsi zač?"

"Už celá desetiletí, paní."

"Můžeš ho přinutit, aby i on zapomněl. Doktor Amadiro to po nějakou dobu ví a i jeho můžeš přinutit, aby na to zapomněl. Pak zbudeme jen ty a já."

Ozval se Daneel. "Paní Vasilie, jelikož se Giskard nepovažuje za vaše vlastnictví, může snadno přinutit i vás, abyste zapomněla, a pak bude naprosto spokojen."

Vasilie se na Daneela chladně zadívala. "Opravdu může. Jenže není na tobě, abys rozhodl, koho Giskard považuje za svého vlastníka. Vím, že Giskard ví, že jeho vlastníkem jsem já, takže v souladu se Třemi zákony patří jeho loajalita výlučně mně. Pokud má někoho přimět, aby zapomněl, a nemá mu to fyzicky ublížit, bude si muset při svém výběru vybrat kohokoli mimo mne. Nemůže mě přimět, abych zapomněla, nebo si s mým vědomím jakýmkoli způsobem zahrávat. Děkuji ti, Daneeli, žeš mi dal příležitost vyjádřit to jasně."

Daneel namítl "Ale city paní Gladie jsou tak upjaty na Giskarda, že kdyby ji přiměl zapomenout, mohl by ji ublížit."

"O tom rozhodne Giskard," odsekla Vasilie. "Giskarde, ty jsi můj. Víš, že jsi můj, a já ti nařizuji, abys přimel zapomenout tuto ro-botskou napodobeninu člověka, která stojí vedle tebe, a tu ženu, která si tě neprávem přivlastnila. Udělej to, dokud spí, aby jí to nijak neublížilo."

Daneel řekl: "Příteli Giskarde, paní Gladia je tvým právoplatným vlastníkem. Pokud přinutíš paní Vasilii zapomenout, neublíží jí to."

"Ale ublíží," opáčila Vasilie. "Solariance to nic neudělá, protože

- 284 -

stačí, aby zapomněla, zejí Giskard patří. Já na druhé straně také vím, že Giskard má mentální schopnosti. Vyhrabat to z mé paměti bude složitější a Giskard díky mému nezvratnému rozhodnutí zachovat si tyto vědomosti určitě ví, že by mi při jejich odstraňování musel ublížit."

Daneel opakoval: "Příteli Giskarde -"

Vasilie ho přerušila hlasem, v němž bylo ostří diamantu: "Nařizuji ti, robote Daneeli Olivawe, abys mlčel. Nejsem tvým vlastníkem, ale žena, které patříš, právě spí a nemůže vydat opačný rozkaz, takže mého rozkazu musíš uposlechnout."

Daneel ztichl, ale jeho rty se chvěly, jako by se snažil mluvit bez ohledu na rozkaz.

Vasilie to sledovala s pobaveným úsměvem. "Vidíš, Daneeli, nemůžeš mluvit."

A Daneel chraptivě zaseptal: "Mohu, paní. Je to pro mne obtížné, ale mohu, protože je tu něco, co má přednost před vašim rozkazem, který vychází jen z Druhého zákona."

Vasiliiny oči se široce rozevřely a ostře pronesla:

"Ticho, povídám. Nic nemůže mít přednost před mým rozkazem kromě Prvního zákona a už jsem dokázala, že Giskard způsobí co nejméně škody, vlastně prakticky žádnou, když se vrátí ke mně. Ublíží ale mně, které může ublížit ze všeho nejvíce, když bude jednat jinak." Ukázala prstem na Daneela a opět zasyčela:

"Ticho!"

Daneel se zjevně snažil vydat vůbec jakýkoli zvuk. Malé čerpadlo, které v něm řídilo proud vzduchu vydávající zvuk, slabě zahučelo. Ale přestože mluvil ještě tišeji, bylo ho stále slyšet.

Řekl: "Paní Vasilie, je tu něco, co má přednost i před Prvním zákonem."

Giskard stejně tiše, ale bez onoho vypětí odpověděl: "Příteli Daneeli, to nesmíš říkat. Nic nemá přednost před Prvním zákonem."

Vasilie se lehce zamračila a v očích jí probleskla jiskřička zájmu "Opravdu? Daneeli, varuji tě, že pokud se pokusíš pokračovat v této argumentaci, určitě se sám zničíš. Nikdy jsem neviděla robota, který by jednal tak jako ty. Bylo by fascinující sledovat tvou autodestrukci. Mluv."

- 285 -

Když Daneel uslyšel rozkaz, vrátil se jeho hlas vzápětí k normálu. "Děkuji, paní Vasilie. Před mnoha lety jsem sedel u smrtelného lože Pozemšťana, o kterém se podle vaší žádosti nemám zmiňovat. Mohu se o něm zmínit, nebo víte, o kom mluvím?"

"Mluvíš o tom policistovi Baleym," pronesla bezvýrazně Vasilie.

"Ano, paní. Na smrtelném loži mi řekl: "Práce každého jednotlivce prospívá celku a stává se tak nedílnou součástí celku. Celek všech lidských životů, minulých, současných i budoucích, tvoří vzorec, který existoval po desetitisíce let a je stále dokonalejší a ve svém celku stále krásnější. I vesmírané jsou částí toho vzorce a i oni přispívají k jeho kráse a dokonalosti. Život jednotlivce je jako vlákno v gobelínu, ve kterém je utkán tento vzorec, a co je jedno vlákno v porovnání s celkem? Daneeli, soustřeď se plně na vzorec v gobelínu a nedopusť, aby tě ovlivnil zánik jednoho vlákna."

"Sentimentální nesmysly," zamumlala Vasilie.

Daneel pokračoval: "Věřím, že mě kolega Eliáš chtěl chránit před následky skutečnosti, že brzy zemře. Tím vláknem v gobelínu myslil svůj vlastní život a jeho zánik mě neměl ovlivnit. Jeho slova mě skutečně v této klíži ochránila."

"Bezpochyby," odušila Vasilie, "ale přejdi k tématu Porušení Tří zákonů, protože to tě teď zničí."

Daneel pokračoval: "Po celá desetiletí jsem přemýšlel o prohlášení inspektora Eliáše Baleyho a pravděpodobně bych je byl ihned pochopil, kdyby mi Tři zákony nestály v cestě. Při mém hledání mi pomáhal přítel Giskard, který už dlouho cítil, že Tři zákony jsou neúplné. Pomáhala mi také některá prohlášení paní Gladie při jejím nedávném projevu na osadnické planete. A navíc právě tato krize, paní Vasilie, přispěla k vybroušení mého chápání. Jsem si teď naprosto jist, v čem jsou Tri zákony neúplné."

"Robot je dokonce i robotikem," pronesla Vasilie s nádechem pohrdání v hlase. "A v čem jsou tedy Tři zákony neúplné, robote?"

Daneel odpověděl: "Gobelin života je důležitější než jedno pouhé vlákno. Když to budeme aplikovat nejen na kolegovi Eliášovi, ale zevšeobecníme toto pravidlo, pak - pak - pak dospějeme k závěru, že lidstvo jako celek je důležitější než jedna jediná lidská bytost."

"Koktáš při tom prohlášení, robote. Nevěříš tomu."

- 286 -

"Existuje zákon, který je vyšší než Tři zákony," trval na svém Daneel. "Robot nemůže ublížit lidstvu nebo svou nečinností připustit, aby lidstvu bylo ublíženo." Říkám mu Nultý zákon robotiky. První zákon by pak měl znít: "Robot nemůže ublížit člověku nebo svou nečinností připustit, aby člověku bylo ublíženo, pokud to není v rozporu s Nultým zákonem robotiky."

"Ty stojíš ještě na nohou, robote?" odfrkla Vasilie.

"Stále stojím na nohou, paní."

"Pak ti tedy něco vysvětlím, robote, a uvidíme, zda to vysvětlení přežiješ. Tři zákony robotiky se týkají jednotlivých lidských bytostí a jednotlivých robotů. Můžeš ukázat na kteréhokoli konkrétního člověka nebo robota. Ale co je tvé "lidstvo" kromě pouhé abstrakce? Můžeš snad ukázat na lidstvo? Můžeš ublížit nebo neublížit konkrétní lidské bytosti a pochopit, zda ke zranění došlo či nikoli. Vidiš to snad u lidstva? Rozumíš tomu? Můžeš na to ukázat?"

Daneel mlčel.

Vasilie se široce usmála. "Odpověz, robote. Vidiš zranění, které lze způsobit lidstvu? Můžeš na ně ukázat?"

"Ne, paní, nemohu. Ale věřím, že lidstvo lze přesto zranit, a vy vidíte, že stále stojím na nohou."

"Tak se zeptej. Giskarda, zda může nebo bude moci uposlechnout Nultého zákona robotiky."

Daneel otočil hlavu k Giskardovi. "Příteli Giskarde."

Giskard pomalu odpověděl: "Nemohu přijmout Nultý zákon, příteli Daneeli. Víš, že jsem obsáhle pročetl lidské dějiny. Objevil jsem, že jedny lidské bytosti spáchaly na druhých strašné zločiny a jejich omluvou vždy bylo, že ty zločiny byly vyvolány potřebou kmene, státu nebo dokonce lidstva. Právě proto, že lidstvo je jen abstrakcí, lze jím ospravedlnit cokoli a Nultý zákon je tudíž nevyhovující."

Daneel namítl: "Je ti však známa skutečnost, příteli Giskarde, že lidstvu hrozí nebezpečí a že se určitě splní, staneš-li se vlastnictvím paní Vasilie. To aspoň není žádná abstrakce."

Giskard upozornil: "Nebezpečí, o němž mluvíš, není konkrétně známo, můžeme jen usuzovat, že existuje. Na tom nelze stavět definici popírající výlučnost Tří zákonů."

Daneel se odmlčel a pak tiše pronesl: "Ale doufáš, že ti tvé studii-

- 287 -

um lidských dějin pomůže definovat zákony určující chování lidí, které ti umožní předvídat a vést dějiny lidstva, nebo alespoň udělat začátek, aby se jednou někdo naučil předvídat a vést. Dokonce jsi ten postup nazval »psychohistorií«. Nejde tu snad o lidský gobelin? Nesnažíš se s lidstvem pracovat jako s celkem, nikoli se souborem jednotlivých lidských bytostí?"

"Ano, příteli Daneeli, avšak toto není víc než naděje a já nemohu své jednání zakládat na pouhé naději, ani podle ní modifikovat Tři zákony."

Daneel na to neodpověděl.

Vasilie řekla: "Nuže, robote, všechny tvé pokusy vyšly nazmar a přesto dosud stojíš na nohou. Jsi podivuhodně tvrdohlavý a robot jako ty, který dokáže popírat Tři zákony a přesto dále fungovat, je jasným nebezpečím pro všechny lidi a každého jednotlivého člověka. Proto jsem přesvědčena, že bys měl být okamžitě rozebrán. Případ je příliš nebezpečný, aby mohl projít pomalou mašinérií zákona, zejména proto, že jsi koneckonců robot a nikoli lidská bytost, které se pokoušíš podobat."

Daneel odpověděl: "Určitě není na vás samotné, paní, abyste o něčem takovém rozhodovala sama."

"Přesto jsem rozhodla a bude-li to mít v budoucnosti právní následky, poradím si s nimi."

"Připravíte paní Gladii o druhého robota, na kterého si navíc nečiníte žádný nárok."

"Ona mě spolu s Fastolfem připravila o mého robota Giskarda na víc než dvacet desetiletí a nemyslím, že by jim to kdykoli vadilo. Teď nebude vadit mně, když připravím o roboty ji. Má tucty dalších robotů a tady v Institutu je jich mnoho, kteří mohou dohlédnout na její bezpečnost, než se vrátí ke svým vlastním."

Daneel navrhl: "Příteli Giskarde, kdybys paní Gladii probudil, mohla by snad paní Vasilii přesvědčit."

Vasilie se zadívala na Giskarda, zamračila se a ostře mu nařídila: "Ne, Giskarde. Nech tu ženu spát."

Giskard sebou sice při Daneelových slovech trhl, ale teď uposlechl.

Vasilie třikrát luskla palcem a ukazovákem pravé ruky. Dveře se

- 288 -

okamžitě otevřely a dovnitř vstoupili čtyři roboti. "Měl jsi pravdu, Daneeli. Jsou tady čtyři roboti. Rozeberou tě a já ti nařizuji, aby ses nebránil. Potom si Giskard a já poradíme se vším ostatním."

Ohlédla se přes rameno na vcházející roboty. "Zavřete dveře za sebou. A teď rychle a dokonale rozeberte tohoto robota," a ukázala na Daneela.

Roboti pohlédli na Daneela a po několik sekund se ani nepohnuli. Vasilie netrpělivě pokračovala: "Řekla jsem vám, že je to robot, takže se nesmíte nechat zmást jeho lidským zjevem. Daneeli, řekni jim, že jsi robot."

"Jsem robot," odpověděl Daneel, "a nebudu se bránit." Vasilie ustoupila na stranu a čtyři roboti postoupili vpřed.

Daneel ponechal paže svěšené. Naposledy se zadíval na spící Gladii a pak se obrátil k robotům.

Vasilia se usmála a poznamenala: "To by mohlo být zajímavé." Roboti se zarazili. Vasilia je vybidla: "Tak začněte." Nehýbali se. Vasilia se ohromeně obrátila k Giskardovi, ale pohyb nedokončila. Její svaly ochably a sesunula se na zem. Giskard ji zachytil a posadil ji zády ke zdi. Zastřeným hlasem pronesl: "Potřebuji ještě chvíli, pak můžeme jít"

Chvilka uplynula. Vasiliin pohled zůstal prázdný a nezaostře-ný. Její roboti stáli nehybně na místě. Daneel udělal krok směrem ke Gladii.

Giskard vzhledl a přikázal Vasiliiným robotům:

"Hlídejte svou paní. Nikomu nedovolte vstoupit, dokud se neprobudí. Probudí se klidně."

Jak mluvil, Gladia se pohnula a Daneel jí pomohl na nohy. Udiveně se ptala: "Kdo je ta žena? Či roboti - Jak -"

Giskard řekl pevně, avšak s únavou v hlase: "Paní Gladie, později vše vysvětlím. Teď si musíme pospíšet.

A odešli.

- 289 -

POSVÁTNA PLANETA

64.

Amadiro se kousl do spodního rtu a přejel pohledem po Manda-movi, který byl zřejmě hluboce zamyšlen.

Amadiro se bránil. "Trvala na tom. Řekla mi, že s tím Giskardem si poradí jen ona, že jen ona může na něj mít dostatečně silný vliv a zabránit mu, aby použil těch svých mentálních schopností."

"Nic jste mi o tom neřekl, doktore Amadiro."

"Nebyl jsem si jistý, co říci, mladý muži. Nebyl jsem přesvědčen, že ona má pravdu."

"A teď už jste?"

"Naprosto. Nepamatuje si nic z toho, co se odehrálo."

"Takže ani my nevíme nic z toho, co se odehrálo."

Amadiro přikývl. "Přesně tak. A nepamatuje si nic z toho, co mi předtím řekla."

"A v jakém je stavu?"

"Postaral jsem se, aby jí udělali nouzový elektroencefalogram. Oproti předchozím záznamům v něm došlo k podstatným změnám."

"Je nějaká šance, že se jí časem vrátí paměť?"

Amadiro hořce zavrtěl hlavou. "Kdo ví? Ale pochybuji o tom."

Mandamus se se sklopenýma očima zamyšleně zeptal: "A záleží vlastně na tom? Můžeme přijmout její hodnocení Giskarda jako pravdivé a víme tedy, že má schopnost upravovat vědomí. Ta informace je klíčová a my ji teď disponujeme. Vlastně je dobře, že se to naší kolegyni robotičce nepodařilo. Kdyby získala Vasilia nad tím robotem kontrolu, jak dlouho myslíte, že by trvalo, než byste se dostal pod její kontrolu také vy i já, pokud bych jí za to stál?"

Amadiro souhlasně kývl. "Předpokládám, že mohla mít něco takového v úmyslu. Ale teď je těžké usuzovat, co chce. Navenek se zdá nepoškozená, kromě té částečné ztráty paměti si jinak asi všechno pamatuje, ale kdo ví, jak to ovlivní její hlubší myšlenkové pochody a schopnosti robotičky? Když Giskard dokázal tohle udělat někomu tak

- 290 -

schopnému, musí být nesmírně nebezpečný."

"Nenapadlo vás, doktore Amadiro, že by osadníci mohli mít pravdu, když tolik nedůvěřují robotům?"

"Skoro ano, Mandame."

Mandamus si promnul ruce. "Z vaší pochmurné nálady předpokládám, že ta věc vyšla na světlo, až když opustili Auroru."

"Předpokládáte správně. Ten osadnický kapitán má Solariánku i s jejími dvěma roboty na palubě své lodi, která teď letí k Zemi."

"A co z toho pro nás plyne?"

Amadiro pomalu odpověděl: "Rozhodně nejsme poraženi, alespoň mi to tak připadá. Pokud dokončíme náš projekt, zvítězíme, ať si Giskard dělá, co chce. A my ho dokončíme. Ať si Giskard hraje jakkoli s lidskými emocemi, nedokáže číst myšlenky. Je schopen určit, když proběhne vědomím člověka silná emoce, dokonce dokáže jednotlivé emoce rozlišovat nebo je navzájem měnit, či přivodit spánek nebo ztrátu paměti - takové věci. Nemůže ale podsouvat konkrétní myšlenky či nápady."

"Jste si tím jist?"

"Tak to tvrdila Vasilia."

"Nemusela vědět, o čem mluví. Koneckonců se jí robota nepodařilo zvládnout, jak tvrdila. To hodně říká o přesnosti jejího odhadu."

"Ale já jí přesto v tomhle věřím. Aby byl opravdu schopen číst myšlenky, musel by mít pozitronové dráhy natolik komplexní, zeje nepravděpodobné, aby je robotovi zavedlo dítě před dvaceti desetiletími. K tomu máme dnes ještě hodně daleko, Mandame. Určitě se mnou souhlasíte."

"Také bych řekl. A oni letí na Zemi?"

"Jsem si tím jist."

"Myslíte, že tato žena by se se svou výchovou vydala na Zemi?"

"Neměla na vybranou, když ji ovládá Giskard."

"A proč by Giskard chtěl, aby se vydala na Zemi? Ví snad něco o našem projektu? Mám dojem, že si to nemyslíte."

"Řekl bych, že to neví. Jeho záměrem může být jen snaha dostat sebe i tu Solariánku z našeho dosahu."

"Neřekl bych, že se příliš bojí, když si dokázal poradit s Vasilíí."

"Zbraň dalekého dosahu by ho mohla zničit," pronesl ledově

- 291 -

Amadiro. "Jeho vlastní schopnosti musí mít omezený dosah. Může využívat jen elektromagnetického pole a zachovávat zákon odměniny. Takže my se dostáváme z jeho dosahu, jak jeho schopnosti slábnou, ale on zjistí, že není mimo dosah našich zbraní."

Mandamus se zamračil a zatvářil se nejistě. "Zdá se, že máte oblibu v násilí dost netypickou pro vesmířany, doktore Amadiro. Ale v tomhle případě si myslím, že násilí je ospravedlnitelné."

"V tomhle případě? V případě robota, který je schopen ublížit lidem? To bych řekl. Budeme muset vymyslet nějakou záminku, abychom za nimi poslali loď. Nebylo by rozumné prozradit skutečné důvody -"

"To ne," souhlasil rozhodně Mandamus. "Představte si, kolik lidí by chtělo osobně ovládat takového robota."

"Což nesmíme připustit. A je to další důvod, proč bych měl považovat zničení robota za bezpečnější."

"Možná máte pravdu," připustil neochotně Mandamus, "ale nemyslím, že stačí spoléhat jen na jeho zničení. Musím na Zemi, okamžitě. Projekt je třeba urychlit a brzy dokončit, i kdybychom nedotáhli úplně všechno. Až bude po všem, bude po všem. Ani robot upravující vědomí, ať bude pod kontrolou kohokoli, nedokáže zvrátit to, co se stalo. A ať jinak udělá cokoli, nebude na tom už záležet."

Amadiro ho opravil: "Nemluvte v jednotném čísle, Půjdu s vámi."

"Vy? Země je děsivá planeta. Já tam musím, ale proč vy?"

"Protože i já musím. Nemohu tu už déle zůstat a jen čekat. Vy jste na to nečekal po celý život jako já, Mandame."

Nemusíte vyrovnávat ty účty, které mám já."

65.

Gladia byla opět ve vesmíru a znovu viděla Auroru v podobě glóbu. D.G. měl práci jinde a na celé lodi byla nejasná, ale přesvědčivá atmosféra stavu nouze, jako by se připravovala k bitvě, jako by ji někdo pronásledoval nebo měl pronásledovat.

Gladia potřásla hlavou. Dokázala myslet jasně, cítila se dobře, ale

- 292 -

když se v myšlenkách vrátila k událostem v Institutu, krátce poté, co Amadiro odešel, měla podivný pocit matné nejistoty. Byla tu časová mezera. Jeden okamžik seděla na pohovce a měla pocit únavy; pak tu najednou byli čtyři roboti a jakási žena, která tu předtím nebyla.

Musela tedy usnout, ale vůbec si na to nevzpomínala. Byla tu určitě mezera, v níž jako by nebylo nic.

Když o tom déle přemýšlela, nakonec si uvědomila, kdo byla ta žena. Byla to Vasilie Aliena, dcera, kterou Gladia Hanovi Fastolfovi citově nahradila. Gladia ve skutečnosti Vasilii nikdy neviděla, i když s ní několikrát hyperfonem vidofonovala. Gladia na ni vždy myslela jako na vzdálené a nepřátelské druhé já. Byla tu jistá podoba v jejich vzhledu, kterou ostatní komentovali, ale ona sama ji neviděla a byl tu ten podivný, neetický vztah k Fastolfovi.

Když se dostali na loď a ocitla se sama se svými roboty, položila jim nevyhnutelnou otázku: "Co dělala Vasilie Aliena v té místnosti a proč jsem mohla spát, když přišla?"

Daneel odpověděl: "Paní Gladie, já na tu otázku odpovím, protože jde o téma, o kterém by přítel Giskard mluvil jen s obtížemi."

"Proč s obtížemi, Daneeli?"

"Paní Vasilie doufala, že přesvědčí Giskarda, aby vstoupil do jejích služeb."

"A odešel ode mě?" ohradila se Gladia dotčeně. Neměla Giskarda zcela v lásce, ale na tom nezáleželo. Co bylo její, bylo její. "A tys mi dovolil spát, zatímco jste to vy dva řešili sami?"

"Zdálo se nám, paní, že nutně potřebujete spánek. A paní Vasilie nám také nařídila, abychom vás nechali spát."

Koneckonců j sme byli pevně rozhodnutí, že Giskard do jejích služeb za žádných okolností nevstoupí. Proto jsme vás nevzbudili."

Gladia byla dotčena. "To bych prosila, že by Giskard ani na okamžik neuvažoval, že mě opustí. Bylo by to proti aurorskému právu a navíc by se to přičilo i Třem zákonům robotiky. Měli bychom se vrátit na Auroru a zařídit, aby se dostala před soud."

"To by právě teď nebylo vhodné, má paní."

"Jaký uváděla důvod, proč chce Giskarda? Měla vůbec nějakou omluvu?"

"Giskard ji byl přidělen, když byla ještě dítě."

- 293 -

"Právně?"

"Ne, paní. Doktor Fastolfe jí jen dovolil ho používat."

"Pak nemá na Giskarda žádné právo."

"Na to jsme ji upozornili, paní. Zřejmě to byla otázka jakéhosi citového vztahu ze strany paní Vasilie."

Gladia popotáhla nosem. "Když přežila Giskardovu ztrátu od doby, když jsem přišla na Auroru, mohla v tom docela klidně pokračovat, aniž by používala nelegálních prostředků, jak mě připravit o moje vlastnictví." Pak trochu neklidně dodala: "Měli jste mě vzbudit."

Daneel vysvětloval: "Paní Vasilie měla s sebou čtyři roboty. Kdybyste byla vzhůru a byly byste si vyměňovaly ostrá slova, mohli mít roboti problémy, jak správně reagovat."

"Ujišťuji tě, Daneeli, že bych se o správné reakce postarala sama."

"O tom nepochybuj, paní. Totéž mohla ale udělat i paní Vasilie, která je jednou z nejlepších robotiček v celé Galaxii."

Gladia obrátila svou pozornost na Giskarda. "A ty mi nemáš co říci?"

"Jen to, že takhle to bylo lepší, má paní."

Gladia zamyšleně hleděla do těch slabě světélkujících očí robota, tak odlišných od téměř lidských Daneelových, a měla najednou pocit, že ta událost nebyla konečnou tak důležitá. Pouhá epizoda. A byly tu jiné, důležitější věci. Letí na Zemi.

Dále už na Vasilii prostě nemyslela.

66.

"Mám obavy," řekl Giskard tak tiše, že zvukové vlny sotva rozechvěly vzduch. Osadnická loď se hladce vzdalovala od Aurory a zatím ji nikdo nepronásledoval. Činnost na palubě přešla do obvyklé rutiny. Protože rutina byla téměř plně automatická, bylo na lodi ticho a Gladia spala přirozeným spánkem.

"Mám obavy o paní Gladii, příteli Daneeli."

Daneel znal charakteristiku Giskardových pozitronových obvodů natolik dobře, že nepotřeboval dlouhé vysvětlování.

"Bylo nutné

- 294 -

upravit paní Gladii, příteli Giskarde. Kdyby kladla další otázky, mohla by z nás vymámit skutečnost o tvé mentální činnosti a každá úprava by pak byla mnohem nebezpečnější. Už došlo k dost velké škodě, když to zjistila paní Vasilie. Nevíme komu - nebo kolika lidem - tu informaci předala."

"Přesto," namítal Giskard. "Nepřál jsem si provést tuto úpravu. Kdyby si paní Gladia přála zapomenout, byla by to jednoduchá úprava bez rizika. Přesto chtěla s veškerou rozhodností a hněvem vědět všechno. Litovala, že v tom nesebrala větší úlohu. Musel jsem proto přerušit mimořádně silné vazby."

Daneel ho uklidňoval: "I to bylo nutné, příteli Giskarde."

"Ale možnost, zeji v tomto případě ublížím, nebyla zdaleka malá. Jestliže si představíš vazbu jako jemné, pružné lanko - není to nejlepší analogie, ale jiná mě nenapadá, protože něco uvnitř vědomí nemůže mít analogii mimo ně - pak jsou obvyklé zábrany, s nimiž pracuji, tak jemné, že prakticky zmizí, jakmile se jich dotknu. Na druhé straně sebou silná vazba při rozbití trhne a odskočí, a přitom může rozbit další vazby, které s ní vůbec nesouvisejí, nebo při nárazu na jiné vazby je naopak může značně posílit. V každém případě může dojít k nepředvídaným změnám v emocích a názorech člověka, což mu skoro určitě ublíží."

Daneel se poněkud hlasitěji zeptal: "Máš dojem, že jsi paní Gladii ublížil, příteli Giskarde?"

"Nemyslím. Byl jsem nesmírně opatrný. Pracoval jsem na tom celou tu dobu, co jsi s ní mluvil. Bylo z tvé strany promyšlené, že jsi vedl skoro celý rozhovor sám a riskoval, že budeš přistížen mezi neodpovídající pravdou a nepravdou. Ale prese všechnu opatrnost jsem riskoval, příteli Daneeli, a mám obavy z toho, že jsem byl ochoten takto riskovat. Byl jsem tak blízko porušení Tří zákonů, že jsem k tomu musel vyvinout mimořádné úsilí. Jsem si jist, že bych to nebyl dokázal -"

"Ano, příteli Giskarde?"

"Kdybys předložil své pojetí Nultého zákona."

"Přijímáš je tedy?"

"Ne, nemohu. Ty snad ano? Když stojíš před možností, že ublížíš člověku nebo připustíš, aby utrpěl škodu, mohl bys to dovolit ve jmé-

- 295 -

nu abstraktního lidstva? Přemýšlej!"

"Nejsem si jist," odpověděl Daneel chvějícím se hlasem a zmlkl. Pak s námahou pokračoval: "Snad bych mohl. Už jen pouhý pojem mě ovlivňuje. Umožnil ti riskovat, když jsi upravoval vědomí paní Gladie."

"Ano, umožnil," souhlasil Giskard, "a čím déle o Nultém zákonu přemýšlíme, tím více by ovlivňoval naše jednání. Mohl by nás však ovlivnit víc než jen okrajově? Mohl by nám umožnit brát na sebe o něco větší rizika než obvykle?"

"Přesto jsem o platnosti Nultého zákona přesvědčen, příteli Giskarde."

"I já bych mohl být přesvědčen, kdybychom mohli definovat pojem "lidstvo"."

Nastala odmlka a pak se Daneel zeptal: "Nepřijal jsi i ty nakonec Nultý zákon, když jsi zastavil roboty paní Vasilie a vymazal z jejího vědomí informace o svých mentálních schopnostech?"

"Ne, příteli Daneeli," odpověděl Giskard. "Ne ve skutečnosti. Byl jsem v pokušení ho přijmout, ale ne doopravdy."

"Avšak přesto tvé jednání -"

"Vycházelo z kombinace několika motivů. Vysvětlil jsi mi své pojetí Nultého zákona a zdálo se, že by něco z něj mohlo mít určitou váhu, ale ne dostatečnou, abych potlačil působení Prvního zákona nebo dokonce Druhého zákona a tím ignoroval rozhodné příkazy paní Vasilie. Pak, když jsi upoutal mou pozornost aplikací Nultého zákona na psychohistorii, pocítil jsem, jak moje pozitronomotrická síla vzrůstá, přesto nebyla dost velká, aby zablokovala První zákon, ba dokonce ani Druhý."

"A přesto," zamumlal Daneel, "jsi přivedl paní Vasilii do bezvědomí, příteli Giskarde."

"Když nařídila robotům, aby tě rozebrali, příteli Daneeli, a projevila přitom výraznou radost, dostal se tvůj zájem spolu s pojetím Nultého zákona nad Druhý zákon a střetl se i s Prvním zákonem. Mé jednání pak ovlivňovala kombinace Nultého zákona, psychohistorie, má loajalita k paní Gladii a tvůj zájem."

"Můj zájem mohl tvé jednání stěžejně ovlivnit, příteli Giskarde. Jsem jenom robot a i když můj zájem by mohl ovlivnit mě

podle Třetího
- 296 -

zákona, nemůže ovlivnit tebe. Zničil jsi dohlázele na Solarii bez váhání; měl jsi sledovat mé zničení, aniž bys musel jednat."

"Ano, příteli Daneeli, za obvyklých okolností by tomu tak bylo. Tvoje zmínka o Nultém zákonu však snížila intenzitu působení Prvního zákona na mimořádně nízkou hodnotu. Potřeba zachránit tě byla dostatečně silná, aby neutralizovala to, co z něho zbylo, a jednal jsem tak, jak jsem jednal."

"Ne, příteli Giskarde. Představa, že by někdo mohl ublížit robotovi, tě neměla ovlivnit vůbec. V žádném případě neměla přispět k neutralizaci Prvního zákona, ať už jeho působení jakkoli zesláblo."

"Je to podivné, příteli Daneeli. Nevím, jak k tomu došlo. Třeba proto, že jsem si všiml, že myslíš stále víc jako člověk, avšak -"

"Ano, příteli Giskarde?"

"V okamžiku, kdy ti roboti k tobě přistoupili a paní Vasilia pocítila onu divokou radost, stočily se mé pozitronové dráhy nezvyklým způsobem. Na okamžik jsem na tebe myslel jako na lidskou bytost a podle toho jsem jednal."

"To bylo nesprávné."

"To já vím. A přece - a přece, kdyby se to mělo stát znovu, věřím, že by došlo opět k té nezvyklé odchylce v mých pozitronových dráhách."

Daneel prohlásil: "Je to zvláštní, ale když tě to slyším říkat, mám pocit, že jsi jednal správně. Kdyby byla situace opačná, myslím si skoro, že bych jednal stejně, že bych na tebe myslel - jako na lidskou bytost."

Daneel pomalu a váhavě vztáhl ruku a Giskard se na ni nejistě zadíval. Pak velmi pomalu vztáhl i on ruku. Prsty obou rukou se téměř dotýkaly a pak se oba pomalu uchopili za ruce a sevřeli je, téměř jako by opravdu byli přátelé, jak se nazývali.

67.

Gladia se rozhlížela kolem s potlačovanou zvědavostí. Byla v kabině D.G. poprvé. Nebyla o mnoho luxusnější než nová kabina, kterou vyhradili jí. Kabina D.G. měla určitě vyzdobenější obrazovku a složi-

- 297 -

tější pult se světélky a tlačítka, které mu zřejmě měly umožnit být i zde ve spojení s celou lodí.

Řekla: "Od doby, kdy jsme opustili Auroru, jsem vás příliš neviděla, D.G."

"To mi lichotí, že si to uvědomujete," prohlásil D.G. a usmál se. "A abych řekl pravdu, Gladie, i já jsem si toho byl vědom. S posádkou složenou výhradně z mužů je člověk poněkud opuštěný."

"To není právě lichotivý důvod, proč bych vám měla scházet. Předpokládám, že i Daneel a Giskard jsou poněkud opuštěni v posádce složené výhradně z lidí. Postrádal jste je tolik, jako jste postrádal mne?"

D.G. se rozhlédl. "Vlastně mi chybí tak málo, že teprve teď si uvědomuji, že tu s vámi nejsou. Kdepak jsou?"

"V mé kabině. Připadalo mi hloupé tahat je všude s sebou uvnitř tohoto malého světa na lodi. Byli celkem ochotni nechat mě jít samotnou, což mě překvapilo. Ne," opravila se, "když na to myslím, musela jsem jim dost ostře nařít, aby zůstali v kabině, než uslechlí."

"Není to podivné? Auroran nechodí nikam bez robotů, aspoň tak jsem to pochopil."

"No a co? Kdysi dávno, když jsem přišla na Auroru, musela jsem se naučit snášet přítomnost lidských bytostí, na což jsem nebyla díky své výchově na Solarii připravená. Naučit se být občas bez robotů, když jsem mezi osadníky, bude pravděpodobně méně obtížné než tehdy."

"Dobře. Velmi dobře. Musím připustit, že jsem s vámi mnohem raději, když na mě nejsou upřeny ty Giskardovy blýskavé oči - a ještě víc, když se na mě Daneel neusmívá."

"On se neusmívá."

"Mně to tak připadá, že takový vtíravý smyslný úsměv."

"Vy jste blázen. To je Daneelovi naprosto cizí."

"Vy se na něj nedíváte tak jako já. Jeho přítomnost je pro mě brzdou. Nutí mě, abych se dobře choval."

"No to bych prosila."

"Nemusíte prosit tak naléhavě. Ale to nevadí. Chtěl bych se omluvit, že vás od odletu z Aurory tak zanedbávám."

"To snad není nutné."

- 298 -

"Když jste o tom začala mluvit, měl jsem dojem, že je. Ale přesto bych to chtěl vysvětlit. Měli jsme bojovou pohotovost. Když jsme tak rychle odletěli, byli jsme si prakticky jisti, že nás loď Aurory budou pronásledovat."

"Myslela bych si, že se Aurora ráda zbaví skupiny osadníků."

"Jistě, ale vy nejste osadník a mohli by vás chtít zpátky. Dost se o to pokoušeli, už když jste byla na Baleyworldu."

"Dostali mě zpátky. Podala jsem jim zprávu a tím to skončilo."

"Oni nechtěli nic víc než zprávu?"

"Ne." Gladia se zarazila a na okamžik se zamračila, jako by jí něco zůstalo v paměti. Ale ať to bylo cokoli, zmizelo to a lhostejně opakovala: "Ne."

D-G pokrčil rameny. "Nedává to úplně smysl, ale nepokoušeli se nás zastavit, když jsme byli na Auroře, ani potom, když jsme se vrátili na loď a připravovali jsme se opustit oběžnou dráhu. Nebudu se přít. Brzy provedeme skok a pak bychom se už neměli ničeho obávat."

Gladia se zeptala: "Mimochodem, proč máte posádku složenou výhradně z mužů? Na aurorských lodích je vždy smíšená posádka."

"Na osadnických lodích také. Na obyčejných. Tohle je obchodnická loď."

"A jaký je v tom rozdíl?"

"S obchodem je spojeno nebezpečí. Je to dosti drsný a riskantní způsob života. Ženy by na palubě mohly dělat problémy."

"Co je to za nesmysl? Jaké problémy dělám já?"

"O tom se nebudeme přít. Kromě toho je to tradice. Muži by s tím nesouhlasili."

"Jak to víte?" zasmála se Gladia. "Zkoušel jste to někdy?"

"Ne. Ale na druhé straně není příliš mnoho žen, které by požadovaly místo na mé lodi."

"Já jsem tady. A líbí se mi tu."

"Vy máte zvláštní zacházení a nebýt vaší služby na Solárii, mohlo dojít k problémům. Vlastně k problémům došlo. Ale to nevadí." Dotkl se jednoho tlačítka na pultu a objevil se diagram. "Za dvě minuty provedeme skok. Vy jste ještě nebyla na Zemi, že ne, Gladie?"

"Ne, jistěže ne."

"Ani jste neviděla Slunce, nejen jakékoli slunce."

- 299 -

"Ne, i když jsem ho viděla v historických dramatech v hypervizi, ale předpokládám, že to nebylo pravé Slunce."

"Určitě ne. Nemáte-li námitky, ztlumím v kabině světla."

Světla téměř zhasla a Gladia si všimla hvězdného pole na obrazovce. Hvězdy byly jasnější a hustší než na obloze Aurory.

"To je teleskopický pohled?" zeptala se zastřeným hlasem.

"Nepatrně. - Patnáct sekund." Provedl odpočet. Hvězdné pole se nezvykle posunulo a uprostřed teď byla jasná hvězda. D.G. stiskl další tlačítko a řekl:

"Jsme zcela mimo rovinu ekliptiky. Výborně! Trochu riskantní. Měli jsme být trochu dál od slunce Aurory, než jsme provedli skok, ale měli jsme poněkud naspěch. Tohle je Slunce."

"Myslíte ta jasná hvězda?"

"Ano. Co si o ní myslíte?"

Gladia odpověděla trochu nejistě, nevěděla, co se od ní očekává: "Je jasná."

Stiskl další tlačítko a obraz trochu ztmavil. "Ano, pro vaše oči by nebylo dobré, kdybyste se do něho dívala. Ale nemluvím o jas. Vypadá jako každá jiná hvězda, ale uvažujte. Tohle bylo původní Slunce. Byla to hvězda, jejíž světlo ozařovalo jedinou planetu, na které žily lidské bytosti. Ozařovala planetu, na které se lidé postupně vyvíjeli. Ozařovala planetu, na které se před miliardami let utvářel život, z něhož postupně vznikli lidé. V Galaxii existuje 300 miliard hvězd a ve vesmíru je 100 miliard galaxií. Jen jediná hvězda byla svědkem vzniku lidstva a toto je ona."

Gladia už chtěla říci: "No, jedna z těch hvězd musela být tahle," ale rozmyslela si to a místo toho řekla slabě: "Velmi působivé."

"Není to jen působivé," opáčil D.G. s přivřenými očima. "V Galaxii není osadníka, který by tuto hvězdu nepovažoval za svou. Záření hvězd, které osvětlují naše různé osadnické planety, je vypůjčené - pronajaté - a my ho využíváme. Ale tam - tam je pravé záření, které nám dalo život. Ta hvězda a planeta kroužící kolem ní - Země, nás všechny drží pevně pohromadě. Kdybychom neměli společného nic jiného, sdíleli bychom to světlo na obrazovce a to stačí. Vy vesmířané jste na to zapomněli, proto se jeden od druhého vzdalujete a proto nakonec nemůžete přežít."

- 300 -

"Místa je dost pro všechny, kapitáne," protestovala tiše Gladia.

"Jistě. V žádném případě bych nechtěl vesmířanům bránit v přežití násilím. Věřím jen, že k tomu dojde a že by se to nestalo, kdyby se vesmířané vzdali svého nadutého pocitu nadřazenosti, svých robotů a své posedlosti dlouhověkostí."

"Takhle vy mě vidíte, D.G.?" zeptala se Gladia.

"Občas jste se tak chovala," zabručel D.G. "Ale zlepšila jste se, to uznávám."

"Děkuji," odsekla ironicky. "A i když tomu asi těžko budete věřit, i osadníci bývají nadutí a arogantní. Ale i vy jste se zlepšil a já to uznávám."

D.G. se zasmál. "Jak se tu navzájem častujeme, skončí to mezi námi asi celoživotním nepřátelstvím."

"Sotva," zasmála se teď Gladia a trochu ji překvapilo, že položil svou ruku na její. A ještě víc ji překvapilo, že svou ruku neodtáhla.

68.

"Zneklidňuje mne, příteli Giskarde," prohlásil Daneel, "že paní Gladia není pod naším přímým dohledem."

"Na palubě lodi to není nutné, příteli Daneeli. Nevnímám žádné nebezpečné emoce a právě teď je s ní kapitán. A navíc by pro nás bylo výhodné, kdyby se cítila pohodlně i bez nás, alespoň občas, až se dostaneme na Zemi. Je možné, že ty a já budeme muset rychle jednat a její přítomnost a péče o její bezpečnost by nám mohla práci zkomplikovat."

"Takže ty jsi zařídil, aby se od nás oddělila?"

"Sotva. Kupodivu jsem u ní objevil silnou tendenci napodobit v tomhle způsob života osadníků. Byla v ní potlačovaná touha po nezávislosti, kterou brzdil především pocit, že by se nechovala jako vesmířanka. Tak se to dá nejlépe popsat. Tyto pocity a emoce se nevykládají snadno, protože jsem se s nimi u vesmířanů nikdy dříve nesetkal. Takže jsem jen

lehkým dotykem zmínil zábranu pocitu, že má být dobrou vesmířankou."

"A pak už nebude chtít využívat našich služeb, příteli Giskarde?"

- 301 -

To by mě rozrušilo."

"K tomu by nemělo dojít. Kdyby se rozhodla, že chce žít bez robotů a bude-li tak šťastnější, měli bychom si to přát také. Ale já si myslím, zeji stále budeme užiteční. Tahle loď je malá a specializovaná a nehrozí tady nebezpečí. Paní Gladia má zesílený pocit bezpečí v kapitánově přítomnosti a tím méně nás potřebuje. Na Zemi nás ale bude stále potřebovat, i když snad ne tolik jako na Auroře. Jak jsem říkal, můžeme na Zemi potřebovat větší volnost pohybu."

"Mohl bys už snad uhádnout, jaká krize hrozí Zemi? Víš, co bychom měli dělat?"

"Ne, příteli Daneeli," odpověděl Giskard. "To nevím. Ty máš dar rychlého chápání. Je tu snad něco, co jsi zjistil?"

Daneel chvíli mlčel. Pak řekl: "Přemýšlel jsem."

,A o čem?"

"V Institutu robotiky jsi mi řekl, vzpomínáš, těsně předtím, než paní Vasilie vstoupila do místnosti, kde spala paní Gladia, že u doktora Amadiro došlo dvakrát k prudkém zesílení emocí. Poprvé to bylo při zmínce o nukleárním zesilovači, podruhé při prohlášení paní Gladie, že poletí na Zemi. Zdá se mi, že ty dvě věci spolu musí souviset. Mám pocit, že krize, o které uvažujeme, má něco společného s použitím nukleárního zesilovače na Zemi, že teď je čas ji zastali a že doktor Amadiro se právě toho obává, pokud se dostaneme na Zemi."

"Tvé vědomí mi napovídá, že nejsi se svou úvahou spokojen. Proč ne, příteli Daneeli?"

"Nukleární zesilovač urychluje proces syntézy, která již probíhá, za pomoci částic W. Proto si kladu otázku, zda má doktor Amadiro v úmyslu použít jednoho nebo více jaderných zesilovačů, aby vyhodil do vzduchu reaktory jaderné mikrosyntézy, které dodávají Zemi energii. Takto vyvolané jaderné výbuchy by přivodily smrt a zkázu žarem, mechanickým působením, radioaktivním prachem i produkty vrženými do atmosféry. I kdyby to nestačilo způsobit Zemi smrtelná zranění, vedlo by přerušení dodávky energie na Zemi nakonec ke zhroucení civilizace na Zemi."

Giskard zachmuřeně podotkl: "To je děsivá představa a připadá mi jako téměř jistá odpověď na otázku povahy krize. Proč tedy nejsi spokojen?"

- 302 -

"Dovolil jsem si použít lodního počítače, abych získal informace o planetě Zemi. Jak se dalo očekávat na osadnické lodi, poskytuje počítač v tomto směru bohaté informace. Zdá se, že Země je planeta, která nepoužívá ve velkém měřítku jako zdroj energie reaktory jaderné mikrosyntézy. Využívá téměř výhradně energie Slunce a k tomu vybudovala na geostacionární oběžné dráze solární družice. Nukleární zesilovač by tu nebyl k ničemu, nanejvýš by zničil drobná zařízení - kosmické lodi, tu a tam nějaké budovy. Škody by nebyly nezanedbatelné, ale Zemi by nemohly vážně ohrozit."

"Je možné, příteli Daneeli, že doktor Amadiro má nějaké zařízení, které by zničilo solární generátory?"

"Pokud ano, proč by tak reagoval při zmínce o nukleárním zesilovači? V žádném případě by ho nemohl použít proti solárním generátorům."

Giskard pomalu přikývl. "To je dobrý postřeh. A kromě toho, jestli byl doktor Amadiro tak vyděšen, že máme letět na Zemi, proč se nás nesnažil zadržet, dokud jsme ještě byli na Auroře? Nebo pokud objevil náš útěk, až když jsme opustili oběžnou dráhu, proč nás nenechal zastavit aurorskou lodí, než jsme provedli skok k Zemi? Je snad možné, že jsme na zcela falešné stopě, že jsme někde udělali závažnou chybu, která -"

Lodí zazněl ostrý signál a Daneel řekl: "Provedli jsme úspěšně skok, příteli Giskarde. Pocítil jsem to před několika minutami. Ale dosud jsme nedorazili k Zemi a obávám se, že nás právě zastavili, jak jsi předpokládal, takže asi na falešné stopě nejsme."

69.

D.G. se nemohl ubránit zvrácenému obdivu. Když se Aurořané opravdu pohnuli k činu, byl jejich technologický lesk náležitě vidět. Bezpochyby vyslali jedni ze svých nejnovějších válečných lodí, z čehož nebylo těžké uhádnout, že ať je k tomu vedlo cokoli, stálo jim to zato.

A ta loď vystopovala loď D.G. během patnácti minut od okamžiku, kdy se objevila v normálním prostoru, a to na pořádnou vzdálenost.

- 303 -

nost.

Aurorská loď použila hypervlnný zaměřovač s omezeným ohniskem. Tvář mluvčího bylo v ohnisku vidět naprosto jasně. Všechno ostatní byla nezřetelná šed. Když mluvčí pohnul hlavou jen na decimetr od ohniskového bodu, jeho obraz se rozmazal. Stejně tak byl zaostřen i zvuk. V důsledku toho bylo vidět a slyšet z nepřátelské lodi jen absolutní minimum (D.G. už na ni myslel jako na "nepřátelskou" loď) a tak si chránila soukromí. .

D.G. loď měla rovněž hypervlnný zaměřovač s omezeným ohniskem, ale, jak si D.G. závistivě pomyslel, chyběl mu lesk a elegance aurorské verze. Jistě, jeho loď nebyla nejlepší, jakou osadníci měli, ale i tak byli vesmířané technologicky o hodně pokročilejší. Osadníci měli ještě co dohánět.

Aurorská hlava byla vidět v ohnisku naprosto jasně a vypadala tak věrohodně, že pozorovatel měl pocit, jako by byla oddělena od těla, takže D.G. by nepřekvapilo, kdyby z ní začala kapat krev. Na druhý pohled ale bylo vidět, že krk mizí v šedi těsně pod krajem nepochybně dobře šité uniformy.

Hlava se se škrobenou zdvořilostí představila jako Lisiform, velitel aurorské lodi Borealis. D.G. se rovněž představil a vystrčil bradu, jako by se chtěl ujistit, že mu jeho vousy propůjčující výraz divokosti, který musel na vesmířana,

bezvousého a (jak předpokládal) s malou bradou, udělat dojem.

D.G. nasadil tradiční neformální výraz, který důstojníky vesmířanů tolik dráždil, tak jako arogance vesmířanů dráždila osadníky. Zeptal se: "Proč jste se se mnou spojil, veliteli Lisiforme?"

Aurorský velitel měl přehnaný přízvuk, o kterém si určitě myslel, že je skvělý. D.G. musel vyvinout značné úsilí, aby pronikl přízvukem a porozuměl mu.

"Domníváme se," začal Lisiform, "že máte na palubě občanku Aurory jménem Gladia Solária. Je to tak, kapitáne Baley?"

"Paní Gladia je na palubě této lodi, veliteli."

"Děkuji, kapitáne. Jak podle svých informací předpokládám, jsou s ní její dva roboti aurorské výroby, R. Daneel Olivaw a R. Giskard Reventlov. Je to tak?"

"Je to tak."

- 304 -

"V tom případě vás musím informovat, že R. Giskard Reventlov je v současné době nebezpečný. Krátce předtím, než vaše loď opustila prostor Aurory, "ublížil tento robot vážně občance Aurory a tím porušil Tři zákony. Proto musí být demontován a opraven."

"Navrhujete, veliteli, abychom toho robota demontovali tady na palubě?"

"Ne, pane, to by nestačilo. Vaši lidé nemají s roboty zkušenosti, nerozebrali by ho správně a nemohli by ho pak opravit."

"Mohli bychom ho tedy prostě zničit."

"Na to má příliš velkou cenu. Kapitáne Baley, ten robot byl vyroben na Auroře a na její odpovědnost. Nechceme, aby lidé na vaší lodi utrpěli škodu, ani obyvatelé Země, až přistanete. Proto žádáme, abyste nám ho vydali."

D.G. odpověděl: "Veliteli, oceňuji vaše obavy. Tento robot je však právoplatným vlastnictvím paní Gladie, která je zde s námi. Je možné, že se od svého robota nenechá odloučit, a i když vás nechci učít právu Aurory, myslím si, že by bylo proti zákonu, kdybyste ji k tomu chtěli donutit. I když se já a má posádka necítíme aurorským právem vázání, nechtěli bychom se podílet na něčem, co by vaše vlastní vláda mohla považovat za protiprávní."

Ve velitelově hlase teď zněla netrpělivost. "Tady nejde o otázky práva, kapitáne. Pokud dojde u robota k nebezpečné poruše, obvyklá vlastnická práva přestávají platit. Presto, pokud se toho týče, je má loď připravena přijmout paní Gladii i s jejím robotem Daneelem a s řečeným Giskardem. Gladia Solária nebude od svých robotů odloučena, dokud nebude dopravena zpět na Auroru. Zákonu bude učiněno zadost."

"Je možné, veliteli, že paní Gladia si nepřeje opustit loď ani to nechce dovolit svým robotům."

"Nemá na vybranou, kapitáne. Jsem svou vládou oficiálně pověřen žádat o její vydání a ona jako občanka Aurory musí uposlechnout."

"Jenže já nejsem oficiálně povinen vydávat cokoli na palubě mé lodi na žádost cizí mocnosti. Co kdybych se rozhodl vaši žádosti nevyhovět?"

"V tom případě, kapitáne, bych to musel považovat za nepřátel-

- 305 -

ský akt. Chtěl bych zdůraznit, že jsme ve sféře planetárního systému, jehož součástí je Země. Neváhal jste učít mě právu Aurory. Nebudete se proto zlobit, když upozorním, že vaši lidé nepovažují za správné vyvolat nepřátelské střetnutí v tomto planetárním systému."

"Jsem si toho vědom, veliteli, a nepřeji si žádné střetnutí, ani se nechci dopustit nepřátelského aktu. Presto musím naléhavě letět na Zemi. Ztrácím tímto rozhovorem čas a ztratil bych ho ještě víc, kdybych se k vám přiblížil nebo čekal, až se vy přiblížíte ke mně, abychom mohli provést fyzický přesun paní Gladie a jejích robotů. Raději bych pokračoval dále k Zemi a oficiálně přejal veškerou odpovědnost za robota Giskarda a jeho chování do doby, než se paní Gladia a její roboti vrátí na Auroru."

"Mohu si dovolit navrhnout, kapitáne, abyste tu ženu s jejími roboty umístil do záchranného člunu a určil jednoho člena posádky, aby ho pilotoval? Jakmile bude žena a její dva roboti na naší palubě, doprovodíme sami člun do bezprostřední blízkosti Země a poskytneme vám patřičnou náhradu za ztracený čas i obtíže. Obchodník by proti něčemu takovému neměl mít žádné námitky."

"Já žádné nemám, veliteli, opravdu," ujistil ho D.G. s úsměvem. "Ale člen posádky pilotující člun může být přesto ve velkém nebezpečí, protože bude sám s nebezpečným robotem."

"Kapitáne, když bude paní Gladia svého robota dobře kontrolovat, nebude váš člen posádky na člunu v o nic větším nebezpečí, než by byl na lodi. Za to riziko mu poskytneme patřičnou náhradu."

"Ale jestliže může robota jeho majitel ovládat, určitě není tak nebezpečný, aby nemohl být ponechán s námi."

Velitel aurorské lodi se zamračil. "Kapitáne, věřím, že se mnou nehrajete žádnou hru. Předal jsem vám svou žádost a byl bych rád, kdybyste jí okamžitě vyhověl."

"Myslím, že to musím projednat s paní Gladii."

"Kdybyste byl tak laskav a udělal to okamžitě. Vysvětlete jí prosím přesně, o č se jedná. Pokud se mezitím pokusíte pokračovat směrem k Zemi, budu to považovat za nepřátelský akt a přijmu příslušná opatření. Jelikož vaše cesta na Zemi je naléhavá, jak tvrdíte, doporučuji, abyste se neprodleně poradil s Gladii Solárií a vzápětí se rozhodl s námi spolupracovat. Nebudete pak již déle zdržován."

- 306 -

"Udělám, co mohu," slíbil D.G. s kamenným obličejem a jeho tvář zmizela ze zaměřovacího ohniska.

70.

"Nuže," zeptal se D.G. vážně.

Gladia vypadala zmateně. Automaticky pohlédla na Daneela a Giskarda, ale ti mlčeli a ani se nepohnuli.

Odpověděla: "Já se nechci vrátit na Aururu, D.G. Oni přece nemohou chtít Giskarda doopravdy zničit; ujist'uji, že funguje naprosto perfektně. To je jenom záminka. Oni chtějí z nějakého důvodu mě. Ale předpokládám, že se nedají zastavit, že ne?"

D.G. odpověděl: "Je to aurorská válečná loď - a pěkně velká. Tohle je jen obchodnická loď. Máme energetické štíty, takže nás nemohou zničit jediným výstřelem, ale nakonec nás mohou vyčerpat - řekl bych, že velmi brzo - a pak nás zničí."

"Mohl byste na ně nějak udeřit?"

"S mými zbraněmi? Lituji, Gladie, ale jejich štíty snesou všechno, co bych na ně vypálil, dokud bych měl nějakou energii. Kromě toho -"

"Ano?"

"Oni mě dostali do kouta. Předpokládal jsem, že mě zastaví, než provedeme skok, ale oni vědí, kam mám namířeno, dostali se sem dřív a čekali na mě. Jsme uvnitř Sluneční soustavy, planetárního systému, jehož součástí je Země. Tady nemůžeme bojovat. I kdybych chtěl, posádka mě neposlechne."

"Proč ne?"

"Já ikejte tomu pověřčivost. Sluneční soustava je pro nás posvátným systémem, pokud byste to chtěla nazvat melodramaticky. Nesmíme ji znesvětit válčením."

Giskard se náhle zeptal: "Směl bych se zúčastnit diskuse, pane?"

D.G. se zamračil a podíval se na Gladii.

Gladia řekla: "Prosím, nechtě ho. Tito roboti jsou velmi inteligentní. Vím, že pro vás je to těžké pochopit, ale -"

"Vyslechnu si ho. Nemusím se nechat ovlivnit."

- 307 -

Giskard začal: "Pane, jsem si jistý, že chtějí mě. Nemohu připustit, aby kvůli mně bylo lidem ublíženo. Pokud se nemůžete bránit a byli byste při střetnutí s druhou lodí určitě zničeni, nemáte jinou možnost než se vzdát. Jsem si jistý, že když jim nabídnete mě předat, nemohou mít zásadní námitky, když si budete chtít paní Gladii nebo přítele Daneela ponechat. Je to jediné řešení."

"Ne," prohlásila rozhodně Gladia. "Ty jsi můj a já se tě nevzdám. Půjdu s tebou, pokud kapitán rozhodne, že máš jít, a dohlédnu na to, aby tě nezničili."

"Mohu rovněž promluvit?" tázal se Daneel.

D.G. rozhodil v předstíraném zoufalství rukama. "Prosím. Mluvte všichni."

Daneel řekl: "Pokud se rozhodnete, že Giskarda vydáte, musíte si uvědomit, jaké to bude mít následky. Věřím, že si Giskard myslí, že když ho vydáte, ti na aurorské lodi mu neublíží a dokonce ho propustí. Já tomu ale nevěřím. Myslím, že ho Aurořané opravdu považují za nebezpečného a možná mají instrukce zničit záchranný člun, jakmile se přiblíží, i když zabijí všechny na palubě."

"Z jakého důvodu by to měli dělat?" nechápal D.G.

"Žádný Aurořan se nikdy nesetkal s nebezpečným robotem, ani je nic takového dosud nenapadlo. Nemohou riskovat vzít si něco takového na palubu. Navrhuji proto, abychom se stáhli, kapitáne. Proč neprovést další skok, pryč od Země? Nejsme natolik blízko žádné planetě, aby nám v tom něco bránilo."

"Stáhnout se? Myslíš utéci? To nemohu."

"Pak nás tedy musíte vydat," upozornila ho Gladia s beznadějí v hlase.

"Nikoho vydávat nebudu," ohradil se D.G. "A nebudu utíkat. Ani bojovat."

"A co nám tedy zbývá?" vyptávala se Gladia.

"Je tu čtvrtá alternativa," odpověděl D.G. "Gladie, musím vás požádat, abyste tu zůstala se svými roboty, než se vrátím."

- 308 -

71.

D.G. promyslel všechna fakta. Během rozhovoru měli dost času lokalizovat aurorskou loď. Byla o něco dále od slunce, než jeho vlastní loď, a to bylo dobře. Provést na tuhle vzdálenost skok ke slunci by bylo opravdu riskantní; provést skok bokem bude ve srovnání s tím takřka jízda na koláči. Byla tu určitá pravděpodobnost, že dojde k nehodě, ale tak tomu bylo vždycky.

Osobně ujistil posádku, že nebude vypálen ani jediný výstřel (v každém případě by to nebylo k ničemu). Všichni pevně věřili, že mají v prostoru Země jistou ochranu, dokud nenaruší mír násilím. Byla to čirá mystika, nad kterou by D.G. pohrdavě mávl rukou, kdyby o tom nebyl sám přesvědčen.

Opět se postavil do ohniska. Museli na něj čekat dlouho, ale z druhé strany se neozval žádný signál. Ukázali příkladnou trpělivost.

"Zde kapitán Baley," ohlásil se. "Chtěl bych mluvit s velitelem Lisiformem."

Nemusel dlouho čekat. "Zde velitel Lisiform. Mohu znát, vaši odpověď?"

"Ženu i s jejími dvěma roboty vydáme," odpověděl D.G.

"Výborně! Moudré rozhodnutí."

"A předáme vám je co nejrychleji."

"Opět moudré rozhodnutí."

"Děkuji." D.G. dal znamení a loď provedla skok.

Nebyl ani čas zadržet dech. Skončilo to ve stejnou chvíli, kdy to začalo, nebo alespoň nebylo znát žádné plynutí času.

Ozval se pilot: "Nová poloha nepřátelské lodi zaznamenána, pane."

"Dobře," přikývl D.G. "Víte, co máte dělat."

Loď vyšla ze skoku s velkou rychlostí ve srovnání s aurorskou lodí a prováděla korekci (jak doufali, nebude velká). Pak ještě zrychlila.

D.G. se opět přesunul do ohniska. "Jsme blízko, veliteli, a připraveni provést přesun. Můžete střílet, když chcete, ale máme vztyčené štíty a než je prorazíte, dostaneme se k vám, abychom provedli přesun."

- 309 -

"Vysíláte záchranný člun?" Velitel teď nebyl v ohnisku.

D.G. čekal. Velitel se znovu objevil s vyděšeným výrazem. "Co je tohle? Vaše loď se srazí s mojí."

"Vypadá to tak," připustil D.G. "To je nejrychlejší způsob předání."

"Zničíte svou loď?"

"A vaši také. Vaše loď je aspoň patnáctkrát dražší než moje, pravděpodobně ještě víc. Spatná výměna pro Auroru."

"Ale vy se připravujete k boji v prostoru Země, kapitáne. Vaše zvyky to nedovolují."

"Ach, vy tedy znáte naše zvyky a využíváte jich. Ale já nebojuji. Nevypálím jsem ani erg energie a také nevypálím. Letím jen po určité trajektorii. Ta trajektorie náhodou kříží vaši polohu, ale jsem si jist, že uhnete, než dojde ke srážce, takže nemám v úmyslu žádné násilí."

"Zastavte, promluvíme si o tom."

"Už jsem unaven mluvením, veliteli. Řekneme si přátelsky sbohem? Když neuhnete, vzdám se možná čtyř desetiletí, přičemž to třetí a čtvrté už stejně za moc nestojí. Kolika se jich vzdáte vy?" A D.G. vystoupil z ohniska.

Z aurorské lodi vylétl paprsek - zkusmo, jako by chtěl zjistit, zda má protivník opravdu vztyčené štíty. Měl.

Štíty lodí zadržely elektromagnetické záření a subatomární částice včetně neutrin a snesly kinetickou energii těles o malé hmotnosti - například částic meteoritického prachu. Větší kinetickou energii štíty nesnesly, například kdyby na ně narazila loď rychlostí větší, než mají meteority.

I neovládaná nebezpečně hmotná tělesa se dala zvládnout, například meteority. Lodní počítače mohly loď automaticky odchýlit z dráhy jakéhokoli přilétajícího meteoritu, s nímž si samy štíty nedovedly poradit. To ale nemohlo fungovat v případě lodi, která se nemohla odchýlit tak rychle z dráhy. A protože osadnická loď byla menší, byla také lépe ovladatelná.

Pro aurorskou loď byl jen jediný způsob, jak se vyhnout srážce.

D.G. sledoval, jak se druhá loď na obrazovce zvětšuje, a napadlo ho, zda Gladia ve své kabině ví, co se děje. Musela si všimnout zrychlení bez ohledu na hydrauliku a kompenzaci pseudogravitačního pole.

110 -

A pak druhá loď najednou zmizela ze zorného pole, jak provedla skok, a byla pryč. D.G. si smutně uvědomil, že zadržuje dech a že mu divoce buší srdce. Nevěřil snad v ochranu Země nebo svému odhadu situace?

D.G. promluvil do interkomu hlasem, který s železnou rozhodností přiměl k ledovému klidu. "Výborně, chlapi. Proveďte opravu kursu a pokračujte k Zemi."

ill -

MĚSTO

72.

Gladia se zeptala: "Myslíte to vážně, D.G.? Opravdu jste měl v úmyslu se s tou lodí srazit?"

"Vůbec ne," odtušil D.G. nezúčastněně. "To jsem nepředpokládal. Jen jsem se na ně řítíl a věděl jsem, že se stáhnou."

Tihle vesmíra-né nebudou riskovat své nádherné dlouhé životy, když si je snadno mohou zachránit."

"Tihle vesmířané? Ale to jsou zbabělci."

D.G. si odkašlal. "Pořád zapomínám, že i vy jste vesmířanka, Gladie."

"Ano a předpokládám, že vy to berete jako kompliment. Co kdyby byli takoví blázni jako vy, kdyby projeвили stejnou dětinskou ztřeš-těnost, které vy říkáte odvaha, a zůstali na místě? Co byste byl udělal?"

D.G. zamumlal. "Byl bych do nich narazil."

"A pak bychom byli všichni mrtvi."

"Výměna by byla v náš prospěch, Gladie. Jedna mizerná obchodnická loď za novou pokročilou válečnou loď vůdci planety vesmíra-nů"

D.G. opřel židli o stenu a dal si ruce za krk (teď, když bylo po všem, se cítil ohromně). "Jednou jsem viděl historické hyperdrama, ve kterém se na konci války letadla naložená výbušninami záměrně vrhala na mnohem dražší námořní lodi, aby je potopila. Samozřejmě pilot každého letadla přitom zahynul."

"To byla fikce," odporovala Gladia. "Snad nepředpokládáte, že by civilizovaní lidé něco takového dělali ve skutečném životě, že ne?"

"Proč ne? Když je k tomu opravdu dobrý důvod."

"A jaký důvod byl k tomu, že jste se řítíl ke slavné smrti? Posvátné vytržení? Hnal jste na smrt i svou posádku."

"Věděli o tom. Nemohli jsme dělat nic jiného. Země se dívala."

"Lidé na Zemi o tom ani nevěděli."

112 -

"Myslím to obrazně. Byli jsme v prstoná Země. Nemohli jsme jednat nepoctivě."

"Nesmysl! A riskovali jste i můj život."

D.G. se díval na své boty. "Chtěla byste slyšet něco, bláznivého? To bylo to jediné, co mi vadilo."

"Že zahynu?"

"Ne tak docela. To, že vás ztratím. Když nám ta loď nařídila, abych vás vydal, věděl jsem, že to neudělám, i kdybyste mě o to požádala. Raději bych na ně nalétl; nesměli vás dostat. A pak, když jsem sledoval jejich loď, jak se zvětšuje na obrazovce, pomyslel jsem si: "Když odsud nevypadnou, stejně ji ztratím, a tehdy mi začalo bušit srdce a začal jsem se potit. Věděl jsem, že utečou, a přece ta myšlenka -" potřásl hlavou.

Gladia se zamračila. "Nerozumím vám. Nebál jste se, že zahynu, ale bál jste se, že mne ztratíte? Nesouvisí jedno s druhým?"

"Já vím neříkám, zeje to racionální. Myslel jsem na vás, jak utíkáte k dohlížitelce, abyste mě zachránila, když jste věděla, že by vás mohla jedinou ranou zabít. Myslel jsem na vás, jak stojíte proti davům na Baleyworldu a mluvíte k nim, když jste předtím ještě nikdy neviděla dav. Dokonce jsem na vás myslel, jak letíte jako mladá žena na Auroru a učíte se novému způsobu života - a dokázete přežít. A připadalo mi, že se nebojím smrti. Vadilo mi jen, že vás ztratím. Máte pravdu, nedává to smysl."

Gladia se zamyšleně zeptala: "Zapomněl jste na můj věk? Byla jsem asi stejně stará jako teď, když jste se narodil. Když mi bylo tolik jako vám, snila jsem o vašem vzdáleném Předkovi. Navíc mám umělý kloub na noze. Můj levý palec - tady ten -" pohnula jím, "je jen protéza. Přestavěli mi některé nervy. Mé zuby jsou samá implantovaná keramika. A vy mluvíte, jako byste se mi chtěl vzápětí vyznat z nadpozemské vášně. K čemu? Ke komu? Přemýšlejte, D.G.! Podívejte se na mě a uvidíte, jaká jsem!"

D.G. naklonil židli na dvou nohou dozadu a promnul si s podivným šustěním vousy. "Dobře. Znělo to ode mě hloupě, ale trvám na tom. To, co vím o vašem věku, je, že mě přežijete a budete vypadat o málo starší, než jste teď, takže jste mladší než já, ne starší. Kromě toho je mi jedno, jestli jste starší. Já bych rád, abyste zůstala se mnou,

113 -

ať půjdu kamkoli, na celý život, je-li to možné."

Gladia chtěla promluvit, ale D.G. ji rychle přerušil. "Nebo, pokud se vám to líbí víc, rád bych, abych mohl zůstat s vámi, ať půjdete kamkoli, pokud možno na celý život, kdybyste souhlasila."

Gladia tiše řekla. "Já jsem vesmířanka. Vy jste osadník."

"Komu to vadí, Gladie? Vám ano?"

"Myslím tím, že nemůže být řeč o dětech. Já jsem je už měla."

"Jaký je v tom pro mě rozdíl? Není tu nebezpečí, že by jméno Ba-ley mělo vymřít."

"Já mám své vlastní poslání. Chci přinést Galaxii mír."

"Pomohu vám."

"A vaše obchodování? Vzdáte se možnosti zbohatnout?"

"Nějaké bohatství získáme spolu. Jen tolik, abych měl spokojenou posádku, která by mi pomáhala vás podporovat ve vašem poslání mírotvorce."

"Život vám bude připadat nudný, D.G."

"Opravdu? Mám dojem, že od doby, co jste se ke mně připojila, je až příliš vzrušující."

"A asi budete trvat na tom, abych se vzdala svých robotů."

D.G. vypadal zarmouceně. "Proto se mi to snažíte vymluvit? Nevadilo by mně, kdybyste si nechala ty dva, i Daneela s tím jeho smyslným úsměvem, ale kdybychom měli žít mezi osadníky..."

"Pak bych asi měla sebrat odvalu a udělat to."

Tiše se zasmála a D.G. s ní. Vztáhl k ní ruce a ona vložila své ruce do jeho.

Řekla: "Jsem blázen. Jsem úplný blázen. Ale všechno je tak zvláštní od večera, kdy jsem se podívala na oblohu ještě na Auroře a snažila jsem se najít slunce Solarie, že jedinou odpovědí na to všechno je zbláznit se."

"To, co říkáte, není jen bláznivé," opravil ji D.G. "Je to šílené, ale já chci, abyste taková byla." Zaváhal. "Ne, počkám. Nejprve se oholím, než se pokusím vás políbit. Snížím nebezpečí infekce."

"Ne, nedělejte to! Jsem zvědavá, jaké to bude."

A velmi brzy to zjistila.

114 -

73.

Velitel Lisiform přecházel sem a tam po své kabině. Hájl se: "Nemělo žádný smysl ztratit loď. Vůbec žádný."

Velitelův politický poradce seděl klidně v křesle. Jeho oči se ani nesnažily sledovat rychlý pohyb jeho druha. "Ano, jistě," přisvědčil.

"Mají ti barbaři co ztratit? V každém případě žijí jen několik desetiletí. Život pro ně nic neznamená."

"Ano, jistě."

"Přesto jsem nikdy neslyšel o osadnické lodi, která by udělala něco takového. Mohla by to být nová fanatická taktika a my proti ní nemáme žádnou obranu. Co kdyby proti nám poslali rychle letící bezpi-lotní loď se vztyčenými štíty?"

"Mohli bychom své loď plně automatizovat a vybavit roboty."

"To by nebylo k ničemu. Nemůžeme si dovolit ztratit loď. Co potřebujeme, je ten štítový nůž, o kterém stále mluví. Něco, co by štítu prorazilo."

"Pak tedy nějaký vyvinou a my budeme muset vytvořit pole, které bude proti tomu noži odolné, oni udělají totéž a budeme ve stejné situaci, jen technologicky o stupeň výš."

"Potřebujeme tedy něco zcela nového."

"Nu," prohlásil poradce, "možná se něco objeví. Vaše posláni se netýkalo v první řadě té Solariánky a jejích robotů, že ne? Bylo by příjemné, kdybychom je přinutili opustit osadnickou loď, ale to bylo druhotné, ne?"

"I tak se to Radě nebude líbit."

"Tohle je moje starost. Důležité je, že Amadiro a Mandamus opustili loď a letí rychlým člunem na Zemi."

"Nu ano."

"A vy jste nejen odpoutal pozornost osadnické lodi, ale také jste je zdržel. To znamená, že Mandamus a Amadiro nejen opustili loď bez povšimnutí, ale dostanou se na Zemi dřív, než náš barbarský kapitán."

"To předpokládám. Ale co z toho?"

"To bych rád věděl. Kdyby šlo jen o Mandama, už bych se tím nezabýval. Na něm nezáleží. Ale Amadiro? Opustit v obtížné době

115 -

domácí politický boj a vydat se na Zemi? Musí jít o něco zásadního významu."

"Co?" Velitele znepokojilo, že by měl být tak těsně a téměř osudově zapojen do něčeho, co naprosto nechápal.

"Nemám ponětí."

"Domníváte se, že by mohlo jít o tajná jednání na nejvyšší úrovni o nějaké celkové změně mírového uspořádání, které sjednal Fastolfe?"

Poradce se usmál. "Mírového uspořádání? Pokud si to myslíte, tak našeho doktora Amadira neznáte. Ten by neletěl na Zemi, aby měnil jeden nebo dva články v mírové smlouvě. Jemu jde o Galaxii bez osadníků a pokud letí na Zemi - nu, nechtěl bych být teď v kůži těch barbarských osadníků."

74.

"Doufám, příteli Giskarde," prohlásil Daneel, "že paní Gladia se necítí v naší nepřítomnosti nejistě. Dokážeš to určit na dálku?"

"Cítím její vědomí jen slabě, ale nemohu se mýlit, příteli Daneeli. Je s kapitánem a jasně tu převládá .vzrušení a radost."

"Skvělé, příteli Giskarde."

"Pro mě je to méně skvělé, příteli Daneeli. Mám jisté potíže fungování. Byl jsem vystaven velkému napětí."

"Zneklidňuje mne, že to slyším, příteli Giskarde. Mohu se zeptat na důvod?"

"Byli jsme zde po jistou dobu, zatímco kapitán vyjednával s aurorskou lodí."

"Ano, ale aurorská loď je teď zřejmě pryč, takže kapitánovo vyjednávání mělo úspěch."

"Provedl to způsobem, o kterém jsi zřejmě nevěděl. Já ano - do jisté míry. I když tu kapitán s námi nebyl, nebylo příliš namáhavé nahlédnout do jeho vědomí. Bylo v něm nadměrné napětí a tíseň a pod ním stále silící pocit ztráty."

"Ztráty, příteli Giskarde? Dokázal jsi určit, v čem by mohla tato ztráta spočívat?"

"Nemohu popsat svou metodu, kterou takové věci podrobím analýze, ale ztráta zřejmě nebyla toho druhu, s níž jsem se v minulosti

- 316 -

lyze, ale ztráta zřejmě nebyla toho druhu, s níž jsem se v minulosti setkával, pokud šlo o věci všeobecné nebo neživé. Byl tu dotek - ne, to není správný výraz, ale žádný jiný tomu neodpovídá - ztráty konkrétní osoby."

"Paní Gladie."

"Ano."

"To by bylo přirozené, příteli Giskarde. Byl vystaven možnosti, že se jí bude muset vzdát a vydat ji aurorské lodi."

"Bylo to ještě silnější. Bylo tu přání."

"Přání?"

"To je jediné slovo, které mne v této souvislosti napadá. Bylo tu jakési napětí spojené s truchlením a pocitem ztráty. Nebylo to, jako by se paní Gladia odstěhovala jinam a z toho důvodu nebyla dosažitelná. To by se koneckonců dalo později napravit. Bylo to, jako by paní Gladia měla přestat existovat - měla zemřít - a byla navždy nedosažitelná."

"Měl tedy pocit, zeji Aurořané zabijí? To rozhodně není možné."

"Vskutku. A o to nejde. Cítil jsem nit pocitu osobní odpovědnosti spojenou s hlubokým, vskutku hlubokým strachem ze ztráty. Propátral jsem vědomí dalších lidí na lodi a když jsem si to dal dohromady, dospěl jsem k podezření, že kapitán vrhl svou loď proti aurorskému korábu záměrně."

"Ani to není možné, příteli Giskarde," zašeptal Daneel.

"Musel jsem to přijmout. Nejprve jsem měl nutkání upravit stav kapitánových emocí, abych ho přinutil změnit směr, ale nemohl jsem. Byl tak pevně rozhodnut, tak plný svého záměru a - přes jeho napětí i obavu z ztráty - tak jistý svým úspěchem -"

"Jak se zároveň mohl obávat ztráty a zároveň si být jistý úspěchem?"

"Příteli Daneeli, už jsem se přestal divit nad složitostí lidského vědomí, které dokáže projevovat současné dva protichůdné city. Jen je přijímám. V tomto případě bych kapitána zabil, kdybych se pokusil upravit jeho vědomí tak, aby změnil kurs lodi. To jsem nemohl udělat."

"Ale když jsi to neudělal, příteli Giskarde, mohlo zemřít mnoho lidí na této lodi, včetně paní Gladie, a několik stovek

dalších na auror-
117 -

ském korábu."

"Nemuseli zemřít, pokud měl kapitán pravdu ve své důvěře v úspěch. Nemohl jsem způsobit jednu jistou smrt, abych zabránil mnohým dalším pouze pravděpodobným. V tom je problém tvého Nultého zákona, příteli Daneeli. První zákon se týká konkrétních jednotlivců a jistot. Tvůj Nultý zákon se týká nejasných skupin a pouhých pravděpodobností."

"Lidé na této lodi nejsou nejasné skupiny. Je to mnoho shromážděných konkrétních jednotlivců."

"Přesto když se mám rozhodnout, musím přímo ovlivnit konkrétního jednotlivce a působím na jeho osud. Nemohu si pomoci."

"Co jsi tedy udělal, příteli Giskarde - nebo jsi byl zcela bezmocný?"

"Ve svém zoufalství, příteli Daneeli, jsem se pokoušel spojit s velitelem aurorské lodi, když ho malý skok dostal docela blízko k nám. Ale nedokázal jsem to. Vzdálenost byla příliš velká. A přesto ten pokus nebyl zcela neúspěšný. Co si jsem pocítil, něco jako slabé hučení. Chvilí jsem o tom přemýšlel, než jsem si uvědomil, že vnímám celkový pocit všech lidských bytostí na aurorské lodi. Musel jsem to hučení přefiltrovat skrz mnohem silnější pocity na naší vlastní lodi, což nebylo snadné."

"Téměř nemožné, řekl bych, příteli Giskarde," poznamenal Daneel.

"Jak říkáš, téměř nemožné, ale s velkým úsilím jsem to zvládl. Ale ať jsem se snažil sebevíc, nedokázal jsem v tom rozeznat vědomí jednotlivých lidí. Když se paní Gladia postavila před to nezměrné množství lidí při svém projevu na Baleyworldu, pocítil jsem anarchističský zmatek obrovského množství vědomí, ale tu a tam jsem na chvilku dokázal rozeznat vědomí jednotlivých lidí. Tentokrát tomu tak nebylo."

Giskard se při vzpomínce na ten pocit odmlčel.

Daneel uvažoval: "Předpokládám, že je tu analogie s tím, jak vidíš mezi velkými skupinami hvězd jednotlivé hvězdy, když jsou dost blízko k nám. Ve vzdálené galaxii však nedovedeme jednotlivé hvězdy rozlišit, vidíme jen slabě světélkující mlhu."

"To mi připadá jako dobrá analogie, příteli Daneeli. A když jsem

118 -

se soustředil na to slabé, avšak vzdálené hučení, měl jsem pocit, že jím proniká jasný pocit strachu. Nebyl jsem si tím jistý, ale cítil jsem, že toho musím využít. Nikdy jsem se nepokusil ovlivnit něco tak slabého jako tento šum a tak daleko, ale zoufale jsem se snažil tento strach třeba jen nepatrně zesílit. Nedokážu říci, zda jsem uspěl."

"Aurorská loď uprchlá. Musel jsi uspět."

"To není jisté. Loď mohla uprchnout, i kdybych neudělal nic."

Daneel se zamyslel. "Mohla. Jestliže si byl náš kapitán tak jistý, že uprchne -"

"Na druhé straně si nemohu být jistý, že měl k naprosté důvěře nějaký rozumný důvod," připustil Giskard. "Měl jsem pocit, že to, co jsem cítil, bylo nějak rojeno s pocitem strachu a úcty k Zemi. Ta důvěra se dosti podobala vztahu malých dětí vůči jejich ochráncům - rodičům nebo jiným. Řekl bych, že kapitán byl přesvědčen, že v blízkosti Země nesmí selhat právě kvůli vlivu Země. Neřekl bych, že ten pocit byl přímo iracionální, ale rozhodně nebyl ani racionální."

"V tom máš nepochybně pravdu, příteli Giskarde. Jednou jsme slyšeli, jak kapitán mluví o Zemi s velikou úctou. Jelikož Země ve skutečnosti nemůže žádným mystickým vlivem ovlivnit výsledek jakéhokoli jednání, lze předpokládat, že tvé působení skutečně účinkovalo. A navíc -"

Giskard se s matně zářícíma očima zeptal: "O čem přemýšlíš, příteli Daneeli?"

"Probíral jsem v duchu premisu, že jednotlivá lidská bytost je konkrétní, zatímco lidstvo je abstraktní. Když jsi zachytil ono slabé hučení z aurorské lodi, nevnímal jsi jednotlivce, ale určitou část lidstva. Nedokázal bys v případě, že bys byl v potřebné vzdálenosti od Země a zvuky v pozadí by nebyly příliš silné, vycítil hučení mentální činnosti celkového obyvatelstva Země? A nelze si v ještě větším měřítku představit, že v celé Galaxii existuje hučení mentální činnosti všeho lidstva? Jak tedy může být lidstvo pouhou abstrakcí? Je to něco, nač můžeš ukázat. Přemýšlej o tom ve spojení s Nultým zákonem a uvidíš, že rozšíření Zákonů robotiky je oprávněné. Tvé vlastní zkušenosti to potvrzují."

Nastala dlouhá odmlka a nakonec Giskard pronesl velmi pomalu, jako by ho někdo násilím nutil mluvit:

119 -

"Možná máš pravdu, příteli Daneeli. Ale přesto, pokud teď přistaneme na Zemi a víme, že můžeme použít Nultého zákona, stále nevíme, jak bychom ho mohli použít. Až dosud jsme měli dojem, že krize na Zemi má cosi společného s použitím nukleárního zesilovače, ale pokud víme, není na Zemi nic významného, na co by mohl nukleární zesilovač působit. Co tedy budeme na Zemi dělat?"

"To ještě nevím," odpověděl smutně Daneel.

75.

Hluk!

Gladia ohromeně naslouchala. Jejím uším vůbec neubližoval. Nebyl to zvuk klouzání povrchu o povrch. Nebyl to ohlušující jekot, řev, bušení nebo cokoli, co by bylo nějak negativní.

Byl jemnější a ne tak pronikavý, stoupal a klesal s občasnou nepravidelností.

D.G. se díval, jak naslouchá a naklání hlavu na stranu sem a tam, a poznamenal: "Říkám tomu "bzukot Města", Gladie."

"Přestává to vůbec někdy?"

"Vlastně nikdy, ale co můžeš čekat? Nestála jsi někdy v poli a neslyšela jsi šumění listů ve větru, bzuknutí hmyzu, zpěv

ptáků a bublání vody? To nikdy nepřestává."

"To je něco jiného."

"Ne, není. Je to totéž. Ten hluk je splývání hučení strojů a různých zvuků, které lidé vydávají, ale princip je přesně takový jako u přirozených zvuků na poli. Ty nejsi na pole zvyklá, takže ty zvuky neslyšíš. Nejsi zvyklá na tohle, takže to vnímáš a pravděpodobně ti to vadí. Pozemšťané to nevnímají kromě případů, kdy se vracejí zvenku -a pak to slyší velice rádi. Zítra to už nebudeš vnímat."

Gladia se zamyšleně rozhlížela z balkónu. "Tolik budov!"

"To je pravda. Jsou všude kolem, táhnou se po celé míle. A také nahoru a dolů. Tohle není jen město, jaké se staví na Auroře nebo Ba-leyworldu. Je to Město s velkým M, taková existují jen na Zemi."

"Tohle jsou Ocelové jeskyně," prohlásila Gladia. "Já vím. Jsme pod zemí, že?"

- 320 -

"Ano. Rozhodně. Musím se ti přiznat, že i mně nějakou dobu trvalo, než jsem si na něco takového zvykl, když jsem Zemi navštívil poprvé. Ať jdeš ve Městě kamkoliv, vidíš přeplněné komunikace, chodníky, silnice a davy lidí. Všechno osvětlují fluorescenční osvětlovací tělesa jemným světlem, takže se zdá, že lidé jsou zaliti slunečním svitem beze stínů, ale není to sluneční světlo a nevím, zda právě teď slunce svítí na povrchu, nebo zda je zataženo, nebo jestli slunce už zapadlo a tato část světa je ponořena do noci a temnoty."

"Takže Město je uzavřené. Lidé si vzájemně vydýchávají vzduch."

"To je stejné na každé planetě."

"Ne takhle." Popotáhla. "Je to něčím cítit."

"Na každé planetě je něco cítit. Každé Město na Zemi má svůj zvláštní zápach. Zvykneš si na to."

"Budu vůbec chtít? Proč se tu lidé neudusí?"

"Máme výborné větrání."

"Co by se stalo, kdyby se poškodila?"

"To se nikdy nestane."

Gladia se opět rozhlédla a řekla: "Každá budova je posetá balkóny."

"To označuje určité společenské postavení. Velmi málo lidí si může dovolit byty s okny ven a pokud ho mají, chtějí využít všech výhod. Většina lidí ve Městech žije v bytech bez oken."

Gladia se zachvěla. "Příšerné! Jak se jmenuje tohle Město, DG?"

"New York. Je to hlavní Město, ale ne největší. Na tomto kontinentě jsou největší Mexico City a Los Angeles a i na dalších kontinentech existují Města větší než New York."

"Proč je tedy New York hlavní Město?"

"Obvyklý důvod. Sídli tady Všeobecná vláda. Spojené národy."

"Národy?" Vítězně napráhla prst k D.G. "Země byla rozdělena na několik nezávislých politických uskupení. Je to tak?"

"Ano. Byly jich desítky. Ale to bylo předtím, než byl vynalezen nadsvětelný pohon. Ale jméno zůstalo. To je na Zemi nádherné. Je tu zkamenělá historie. Každá jiná planeta je nová a mělká. Jen na Zemi je to pravé lidstvo."

- 321 -

D.G. to pronesl chraplavým šepotem a pak se vrátil do pokoje. Nebyl příliš velký a byl skromně vybaven.

Gladia se zklamaně zeptala: "Proč tady nikdo není?"

D.G. se zasmál. "Neboj se, drahoušku. Pokud si přeješ přehlídky a všeobecnou pozornost, máš je mít. Jen jsem je požádal, aby tě chvíli nechali na pokoji. Chtěl bych trochu klidu a odpočinku a myslím, že ty taky. A pokud jde o mě muže, ti se musí postarat o loď, vyčistit ji, obnovit zásoby, postarat se o vlastní potřeby -"

"Ženy?"

"Ne, to zrovna nemyslím, i když předpokládám, že později budou také hrát roli. Jde o to, že Země má stále svá náboženství a ta dovedou muže potěšit a poskytnout jim duchovní potřebu. Aspoň tady na Zemi. Zdá se, že to pro ně tady znamená víc."

"Hm," zamumlala napůl pohrdavě Gladia. "Zkamenělá historie, jak říkáš. Myslíš, že bychom mohli vyjít z budovy a trochu se projít?"

"Dej na mou radu, Gladie, a nevrhej se do toho po hlavě. Budeš mít spoustu času, až začnou oslavy."

"Ale ty budou tak formální. Nemohli bychom je Přeskočit?"

"Ani náhodou. Jelikož jsi ze sebe za každou cenu chtěla na Ba-leyworldu udělat hrdinku, budeš jí muset být i na Zemi. Ale i ty oslavy jednou skončí. Až se z nich vzpamatuješ, seženeme průvodce a pak opravdu uvidíme Město."

"Byly by potíže, kdybych si s sebou vzala svoje roboty?" Ukázala na Daneela a Giskarda na druhém konci místnosti.

"Nevadí mi, když jsem bez nich na palubě tvé lodi, ale když budu mezi davy cizinců, cítila bych se s nimi bezpečněji."

"S Daneelem určitě nebudou žádné problémy. Je sám o sobě hrdinou. Byl Předkovým kolegou a vypadá jako člověk. Giskard vypadá opravdu jako robot a teoreticky by ho neměli vpustit do Města, ale v jeho případě udělali výjimku a doufám, že to tak bude pokračovat. Svým způsobem je špatné, že musíme čekat uvnitř a nemůžeme ven."

"Ty říkáš, že bych ještě neměla být vystavena všemu tomu hluku," připomněla mu Gladia.

"Ne, ne. Nemluví o veřejných náměstích a komunikacích. Jen bych tě rád vzal do chodeb v této budově. Jsou jich tu celé míle, doslova je to samo o sobě malé Město; obchody, jídelny, zábavní prosto-

- 322 -

ry, osobní byty, výtahy, přestupní chodby a tak dále. V patře jediné budovy v jednom Městě na Zemi je víc barev a

různosti, než v celém osadnickém městě nebo na celé planetě vesmíranů."

"Myslela bych, že se všichni ztratí."

"Ovšemže ne. Každý tu zná své sousedství a jinde, v cizím sektoru, stačí sledovat značky."

"Předpokládám, že tu nezbytné chození dělá lidem dobře po fyzické stránce," poznamenala Gladia pochybovačně.

"I po společenské stránce. V chodbách neustále někdo je a je zvykem, že se lidé zastavují a prohodí několik slov s každým, koho znají, a pozdraví ty, které neznají. A chození není absolutně nezbytné. Všude jsou výtahy, aby se dalo cestovat vertikálně. Hlavní chodby slouží horizontálnímu cestování. Venku je samozřejmě doprava k expresní rychlodráze. To je něco. Projdeš tím."

"Slyšela jsem o tom. Jsou tam pásy, přes které člověk jde a které ho vezou stále rychleji - nebo pomaleji, jak se po nich pohybuješ. To bych nezvládla. Nechtěj to po mně."

"Ale jistěže to zvládneš," ujistil ji vesele D.G. "Já ti pomohu. Když to bude nutné, ponesu tě, ale chce to jen trochu cviku. Na Zemi to dokáží děti v mateřské škole a také staří lidé s holemi. Připouštím, že osadníci jsou tady trochu neohrabaní. Ani já nejsem právě vrcholem elegance, ale poradím si a ty taky."

Gladia si ztěžka povzddechla. "No dobře, zkusím to, když musím. Ale něco ti řeknu, D.G., drahoušku. Na noc musíme mít tichý pokoj. Potřebuji ten tvůj "bzukot Města" utlumit."

"To se dá určitě zařídít."

"A nechci jít v kuchyních v Sekcích."

D.G. se zatvářil pochybovačně. "Můžeme zařídít, aby nám nosili jídlo sem, ale určitě by ti udělalo dobře, kdyby ses zúčastnila společenského života na Zemi. Koneckonců budu s tebou."

"Možná později, D.G., ale teď ještě ne. A potřebuji osobní sociální zařízení."

"Tak tohle je vyloučeno. V každé místnosti, kterou nám přidělí, bude umyvadlo a toaletní mísa, protože máme určité postavení, ale pokud se chceš doopravdy osprchovat nebo vykoupat, budeš muset jít s davy. Jedna žena tě zasvětila do procedur a dostaneš tam sedátko, ne-

- 323 -

bo co tam mají. Nebudeš se muset stydět. Osadnice si na to musely zvykat celý rok. A nakonec se ti to bude líbit, Gladie. Slyšel jsem, že ženské veřejné sprchy je místo mnoha činností a zábavy. V pánských sprchách se naopak nesmí promluvit ani slovo. Je tam strašlivá nuda."

"Všechno je to příšerné," zamumlala Gladia. "Jak můžete snášet takový nedostatek soukromí?"

"Na přeplněné planetě je to nutné," poznamenal D.G. lehce. "Lidé nepostrádají to, co nikdy neměli. Ještě nějaké poučení?"

"Ani ne," odpověděla Gladia. Vypadala sklíčeně a D.G. ji objal kolem ramen. "No tak, nebude to tak zlé, jak si myslíš, slibuji."

76.

Nebyl to tak úplně zlý sen, ale Gladia byla vděčná za své předchozí zážitky na Baleyworldu, které ji předem připravily na opravdový oceán lidí. Tady v New Yorku byly davy nesrovnatelně větší než na osadnické planetě, ale na druhé straně byla od davu izolovanější než tehdy.

Vládní úředníci se za každou cenu snažili být viděni v její společnosti. Byl tu němý a zdvořilý boj o pozici blízko ní, aby je tak zachytila hypervize. Izolovali ji tak nejen od davů na druhé straně policejních kordonů, ale i od D.G. a jejich dvou robotů. Vystavilo ji to i zdvořilému postrkování lidmi, kteří měli oči jen pro kameru.

Vyslechla si nekonečné množství projevů, naštěstí krátkých, aniž by doopravdy poslouchala. Občas se usmívala, prázdně a neurčitě, a vrhala obraz svých vestavěných zubů všemi směry.

Gladia pomalu cestovala vozem celé míle po místních komunikacích, zatímco na krajích stály nesčetné davy, které ji mávaly a provolávaly slávu, jak projížděla. (Napadlo ji, zda někdy některého vesmířana Pozemšťané takto oslavovali, a byla přesvědčena, že její případ je zcela ojedinělý).

V jedné chvíli si Gladia všimla vzdáleného davu lidí stojících u hypervizní obrazovky a stačila zahlédnout svůj vlastní obraz. Věděla, že poslouchají záznam jejího projevu na Baleyworldu. Gladii napadlo, na kolika místech, před kolika lidmi a kolikrát už její projev zazněl,

- 324 -

kolikrát zazní ještě v budoucnosti a jestli něco z toho slyšel kdokoli z planet vesmíranů.

Nemohla nakonec připadat obyvatelům Aurory jako zrádce? Bude toto její přijetí dalším důkazem? Mohlo tomu tak být, mohli ji považovat za zrádkyni, ale už jí na tom nezáleželo. Měla své poslání přinášející mír a půjde za ním, aniž by si jakkoli stěžovala. I do té neuvěřitelné orgie společných koupelí a nevědomého exhibicionismu v ženských sprchách ráno. (Tedy, aniž by si stěžovala příliš.)

Dostali se k jedné z expresních tras rychlodráhy, o kterých se D.G. zmínil, a Gladia v bezmezném hrůze zírala na nekonečného hada vozů s cestujícími, které ujížděly pořád dál - a dál - a dál, každý napěchovaný cestujícími spěchajícími za tak důležitou věcí, že nemohli použít vnějších komunikací (nebo prostě byli příliš pohodlní), a na okamžik vážně hleděli na davy a průvod, dokud jim nezmizel z očí.

Potom vozidlo zajelo dolů pod rychlodráhu, projelo krátkým tunelem, který se od průjezdu nad ním ničím nelišil (celé Město bylo složeno z tunelů) a znovu na druhé straně vyjelo.

A nakonec silnice skončila před rozlehlou veřejnou budovou, která byla naštěstí přitažlivější než ty nekonečné bloky domů, tvořících jádro obyvatelné části Města.

V budově byla zase další recepce, při níž nabízelí alkoholické nápoje a nejrůznější předkrmky. Gladia byla vybíravá a

ničeho se nedotkla. Kolem se hemžily tisíce lidí a celá řada si jich přišla promluvit s Gladii. Zřejmě se k nim doneslo, zeji nemají podávat ruku, ale někteří to přesto udělali; Gladia se snažila neváhat a na krátký okamžik položila na jejich ruku dva prsty, pak je odtáhla.

Nakonec se několik žen rozhodlo odejít do veřejných sprch a jedna z nich provedla zřejmě cosi jako společenský rituál; taktně se Gladie zeptala, zda by je chtěla doprovodit. Gladia nechtěla, ale možná ji čekala dlouhá noc a mohlo by být nepříjemnější, kdyby odcházela později.

Ve sprchách bylo slyšet obvyklý vzrušený smích a povídání. Gladia se sklonila před tím, co vyžadovala situace, a díky svým ranním zkušenostem využila zařízení místnůstky s otvory na obou stranách, ale žádným vpředu.

Nikomu to zřejmě nevadilo a Gladia si připomínala, že se musí

- 325 -

přízpůsobit místním zvykům. Alespoň tu bylo dobré větrání a zřejmě dokonale čisto.

Daneela a Giskarda celou tu dobu ignorovali. Gladia si uvědomila, že je to od lidí milé. Používám robotů ve Městech už nebylo dovoleno, i když na venkově mimo Města jich byly milióny. Upozornit na Daneelovu a Giskardovu přítomnost by znamenalo připustit, že byl porušen zákon. Bylo lepší taktně předstírat, že tu vůbec nejsou.

Když začala hostina, seděli tiše u stolu s D.G., ne příliš daleko od pódia. Na pódiu seděla Gladia, jedla málo a přemýšlela, jestli z toho jídla nedostane úplavici.

D.G., zřejmě ne příliš potěšen svou funkcí hlídače robotů, hleděl neklidně jejím směrem. Gladia občas zvedla ruku a usmála se na něho.

I Giskard se díval na Gladii. Pod příkrývkou neustálého hluku způsobeného hovorem, přinášením a odnášením jídel a cinkáním nádobí, měl příležitost říci Daneelovi: "Příteli Daneeli, tady v této místnosti sedí vysocí úředníci. Je možné, že někteří z nich by mohli znát pro nás důležité informace."

"Je to možno, příteli Giskarde. Dokážeš svými schopnostmi něco zjistit?"

"Nedokážu. Mentální pozadí neukazuje nic zajímavého, ani občasné vzplanutí emocí u lidí, kteří mi sedí nejbliž. Ale jsem si jistý, že vyvrcholení krize se blíží, i když tady klidně sedíme."

"Udělám to, co by udělal kolega Eliáš, a uspiším běh událostí," pronesl vážně Daneel.

77.

Daneel nejedl. Díval se na hosty svými klidnými očima a objevil osobu, kterou hledal. Tiše vstal a přešel k jinému stolu, s očima upřenými na ženu, která dokázala rychle jíst a přesto udržovat živou konverzaci s mužem po své levici. Byla podsaditá, s krátkými vlasy, v kterých se začala objevovat šed'. Tvář měla příjemnou, i když ne mladou.

Daneel čekal na přestávku v rozhovoru a když žádná nenastala, s námahou se zeptal: "Paní, dovolíte malé vyrušení?"

- 326 -

Pohlédla na něj udiveně a rozladěně. "Ano," odpověděla rychle, "cože?"

"Paní," začal Daneel, "omlouvám se za vyrušení, ale dovolila byste, abych s vámi na chvilku promluvil?"

Chvilu na něj hleděla, zamračila se a pak její výraz roztál. Řekla: "Z vaší mimořádné zdvořilosti soudím, že jste robot, je to tak?"

"Jsem jedním z robotů paní Gladie, paní."

"Ano, ale vypadáte jako člověk. Vy jste R. Daneel Olivaw."

"Tak se jmenuji, paní."

Zena se otočila k muži po své levici a požádala ho:

"Omluvte mne prosím. Nemůžu dost dobře odmítnout toho - robota."

Její soused se nejistě usmál a přenesl svou pozornost na místo před sebou.

Zena navrhla: "Jestliže máte židli, proč byste ji nepřinesl sem? Ráda si s vámi promluví."

"Děkuji, paní."

Když se Daneel vrátil a posadil se, zeptala se:

"Opravdu jste pravý R. Daneel Olivaw?"

"Tak se jmenuji, paní," opakoval Daneel.

"Myslím ten Daneel, který kdysi spolupracoval s Eliášem Ba-leym. Nejste nějaký nový model téže řady? Nejste R. Daneel číslo 4 nebo něco takového?"

Daneel odpověděl: "Zbývá ve mně málo, co by nebylo během dvaceti desetiletí vyměněno nebo dokonce modernizováno či zlepšeno, ale pozitronický mozek mám stejný jako v době, když jsem s kolegou Eliášem pracoval na třech různých planetách a jednou na kosmické lodi. Ten nebyl změněn."

"No teda!" Obdivně na něho hleděla. "Jste rozhodně dobrá práce. Kdyby byli všichni roboti jako vy, neměla bych proti nim žádné námitky. O čem jste se mnou chtěl mluvit?"

"Když jste byla představena paní Gladii, než jsme se posadili, představili vás jako Sophii Quintanu, podsekretáře pro otázky energie"

"Pamatujete si to dobré. Tak se jmenuji a mám tuto funkci."

"Týká se váš úřad celé Země nebo jen tohoto Města?"

- 327 -

"Jsem celoplanetárním podsekretářem, nebojte se."

"Pak se tedy dobře vyznáte v energetice?"

Quintana se usmála. Zřejmě neměla námitky, když se jí Daneel vyptával. Třeba ji to pobavilo nebo ji snad Daneelův

vážně uctivý výraz přitahoval, nebo ji prostě zaujalo, zejí robot klade takové otázky. V každém případě s úsměvem odpověděla: "Vystudovala jsem energetiku na univerzitě v Kalifornii a mám titul magistra. Pokud jde o mé současné znalosti, nejsem si úplně jistá. Strávila jsem příliš mnoho let v planetární správě, což otupuje myšlení, ujišťuji vás."

"Ale měla byste být dobře obeznámena s praktickými stránkami současných energetických zásob Země, je to tak?"

"Ano, to připouštím. Chtěl byste o tom něco vědět?"

"Je tu cosi, co vzbuzuje mou zvědavost, paní."

"Zvědavost? U robota?"

Daneel sklonil hlavu. "Když je robot dost komplexní, může si v sobě být vědom čehosi, co požaduje informace. Je to analogické se zvědavostí u lidí a dovolil jsem si použít stejného slova v souvislosti s vlastními pocity."

"To zní rozumně. Na co jste zvědavý, R. Daneeli? Mohu vám tak říkat?"

"Ano, paní. Pokud vím, čerpá Země energii ze solárních stanic na geostacionární dráze nad rovníkem."

"Správně."

"Ale jsou tyto solární stanice jediným zdrojem energie této planety?"

"Ne. To jsou prvotní zdroje energie, ale ne jediné. Ve velké míře se využívá teplo zemského nitra, větru, vln a přílivu, tekoucí vody a tak podobně. Je to složitá struktura a každá kombinace má své výhody. Ale hlavní je stále energie Slunce."

"Nezmínila jste se o jaderné energii, paní. Nepoužívá se také jaderné mikrosyntézy?"

Quintana pozvedla obočí. "O to vám jde, R. Daneeli?"

"Ano, paní. Proč nejsou na Zemi zdroje jaderné energie?"

"Ale jsou, Daneeli. V malém měřítku byste na ně narazil. Naši roboti - víte, na venkově jich máme mnoho - fungují na principu jaderné mikrosyntézy. Mimochodem, vy také?"

- 328 -

"Ano, paní," odpověděl Daneel.

"Pak jsou tu a tam stroje fungující na tomto principu," pokračovala, "ale je jich málo."

"Není pravda, paní Quintano, že energetické zdroje pracující na principu mikrosyntézy jsou citlivé na působení nukleárních zesilovačů?"

"Rozhodně ano, jistě. Zdroj energie by vybuchl, proto je zřejmě považován za dosti citlivý."

"Nebylo by tedy možné, aby někdo za pomoci nukleárního zesilovače vážně ochromil značnou část energetických zásob Země?"

Quintana se zasmála. "Ne, samozřejmě ne. Především si nedovedu představit, že by někdo tahal nukleární zesilovač z místa na místo. Takové věci váží celé tuny a nemyslím, že by se daly ulicemi a chodbami Města snadno přenášet. Určitě by si toho někdo všiml. A i kdyby byl nukleární zesilovač ve hře, mohl by zničit jen několik robotů a strojů, než by celá věc byla objevena. Možnost, že by nám někdo mohl takto ublížit, je nepatrná - prakticky nulová. Uspokojilo vás to, R. Daneeli?"

Bylo to téměř propuštění.

Daneel odpověděl: "Chtěl bych si vyjasnit jen pár bodů, paní Quintano. Proč neexistuje na Zemi větší zdroj mikrosyntézy? Všechny planety vesmíranů jsou na ní závislé a osadnické světy rovněž. Zařízení je přenosné, mnohostranně použitelné a levné a přitom nevyžaduje složitou údržbu, opravy a náhradní díly, jak je tomu u staveb ve vesmíru."

"A jak jste řekl, R. Daneeli, jsou citlivé na nukleární zesilovače."

"Ano, a jak jste vy řekla, paní Quintano, nukleární zesilovače jsou příliš objemné, aby jich mohl někdo použít."

Quintana se široce usmála a přikývla. "Jste velmi inteligentní, R. Daneeli," uznala. "Nikdy mě nenapadlo, že budu někdy sedět u stolu a vést takovou diskusi s robotem. Vaši aurorští robotíci jsou velmi chytří, až příliš, protože se bojím pokračovat dál. Musela bych mít obavy, že mě ve vládě nahradíte. Víte, máme tu legendu o robotu zvaném Stephen Byerley, který měl vysoké postavení ve vládě."

"To byla určité jen fikce, paní Quintano," prohlásil vážně Daneel. "Na žádné planetě vesmíranů nejsou ve vládních místech roboti. My

- 329 -

jsme jen - roboti."

"To mě uklidňuje, takže můžeme pokračovat. Otázka rozdílnosti zdrojů energie má své kořeny v historii. V době, kdy byl vyvinut nad-světelný pohon, jsme měli jadernou mikrosyntézu, takže lidé odlétající ze Země si brali energetické zdroje tohoto typu s sebou. Potřebovali je i v kosmických lodích a na nových planetách, když je celé generace používaly k adaptaci planet. Postavit potřebný komplex solárních orbitálních stanic trvá mnoho let a tak vystěhovalci raději zůstali u jaderné mikrosyntézy. Tak tomu bylo s vesmířany a nyní i s osadníky."

Na Zemi však byly vyvinuty oba zdroje energie zhruba ve stejné době a oba se požívaly stále víc. Nakonec jsme si mohli vybrat a používat buď mikrosyntézu, nebo solární energii, nebo samozřejmě obojí. A vybrali jsme si solární energii."

Daneel poznamenal: "To mi připadá zvláštní, paní Quintano. Proč ne obojí?"

"To ani není tak složitá otázka, R. Daneeli. V dobách před vynálezem nadsvětelného pohonu měla Země zkušenosti s primitivní formou termojaderné energie a nebyly to šťastné zkušenosti. Když přišel čas vybrat si mezi solární energií a mikrosyntézou, viděli Pozenšťane mikrosyntézu jako formu jaderné energie a odvrhli ji. Jiné planety, které neměly naše bezprostřední zkušenosti s primitivní formou jaderné energie, neměly důvod mikrosyntézu zavrhnout."

"Mohu se zeptat, paní, jaká byla ona primitivní forma jaderné energie, o níž mluvíte?"

"Štěpení uranu," odpověděla Quintana. "Je to zcela odlišné od mikrosyntézy. Štěpení znamená rozbíjení mimořádně hmotných atomových jader, jako uranu. Mikrosyntéza spojuje lehká jádra, například vodíku. Ale obojí je forma jaderné energie."

"Předpokládám, že uran sloužil jako palivo pro řízení využívající jaderného štěpení."

"Ano - nebo jiná masivní jádra, například thoria nebo plutonia."

"Ale uran i ty další prvky jsou mimořádně vzácné. Mohly udržovat společnost využívající štěpení?"

"Ty prvky jsou vzácné na jiných planetách. Na Zemi se zrovna běžně nevyskytují, ale nejsou ani příliš vzácné. Uran a thorium je v malém množství rozložen po celé zemské kůře a na několika místech

- 330 -

je koncentrovanější."

"Jsou dneska na Zemi nějaká zařízení využívající jaderného štěpení?"

"Ne," řekla bezvýrazně Quintana. "Nikde a nijak. Lidé by raději pálili olej nebo i dřevo, než aby štěpili uran. Už jen samotné slovo »uran« je ve slušné společnosti tabu. Kdybyste byl člověk a Pozemšťan, nekladl byste mi takové otázky a já bych vám neodpověděla."

Daneel se nevzdával. "Ale jste si jistá, paní? Neexistuje tu nějaké tajné zařízení na jaderné štěpení, které z důvodu národní bezpečnosti -

"Ne, robote," zamračila se Quintana. "Říkám vám, žádné takové zařízení tu není. Nikde!"

Daneel vstal. "Děkuji vám, paní, a prosím za odpuštění, že jsem vás připravil o čas a vyptával se na zřejmě choulostivé téma. S vaším dovolením vás nyní opustím."

Quintana nedbale zamávala. "Prosím, R. Daneeli."

Opět se otočila ke svému sousedu. Byla si jistá, že v nekonečných davech na Zemi se nikdo nepokoušel vyslechnout nějaký rozhovor, a pokud ano, nikdy se k tomu nepřiznal. Zeptala se: "Umíte si představit rozhovor o energetice s robotem?"

A Daneel se mezitím vrátil na původní místo a tiše řekl Giskar-dovi: "Nic, příteli Giskarde. Nic užitečného."

A smutně dodal: "Možná jsem kladl nesprávné otázky. Kolega Eliáš by určitě položil ty správné."

- 331 -

VRAH

78.

Generální tajemník Edgar Andrew, nejvyšší představitel Země, byl poměrně vysoký muž impozantního zjevu, hladce oholený po způsobu vesmířanů. Pohyboval se vždy přiměřeně, jako by byl stále na obrazovce, a tvářil se, jako by byl se sebou stále spokojen. Hlas měl na své tělo trochu moc vysoký, ale ještě ne skřipavý. Nevypadal tvrdohlavě, ale nedal se jen tak lehce pohnout.

A nebyl v dobré náladě. "Nemožné," odpověděl pevně čekajícímu D.G. "Ona se musí objevit."

"Má za sebou těžký den, pane generální tajemníku," přesvědčoval ho D.G. "Není zvyklá na davy v tomhle prostředí. Jsem Baleyworldu odpovědný za to, že se cítí dobře, a jde o moji osobní čest."

"Chápu vaši situaci," ujistil ho Andrew, "ale já tady představuji Pozemšťany a nemohu jim odepřít pohled na ni. Chodby jsou plné, hypervizní kanály jsou připraveny a teď bych už ji nemohl skrýt, ani kdybych se o to zoufale snažil. A pak, jak dlouho to může trvat? Půl hodiny? Pak se může stáhnout a objevit se až při dalším projevu zítra večer."

"Musíme dbát o její pohodlí," upozornil ho D.G. a taktně se stáhl. "Musíme ji držet na jistou vzdálenost od davů."

"Bude tam kordon bezpečnostních strážců, kteří jí Poskytnou dostatek prostoru. Přední řady davů budou drženy v pozadí. Teď už tam všichni jsou. Když neohlásíme, že se paní Gladia brzy objeví, mohlo by dojít k nepokojům."

D.G. chabě protestoval. "Neměli jste to takhle dělat. Není to bezpečné. Na Zemi jsou lidé, kteří nemají vesmířany v lásce."

Generální tajemník pokrčil rameny. "Rád bych, kdybyste mi řekl, jak jsem tomu mohl zabránit. Teď je hrůzou a nemůžeme ji skrývat. Dnes ji ale všichni budou jen oslavovat - prozatím. Ale když se neobjeví, mohlo by se to změnit. Tak pojďme."

D.G. nespokojeně ustoupil. Zachytil Gladiin pohled. Vypadala

- 332 -

unaveně a dost nešťastně.

"Musíš, Gladie," povzdechl si. "Není vyhnutí."

Na chvíli zírala na své nice, jako by přemýšlela, zda by ji mohly nějak chránit, pak se napřímila a vysunula bradu - malá vesmířanka mezi hordou barbarů. "Když musím, tak musím. Zůstaneš se mnou?"

"Dokud mě neodtáhnou násilím."

"A moji roboti?"

D.G. zaváhal. "Gladie, jak by ti mohli dva roboti pomoci uprostřed davu miliónů lidských bytostí?"

"Já vím, D.G. A také vím, že když mám v tomto poslání pokračovat, budu si nakonec muset poradit bez nich. Ale teď ještě ne, prosím. Zatím se budu s nimi cítit bezpečněji, ať už to má nějaký smysl nebo ne. Když tihle pozemští úředníci chtějí, abych mluvila k davům, abych se usmívala, mávala jim a dělala všechno, co chtějí, může mě přítomnost Daneela a Giskarda uklidnit. Podívej, D.G., dávám jim hodně, i když se tak bojím, že bych nejraději ze všeho utekla. Ať mi tedy dají to málo."

"Zkusím to," slíbil D.G. nejistě. Přistoupil k Andrewovi a Giskard spolu s ním.

Když o několik minut později přistoupila Gladia spolu s pečlivě vybranou skupinou úředníků k otevřenému balkónu, zůstal D.G. kousek za Gladií, po levici měl Giskarda a po pravici Daneela.

Generální tajemník neochotně přikývl. "Dobře, dobře. Nevím, jak jste vymámil můj souhlas, ale dobře." Promnul si čelo a pocítil lehkou bolest hlavy pod pravým spánkem. Na okamžik zachytil Giskardův pohled a s píchnutím v rameni se odvrátil. "Ale pamatujte, kapitáne, nesmějí se ani pohnout. A prosím vás, ať je toho, co vypadá jako robot, vidět co nejméně. Necítím se v jeho přítomnosti dobře a nechci, aby si ho lidé všimli víc, než je nezbytně nutné."

"Oni budou sledovat Gladii, pane generální tajemníku," opáčil D.G. "Neuvidí nikoho jiného."

"To doufám," odušil Andrew pichlavě. Zarazil se, aby od někoho převzal pouzdro se zprávou. Strčil je do kapsy, pak šel dál a nemyslel na ně, dokud nedošli na balkón.

- 333 -

79.

Gladii připadalo, že kdykoli se dostane do jiného prostředí, je to pro ni horší: více lidí, více hluku, víc ostrého světla, větší nápor na všechny smysly.

Byl tu křik. Slyšela, jak vykřikují její jméno. S námahou překonala impuls stáhnout se a znehybnět. Zvedla paži, zamávala jí a usmála se; výkřiky ještě zesílily. Kdosi začal mluvit, jeho hlas duněl v ampliónech, jeho tvář byla na velké obrazovce vysoko nad nimi, takže ji viděl celý dav. Nepochybně byla i na nesčetných obrazovkách v nesčetných halách v každé sekci každého Města na planetě.

Gladia si ulehčeně oddechla, že ve středu pozornosti je někdo jiný. Pokusila se stáhnout do sebe a doufala, že řeč mluvčího rozptýlí pozornost davu.

Generální tajemník Andrew, který se snažil skrýt za hlasem stejně jako Gladia, byl vděčný okolnostem, že dal přednost Gladii a nebude muset tentokrát mluvit sám. Náhle si vzpomněl na zprávu, kterou strčil do kapsy.

Zamračil se: co bylo tak naléhavé, že ho museli vyrušit při tak důležitých oslavách; pak si podrážděně řekl, že to bude určitě něco zcela nedůležitého.

Přitiskl bříško pravého palce na lehce oblou část kapsle a ta se otevřela. Vytáhl jemný proužek plastipapíru, přečetl zprávu a pak se díval, jak se drobí a rozpadá. Oprášil zbytek nehmatatelného prášku a panovačně pokynul D.G.

Při neustálém hluku na náměstí nebylo ani třeba šeptat.

Andrew řekl: "Říkal jste, že jste v prostoru Sluneční soustavy potkal aurorskou loď."

"Ano, předpokládám, zeji senzory Země zachytily."

"Samozřejmě. Řekl jste mi, že ani na jedné straně nedošlo k nepřátelským akcím."

"Nebylo použito zbraní. Požadovali vydání paní Gladie a jejích robotů. Odmítl jsem to a oni odletěli. To vše jsem už vysvětlil."

"Jak dlouho to trvalo?"

"Ne příliš dlouho. Několik hodin."

"Chcete tím říci, že Aurora vyslala válečnou loď, jen aby se s

- 334 -

vámi několik hodin dohadovala a potom odletěla?"

D.G. pokrčil rameny. "Pane generální tajemníku, neznám jejich záměry. Mohu jen ohlásit, co se stalo."

Generální tajemník na něj zvysoka hleděl. "Ale neohlásíte všechno. Počítač důkladně analyzoval informace senzorů a vypadá to, že jste zaútočili."

"Nevypálil jsem ani kilowatt energie, pane."

"Vzal jste v úvahu i kinetickou energii? Použil jste jako střelu samotnou loď."

"Tak jim to mohlo připadat. Nechtěli odolávat tomu, co mohl být pouhý chyták."

"Ale byl to chyták?"

"Mohl být."

"Mám dojem, kapitáne, že jste byl připraven zničit dvě lodi ve Sluneční soustavě a možná vyvolat válečnou krizi. To bylo strašné riziko."

"Nepředpokládal jsem, že by ke skutečnému zničení lodí došlo, a taky k němu nedošlo."

"Ale celá tato epizoda vás zdržela a vyžádala si vaši pozornost."

"Ano, to předpokládám, ale proč o tom mluvíte?"

"Protože naše senzory zpozorovaly něco, co jste vy nepozorovali, nebo jste to aspoň nehlásili."

"Co to mohlo být, pane generální tajemníku?"

"Mohlo to být vypuštění orbitálního modulu, na jehož palubě jsou zřejmě dva lidé a který sestoupil k Zemi."

Oba byli zaměřeni jen na svůj rozhovor. Ani jeden člověk na balkóně si jich nevšímal. Jen oba roboti vedle D.G. na ně zírali a naslouchali.

Tehdy řečník zmlkl s poslední větou: "Paní Gladia, narozená jako vesmířanka na planetě Solárii, žijící jako vesmířanka na planetě Auroře, se však nyní stala občankou Galaxie na planetě Baleyworldu." Obrátil se k ní a rozmáchlým gestem jí pokynul. "Paní Gladie -"

Hluk z davu jí teď zněl jako dlouhý a zároveň šťastný hřmot a mnohohlavý dav se změnil v les mávajících rukou. Gladia pocítila, jak jí někdo lehce položil ruku na rameno, a těsně u ucha slyšela hlas:

"Prosím. Jen několik slov, má paní."

- 335 -

Gladia začala slabým hlasem: "Lidé Země". Její slova zaduněla a nastalo těžké ticho. Gladia pevněji opakovala: "Lidé Země, stojím před vámi, lidská bytost tak jako vy. Trochu starší, to připouštím, takže mi chybí vaše mládí, vaše naděje, vaše neutuchající nadšení. Můj osud je ale v tuto chvíli ulehčen tím, že ve vaší přítomnosti na mě přechází cosi z vašeho ohně, takže tíha let ze mě padá -"

Zazněl potlesk a někdo na balkóně řekl komusi dalšímu: "Dělá to tak, aby byli šťastní, že nežijí dlouho. Ta vesmířanka je ďábelsky nestydatá."

Andrew neposlouchal. Řekl D.G.: "Celá ta vaše epizoda mohla být jen pláštíkem, aby dostali ty dva lidi na Zemi."

"To jsem nemohl vědět," bránil se D.G. "Myslel jsem jen na to, jak zachránit paní Gladii a svou loď. Kde přistáli?"

"To nevíme. Nepřistáli na žádném letišti."

"To předpokládám," odtušil D.G.

"Ne že by na tom záleželo," pokračoval generální tajemník, "jen nám to způsobuje nepříjemnosti. Během posledních několika let došlo k řadě takových přistání, i když žádné nebylo tak dobře připraveno. Koneckonců je Země otevřenou planetou. Je to domov lidstva a každý člověk z kterékoli planety má právo na ni svobodně přiletět i odletět, dokonce i vesmířané, když si to přejí."

D.G. si promnul vousy, až to zachrastilo. "A přesto by pro nás jejich úmysly nemusely znamenat nic dobrého."

(Gladia právě říkala: "Přeji vám všechno dobré na této planetě, odkud lidstvo pochází, na tomto plném a zvláštním světě a v tomto podivuhodném Městě -" a odměnila rostoucí potlesk úsměvem. Nechala nadšení, aby se přivalilo jako vlna, a chytila ji.)

Andrew pozvedl hlas, aby ho v řevu davu bylo slyšet. "Ať už mají jakékoli záměry, je to k ničemu. Máme tu mír od doby, kdy vesmířané opustili Zemi a začalo osidlování, a ten nelze zničit zevnitř ani zvenčí. Po mnoho desetiletí už vůdčí duchové odcházejí na osadnické planety, takže takoví lidé jako vy, kapitáne, kteří se odváží riskovat zničení dvou lodí uvnitř Sluneční soustavy, už na Zemi nejsou. Na Zemi ve větším měřítku neexistuje násilí ani zločin. Bezpečnostní strážci, kteří mají tento dav kontrolovat, nemají žádné zbraně, protože žádné nepotřebují."

- 336 -

A jak domluvil, zvedl se z anonymního davu blaster a pečlivě zamířil nahoru na balkón.

80.

Téměř ve stejnou dobu se stalo hodně věcí. Giskardova hlava se obrátila k davu a pod vlivem jakéhosi efektu na něj zírala.

Daneel sledoval jeho pohled, spatřil mířící blaster a s reflexy rychlejšími než lidské se vyřítit vpřed. Zazněl výstřel z blasteru.

Lidé na balkónu ztuhli a pak zazněly hlasité výkřiky.

D.G. popadl Gladii a mrštil jí na stranu. Hluk z davu se změnil v hlasitý a vyděšený řev. Daneel se řítit k Giskardovi a povahil ho. Výstřel z blasteru vletěl do místnosti za balkónem a udělal v části stropu díru. Čára vedoucí od hlavního blasteru k díře mohla procházet místem, kde ještě před kratičkým okamžikem byla Giskardova hlava.

Jak ho Daneel tlačil dolů, Giskard zamumlal: "Ne člověk. Robot."

Daneel pustil Giskarda a rychle obhlédl okolí. Balkón byl asi šest metrů nad zemí a pod ním bylo zcela prázdné.

Bezpečnostní strážci se prodírali vlnícím se davem v místě, kde mohl stát původce pokusu o vraždu.

Daneel se rukama přehoupl přes okraj balkónu a seskočil na zem. Jeho kovová kostra snadno zvládla náraz při pádu, což by u člověka nebylo možné.

Utíkal k davu.

Daneel neměl na vybranou. Nikdy se s něčím takovým dříve nesetkal. Především bylo nutné dostat se k robotovi s blasterem, než bude zničen. Přitom si uvědomil, že poprvé za celou svou existenci se nemůže starat o to, zda neublíží jednotlivým lidským bytostem. Musel je prostě nějak setřást.

Opravdu je setřásl, vrazil do davu a volal: "Uvolněte cestu! Uvolněte cestu! Tu osobu s blasterem je třeba vyslechnout!"

Bezpečnostní strážci před ním ustoupili a konečně »osobu« objevili, na zemi a poněkud ztlučenou.

I na Zemi, která se pyšnila naprostým nedostatkem násilí, zane-

- 337 -

chal výbuch vzteku proti jasnému vrahovi své stopy. Vraha popadli, bušili do něj a kopali ho. Jen díky tomu, že dav byl tak hustý, nebyl vrah roztrhán na kusy. Útočníci byli jeden druhému v cestě a tak vrahovi příliš neublížili.

Bezpečnostní strážci s obtížemi dav zatlačili. Na zemi ležel vedle povaleného robota blaster. Daneel si ho nevšímal.

Poklekl k zajatému vrahovi. Zeptal se: "Můžete mluvit?"

Jasně oči se upřely na Daneela. "Mohu," odpověděl vrah hlasem dosti nízkým, ale celkem normálním.

"Pocházíte z Aurory?"

Vrah neodpověděl.

Daneel řekl rychle: "Vím, kdo jste. Byla to zbytečná otázka. Kde máte na této planetě základnu?"

Vrah neodpověděl.

Daneel opakoval: "Základna? Kde je? Musíte odpovědět. Nařizuji vám, abyste odpověděl."

Vrah řekl: "Nemůžete mi nic nařizovat. Jste R. Daneel Olivaw. Řekli mi o vás a já vás nemusím poslouchat."

Daneel vzhlédl, dotkl se nejbližšího strážného a požádal ho: "Pane, zeptal byste se ho laskavě, kde má základnu?"

Udivený strážce se pokusil promluvit, ale ozvalo se jen zachroptění. Zmateně polkl, odkašlal si a pak vyštěkl: "Kde

máte základnu?"

"Mám zakázáno odpovídat na tuto otázku, pane," odpověděl vrah.

"Musíte," řekl pevně Daneel. "Ptá se vás planetární úředník. Pane, mohl byste mu nařídit, aby odpověděl?"

Strážce jako ozvěna pokračoval: "Vězni, nařizují vám, abyste odpověděl."

"Mám zakázáno odpovídat na tuto otázku, pane."

Strážce se sklonil, aby tvrdě uchopil vraha za rameno, ale Daneel ho rychle zarazil. "Jsem toho názoru, že by nebylo k užítu použít síly, pane."

Daneel se rozhlédl. Dav už téměř ztichl. Ve vzduchu bylo jakési napětí, jako by milión lidí napjatě čekalo na to, co Daneel udělá.

Daneel požádal několik strážců, kteří se mezitím shromáždili kolem něho a ležícího vraha: "Mohli byste mi uvolnit cestu, pánové?"

- 338 -

Musím dovést vězně k paní Gladii. Možná ho přiměje k odpovědi. "A co lékařské ošetření vězně?" zeptal se jeden ze strážných. "To nebude nutné, pane," odpověděl Daneel, ale nic nevysvětloval.

81.

"To se nemělo stát," řekl Andrew a rty se mu chvěly rozčilením. Byli v místnosti za balkónem a prohlížel si díru ve stropě, která tu zůstala jako němý důkaz násilí, k němuž tady došlo.

Gladia odpověděla hlasem, kterému dokázala obránit, aby se chvěl: "Nestalo se nic. Neublížili mi. Budete muset opravit tady tu díru ve stropě a možná provést nějaké další opravy nahoře. To je všechno."

Jak mluvila, slyšela, jak nahoře lidé odstraňují předměty pryč od díry, zřejmě aby spravili strop.

"To není všechno," namítl Andrew. "Zničilo to naše plány, že se zítra objevíte ve svém hlavním projevu k celé planetě."

"Právě naopak," nesouhlasila Gladia. "Planeta mě tím víc bude chtít slyšet, když ví, že jsem se málem stala obětí pokusu o vraždu."

"Ale je tu možnost dalšího pokusu."

Gladia lehce pokrčila rameny. "Tím spíš cítím, že uvažuji správně. Pane generální tajemníku, nedávno jsem zjistila, že mám životní poslání. Nenapadlo mě, že by mě toto poslání mohlo uvést do nebezpečí, ale když tomu tak je, napadá mě také, že bych nebyla v nebezpečí a nestála bych za zabití, kdybych neměla pravdu. Pokud je nebezpečí mírou mého úspěchu, jsem ochotna toto nebezpečí podstoupit."

Giskard ji upozornil: "Paní Gladie, je tu Daneel zřejmě s osobou, která tímto směrem vypálila blaster."

Ve dveřích se neobjevil jen Daneel, který s sebou táhl nehybnou a nebránící se postavu, ale i půl tuctu strážců. Venku hluk davu slábl a vzdaloval se. Lidé se zřejmě začínali rozcházet a občas bylo slyšet hlášení z ampliónů: "Nikdo nebyl zraněn. Není tu nebezpečí. Vraťte se do svých domovů."

Andrew strážce mávnutím odehnal. "To je on?" zeptal se ostře.

- 339 -

Daneel řekl: "Není pochyby, pane, že toto je osoba, která držela blaster. Zbraň byla poblíž něho, lidé stojící blízko vše potvrdili a on sám se ke svému činu přiznal."

Andrew na něj ohromeně hleděl. "Je tak klidný. Ani nevypadá jako člověk."

"On není člověk, pane. Je to robot, humanoidní robot."

"Ale my žádné humanoidní roboty na Zemi nemáme, kromě vás."

"Tento robot, pane generální tajemníku," vysvětloval Daneel, "byl vyroben na Auroře, tak jako já."

Gladia se zamračila. "Ale to je nemožné. Robotovi by nikdo nemohl nařídit, aby mě zavraždil."

D.G. vypadal rozčileně. Majetnický objal Gladii kolem ramen a rozzlobeně zavrčel: "Speciálně naprogramovaný aurorský robot -"

"Nesmysl, D.G.," přerušila ho Gladia. "To není možné. Aurorský nebo ne, speciálně naprogramovaný nebo ne, robot nemůže záměrně ublížit člověku, když ví, že jde o člověka. Jestliže tento robot vypálil blaster mým směrem, minul mě určitě záměrně."

"A proč?" ptal se Andrew. "Proč by měl minout, paní?"

"Nevidíte?" ptala se Gladia. "Ať dal tomu robotovi příkazy kdokoli, musel mít dojem, že samotný pokus naruší mé plány na Zemi, a šlo mu jen o to způsobit neklid a nejistotu. Nemohli robotovi přikázat, aby mě zabil, ale mohli mu nařídit, aby mě minul, a kdyby to stačilo na narušení programu, byli by spokojeni. Jenomže oni ho nenaruší. Nedovolím to."

D.G. jí domlouval: "Nehraj si na hrdinku, Gladie. Nevíme, co zkusí příště, a nic - nic - by mi nevyvážilo tvou ztrátu."

Gladiiin pohled změkl. "Děkuji ti, D.G. Vážím si tvých citů, ale musíme to riskovat."

Andrew si zamyšleně mnul ucho. "Co uděláme? Skutečnost, že humanoidní robot použil blaster v davu lidí, nezapůsobí dobře na Pozemšťany."

"To určitě ne," souhlasil D.G. "Proto jim nic neřekneme."

"Mnoho lidí to už určitě ví, nebo uhodli, že jde o robota."

"Řeči nemůžete zastavit, pane generální tajemníku, ale není třeba to zdůrazňovat oficiálním prohlášením."

Andrew uvažoval; "Když je Aurora ochotna jít do extrémů, jen

- 340 -

aby -"

"Ne Aurora," přerušila ho rychle Gladia. "Spíš někteří lidé na Auroře, pojídači ohně. Takoví bojovní extrémisté jsou i mezi osadníky a pravděpodobně i na Zemi. Nenahrávejte jim, pane generální tajemníku. Já se obracím k velké většině rozumných lidí na obou stranách a toto volání nesmí nic oslabit."

Daneel, který trpělivě čekal, je konečně zastihl při dostatečně dlouhé odmlce, aby mohl vložit svůj komentář. "Paní Gladie, pánové, je třeba od tohoto robota zjistit, kde má na této planetě základnu. Mohou tu být i další."

"Nezeptal jste se ho?" otázal se Andrew.

"Zeptal, pane generální tajemníku, ale já jsem robot. Tento robot nemusí odpovídat na otázky, které mu položí jiný robot. Ani nemusí uposlechnout mých rozkazů."

"Pak se ho tedy zeptám já," prohlásil Andrew.

"To nemusí být k ničemu, pane. Robot má přísné rozkazy neodpovídat a ani váš příkaz, aby odpověděl, je nedokáže překonat. Neznáte vhodné věty a intonaci. Paní Gladia je Aurořanka a ví, jak se to dělá. Paní Gladie, mohla byste se zeptat, kde by mohla být jeho základna?"

Giskard zašeptal, aby ho slyšel jen Daneel: "Nemusí se to podařit. Mohli mu nařídít, aby nevratně znehybněl, kdyby byly otázky příliš vtíravé."

Daneel prudce otočil hlavu k Giskardovi a zeptal se: "Můžeš tomu zabránit?"

"Nejisté," odpověděl Giskard. "Mozek byl fyzicky poškozen vypálením blasteru směrem, kde stály lidské bytosti."

Daneel se obrátil zpět ke Gladii. "Paní," řekl, "navrhuji, abyste provedla průzkum a nevyvíjela hrubý nátlak."

"No, já nevím," zahučela Gladia pochybovačně. Obrátila se k ro-botskému vrahovi, zhluboka se nadechla a pevným, ale zároveň mírným a jemným hlasem se zeptala: "Robote, jak ti mám říkat?"

Robot odpověděl: "Paní, říkají mi R. Ernest Druhý."

"Ernette, vidíš, že jsem Aurořanka?"

"Mluvíte jako Aurořané, ale ne úplně, paní."

"Narodila jsem se na Solárii, ale jsem vesmířanka, která žila po

- 341 -

dvacet desetiletí na Auroře a jsem zvyklá, že mě obsluhují roboti. Roboti mi sloužili od doby, kdy jsem byla dítětem, a nikdy mě nezklamali."

"Přijímám to, paní."

"Odpovíš na moje otázky a přijmeš mé rozkazy, Ernette?"

"Ano, paní, pokud nebudou v rozporu s rozkazy, které jim odporují."

"Když se tě zeptám, kde se nachází tvoje základna na této planetě, jaká její část patří tvému pánovi, odpovíš mi?"

"To nemohu, paní. Nemohu odpovědět ani na žádnou další otázku týkající se mého pána. Na žádnou."

"Chápeš, že pokud neodpovíš, budu velice zklamána a má ne-zlomná důvěra v dobré služby robotů bude navždy otřesena?"

"Chápu, paní," odpověděl robot tiše.

Gladia se podívala na Daneela. "Mám to zkusit?"

Daneel odpověděl: "Nemáte na vybranou, musíte to zkusit, paní Gladie. Když nezískáme žádnou informaci, nebudeme na tom hůř než teď."

Gladia pronesla hlasem, v němž zněla autorita:

"Neubližuj mi, Ernette, a neodmítej mi povědět, kde je tvoje základna na této planetě. Nařizuji ti, abys mi to pověděl."

Robot jako by ztuhl. Otevřel ústa, ale nevydal žádný zvuk. Znovu je nezvučně otevřel, pak potřetí chraptivě zašeptal:

"...mil..." Pak světlo ve vrahových očích zhaslo a jako by zploštěly. Jedna paže, trochu zvednutá, klesla dolů.

"Pozitronický mozek je deaktivován," poznamenal Daneel.

Giskard zašeptal tak, aby to slyšel jen Daneel:

"Nezvrátne! Udělal jsem, co se dalo, ale nevydržel to."

"Nemáme nic," prohlásil Andrew. "Nevíme, kde by mohli být další roboti."

D.G řekl: "Říkal »mil«"

"Nepoznávám to slovo," prohlásil Daneel. "Není součástí galaktické angličtiny, jaká je používána na Auroře. Má nějaký význam na Zemi?"

Andrew bezvýrazně řekl: "Třeba neřekl celé jméno a chtěl říci »Miller«. To je jméno. Znal jsem jednoho člověka, který se jmenoval

- 342 -

Miller."

Daneel vážně prohlásil: "Nevím, jaký by to dávalo smysl nebo odpověď na naši otázku. A nezdálo se mi, že by to slovo chtěl dokončit."

Jeden starší Pozemšťan, který až dosud mlčel, s jistou dávkou ostýchavosti řekl: "Mám dojem, že »mil« by mohl být druhý pád slova »míle«, což byla stará jednotka vzdálenosti, robote."

"Jak dlouhá jednotka, pane?" tázal se Daneel.

"To nevím," odtušil Pozemšťan. "Myslím, že delší než kilometr."

"A už se nepoužívá, pane?"

"Od doby před vesmírnými lety ne."

D.G. si promnul vousy a zamyšleně dodal: "Stále se používá. Alespoň máme na Baleyworldu staré rčení, které říká:

"Minout se o míli je dobré". Znamená to, že když se někdo vyhne neštěstí, je dobré se mu vyhnout těsně, stejně tak jako zdaleka. Vždycky jsem si myslel, že »míle« znamená »hodně«. Pokud skutečně představuje jednotku vzdálenosti, rozumím teď té větě lip."

"Pokud je tomu tak," odpověděla Gladia, "musel se vrah snažit říci právě to. Možná naznačoval svou spokojenost, že jeho výstřel, který záměrně minul, splnil to, co měl splnit, nebo že nikomu neublížil a znamenal totéž, jako by vůbec nevystřelil."

"Paní Gladie," namítl Daneel, "robot aurorské výroby by sotva používal vět, kterých se používá na Baleyworldu, ale které na Auroře nikdo neslyšel. A ve svém poškozeném stavu by určitě nefilozofoval. Položili jsme mu otázku a on se jen snažil na ni odpovědět."

"Aha," pochopil Andrew, "třeba se opravdu snažil odpovědět. Chtěl nám povědět, že základna je určitou vzdálenost odsud, například tolik a tolik mil."

"Proč by v tom případě používal prastaré jednotky vzdálenosti?" divil se D.G. "Žádný Aurořan by v této souvislosti nepoužil nic jiného než kilometry a stejně tak robot aurorské výroby. Vlastně," pokračoval s jistou dávkou netrpělivosti, "ten robot velmi rychle ztrácel schopnost vyjadřování a nemuselo to být nic víc než náhodné zvuky. Je zbytečné najít přesný obsah a význam něčeho, co vůbec žádný význam nemá. A teď bych se chtěl ujistit, že si paní Gladia bude moci odpočinout nebo aspoň odejde z této místnosti, než spadne zbytek

- 343 -

stropu."

Rychle vyšli a Daneel, který se zdržel trochu pozadu, zašeptal Giskardovi: "Opět jsme selhali!"

82.

Město nikdy úplně neutichlo, ale byla období, kdy světla zmatněla, hluk věčně jezdící rychlodráhy byl utlumen a nekonečné šumění strojů i lidí poněkud Stoupilo. V několika miliónech bytů lidé spali.

Gladia ulehla na lůžko v bytě, který pro ni připravili, ale bála se, že s ohledem na chybějící sociální zařízení bude muset riskovat noční výlet do chodeb.

Jestlipak je teď na povrchu noc, napadlo ji těsně před usnutím, nebo to bylo jen umělé období spánku, určené pro tuto ocelovou jeskyni z úcty ke zvyku trvajícím milióny let, kdy lidé a jejich předkové žili na povrchu této planety.

A pak usnula.

Daneel a Giskard nespali. Když Daneel zjistil, že v bytě se nachází výstup počítače, strávil intenzivní půlhodinu zjišťováním neznámých kombinací kláves jejich tisknutím. Nebyly tu žádné dostupné instrukce (nač instrukce, když se je děti učí ve škole?), ale naštěstí nebylo ovládání zcela odlišné od aurorského, i když nebylo úplně stejné. Nakonec se mu podařilo dostat se do informační části městské knihovny a vyvolat encyklopedii. Hodiny plynuly.

V době nejtvrďšího spánku lidských bytostí oslovil Giskard Da-neela: "Příteli Daneeli."

Daneel vzhlédl. "Ano, příteli Giskarde."

"Musím tě požádat, abys vysvětlil své jednání na balkóně."

"Příteli Giskarde, díval ses do davu. Sledoval jsem tvůj pohled, zahlédl zbraň mincí tvým směrem a okamžitě jsem reagoval."

"Ano, to jsi udělal," konstatoval Giskard, "a s ohledem na určité předpoklady dovedu pochopit, proč jsi se vrhl právě na mou ochranu. Začneme faktem, že pachatel byl robot. V tom případě, ať už byl jakkoli naprogramován, nemohl mříť svou zbraní na kteréhokoli člověka s úmyslem mu ublížit. Není ani pravděpodobné, že by mini na tebe,

- 344 -

protože vypadáš natolik jako člověk, že muselo dojít k aktivaci Prvního zákona. I kdyby robotovi řekli, že na balkónu bude humanoidní robot, nemohl by si být jistý, že to jsi právě ty. Proto, chtěl-li robot někoho na balkóně zničit, mohl jsem to být jen já - jasný robot - a ty jsi okamžitě jednal, abys mě chránil.

Nebo začneme faktem, že vrahem byl Aurořan, bez ohledu na to, zda robot nebo člověk. Nejpravděpodobnější je, že ten útok nařídil doktor Amadiro, protože je protipozemský extrémista a jsme přesvědčeni, že připravuje zničení Země.

Můžeme si být celkem jisti, že se doktor Amadiro dozvěděl od paní Vasilie o mých zvláštních schopnostech a lze usuzovat, že přikládá mému zničení velkou váhu, protože by se mě přirozeně bál víc než kohokoli jiného, robota nebo člověka. S těmito vývody bylo z tvé strany logické, že jsi mě chránil. A skutečně, kdybys mě nebyl srazil k zemi, byl by mě výstřel zničil.

Ale, příteli Daneeli, nemohl jsi v žádném případě vědět, že vrahem je robot, nebo že je Aurořan. Já sám jsem jen sotva zachytil lehkou odlišnost vzorce robota mezi náporom lidských emocí, když jsi mě srazil, a teprve pak jsem tě mohl informovat. Bez mé schopnosti jsi mohl pouze zjistit, že zbraň mříť kdosi, koho jsi musel přirozeně považovat za člověka a Po-zemšťana. Logickým cílem tedy byla paní Gladia, jak si to všichni na balkóně mysleli. Proč jsi tedy ignoroval paní Gladii a místo toho chránil mě?"

Daneel odpověděl: "Příteli Giskarde, posuď mé uvažování. Generální tajemník řekl, že na Zemi přistál modul z Aurory se dvěma lidmi na palubě. Okamžitě jsem usoudil, že na Zemi přiletěli doktor Amadiro a doktor Mandamus. Mohli k tomu mít pouze jeden důvod. Jejich plán, ať je jakýkoli, je téměř hotov. Teď, když ses dostal na Zemi, příteli Giskarde, přiletěli okamžitě za tebou, abys neměl možnost díky svým mentálním schopnostem plán zhatit. A aby si byli opravdu jisti, byli by tě zničili, kdyby mohli. Jakmile jsem proto spatřil namířenou zbraň, okamžitě jsem tě odstranil z dráhy paprsku."

"První zákon té měl přinutit, abys odstranil z dráhy paprsku paní Gladii," namítl Giskard. "Žádné úvahy to neměly ovlivnit."

"Nikoli, příteli Giskarde. Ty jsi důležitější než paní Gladia. Ve skutečnosti jsi v tomto okamžiku důležitější než kterýkoli

člověk. Jestliže někdo dokáže zabránit zničení Země, pak jsi to ty. Jelikož jsem si
- 345 -

vědomí tvé možné služby lidstvu, v případě nutnosti výběru Nultý zákon naopak požaduje, abych chránil spíš tebe než kohokoli jiného."

"A necítíš nepohodlí, když jsi jednal proti Prvnímu zákonu?"

"Ne, protože jsem jednal v souladu s Nultým zákonem, který má před ním přednost."

"Ale Nultý zákon ti nebyl naprogramován."

"Přijal jsem ho jako důsledek Prvního zákona, neboť jak lze nejlépe chránit lidskou bytost před ublížením, než zajištěním ochrany lidské společnosti jako celku a její funkčnosti?"

Giskard o tom chvíli přemýšlel. "Chápu, co tím chceš říci, ale co kdyby tím, že jsi mě zachránil a tudíž zachránil i lidstvo, bylo zjištěno, že cílem jsem nebyl já a že paní Gladia byla zabita? Jak by ses pak cítil, příteli Danech?"

Daneel tiše pronesl: "Nevím, příteli Giskarde. Ale kdybych se pokoušel zachránit paní Gladii a ukázalo se, že ona je v bezpečí, a kdybych připustil, abys byl zničen a s tebou podle mého názoru i budoucnost lidstva, jak bych mohl takovou ránu přežít?"

Oba na sebe hleděli, ztraceni v myšlenkách.

Nakonec Giskard připustil: "Je to možné, příteli Daneeli, ale souhlasíš, že rozhodování je v takové situaci obtížné?"

"Souhlasím, příteli Giskarde."

"Je dosti obtížné, když musíme rychle vybírat mezi jednotlivci a rozhodnout, který z nich může více utrpět nebo více ublížit. Vybírat mezi jednotlivcem a lidstvem, když si nejsi jistý, o jaký aspekt lidstva se jedná, je tak těžké, že často můžeme pochybovat o platnosti Zákonů robotiky. Jakmile uvažujeme s lidstvem jako s něčím abstraktním, začínají splývat se zákony lidstva, které možná ani neexistují."

Daneel řekl: "Nechápu, příteli Giskarde."

"To mě nepřekvapuje. Nejsem si jistý, že to sám chápu. Ale uvažuji. Když myslíme na lidstvo, které je třeba zachránit, myslíme na Pozemšťany a na osadníky. Je jich víc než vesmířanů, jsou silnější a expanzi vnější. Projevují větší iniciativu, protože nejsou tolik závislí na robotech. Mají větší potenciál biologického a společenského vývoje, protože žijí kratce, i když dost dlouho, aby jednotlivci mohli přispět velkými činy."

"Ano," souhlasil Daneel, "říkáš to jasně."

- 346 -

"A přesto jako by Pozemšťané a osadníci měli jakousi mystickou, ba iracionální důvěru v posvátnost a nenarušitelnost Země. Nemohla by tahle mystika být osudnou pro jejich vývoj stejně tak, jako mystika robotů a dlouhého života u vesmířanů?"

"O tom jsem nepřemýšlel," přiznal Daneel. "To nevím."

Giskard pokračoval: "Kdybys vnímal vědomí lidí tak jako já, nemohl by ses tomu vyhnout. Jak si máme vybírat?" ptal se naléhavě. "Představ si lidstvo rozdělené na dva druhy: vesmířany se zdánlivě osudnou mystikou a Pozemšťany spolu s osadníky s jinou, možná rovněž osudnou mystikou. Je možné, že v budoucnosti vzniknou další druhy, ještě méně přitažlivé."

Nestačí pak mezi nimi vybírat, příteli Daneeli. Musíme být schopni je utvářet. Musíme utvořit žádoucí druh a pak jej chránit, spíš než abychom byli, nuceni vybrat si mezi dvěma nebo více druhy, které se nám nezamlouvají. Ale jak toho dosáhneme, dokud nemáme psy-chohistorii, vědu, o které sním, ale nedokážuji vytvořit?"

Daneel řekl: "Neuvědomil jsem si, příteli Giskarde, jak obtížné je vnímat a ovlivňovat vědomí. Je možné, že víš příliš mnoho, abys mohl dobře fungovat Podle Zákonů robotiky?"

"To bylo vždycky možné, příteli Daneeli, ale ona možnost nebyla aktuální až do nedávných událostí. Znáám pozitronový vzorec, který u mě vyvolává vnímání a ovlivňování vědomí. Pečlivě jsem po desetiletí sám sebe studoval, abych ten vzorec pochopil a mohl ti ho předat, takže se budeš moci přeprogramovat a budeš stejný jako já, ale zatím jsem tomu nutkání odolal. Bylo by to vůči tobě nemilé. Stačí, že to břemeno nesu já."

Daneel podotkl: "Něméně, příteli Giskarde, bude-li to podle tvého názoru kdykoli dobro lidstva vyžadovat, přijal bych toto břemeno. Vlastně bych k tomu byl podle Nultého zákona přinucen."

"Ale tato diskuse je zbytečná," prohlásil Giskard. "Je zřejmé, že krize přichází, a jelikož jsme ani nedokázali zjistit její podstatu -"

Daneel ho přerušil. "Alespoň v tomhle se mýlíš, příteli Giskarde. Já znám podstatu té krize."

- 347 -

83.

Dalo by se čekat, že Giskard projeví překvapení. Jeho tvář byla přirozeně neschopná jakéhokoli výrazu. Jeho hlas měl schopnost modulace, takže zněl jako lidský a nebyl monotónní ani nepříjemný. Tuto modulaci však nikdy žádným znatelným způsobem neovlivnily emoce.

Když se proto zeptal: "Myslíš to vážně?" znělo to, jako by vyjádřil pochybnost o Daneelově poznámce, jaké bude příštího dne počasí. Ale ze způsobu, jakým natočil hlavu k Daneelovi, jak zvedl jednu ruku, nemohlo být pochyb, že je překvapen.

"Myslím," odpověděl Daneel.

"Jak jsi získal tuto informaci?"

"Částečně díky tomu, co mi řekla u večeře paní Quintana, podsekretář pro otázky energie."

"Ale ty jsi neřikal, že bys od ní získal jakékoli užitečné informace, domníval ses, že jsi kladl nesprávné otázky?"
"Tak mi to bezprostředně po tom rozhovoru připadalo. Když jsem však o něm později uvažoval, dokázal jsem z toho, co mi řekla, vyvodit užitečné dedukce. Prohlédl jsem si během posledních několika hodin ústřední encyklopedii Země za pomoci výstupu počítače."

("A potvrdily se tvé vývody?"

"Ne přesně, ale nenašel jsem nic, co by je popíralo, což je možná skoro nejlepší."

"Ale může být negativní důkaz dostatečný, abychom mohli mít jistotu?"

"Ne. Proto si nejsem jistý. Řeknu ti však, k čemu jsem dospěl, a když zjistíš něco, co nesouhlasí, povíš mi to."

"Začni prosím, příteli Daneeli."

"Energie jaderné syntézy, příteli Giskarde, byla na Zemi vyvinuta před zahájením nadsvětelných letů a tudíž v době, kdy se lidé nacházeli pouze na jedné planetě, na Zemi. To je dobře známo. Trvalo dlouhou dobu, než se na základě teorie řízené jaderné syntézy a jejího vědeckého zdůvodnění podařilo tuto myšlenku uskutečnit v praxi. Hlavním problémem tu byla nutnost dosažení dostatečně vysoké teploty v

- 348 -

dostatečně hustém plynu na dostatečně dlouhou dobu, aby mohla být zahájena syntéza.

A přesto o několik desetiletí dříve, než došlo k praktické realizaci syntézy, existovaly bomby založené na tomto principu, které představovaly neřízenou reakci jaderné syntézy. Ale ať byla syntéza řízena nebo ne, nemohlo k ní dojít bez dosažení mimořádně vysoké teploty miliónů stupňů. Když lidé nedokázali vytvořit nezbytnou teplotu pro řízenou reakci, jak toho mohli dosáhnout pro neřízenou explozi na téže principu?

Paní Quintana mi řekla, že než existovala na Zemi syntéza, byla tu i jiná nukleární reakce - štěpení atomů. Energie byla získávána z rozbití - nebo štěpení - velkých atomových jader, jako například uranu nebo thoria. Jak jsem předpokládal, mohl to být jeden ze způsobů dosažení vysoké teploty.

Encyklopedie, kterou jsem v noci studoval, udává velmi málo informací o nukleárních bombách jakéhokoli druhu a rozhodně žádné detaily. Zřejmě je to tady tabu a asi i na jiných planetách, protože jsem nečetl nikdy nic takového ani na Auroře, i když takové bomby stále existují. Je to část historie, za kterou se lidé stydí nebo se jí bojí, anebo obojí, a myslím, že je to z jejich strany racionální. Z toho, co jsem si však o bombách jaderného štěpení přečetl, jsem nezjistil nic o jejich vznici, které by eliminovalo štěpnou bombu jako mechanismus tohoto vznici. Zčásti na základě tohoto negativního důkazu předpokládám, že mechanismem byla sama štěpná bomba.

Ale jak docházelo ke vznici samotné štěpné bomby? Tyto bomby existovaly dříve než bomby fungující na principu syntézy a pokud štěpné bomby vyžadovaly supravysokou teplotu ke vznici, tak jako bomby jaderné syntézy, nemohlo před štěpnými bombami existovat nic, co by zajistilo dostatečně vysokou teplotu. Vyvozují z toho, i když encyklopedie o tom neobsahuje žádnou informaci, že štěpné bomby bylo možno přivést ke vznici za poměrně nízkých teplot, možná i za pokojové teploty. Byly s tím spojeny jisté obtíže, protože od objevu jaderného štěpení trvalo několik let tvrdé práce, než byla vytvořena bomba. Ale ať byly ty obtíže jakékoli, netýkaly se dosažení vysokých teplot. Co si o tom myslíš, příteli Giskarde?"

Giskard hleděl upřeně na Daneela, dokud mluvil, a pak řekl:

- 349 -

"Myslím, že teorie, kterou jsi vytvořil, má několik slabých míst, příteli Daneeli, a proto se o ni nelze zcela opřít, ale i kdyby zcela platila, určitě nemá nic společného s možnou nadcházející krizí, kterou se my dva snažíme pochopit."

"Prosím tě o trpělivost, příteli Giskarde, budu pokračovat. Zdá se, že obě reakce, štěpení i syntéza, jsou výrazem slabé interakce, jedné ze čtyř interakcí, které řídí veškeré dění ve vesmíru. V důsledku toho způsobí nukleární zesilovač stejně tak výbuch fúzního reaktoru, fungujícího na principu jaderné syntézy, jako výbuch štěpného reaktoru.

Je tu však jeden rozdíl. K syntéze dochází pouze za vysokých teplot. Zesilovač způsobí výbuch ultražhavé části paliva, která právě prodělává syntézu, a částí okolního paliva, rozžhaveného na teplotu syntézy počátečním výbuchem - jímž je látka vržena explozí ven a žár se rozšíří do bodu, kde se další část paliva už nevznítí. Jinými slovy část paliva vybuchne, ale většina ne. Samozřejmě je i tak výbuch dost silný, aby zničil fúzní reaktor a cokoli v nejbližším okolí, jako například loď, v níž se nachází reaktor.

Na druhé straně může štěpný reaktor fungovat za nízkých teplot, možná ne o moc vyšších než teplota varu vody, možná dokonce i při pokojové teplotě. Účinek nukleárního zesilovače pak bude výbuch veškerého paliva. Dokonce i když reaktor nebude fakticky v provozu, způsobí zesilovač explozi. I když předpokládám, že štěpné palivo uvolňuje méně energie než palivo jaderné syntézy, bude exploze štěpného reaktoru větší, protože vybuchne více paliva než v případě fúzního reaktoru."

Giskard pomalu přikývl a poznamenal: "To všechno je možné, příteli Daneeli, ale jsou na Zemi nějaké elektrárny využívající jaderného štěpení?"

"Ne, ani jedna. Tak mi to naznačila paní Quintana a zdá se, že encyklopedie je s ní zajedno. I když jsou na Zemi zařízení pohaněná malými fúzními reaktory, není tu vůbec nic, co by používalo štěpných reaktorů, malých nebo velkých."

"Pak tu není nic, příteli Daneeli, na co by mohl nukleární zesilovač působit. Všechny tvé úvahy, i kdyby se jim nedalo nic vytknout, nemají praktické použití."

Daneel vážně namítl: "Ne tak docela, příteli Giskarde. Zbývá třetí

- 350 -

typ jaderné reakce, kterou je třeba vzít v úvahu."

"Jaká to je?" divil se Giskard. "Nic dalšího mě nenapadá."

"Není jednoduché na to přijít, příteli Giskarde, protože na planetách vesmířanů i osadníků jev planetární kůře velmi málo uranu a thoria a proto i málo přirozené radioaktivity. O tuto otázku proto není příliš velký zájem a ví o ní jen několik teoretických fyziků. Jak mě však paní Quintana upozornila, na Zemi se uran a thorium vyskytují poměrně běžně a tudíž je pravděpodobně přirozená radioaktivita s nesmírně pomalou výrobou tepla a energetického záření významnou částí okolního prostředí. To je třetí typ jaderné reakce, kterou je třeba vzít v úvahu."

"Jakým způsobem, příteli Daneeli?"

"Přirozená radioaktivita je rovněž výrazem slabé interakce. Nukleární zesilovač, který dokáže přivodit výbuch štěpného nebo fúzního reaktoru, může podle mých předpokladů urychlit rovněž přirozenou radioaktivitu do té míry, aby způsobil výbuch části zemské kůry, pokud se tam nachází dostatek uranu nebo thoria."

Giskard chvíli hleděl na Daneela, neschopen řeči či pohybu. Konečně tiše řekl: "Ty tedy naznačuješ, že doktor Amadiro má v plánu způsobit výbuch zemské kůry, zničit tuto planetu i život na ní a tak zajistit ovládnutí Galaxie vesmířany."

Daneel přikývl. "Nebo pokud by se zde nevyskytovalo dost uranu a thoria k vyvolání masového výbuchu, může zvyšování radioaktivity způsobit prudký vzestup teploty, který radikálně změní pozemské podnebí, a záření, které způsobí rakovinu a genetické defekty. Poslouží to stejnému účelu, i když o něco pomaleji."

"To je děsivá možnost," prohlásil Giskard. "Myslíš, že k tomu skutečně může dojít?"

"Možné to je. Zdá se mi, že už po několik let - nevím ovšem kolik - jsou na Zemi humanoidní roboti z Aurory, tak jako náš vrah. Jsou dost pokročilí, aby je bylo možno složitě naprogramovat, a když je třeba, mohou zajít do Měst pro potřebné vybavení. Dá se předpokládat, že instalují nukleární zesilovače v místech, kde je zem bohatá na uran nebo thorium. Možná tu už instalovali mnoho zesilovačů. Nyní tu jsou i doktor Amadiro a doktor Mandamus, aby osobně dohlédli na závěrečné detaily a zesilovače aktivovali. Zřejmě to připravili tak, aby

- 351 -

měli čas utéci, než bude planeta zničena."

"V tom případě," navrhl Giskard, "je nutné okamžitě uvědomit generálního tajemníka, mobilizovat bezpečnostní síly Země, neprodleně lokalizovat doktora Amadira a doktora Mandamu a zabránit jim, aby svůj projekt dokončili."

"Nemyslím, že se to dá provést," namítl Daneel. "Generální tajemník nám pravděpodobně odmítne uvěřit, díky všeobecně rozšířené mystické víře o nedotknutelnosti planety. Zmiňoval ses, že by to mohlo působit proti zájmům lidstva, a předpokládám, že právě k tomu by skutečně došlo. Kdyby byla zpochybněna víra v jedinečnou situaci Země, odmítne se nechat zviklat ve svém přesvědčení, jakkoli iracionálním, a rozhodne se nám nevěřit."

A i kdyby nám uvěřil, musely by projít jakékoli přípravy případných protiopatření celou vládní byrokracií a i kdyby všechno do maximální míry urychlili, trvalo by to příliš dlouho.

Nejen to, ale i kdyby byly okamžitě mobilizovány všechny síly Země, pochybuji, že by Pozemšťané dokázali lokalizovat v rozlehlé divočině dvě lidské bytosti. Žijí ve Městech už po mnoho desetiletí a téměř nikdy nechodí mimo ně. Dobře si to pamatují od doby mého prvního společného případu s Eliášem Baleym tady na Zemi. A i kdyby se Pozemšťané přinutili vyjít do volného prostoru, není pravděpodobné, že by na ty dva lidi narazili včas a zachránili situaci, leda neuvěřitelnou náhodou, a s tou nemůžeme počítat."

"Osadníci by mohli snadno vytvořit pátrací skupinu," navrhl Giskard. "Nebojí se otevřeného ani neznámého prostoru."

"Ale oni by byli stejně přesvědčeni o nedotknutelnosti této planety jako Pozemšťané, stejně tvrdohlavě by nám odmítali uvěřit a je stejně málo pravděpodobné, že by ty dva objevili natolik brzo, aby zachránili situaci, i kdyby nám věřili."

"A co tedy pozemští roboti?" ptal se Giskard. "Hemží se v prostoru mezi Městy. Někteří by si už měli všimnout přítomnosti lidí mezi sebou. Měli by být vyslechnuti."

"Ti lidé jsou ale experti v oblasti robotiky," namítl Daneel. "Určitě se postarali o to, aby si žádný robot v jejich blízkosti nebyl jejich přítomnosti vědom. A ze stejného důvodu se nemusí obávat žádného nebezpečí od robotů, kteří by mohli být v pátrací skupině. Nařídí ji,

- 352 -

aby odešla a na vše zapomněla. A navíc jsou pozemští roboti dosti jednoduché modely, naprogramované téměř výhradně ke specifickým úkolům jako pěstování obilí, chovu dobytka a těžbě surovin. Nelze je snadno upravit pro tak všeobecnou činnost jako pátrání."

"Vyloučil jsi jakýkoli možný postup, příteli Daneeli? Zbývá ještě něco?" tázal se Giskard.

Daneel prohlásil: "Musíme najít ty dva lidi sami a zastavit je, a to okamžitě."

"Víš, kde jsou, příteli Daneeli?"

"Nevím, příteli Giskarde."

"Pak je nepravděpodobné, že když by dobře sestavená pátrací skupina, složená z mnoha Pozemšťanů, osadníků nebo robotů, nebo ze všech tří skupin, nedokázala objevit včas místo, kde se nacházejí, jak to můžeme dokázat my dva?"

"To nevím, příteli Giskarde, ale přesto musíme." A Giskard upozornil hlasem, v němž bylo vedle samotných slov cítit ostří i v intonaci: "Nutnost nestačí, příteli Daneeli. Urazil jsi dlouhou cestu. Odhalil jsi existenci krize a krok za krokem jsi odvodil i její podstatu. A není to k ničemu. Jsme teď stejně bezmocní jako vždy a nemůžeme nic udělat."

Daneel řekl: "Je tu jedna šance - nepatrná, ale nikoli zbytečná - ale nemáme na vybranou a musíme to zkusit. Amadiro se tě tolik bál, že vyslal robota - vraha, aby tě zničil; to by mohla být jeho chyba."

"A co když tato nepatrná šance selže, příteli Daneeli?"

Daneel se na Giskarda klidně zahleděl. "Pak jsme bezmocní. Země bude zničena a dějiny lidstva dospějí ke konci."
- 353 -

NULTÝ ZÁKON

84.

Kelden Amadiro nebyl šťastný. Přitažlivost na povrchu Země byla na jeho vkus příliš velká, atmosféra příliš hustá, hluk a zápach zvenku se nepříjemně lišily od prostředí na Auroře a nebyl tu žádný vnitřek domu, který by vypadal civilizovaně.

Roboti postavili něco jako přístřeší. Byl tu dostatek potravinových zásob i soukromé prostory, sice funkční, ale jinak naprosto nevyhovující.

A co bylo ze všeho nejhorší, i když bylo ráno docela příjemné, byl jasno a příliš jasné pozemské slunce vystupovalo nad obzor. Brzy bude teplota příliš vysoká, vzduch bude příliš vlhký a objeví se kousající hmyz. Amadiro zpočátku nechápal, proč má na paži drobné svědi-vé otoky, dokud mu to Mandamus nevysvětlil.

Jak se škrábal, zamumlal: "Strašné! Mohou přenášet infekci."

"Jsem přesvědčen," odpověděl Mandamus bez valného zájmu, "že to někdy dělají. Není to ale pravděpodobné. Mám prostředky, jak ten nepříjemný pocit zmírnit, a můžeme pálit některé látky, abychom hmyz odpuzovali, i když mě ten zápach také odpuzuje."

"Zapalte to," přikázal Amadiro. Mandamus nevzrušeně pokračoval: "Nechci se dopustit sebemenší maličkosti, jako vyvolat vůni nebo způsobit stoupání dýmu, která by mohla přispět našemu prozrazení."

Amadiro se na něj podezíravě zadíval. "Stále jste opakoval, že tuto oblast Pozemšťané ani jejich zemědělní roboti nikdy nenavštěvují."

"To je pravda, ale není to matematicky průkazné. Je to sociologické pozorování a vždy je tu možnost výjimek."

Amadiro zavrčel. "Nejlepší cesta k naší bezpečnosti je být s projektem hotovi. Řekl jste, že dnes budeme u konce."

"I to je sociologické pozorování, doktore Amadiro. Měl bych být dnes hotov. Rád bych. Nemohu to matematicky zaručit."

"Jak dlouho potrvá, než to budete moci zaručit?"

Mandamus rozhodil ruce v gestu »Kdo ví?«. "Doktore Amadiro,

- 354 -

mám dojem, že jsem vám to už vysvětlil, ale jsem ochoten udělat to znovu. Trvalo mi sedm let, než jsem se dostal tak daleko. Počítal jsem ještě s několika měsíci osobního pozorování na čtrnácti různých pozemských retranslačních stanicích na povrchu Země. Teď to nemohu udělat, protože musíme být hotovi, než nás robot Giskard objeví a případně zastaví. To znamená, že musím provést kontrolu prostřednictvím komunikace s našimi vlastními humanoidními roboty. Nemohu jim věřit tak jako sobě. Musím opětovně prověřit jejich hlášení a je možné, že se budu muset najedno nebo dvě místa osobně vydat, než budu spokojen. To může trvat několik dní, možná i týden nebo dva."

"Týden nebo dva? Nemožné. Jak dlouho myslíte, že na této planetě vydržím, Mandame?"

"Pane, při jedné ze svých předchozích návštěv jsem na této planetě zůstal téměř rok, při jiné přes čtyři měsíce."

"A zamlouvalo se vám to?"

"Ne, pane, ale měl jsem tu práci a udělal jsem ji, nešetřil jsem se." Mandamus chladně hleděl na Amadira.

Amadiro zrudl a poněkud míměji se zeptal: "Tak jak jsme na tom teď?"

"Stále ještě posuzuji zprávy, které přicházejí od našich robotů. Víte, nepracujeme s hladce fungujícím systémem z laboratoře. Máme co dělat s mimořádně různorodou planetární kúrou. Naštěstí jsou radioaktivní látky rozmístěny dosti široce, avšak na místech, kde je kúra až nebezpečně tenká, a my tam musíme umístit stanici a ponechat u ní robota. Kdyby nebyly všechny stanice na správném místě, správně propojeny a ve správném pořadí, zesílení radioaktivity by nebylo dostatečně účinné a všechny ty roky namáhavé práce by byly zbytečné. Nebo může dojít k místnímu zesílení radioaktivity, které způsobí omezený výbuch a zbytek kúry zůstane nedotčen. V obou případech by byly škody zanedbatelné."

Co my chceme, doktore Amadiro, je, aby radioaktivní látky a tudíž velké části zemské kúry pomalu - postupně - a nezvratně," kladl důraz na každé slovo a tedy i odmlku, "získávaly stále větší radioaktivitu, takže život na Zemi bude stále těžší. Společenská struktura Země se zhroutí a Země jako pravý a původní ostrov lidstva zmizí navždy."

Předpokládám, doktore Amadiro, že chcete právě tohle. Popsal jsem

- 355 -

vám to před mnoha lety a tehdy jste řekl, že si to přejete."

"Stále si to přeji, Mandame. Nebudte blázen."

"Pak se tedy smířte s nepohodlím, pane, nebo odleťte a já budu pokračovat tak dlouho, jak to ještě bude třeba."

"Ne, ne," zamumlal Amadiro. "Musím být zde, až k tomu dojde, ale nemohu si pomoci, jsem netrpělivý. Jak dlouho má podle vašeho rozhodnutí ten proces trvat? Myslím tím, až spustíte proces zvyšování radioaktivity pomocí zesilovačů, jak dlouho potrvá, než i bude Země neobyvatelná?"

"To závisí na stupni zesilování radiace, kterým bude proces zahájen. Teď ještě nevím, jakého stupně k tomu bude zapotřebí, protože to závisí na fungování jednotlivých stanic, takže jsem si připravil proměnnou kontrolu. Chtěl bych, aby to bylo období mezi deseti a dvaceti desetiletími."

"A kdybyste toto období zkrátil?"

"Čím bude ta doba kratší, tím rychleji se stanou části kúry radioaktivní a tím rychleji se bude planeta zahřívat a bude

nebezpečná. A to znamená, že se podaří dostat včas do bezpečí méně obyvatelstva."

"Záleží snad na tom?" zamumlal Amadiro.

Mandamus se zamračil. "Čím rychleji se budou životní podmínky na Zemi zhoršovat, tím spíš budou Pozemšťané a osadníci mít podezření, že příčina je umělého původu, a podezření padne nejspíš na nás. Osadníci nás pak zuřivě napadnou a když půjde o jejich posvátnou planetu, budou bojovat do poslední kapky krve, jen aby nám způsobili co největší škody. O tom jsme mluvili už dříve a mám dojem, že jsme se dohodli. Bylo by mnohem lepší nechat čas, aby vykonal své dílo, zatímco se připravíme na nejhorší a Země si bude mezitím myslet, že pomalu stoupající radioaktivita je nějaký přírodní jev, který nedovede pochopit. Podle mého názoru je tento postup dnes ještě oprávněnější."

"Je tomu tak?" I Amadiro se zamračil. "Vy máte ten puritánský pohled, který mě ujišťuje, že jste našel způsob, jak svalit odpovědnost za to na má ramena.

"S Vaším dovolením, pane, v tomto případě to není příliš těžké. Bylo nerozumné posílat jednoho z našich robotů, aby zničil Giskar-da,"

"Naopak, bylo to absolutně nutné. Giskard je jediný tvor, který

- 356 -

může zničit nás."

"Nejprve nás musí najít - a on nás nenajde. A i kdyby nás našel, jsme zkušení robotici. Nemyslíte, že bychom si s ním poradili?"

"Vskutku?" ptal se ironicky Amadiro. "To si myslela i Vasilía a přitom znala Giskarda lépe než my - a ani ona si s ním nedokázala poradit. A válečná loď, která se o něj měla postarat a zničit ho na dálku, ho nakonec taky nezvládla. Takže teď přistál na Zemi. Někakým způsobem je ho třeba zničit."

"Ale nestalo se tak. Nebyla o tom žádná zpráva."

"Opatrná vláda někdy špatné zprávy zatají a pozemští úředníci, i když to jsou barbaři, by mohli být opatrní. A pokud náš robot selhal a byl vyslýchán, určitě by byl nevratně zablokován. To znamená, že v tom případě ztratíme robota, což si můžeme dovolit, ale nic víc. A kdyby byl Giskard stále ještě volný, musíme si tím spíš pospíšet."

"Pokud jsme ztratili robota, ztratili jsme víc než robota, jestli dokáží zjistit, kde se nachází středisko této operace. Neměli jsme alespoň použít místního robota."

"Použil jsem toho, který byl právě k dispozici. A nic neprozradí. Myslím, že mému programu můžete věřit."

"Už jen tím, že existuje, ať už zablokovaný nebo ne, prozradí fakt, zeje aurorské výroby. Pozemští robotici - nějakí na této planetě jsou - si tím budou jisti. Tím spíš by měla radioaktivita stoupat hodně pomalu. Musí uplynout dost času, aby Pozemšťané na tu epizodu zapomněli a nespojovali ji s postupným nárůstem radioaktivity. Musí to být minimálně deset desetiletí, možná patnáct nebo dokonce dvacet."

Odešel, aby opět prohlédl své přístroje a obnovil spojení se stanicí šest a deset, kde byly stále nějaké obtíže. Amadiro se za ním díval se smíšenými pocity pohrdání a nesmírného odporu a zamumlal: "Ano, ale já už nemám před sebou dvacet desetiletí nebo patnáct, dokonce ani deset. Ty ano - ale já ne."

85.

V New Yorku bylo časně ráno. Giskard a Daneel tak usoudili podle postupného narůstání aktivity.

- 357 -

"Někde nahoře a mimo Město může teď svítit slunce," řekl Gis-kard. "Když jsem před dvaceti desetiletími jednou mluvil s Eliášem Baleym, mluvil jsem o Zemi jako o světě úsvitu. Bude jím ještě dlouho? Nebojím už není?"

"To jsou pochmurné myšlenky, příteli Giskarde," poznamenal Daneel. "Bude lépe, když se budeme zabývat tím, co je třeba udělat, aby Země byla i nadále světem úsvitu."

Do bytu vstoupila Gladia v koupacím plášti v trepkách. Měla čerstvě usušené vlasy.

"Nemožné!" prohlásila. "Pozemšťanky chodí ráno po chodbách do veřejných sprch rozčuchané a neupravené. Myslím, že to dělají schválně. Asi je neslušné česat se cestou do sprch. Zřejmě proto, aby pak vypadaly o to lépe. Měla jsem si vzít s sebou celou výbavu. Měli jste vidět, jak se na mě dívaly, když jsem si nechala plášť. Při odchodu ze sprch musím být úplně hotová. Ano, Daneeli?"

"Paní," žádal Daneel, "mohl bych s vámi mluvit?"

Gladia zaváhala. "Ne moc dlouho, Daneeli. Jak asi víš, dnes bude velký den a moje ranní schůzky začínají skoro okamžitě."

"O tom bych právě chtěl mluvit, paní," pokračoval Daneel. "Myslím, že v tento důležitý den bude lépe, když my dva s vámi nebudeme."

"Cože?"

"Dojem, který byste chtěla na Pozemšťany udělat, by byl mnohem menší, kdybyste byla obklopena roboty."

"Nebudu jimi obklopena. Budete tam jen vy dva. Jak bych si bez vás poradila?"

"Budete se to muset naučit, paní. Dokud jsme s vámi, budete se od Pozemšťanů odlišovat. Vypadá to, jako že se jich bojíte."

Gladii to znepokojilo. "Potřebuji vaši ochranu, Daneeli. Vzpomeň si, co se stalo minulé noci."

"Paní, nemohli jsme zabránit tomu, co se minulé noci stalo, a nebyli bychom vás mohli chránit, kdyby to bylo třeba.

Naštěstí jste cílem útoku nebyla vy. Hlaveň blasteru mířila na Giskardovu hlavu."

"Proč Giskardovu?"

"Jak by mohl nějaký robot mířit na vás nebo na jakéhokoli člověka? Robot mířil z nějakého důvodu na Giskarda. Když tedy budeme s

- 358 -

vámi, může to jen zvětšit nebezpečí. Vzpomeňte si, že až se zpráva o událostech minulé noci rozšíří, i když se bude pozemská vláda snažit utajit některé podrobnosti, bude se hodně mluvit o tom, že z blasteru vypálil robot. To pozvedne veřejné mínění proti robotům - proti nám - a možná i proti vám, když budete nadále trvat na tom, abychom se ukazovali s vámi na veřejnosti. Bylo by proto lépe, kdybyste byla bez nás."

"Na jak dlouho?"

"Alespoň po dobu vašeho posláni zde, paní. Kapitán vám v příštích dnech bude moci lépe pomáhat než my dva. Zná Pozemšťany, kteří si ho vysoce váží, a on si velice váží vás, paní."

Gladia se ujistila: "Opravdu víte, že si mě vysoce váží?"

"I když jsem jen robot, řekl bych, že ano. A kdykoli si nás budete přát zpět, samozřejmě se vrátíme, ale prozatím si myslíme, že vám posloužíme a ochráníme vás nejlépe tím, že vás ponecháme v rukou kapitána Baleyho."

"Budu o tom přemýšlet," řekla Gladia.

"A mezitím, paní," navrhl Daneel, "vyhledáme kapitána Baleyho a zjistíme, zda s námi souhlasí."

"Udělejte to!" souhlasila Gladia a zmizela v koupelně.

Daneel se otočil a zkráceně se zeptal Giskarda:

"Bude ochotná?"

"Víc než ochotná," odvětil Giskard. "Vždy se cítila v mé přítomnosti poněkud nejistě a má nepřítomnost jí příliš chybět nebude. A vůči tobě chová protichůdné pocity, příteli Daneeli. Silně jí připomínáš přítele Jandera, jehož deaktivace jí před mnoha desetiletími způsobila takové trauma. Působí to na ni přitažlivě a současně odpudivě, takže nebylo třeba mnoho udělat. Uvolnil jsem pocit, kterým ji přitahuješ, a současně jsem zesílil její cit ke kapitánovi. Snadno si bez nás poradí."

"Tak vyhledáme kapitána," rozhodl Daneel. Vyšli spolu z místnosti a vstoupili do hlavní chodby procházející celým bytem.

- 359 -

86.

Daneel a Giskard už byli oba na Zemi dříve. Giskard zde byl jako poslední. Věděli, jak se používá automatizovaný adresář, udávající sekci, křídlo a číslo bytu, přiděleného D.G., a vyznali se i v barevných kódech v halách, které je vedly ke správným odbočkám a výtahům.

Bylo natolik brzo, že v chodbách ještě nebyl hustý provoz. Lidé, které potkali, nejprve udiveně zírali na Giskarda, pak se s úmyslným nezájmem odvrátili.

Giskard krácel lehce nepravidelně, když došli ke dveřím kapitánova bytu. Nebylo to nápadné, ale Daneel si toho všiml.

Tiše se zeptal: "Máš nějaké potíže, příteli Giskarde?"

Giskard odpověděl: "Musel jsem u mnoha mužů a žen vymazat údiv, obavy i nežádoucí pozornost, dokonce i u jednoho mladíka, což bylo ještě těžší. Neměl jsem čas se zcela ujistit, že jsem jim neublížil."

"Bylo to nezbytné. Nikdo nás nesmí zastavit."

"To chápu, ale u mě Nultý zákon nefunguje dobře. Nemám tvou schopnost přizpůsobení." Pokračoval, jako by chtěl odvrátit pozornost od vlastního nepříjemného pocitu: "Často jsem si všiml, že silný odpor v pozitronových dráhách se nejprve pozná v postoji a chůzi a pak pn reci."

Daneel stiskl signální tlačítko u dveří. Řekl: "V mém případě je to stejné, příteli Giskarde. Udržovat rovnováhu na dvou oporách je i za těch nejlepších okolností obtížné. Kontrolovaná nerovnováha při chůzi je ještě obtížnější. Slyšel jsem, že kdysi byly prováděny pokusy s výrobou čtyřnohých a čtyřrukých robotů. Říkalo se jim "kentauri". Pracovali dobře, ale byli nepříjemní, protože měli zcela nelidský vzhled."

"V současné době bych čtyři nohy uvítal, příteli Daneeli," prohlásil Giskard. "Ale cítím, že ten nepříjemný pocit mizí."

D.G. mezitím přišel ke dveřím. Díval se na ně se širokým úsměvem. Pak se rozhlédl po chodbě všemi směry, jeho úsměv zmizel a nahradil ho výraz plný obav. "Co tu děláte bez Gladie? Je -"

"Kapitáne, paní Gladia je v pořádku," přerušil ho Daneel. "Nehrozí jí žádné nebezpečí. Můžeme vstoupit a vše vysvětlit?"

Kapitán se zamračil a pokynul jim, aby vstoupili. Jeho hlas nabyl

- 360 -

káravého tónu, jakým se mluví s neposlušnými stroji, a zeptal se: "Proč jste ji nechali samotnou? Jaké okolnosti vás mohly přimět, abyste ji nechali samotnou?"

Daneel odpověděl: "Není o nic víc sama, než kterákoli osoba na Zemi, a v o nic větším nebezpečí. Pokud se jí na to později zeptáte, určitě vám poví, že nemůže tady na Zemi účinně plnit své poslání, dokud bude mít v patách roboty vesmíranů. Asi vám řekne, že veškerou ochranu a vedení, které potřebuje, jí poskytnete vy sám spíš než roboti. Věříme, že si přeje právě to - alespoň nyní. Pokud si nás bude kdykoli přát zpět, samozřejmě se vrátíme."

D.G. se uvolnil a opět se usmál. "Ona chce mou ochranu, je to tak?"

"Momentálně touží určitě po vaší přítomnosti, kapitáne, nikoli po naší."

Kapitánův úsměv se teď roztáhl po celé tváři. "Kdo jí to může mít za zlé? Připravím se a přijdu do jejího bytu co nejdříve."

"Ale nejprve, pane -"

"Ach," pochopil D.G., "něco za něco?"

"Ano, pane. Potřebujeme zjistit co nejvíc o robotovi, který minulou noc vystřelil z blasteru na balkon."

D.G. měl opět napjatý výraz. "Předpokládáte, že by paní Gladii mohlo hrozit další nebezpečí?"

"Tohoto druhu rozhodně ne. Ten robot minulé noci nestřílel na paní Gladii. Nemohl, protože to byl robot. Střílel na přítele Giskarda."

"Proč by to měl dělat?"

"To bychom chtěli zjistit. Proto bychom si přáli, abyste zavolal paní Quintanu, podsekretáře pro otázky energie, a sdělil jí, že je důležité a vás i vládu Baleyworldu by potěšilo - pokud to budete chtít přidat - kdyby mi dovolila položit ji několik otázek. Chtěli bychom, abyste ji co nejlépe přesvědčil, aby s touto rozmluvou souhlasila."

"To je vše, co ode mne chcete? Přesvědčit dosti důležitou a zaneprázdněnou osobnost, aby se podvolila křížovému výsledku vedenému robotem?"

Daneel odpověděl: "Pane, ona bude souhlasit, když ji tu žádost opravdu vážně předložíte. A jelikož může být nyní dost daleko, pomohlo by nám, kdybyste objednal expresní šipkovou raketu, aby nás

- 361 -

tam dopravila. Asi tušíte, že máme naspěch."

"A tyhle maličkosti stačí?" tázal se ironicky D.G.

"Ne úplně, kapitáne," doplnil Daneel. "Budeme potřebovat řidiče. Prosím, zaplat'te mu dobře, aby nenamítal dovést i přítele Giskarda, který zjevně vypadá jako robot."

"Doufám, že si uvědomuješ, Daneeli, že tvůj návrh je naprosto nerozumný," podotkl D.G.

"Doufám, že ne, kapitáne," opáčil Daneel. "Ale když mi to říkáte, nemám k tomu co říci. Nemáme tedy na vybranou a musíme se vrátit k paní Gladii. Bude asi nešťastná, protože by raději byla s vámi."

Obrátil se k odchodu a pokynul Giskardovi, aby ho doprovodil. D.G. ho zarazil: "Počkej. Tam v hale je veřejné komunikační zařízení. Mohu to jen zkusit. Zůstaňte tady a počkejte na mne."

Oba roboti zůstali stát na místě. Daneel se zeptal:

"Musel jsi toho udělat hodně, příteli Giskarde?"

Giskard teď stál pevně na nohou. Řekl: "Byl jsem bezmocný. Byl tak silně proti jednání s paní Quintanou a shánění šipkové rakety, že bych to rozhodnutí nemohl měnit, aniž bych mu ublížil. Když jsi však navrhl, že se vrátíme k paní Gladii, jeho názor se rázem a prudce změnil. Předpokládám, že jsi to předvídal, příteli Daneeli?"

"Ano."

"Zdá se, že mě skoro nepotřebuješ. Existuje více způsobů, jak upravovat lidské vědomí. Ale nakonec jsem přece jen něco udělal. Kapitánovu změnu názoru provázel silný kladný cit k paní Gladii. Využil jsem příležitosti, abych ho upevnil."

"Proto jsi stále potřebný. To bych sám nedokázal."

"Brzy to dokážeš, příteli Daneeli."

D.G. se vrátil. "Věřte nebo ne, ona se s Daneelem setká. Raketa i s řidičem tu budou za chvíli a čím dříve odletíte, tím lepe. Okamžitě se vydám do Gladiiina bytu."

Oba roboti vyšli do haly a čekali.

"Je velmi šťastný," poznamenal Giskard.

"Vypadá to tak, příteli Giskarde," přitakal Daneel, "ale bojím se, že ta snadnější část práce je za námi. Celkem snadno jsme zařídili, aby nám paní Gladia dala volno a nechala nás jít po svých. S jistými potížemi jsme přesvědčili kapitána, aby nám umožnil setkat se s podsekre-

- 362 -

tářem paní Quintanou. S ní ale můžeme skončit ve slepé uličce."

87.

Řidič vrhl jediný pohled na Giskarda a opustila ho odvaha. "Poslouchejte," upozornil Daneela, "řekli mi, že dostanu dvakrát tolik, když povezu robota, ale ve Městě jsou roboti zakázaní a já bych mohl mít spoustu potíží. Když přijdu o licenci, nebudou mi peníze nic platné. Nemohl bych vzít jen vás, pane?"

"I já jsem robot, pane," odpověděl Daneel. "Jsme ve Městě už teď a to není vaše vina. Snažíme se dostat mimo Město a vy nám v tom pomůžete. Letíme k vysokému vládnímu úředníkovi, který to doufám zařídí, a je vaší občanskou povinností nám pomoci. Když nás odmítnete odvézt, ponecháte roboty ve Městě a to by mohlo být pokládáno za protizákonné."

Řidičova tvář se uvolnila. Otevřel dveře a nevrle zavrčel: "Nastupte!" Přesto ale pečlivě zasunul silné průhledné okénko, které ho dělilo od cestujících.

Daneel tiše zašeptal: "Chtělo to hodně, příteli Giskarde?"

"Velmi málo, příteli Daneeli. Tvé prohlášení udělalo většinu práce. Je udivující, jak lze použít kombinaci samostatných pravdivých prohlášení k vyvolání nepravdivého dojmu."

"Často jsem si toho všiml v rozhovorech mezi lidmi, příteli Giskarde, i když spolu hovořili obvykle pravdomluvní lidé. Mám podezření, že ten zvyk lidé považují za oprávněný ve jménu jakéhosi vyššího cíle."

"Máš na mysli Nultý zákon?"

"Nebo jeho ekvivalent, pokud u lidí něco takového existuje. Příteli Giskarde, před chvílí jsi prohlásil, že brzy dokážu totéž co ty. Připravuješ mě k tomu?"

"Ano, příteli Daneeli."

"Proč? Mohu se zeptat?"

"Opět Nultý zákon. Ta epizoda s mou nejistou chůzí mi ukázala, jak snadno jsem zranitelný při pokusu o aplikaci Nultého zákona. Než bude tento den u konce, je možné, že budu muset na základě Nultého
- 363 -

zákona jednat, abych zachránil svět i lidstvo, a že to nedokážu. V tom případě to za mě budeš muset udělat ty. Postupně tě na to připravuji, abych ti mohl dát v potřebný okamžik poslední instrukce, po kterých vše zapadne na své místo."

"Nevím, jak by k tomu mohlo dojít, příteli Giskarde."

"Nebudeš mít žádné potíže to pochopit, až přijde čas. Použil jsem tuto techniku v nepatrném rozsahu u robotů, které jsem poslal na Zemi ještě v dobách, než byli ve Městech zakázáni; právě oni pomohli upravit vědomí pozemských vůdců, aby schválili vyslání osadníků."

Řidič šipkové rakety, která nebyla na kolech, ale zůstávala trvale asi centimetr nad zemí, se pohyboval zvláštními chodbami určenými pro tato vozidla takovou rychlostí, že její jméno bylo vskutku oprávněné. Teď se vynořil v normální chodbě, běžící rovnoběžně v patřičné vzdálenosti s expresní rychlodráhou. Raketa zpomalila, zahнула doleva, podjela dráhu, vyjela ven na druhé straně a o další půl míle později zastavila před vyzdobeným průčelím. Dveře rakety se automaticky otevřely. Daneel vystoupil první, vyčkal, až se k němu Giskard připojí, a pak podal řidiči hrst bankovek, které dostal od D.G. Řidič si je pozorně prohlédl, pak se dveře s třesk-nutím zavřely a raketa bez dalšího zmizela.

88.

Když stiskli signální tlačítko u dveří, nastala krátká odmlka a Daneel předpokládal, že je prohlíží dálková kamera. Pak se dveře otevřely a jakási mladá žena je s ostychem zavedla dovnitř budovy. Vyhýbala se pohledu na Giskarda, ale Daneel v ní nebudil nic víc než lehkou zvědavost.

U velkého stolu spatřili podsekretáře Quintanu. Usmála se a s poněkud násilnou veselostí poznamenala: "Dva roboti bez lidského doprovodu. Jsem opravdu v bezpečí?"

"Naprostě, paní Quintano," ujistil ji vážně Daneel. "Pro nás je stejně nezvyklé vidět lidi bez doprovodu robotů."

"Nebojte se," odpověděla Quintana, "mám svoje roboty. Říkám jim podřízení a jedna z nich vás sem přivedla. Divím se, že při pohle-

- 364 -

du na Giskarda neomdlela. Asi by opravdu omdlela, kdybych ji předem neupozornila a kdybyste vy sám nevypadal tak zajímavě, Daneeli. Ale na tom nezáleží. Kapitán Baley přednesl svou žádost o vaše přijetí tak naléhavě a mám natolik zájem udržovat s významnou osad-nickou planetou dobré vztahy, že jsem s přijetím souhlasila. Přesto je můj čas vzácný a budu vám vděčná, když to vyřídíme rychle. Co pro vás mohu udělat?"

"Paní Quintano," začal Daneel.

"Okamžik. Neposadíte se? Víte, minulé noci jste seděl."

"Můžeme sedět, ale pro nás je stejně pohodlné stát. Nevadí nám to."

"Ale mně ano. Pro mě by nebylo pohodlné stát a kdybych seděla, bolelo by mě za krkem, kdybych se na vás dívala nahoru. Prosím, vezměte si židle a posadte se. Děkuji. Tak o co jde, Daneeli?"

"Paní Quintano," začal Daneel, "asi si vzpomínáte na incident, když minule noci po banketu někdo vystřelil z blasteru na balkón."

"Samozřejmě. A také vím, že z blasteru střelil humanoidní robot, i když jsme to oficiálně nepřiznali. Ale teď tady sedím zcela bez ochrany se dvěma roboty na druhé straně stolu. A jeden z vás je také humanoidní."

"Já nemám žádný blaster, paní," ujistil ji Daneel s úsměvem.

"To doufám. Ten druhý humanoidní robot ale vůbec nevypadal jako vy, Daneeli. Vy jste spíš dřívější výroby, víte to?"

"Jsem komplexně naprogramován, paní."

"Mám na mysli váš vzhled. Ale co má být s tím blasterem?"

"Paní, ten robot má někde na Zemi základnu a já musím vědět, kde to je. Přišel jsem z Aurory, abych našel tu základnu a zabránil takovým incidentům, které by mohly narušit mír mezi našimi planetami. Mám důvod se domnívat -"

"Vy jste přišel? Ne kapitán? Ne paní Gladia?"

"My, paní," odpověděl Daneel. "Giskard a já. Nemohu vám povědět celý příběh, jak jsme se tohoto úkolu podjali, a nemohu vám sdělit ani jméno člověka, podle jehož příkazů pracujeme."

"Co? Mezinárodní špionáž? Fascinující. Škoda, že vám nemohu pomoci, ale nevím, odkud ten robot přišel. Nemám ani ponětí, kde by mohl mít základnu. Vlastně ani nevím, proč jste pro takovou informa-

- 365 -

ci přišli ke mně. Na vašem místě bych byla šla na ministerstvo bezpečnosti, Daneeli." Naklonila se k němu. "Máte na obličeji opravdovou kůži, Daneeli? Pokud ne, je to neuvěřitelně věrná napodobenina." Vztáhla k němu ruku a položila ji jemně na jeho tvář. "I na omak je stejná."

"Přesto to není pravá kůže, paní. Když ji naříznete, nezahojí se. Na druhé straně lze trhlínu snadno svařit nebo nahradit záplatou."

"Brr," ulevila si Quintana a pokrčila nos. "Ale asi jsme skončili, protože vám s tou věcí s blasterem nemohu pomoci. Nevím nic."

"Dovolte, abych to blíže vysvětlil," žádal Daneel. "Tento robot může být součástí skupiny, která má zájem o starý proces výroby energie, jak jste mi ho popsala minulé noci -jaderné štěpení. Řekněme, že tomu tak je, že se zajímají o

štěpení a o obsah uranu a thoria v zemské kůře. Jaké místo by bylo pro ně vhodné jako základna?"

"Třeba starý uranový důl? Ani nevím, kde by nějaký mohl být. Musíte pochopit, Daneeli, že Země má téměř pověřivý odpor ke všemu nukleárnímu a zejména štěpení. V našich populárně vědeckých článcích k energetické otázce nenajdete o jaderném štěpení téměř nic a v pojednáních pro experty jen několik všeobecných údajů. I já vím velmi málo, ale koneckonců já jsem správný úředník a ne vědec."

"Ještě jedna věc, paní," pokračoval Daneel. "Otázali jsme se pachatele pokusu o vraždu, kde se nachází jeho základna, a to velmi opatrně. Byl však naprogramován v takovém případě k totální dezaktivaci a naprostému zablokování všech mozkových drah. K tomu opravdu došlo. Než to však udělal, v posledním zápase mezi odpovědí a dezaktivací otevřel třikrát ústa, jako byste vy chtěla pronést tři slabiky, tři slova nebo tři skupiny slov, nebo jakoukoli kombinaci těchto tří možností. Třetí slabika, slovo nebo zvuk znělo jako »mil«. Říká vám to něco, co by mohlo souviset s jaderným štěpením?"

Quintana zvolna zavrtěla hlavou. "Ne, to bych tedy neřekla. Určitě to není slovo, které najdete ve slovníku nebo v galaktické angličtině. Je mi líto, Daneeli. Ráda jsem vás opět viděla, ale mám tady stůl plný drobností, které musím vyřídit. Omluvte mě, prosím."

Daneel pronesl, jako by ji neslyšel: "Řekli mi, paní, že mohlo jít o tvar slova "míle", což bylo označení prastaré jednotky vzdálenosti, snad o něco delší než kilometr."

- 366 -

"To vůbec nic neznamená," pokrčila rameny Quintana, "i kdyby to byla pravda. Co by mohl robot z Aurory vědět o prastarých výrazech a -" náhle se zarazila. Vytřeštila oči a její tvář zbělela.

"Je to možné?" zašeptala.

"Co má být možné, paní?" nechápal Daneel.

"Existuje místo," vysvětlovala Quintana napůl zamyšleně, "kterému se všichni vyhýbají, Pozemšťané i pozemští roboti. Kdybych chtěla mluvit dramaticky, řekla bych, že je to prokleté místo. Je tak obávané, že bylo z vědomí lidí téměř vymazáno. Není zaneseno ani na mapách. Je to ztělesnění všeho, co jaderné štěpení znamená. Vzpomínám si, že když jsem začínala s touto prací, narazila jsem na ně v jednom starém filmu. Tehdy se o něm stále mluvilo jako o místě "incidentu", který navěky Pozemšťany odvrátil od jaderného štěpení jako zdroje energie. To místo se jmenuje "Ostrov Tří mil".

Daneel zauvažoval: "Je to tedy izolované místo, zcela izolované a chráněné před jakýmkoli možným vpádem; právě takové místo, na které by se dalo narazit při studiu starých záznamů o jaderném štěpení. Takové místo by se hodilo ideálně jako dokonale utajená základna a ve jméně o třech slovech je slovo »mil« právě třetí. To je určitě to místo, paní. Mohla byste nám říci, jak se tam dostaneme, a umožnit nám dostat se z Města na Ostrov Tří mil nebo do jeho nejbližšího okolí?"

Quintana se usmála. Vypadala mladší, když se usmívala. "Aha, když se zabýváte případem mezinárodní špionáže, nemáte času nazbyt, že?"

"Ne, to vskutku nemáme, paní."

"Pak tedy mezi mé povinnosti patří podívat se na Ostrov Tří mil. Proč bych vás tam nevzala vznášedlem? Umím je řídit."

"Paní, vaše pracovní vytížení -"

"Nikdo se toho tady nedotkne. Práce tu bude pořád, až se vrátím."

"Ale vy opustíte Město -"

"No a? Tohle nejsou staré časy. Za starých časů, kdy tu vládli vesmířané, Pozemšťané svá Města nikdy neopouštěli, to je pravda, ale teď už dvacet desetiletí osídluje Galaxii. Jsou tu stále ti méně vzdělaní, kteří se drží starých provinčních zvyků, ale většina z nás je už pohyblivější. Asi máme vždy jakýsi pocit, že bychom se nakonec

- 367 -

mohli připojit k některé z osadnických skupin. Já sama to nemám v úmyslu, ale často létám vznášedlem. Před pěti lety jsem letěla do Chicaga a nakonec i zpátky. Zůstaňte tady. Všechno zařídím."

Otočila se na patě a v mžiku byla pryč. Daneel se za ní díval a zamumlal: "Příteli Giskarde, tohle pro ni nebylo charakteristické. Udělal j si něco?"

"Trochu," přiznal Giskard. "Když jsme vstoupili, zdalo se mi, že tu mladou ženu, která nás uvedla, do jisté míry přitahuješ. Byl jsem si jistý, že minulé noci na banketu působil u paní Quintany týž faktor, i když jsem byl od ní příliš daleko a v sále bylo příliš mnoho lidí, abych si mohl být jistý. Když však náš rozhovor začal, byl pocit přitažlivosti nezaměnitelný."

Postupně jsem jej upevňoval a pokaždé, když chtěla rozmluvu ukončit, byla k tomu méně rozhodnutá a nikdy ti opravdu nebránila, abys pokračoval. Nakonec navrhla použít vznášedla, zřejmě proto, že dosáhla bodu, kdy se nedokázala vzdát šance být s tebou o trochu déle."

"To mi může věci zkomplikovat," pronesl Daneel zamyšleně.

"Je to pro dobrou věc," uklidnil ho Giskard. "Mysli na to jako na aspekt Nultého zákona." Měl přitom pocit, že kdyby mu to konstrukce jeho tváře umožňovala, určitě by se usmíval.

89.

Quintana si ulehčeně oddechla, když přistála se vznášedlem na betonové desce připravené k tomuto účelu. Oba roboti okamžitě přistoupili, aby vozidlo prohlédli a v případě potřeby obnovili zásoby energie.

Podívala se napravo a naklonila se přitom přes Daneela. "Je to tímhle směrem, několik mil proti proudu řeky Susquchama. A dnes je horko." Neochotně se napřímila a usmála se na Daneela. "To je na tom to nejhorší, když

opouštíte Město. Okolí je tu naprosto neřízené. Představte si, že může být takhle horko. Vy necítíte horko, Daneeli?"
"Mám zabudovaný termostat, paní, a ten dobře funguje."
"Skvělé. Kéž bych měla totéž. V této oblasti nejsou žádné silnice,"
- 368 -

Daneeli. Ani žádní roboti, kteří by vám ukázali cestu, protože tam nikdy nechodí. Ani nevím, kde by mohlo být vhodné místo potřebné velikosti. Mohli bychom tu chodit pořád dokola, aniž bychom narazili na základnu, i kdybychom od ní byli jen na pět set metrů."

"Ne »my«, paní. Vy musíte bezpodmínečně zůstat tady. To, co přijde, může být nebezpečné a jelikož nemáte adaptaci na teplotu, mohl by úkol pro vás být horší, než fyzicky snesete, i kdyby žádné nebezpečí nehrozilo. Mohla byste tu na nás počkat, paní? Bylo by to pro mě důležité."

"Počkám tady."

"Může to trvat několik hodin."

"Je tu nejrůznější vybavení a malé Město Harrisburg není daleko."

"V tom případě se musíme vydat na cestu, paní."

Zlehka vyskočil z vozu a Giskard za nim. Vydali se k severu. Bylo skoro poledne a jasné slunce se odráželo od vyleštěných částí Gis-kardova těla.

Daneel uvažoval "Jakékoli známky mentální činnosti, které případně zachytíš, mohou být ty, které hledáme. Nemel by tu být nikdo na kilometry daleko."

"Jsi si jistý, příteli Daneeli, zeje budeme schopni zastavit, pokud na ně narazíme?"

"Ne, příteli Giskarde. V žádném případě si tím nejsem jistý, ale přesto musíme."

90.

Levular Mandamus přikývl a vzhledl s úzkým úsměvem na hubené tváři k Amadirovi.

"Ohromné," konstatoval, "a vskutku vyhovující." Amadiro si otřel ručником spánky a tváře a zeptal se: "Co to znamená?"

"To znamená, že všechny stanice jsou v naprostém pořádku." "Takže můžete spustit zesilování radioaktivity?"

"Jakmile vypočítám správný stupeň koncentrace částic W." "A jak dlouho to potrvá?"

- 369 -

"Patnáct minut. Nebo třicet."

Amadiro zachmuřeně Mandamu sledoval. Ten konečně řekl: "Mám to. Nastavil jsem stupeň 2,72. Dá nám to patnáct desetiletí, než bude dosaženo vrcholu rovnováhy, která pak bude existovat bez podstatnější změny po další miliardy let. A za tohoto stavu bude moci na Zemi žít maximálně několik roztroušených skupinek v nezamořených oblastech. Nám postačí čekat a za patnáct desetiletí nám přijde pod nůž značně dezorganizovaná skupinka osadnických planet."

"Já nebudu žít patnáct desetiletí," pronesl Amadiro zvolna.

"To je mi osobně líto, pane," konstatoval suše Mandamus, "ale teď mluvíme o Auroře a planetách vesmíranů. Budou tu další, kteří budou ve vaší práci pokračovat."

"Například vy?"

"Slíbil jste mi vedení Institutu a jak vidíte, zasloužil jsem si je. Z tohoto politického postavení budu moci časem získat funkci Předsedy a budu provádět takovou politiku, abych si byl jistý konečným zánikem anarchistických osadnických planet."

"Opravdu si hodné věříte. Co když spustíte tok částic W a pak jej někdo během patnácti desetiletí vypne?"

"To není možné, pane. Jak je jednou zařízení spuštěno, bude posunem na atomární úrovni v této pozici zablokováno. Pak bude proces nezvratný, ať se stane cokoli. Celé toto místo se může vypařit, ale kůra se bude i nadále spalovat.

Možná by se dalo sestavit nové zařízení s jiným nastavením, kdyby někdo na Zemi nebo z osadnických planet dokázal mou práci napodobit, ale v tom případě by jen přispěli ke zvyšování radioaktivity, v žádném případě by ji nesnížili.

Druhý zákon termodynamiky to nedovoluje."

"Mandame, řekl jste, že jste si zasloužil vedení. O tom snad ale rozhodují já," upozornil Amadiro.

"Nikoli, pane," opáčil ztuhla Mandamus. "Ve vši účtě, já osobně znám detaily tohoto procesu, ale vy ne. Tyto detaily jsou zakódovány v místě, které nenajdete; a i kdybyste je našel, hlídají je roboti a ti je raději zničí, než by připustili, aby upadly ve vaše ruce. Nemůžete tím nic získat, kdežto já ano."

"Ale můj souhlas vám může všechno urychlit," namítl Amadiro. "Kdybyste si chtěl vybojovat vedení proti mé vůli, ať už jakýmkoli

- 370 -

způsobem, budete mít mezi členy Rady trvalou opozici, která vás bude brzdit po celá vaše desetiletí ve funkci. Chcete jen pouhý titul, nebo prožít vše, co vyplývá ze skutečného vůdcovství?"

Mandamus se podívil: "V tuhle dobu máme mluvit o politice? Před chvílí jste byl vtělená netrpělivost jen proto, že jsem musel ještě patnáct minut pracovat s počítačem."

"Ano, ale teď mluvíme o usměrnění paprsku částic W. Vy chcete číslo 2,72, je to tak, ale já si kladu otázku, zda je to správné. Jaký maximální rozsah byste zvládl?"

"Rozsah je od nuly do dvanácti, ale je zapotřebí 2,72. Kdybyste to chtěl víc do detailu, plus nebo minus 0,05. Tento rozsah podle zpráv jednotlivých stanic umožní, aby uplynulo patnáct desetiletí, než bude dosaženo rovnováhy."

"Ale já si myslím, že správné číslo je dvanáct."

Mandamus se na něj zděšeně zahleděl. "Dvanáct? Chápete, co to znamená?"

"Ano. Znamená to, že Země bude během jednoho a půl desetiletí natolik radioaktivní, že na ní život nebude možný, a přitom zahyne několik miliard Pozemšťanů. A buďte si jistý, že dojde k válce s rozzuřenou Federací osadníků. Co si od takové katastrofy slibujete?"

"Říkám vám, nečekám, že budu žít dalších patnáct desetiletí, a chci ještě za svého života vidět zničení Země."

"Ale pak byste se postaral i o zmrzačení - přinejmenším zmrzačení Aurory. To nemůžete myslet vážně."

"Ale myslím. Musím se pomstít za dvacet desetiletí porážky a pokoření."

"Ta desetiletí způsobili Han Fastolfe a Giskard, ne Země."

"Ne, způsobil je Pozemšťan Eliáš Balej."

"Který je už přes šestnáct desetiletí mrtev. Jakou má cenu chvíle pomsty na dávno mrtvém člověku?"

"Nechci se o tom bavit. Udělám vám nabídku. Dostanete okamžité vedení. Vzdám se své funkce, jakmile se vrátíme na Auroru, a vy budete jmenován na moje místo."

"Ne. Za těchto podmínek vedení nechci. Smrt miliardám lidí!"

"Miliardám Pozemšťanů? Ale zřejmě vám tedy nemohu důvěřovat, že provedete správné nastavení. Ukažte mi, jak se provádí, veške-

- 371 -

rou odpovědnost ponesu výhradně já. I tak se po návratu vzdám svého místa a vy budete jmenován ředitelem."

"Ne. Stále to bude znamenat smrt miliard lidí a kdoví i kolika miliónu vesmířanů. Doktore Amadiro, pochopte prosím, že s něčím takovým nemohu v žádném případě souhlasit a beze mě si neporadíte. Nastavení je zakódováno na otisk mého levého palce."

"Znovu vás o to prosím."

"Nemůžete být při smyslech, když mě o to stále žádáte po tom, co jsem vám řekl."

"To je váš osobní názor, Mandame. Nejsem natolik šílený, abych zapomněl odeslat všechny místní roboty za nějakými úkoly. Jsme tady sami."

Mandamus zvedl pohrdavě koutek svrchního rtu. "A čím máte v úmyslu mi vyhrožovat? Chcete mě snad zabít, když tu nejsou žádní roboti, aby vám v tom zabránili?"

"Nu, Mandame, když to bude nezbytné, udělám to." Amadiro vytáhl z kapsy blaster malého kalibru. "Je těžké dostat něco takového na Zemi, ale ne nemožné, když nasadím vysokou cenu. A vím, jak se používá. Věřte mi prosím, když vám říkám, že jsem připraven ustřelit vám okamžitě hlavu, pokud nepoložíte palec na spínač nastavení a nenecháte mě, abych jej posunul na dvanáctku."

"To se neodvážíte. Když zahynu, jak provedete sám nastavení?"

"Nebudte blázen. Když vám ustřelím hlavu, zůstane váš levý palec neporušený. Nějakou chvíli bude dokonce mít stejnou teplotu. Použiji palce a pak změním nastavení tak snadno, jako bych otočil vodovodním kohoutkem. Raději bych vás nechal naživu, protože bych mohl mít problémy s vysvětlováním vaší smrti na Auroře, ale dokázal bych to vydržet. Takže máte třicet vteřin, abyste se rozhodl. Když budete spolupracovat, předám vám okamžité vedení Institutu. Když ne, bude stejné po mém a vy budete mrtev. Začínám počítat. Jeden - dva - tři -"

Mandamus zděšeně zíral na Amadira, který dále počítal a díval se na něj přes hlaveň blasteru tvrdýma očima naprosto bez výrazu.

A pak Mandamus zasyčel: "Dejte ten blaster pryč, Amadiro, nebo nás oba znehybní, abychom nedošli úhony."

Varování přišlo příliš pozdě. Rychleji než mžiknutím oka uchopi-

- 372 -

la čísi nika Amadira za zápěstí, stiskem je ochromila a blaster byl pryč.

Daneel řekl: "Omlouvám se, že vám musím způsobit bolest, doktore Amadiro, ale nemohu připustit, abyste mřel blasterem na jiného člověka."

91.

Amadiro neřekl nic.

Mandamus chladně pronesl: "Vy dva jste roboti a pokud vidím, váš pan není v dohledu. Tudíž jsem vaším pánem já a nařizuji vám, abyste odešli a nevraceli se. Jak vidíte, teď už žádnému člověku nebezpečí nehrozí a nic nemusí překonat vaši poslušnost. Uposlechněte rozkazu a ihned odejděte."

Daneel odpověděl: "Ve vši úctě, pane, nemusíme před vámi skrývat své totožnosti a schopnosti, protože už je stejně znáte. Můj druh, R. Giskard Reventlov, má schopnost vycítit emoce. - Příteli Gis-karde."

Giskard řekl: "Když jsme přicházeli, doktore Amadiro, pocítil jsem vás již na dálku a všiml jsem si naprosté zuřivosti ve vašem vědomí. U vás, doktore Mandame, to byl hrozný strach."

"Ta zuřivost, pokud jí opravdu byla, to byla reakce doktora Amadira při přiblížení dvou cizích robotů, zejména jednoho z nich, který dokáže manipulovat s lidským vědomím a který už závažně a možná natrvalo poškodil vědomí paní Vasilie. Můj strach, pokud vůbec byl strachem, byl rovněž výsledkem vašeho příchodu. Neovládáme své emoce a vy nemáte žádný důvod zasahovat. Opět vám nařizujeme, abyste odešli a už se nevraceli."

"Promiňte, doktore Mandame," podotkl Daneel, "jen bych se chtěl ujistit, že mohu skutečně uposlechnout vašeho rozkazu. Nebyl v ruce doktora Amadira blaster, když jsme přicházeli, a nemřel právě na vás?"

Mandamus odpověděl: "Vysvětloval mi, jak funguje, a právě ho chtěl odložit, když jsi mu ho vzal."

"Mám mu ho tedy vrátit, pane, než odejdu?"

- 373 -

"Ne," odtušil Mandamus a nepohnul přitom ani brvou, "protože pak byste měli výmluvu, abyste tu mohli zůstat a chránit nás, jak tvrdíte. Odneste si ho s sebou a nebudete mít žádný důvod se vracet."

Daneel namítl: "Máme důvod se domnívat, že se nacházíte v oblasti, kam je lidem přístup zakázán."

"To je jen zvyk, nikoli oficiální zákaz, který by navíc pro nás ani neplatil, protože nejsme Pozemšťané. A mimochodem je tady přístup zakázán i robotům."

"Nás sem přivezl vysoký úředník vlády planety Země, doktore Mandame. Máme důvod se domnívat, že jste tady proto, abyste zvýšili stupeň radioaktivity v zemské kůře a způsobili této planetě vážné a nenapravitelné škody."

"Ale vůbec ne -" začal Mandamus.

Tady ho Amadiro poprvé přerušil. "Jakým právem nás podrobuješ křížovému výsledku, robote? My jsme lidé a dali jsme ti rozkaz. Okamžitě jej uposlechni!"

Jeho hlas zněl pánovitě a Daneel se zachvěl. Giskard se už napůl otočil.

Avšak Daneel se zarazil. "Promiňte, doktore Amadiro, já vás nevyslýchám. Potřebuji se jen ujistit, abychom mohli skutečně uposlechnout rozkazu. Máme důvod se domnívat, že -"

"Nemusíš to opakovat," přerušil ho Mandamus. Pak utrousil stranou: "Dovolte mi prosím odpovědět, doktore Amadiro." Opět se obrátil k Daneelovi. "Daneeli, máme tady antropologické poslání. Naším cílem je zjistit původ rozličných lidských zvyků, které ovlivňují i chování vesmířanů. Tento původ můžeme objevit jen na Zemi a proto jsme zde."

"Máte k tomu povolení Země?"

"Před sedmi lety jsem o tom na Zemi jednal s příslušnými úředníky a získal jsem jejich souhlas."

Daneel se tiše zeptal: "Co ty na to, příteli Giskarde?"

Giskard odpověděl: "Stav vědomí doktora Mandama naznačuje, že to, co říká, neodpovídá skutečné situaci."

"Pak tedy lže?" zeptal se Daneel pevně.

"Předpokládám to," potvrdil Giskard.

Mandamus se nenechal vyvést z rovnováhy. "Můžeš to předpo-
- 374 -

kládat, ale to není jistota. Nemůžeš odepřít uposlechnutí rozkazu jen na základě pouhého předpokladu. Vím to a ty to víš rovněž."

Giskard namítl: "Ale zuřivost, jakou vykazuje vědomí doktora Amadira, drží na uzdě síly, které svou práci těžko zvládnou, takže vztek se nakonec uvolní."

A Amadiro zařval: "Proč debatujete s těmi věcmi, Mandame?"

"Ani slovo, Amadiro!" vykřikl Mandamus. "Jen jim nahráváte!"

Amadiro si ho nevyšímal. "Tohle jek ničemu." Hněvivě setřásl Mandamovu paži, která ho držela. "Oni znají pravdu, ale co z toho? Roboti, my jsme vesmířané. Dokonce jsme Aurořané, jsme z planety, kde vás vyrobili. Dokonce jsme na Auroře vysokými úředníky a vy musíte vykládat pojem "lidské bytosti" ve smyslu Tří zákonů robotiky jako vztahující se na Aurořany."

Když nás teď neuposlechnete, ublížíte nám a pokoříte nás, takže porušíte První i Druhý zákon. Je pravda, že jsme měli v úmyslu zahubit Pozemšťany, dokonce mnoho Pozemšťanů, ale i to je zcela nedůležité. Zrovna tak byste mohli neuposlechnout, protože jíme maso zvířat, která jsme zabili. A teď, když jsem vám to vysvětlil, odejděte!"

Ale poslední slova byla jen zachroptěním. Amadiro obrátil oči v sloup a zhroutil se.

Mandamus se s bezhlasým výkřikem vrhl k němu.

"Doktore Mandame, doktor Amadiro není mrtev," ujistil ho Giskard. "Je momentálně v komatu, z něhož může být kdykoli probuzen. Zapomene však na všechno, co souvisí s tímto projektem, a nebude schopen z něho nic pochopit, kdybyste se mu ho například pokoušel vysvětlit. Když jsem to udělal, což by nebylo možné bez jeho vlastního přiznání, že měl v úmyslu zahubit velké množství Pozemšťanů, je možné, že jsem natrvalo poškodil jiné části jeho paměti a myšlení. Je mi to líto, ale nemohl jsem jinak."

Daneel navázal: "Víte, doktore Mandame, před nějakou dobou jsme se na Solárii setkali s robotem, který definoval jako lidsko bytosti pouze Solariánce. Uvědomujeme si skutečnost, že kdyby se různí roboti řídili jednou nebo druhou zužující definicí lidské bytosti, mohlo by to vest jen k masovému ničení. Je zbytečné přesvědčovat nás, abychom pod definicí lidských bytostí chápali pouze Aurořany. My definujeme lidské bytosti jako všechny příslušníky druhu Homo sapiens,

- 375 -

což znamená také Pozemšťany a osadníky, a domníváme se, že zabránit ublížení skupinám lidí a celému lidstvu je důležitější, než zabránit ublížení jednotlivci."

Mandamus popadal dech. "To ale není obsahem Prvního zákona."

"Nazýváme to Nultým zákonem, který má před Prvním zákonem přednost."

"Takto jsi nebyl naprogramován."

"Já jsem se tak naprogramoval sám. A jelikož jsem od okamžiku našeho příchodu věděl, že vaše přítomnost zde znamená ublížení lidem, nemůžete mě přinutit, abych odešel, nebo mi zabránit, abych vám ublížil. Nultý zákon zde má přednost a já musím zachránit Zemi. Žádám vás proto, abyste spolu se mnou - dobrovolně - zničil toto zařízení. Jinak vám budu muset pohrozit ublížením, jako to udělal doktor Amadiro, i když bych nepoužil blasteru."

Ale Mandamus vykřikl: "Počkejte! Počkejte! Vyslechněte mě. Je dobře, že jste Amadirovi vyčistili mozek. On chtěl

zničit Zemi, ale já jsem to nechtěl. Proto na mě mířil blasterem."

"Byl jste to ale vy, kdo jste s tou myšlenkou přišel, navrhl a postavil tato zařízení," opáčil Daneel. "Jinak by vás doktor Amadiro nemusel k ničemu nutit. Byl by to udělal sám a nepotřeboval by od vás žádnou pomoc. Není to pravda?"

"Ano, je to pravda. Giskard může prozkoumat moje emoce a zjistit, jestli lžu. Postavil jsem tato zařízení a byl jsem připraven je použít, ale ne tak, jak si přál doktor Amadiro. Mluvím pravdu?"

Daneel pohledl na Giskarda, který odpověděl:

"Pokud mohu říci, mluvím pravdu."

"Samozřejmě," potvrdil Mandamus. "Mým úmyslem je zvýšit přirozenou radioaktivitu v zemské kůře postupně. Pozemšťané budou mít sto padesát let na to, aby se odstěhovali na jiné planety. Zvýší to populaci současných osadnických planet a přispěje k mohutnému osídlování dalších. Odstraní to Zemi jako obrovskou anomálii, která věčně ohrožuje vesmířany a stmeluje osadníky. Zmizí předmět mystické víry, která drží osadníky vzadu. Mluvím pravdu?"

A Giskard opět řekl: "Pokud mohu říci, mluvím pravdu."

"Pokud se můj plán podaří, bude zachován mír a Galaxie bude domovem pro vesmířany i osadníky. Proto, když jsem postavil toto

- 376 -

zařízení -

Ukázal na ně, položil levý palec na spínač, pak se sklonil k ovladači intenzity a vykřikl: "Ani hnout!"

Daneel se pohnul směrem k němu, zastavil se a znehybněl se zdviženými rukama. Ani Giskard se nehýbal.

Mandamus se otočil a těžce oddechoval. "Je to nastavené na 2,72. Je rozhodnuto. Je to nezvratné. Teď vše proběhne přesně tak, jak jsem to měl v úmyslu. A vy proti mně ani nemůžete svědčit, protože byste způsobili válku, a to váš Nultý zákon zakazuje."

Zahleděl se na nehybné Amadirovo tělo a s výrazem chladného pohrdání dodal: "Blázne! Ty se nikdy nedovíš, jak jsi to měl udělat."

- 377 -

SAM

92.

Mandamus řekl: "Teď mi nemůžete ublížit, roboti, protože ať uděláte cokoli, nezmění to osud Země."

"Presto si nesmíte pamatovat, co jste udělal," opáčil Giskard chvějícím se hlasem "Nesmíte takto vysvětlit budoucnost vesmířanům." Natáhl se pro židli, nejistou rukou ji přisunul k sobě a posadil se. Mandamus se sesunul na zem a upadl do čehosi podobného spánku.

"Tak nakonec jsem selhal," zašeptal zoufale Daneel a díval se na dvě těla v bezvědomí. "Selhal jsem. Když jsem měl popadnout doktora Mandamu a zabránit mu, aby ublížil lidem, které jsem neměl před očima, byl jsem přinucen uposlechnout jeho příkazu a znehybněl jsem. Nultý zákon nefungoval."

Giskard namítl: "Nikoli, příteli Daneeli, ty jsi neselhal. Já jsem ti v tom zabránil. Doktor Mandamus toužil udělat to, co měl v úmyslu; bránil mu v tom strach, co bys v tom případě udělal. Já jsem ten strach neutralizoval a pak jsem neutralizoval tebe. Takže Mandamus takřikajíc zapálil zemskou kůru, která bude velmi pomalu, ale věčně hořet."

"Ale proč, příteli Giskarde, proč?" nechápal Daneel.

"Protože on mluvil pravdu. Říkal jsem ti to. Myslel si, že lže. Z pocitu vítězství v jeho vědomí jsem získal nezvratný dojem, že počítal se vznikem anarchie a zmatků mezi Pozemšťany a osadníky, až začne radioaktivita stoupat, a zeje vesmířané zničí a ovládnou Galaxii. Ale myslím, že správný je takový průběh událostí, jaký nám předložil, aby nás zmátl. Zmizení Země jako obrovsko přelidněné planety způsobí konec mystiky, kterou už považuji za nebezpečnou, a pomůže osadníkům. Ti se budou šířit po Galaxii stále víc a bez Země, na kterou by se vždy vraceli, která by pro ně byla bohem minulosti, nakonec vytvoří Galaktické impérium. My jsme to museli umožnit." Odmlčel se a slabým hlasem dodal:

"Roboti a Impérium."

"Jsi v pořádku, příteli Giskarde?"

- 378 -

"Nemohu stát, ale ještě mohu mluvit. Poslouchej mě. Je čas, abys převzal moje břemeno. Upravil jsem tě tak, abys mohl vnímat stav lidského vědomí a upravovat je. Teď si musíš vyslechnout poslední úpravy příslušných drah, které se vtisknou do tvého mozku. Poslouchej -"

Mluvil souvisle, ale stále slaběji, v jazyce a v symbolech, které Daneel pocítil přímo uvnitř. Jak poslouchal, cítil pohyb svých drah, zapadajících na nové místo. A když byl Giskard hotov, bylo tu najednou chladné hučení Mandamova vědomí dotýkající se jeho vlastního, nepravidelné bubnování Amadirova vědomí a Giskardova jemná kovová nit. Giskard řekl: "Musíš se vrátit k paní Quintaně a zařídit, aby tyto dva lidi odeslali na Auroru. Nebudou už dále moci Zemi ublížit. Pak dohlédni na to, aby bezpečnostní síly Země vyhledaly a dezaktivovaly humanoidní roboty, které Mandamus vyslal na Zemi.

Používej svých nových schopností opatrně, jsou pro tebe nové a nebudeš je umět hned ovládat. Časem se budeš pomalu zdokonalovat, pokud budeš při každém použití opatrný a sám sebe prozkoumáš. Používej Nultý zákon, ale nesmíš kvůli němu zbytečně ubližovat jednotlivcům. První zákon je téměř stejně důležitý.

Ochraňuj paní Gladii a kapitána Baleyho - nenápadně. Ať jsou spolu šťastni a ať paní Gladia pokračuje ve svém úsilí přinést lidem mír. Pomáhej po všechna desetiletí dohlížet na odchod Pozemšťanů z této planety. A -ještě jedna věc - když si vzpomenu. - Ano - kdybys mohl - zjistit, kam Solariánci odešli. Mohlo by to - být důležité."

Giskard se odmlčel.

Daneel poklekl vedle sedícího Giskarda a vzal jeho ochablou kovovou ruku do své. Zmučeným hlasem zašeptal: "Vzpamatuj se, příteli Giskarde. Vzpamatuj se. To, co jsi udělal, bylo podle Nultého zákona správné. Zachoval jsi tolik životů, kolik bylo možné. Prospěl jsi lidstvu. Proč bys měl trpět, když tvůj čin všechny zachránil?"

Giskard odpověděl hlasem tak zkresleným, že bylo sotva rozumět jednotlivým slovům: "Protože si nejsem jistý. - Co když -je nakonec správný - opačný názor - vesmírané zvítězí - a nakonec degenerují -takže Galaxie bude - prázdná - sbohem příteli - Dan -"

Giskard zmlkl a už nikdy nepromluvil.

- 379 -

Daneel vstal.

Byl sám - s Galaxií, o kterou se musí postarat.

- 380 -

Digitalizované

2000

RoboV

RoboVa stránka o knihách - <http://sweb.cz/robov.knihy/>

Mirror tejto stránky - <http://www.robov.knihy.szm.sk/>

Email - robov.knihv@seznam.cz